

ISSN 1308-4887
Sayı 34 • 2025/2

esioo

ege sanayicileri ve işinsanları derneği

yaşam

**İZMİR YAPAY ZEKA
ALANINDA ÖNCÜ
KENTLERDEN BİRİ
OLACAK**

İzmir Özel Türk Koleji

Yarınların Mimarı

www.ozelturkkoleji.com

Konak | Çiğli | Bornova | Manisa | Marmaris

STRATEJİK NOKTADA LÜKSTEN TAVİZ VERMEYEN YENİ BİR YAŞAM

Yaşamın Hızla Aktığı Bornova'da
Hem **Villa**, Hem **Rezidans** Lüksü
Sunan Sıradışı Bir Proje

Marka Diamond, farklı tip ve büyüklükteki konut seçenekleriyle
hayallerinizdeki ayrıcalıkları en şık çözümlerle sunuyor.

İzmir'in rezidanslar bölgesi Bornova'da
AVM, üniversiteler ve çevreyolu'na birkaç dakika
mesafede yükselcek Özdeker İnşaat'ın yeni projesi
Marka Diamond Bornova, **ister konut ister ofis**
olarak kullanabileceğiniz **1+1, 2+1 ve 3+1 dairelerden**
ve sınırlı sayıda **müstakil villalardan** oluşuyor.

Tamamlandığında olağanüstü konumuyla,
yüksek yatırım değerine sahip olacak projede,
"Topraktan Yatırım" fırsatını kaçırmayın!

KristalFikirler

62 yıllık

ÖZDEKER Tecrübesiyle

www.ozdekerinsaat.com.tr

SATIŞ OFİSİ
0232 600 6 333

SAYI 34 • 2025 / 2

ESİAD ADINA SAHİBİ
Sibel ZORLU

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Ferit KORA

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Özlen KAVALALI

YAYIN KOORDİNATÖRÜ
İ. Hakkı KESİRLİ

YAYIN VE DANIŞMA KURULU
Ali TOPÇU, Aslı ÖKTENER,
Ayşe TATARİ, Banu ŞEN,
Bülent SAĞEL, Burcu KURCAN,
Deniz SİPAHİ, Fatih ARACI,
Hanzade ÜNUZ, Meltem SEYİS,
Nihat DEMİRKOL, Sıtkı ŞÜKÜRER.

BU SAYIDA KATKIDA BULUNANLAR
Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA,
Necdet PAMİR
Prof. Dr. Alper BABA
Prof. Dr. Okan FISTIKOĞLU

BASKI

Metro Matbaacılık Ltd. Şti.
Yahya Kemal Beyatlı Caddesi 94,
Begos 3.Bölge 35400 Buca İzmir
232.290 3311
10 Eylül 2025 tarihinde basılmıştır.

YÖNETİM YERİ
Şehit Fethi Bey Caddesi 55,
Heris Tower Kat 8, 35210 İzmir
Telefon 232.483 8833 • Faks 232.483 3525
info@esiad.org.tr • www.esiad.org.tr

ESİAD Yaşam, Ege Sanayicileri ve İşinsanları
Derneği yayın organıdır. Dergide yer alan
görüşler yazarlara ait olup, ESİAD'ın görüşlerini
yansıtmaz. İzinsiz alıntı yapılamaz.

www.twitter.com/egesiad
www.instagram.com/egesiad
www.youtube.com/egesiad
www.linkedin.com/company/egesiad

10 Yapay Zeka Zirvesi

50

66

96

100

■10 EĞİAD-ESİAD Yapay Zeka Zirvesi geleceğe pencere açtı ■48 İmzalar 2030 Kent Taahhüdü için atıldı ■50 Dosya: Geleceğin enerji politikalarını Necdet Pamir değerlendirdi ■58 Dış politikada gelişmeleri Prof. Dr. Haldun Yalçinkaya ile konuştuk ■62 ESİAD 37. Yüksek İstişare Konseyi Toplantısı yapıldı ■64 Kitap satırlarında ekonomi dünyası ■66 Su Dosyası: Prof. Dr. Okan Fistikoglu: "Günah keçisi aramayı bırakmalı ve gelecekteki kuraklıklara hazırlıklı olmalıyız" ■75 ESİAD Avrupa Bilgi Merkezi "Avrupa Günü"nü bir konserle kutladı ■76 Duayen Nedim Uysal: "Her işte hedefimiz insan onurunu korumak, temel yol haritamız ise güven, emek ve paylaşma oldu." ■81 İTK Can Dostlar Yeni Yaşam Merkezi ■82 Göztepe Spor ve Eğitim Vakfı ■88 Özel Manisa Organize Sanayi Bölgesi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ■96 Gezi: İkarıa Adası'nda muhteşem bir köy: Therma ■100 Filiz Eczacıbaşı Sarper, bir şehri dünyaya taşıyan festivali 38. yıldır yönetiyor ■106 Attilâ İlhan Şiirinde İncesaz ■111 İzmir'de Avrupa sineması rüzgarı esti ■112 İsabey Bağları Restaurant • KİTAP 114

Yükselmeye devam ediyor...

Türkiye'nin kağıdı... **TÜM DÜNYADA**

farkı kalitesi

www.alkimkagit.com.tr

ESİAD Yaşam'ın Değerli Okurları,

2025'in son çeyreğine yaklaşırken, iş dünyasının karşısında hem küresel ölçekte hem de ülkemizde çok boyutlu bir gündem var. Farklı ölçeklerde değişim ve dönüşüm rüzgarları esiyor. Böyle bir ortamda, iş dünyası olarak, içerde ve dışardaki gelişmeleri doğru okumak ve analiz etmek zorundayız.

Küresel düzlemde ABD Başkanı Trump'ın politikaları, dünya ticaretinden savunma harcamalarına kadar pek çok alanda dengeleri yeniden tanımlıyor. Haziran ayında Lahey'de düzenlenen NATO Zirvesi'nde alınan, 2035 yılına kadar savunma harcamalarının milli gelirin yüzde 5'ine çıkarılması kararı, bu dönüşümün en somut örneklerinden biri oldu. Ağustos ayında Alaska'da gerçekleşen Trump-Putin görüşmesi ise küresel güvenlik politikalarının geleceğine dair önemli bir mesaj niteliği taşıdı.

Artık açıkça görülüyor: Ekonomik güç tek başına liderlik için yeterli değil; savunma, güvenlik ve teknoloji bu yarışın en kritik başlıkları haline geldi.

Yakın coğrafyamızda Ukrayna'da devam eden savaş ve Gazze'de derinleşen insani kriz, bölgesel çatışmaların küresel sonuçlarını gözler önüne seriyor. Dünyayı şekillendiren iki ana eksen var: ticaret ve savunma. Ve her ikisinin ortak paydası teknoloji.

Ülkemizde ise yüksek enflasyon ve yapısal sorunlar gündemin merkezinde. Bu sorunlar çözülmedikçe uluslararası rekabet gücümüzü artırmak ve yabancı yatırımları çekmek kolay görünmüyor. İş dünyası olarak belirsizlikler karşısında dayanıklılığımızı artırmanın yolu, teknolojiyi kalkınmanın merkezine yerleştirmekten geçiyor. Katma değerli üretimden savunma sanayiine, akıllı kentlerden yaşam kalitesine kadar her alanda çözümün adresi yine teknoloji.

Bu çerçevede ESİAD olarak çalışmalarımızı ülkemizin ve iş dünyamızın öncelikleri doğrultusunda sürdürüyoruz. Geçtiğimiz aylarda EGİAD iş birliğiyle düzenlediğimiz Yapay Zeka Zirvesi, teknolojinin sanayiden eğitime, sağlık sistemlerinden ticarete kadar yarattığı dönüşümü ele almamızı sağladı. İzmir'in bu alandaki potansiyelini görünür kılarak, ülkemizin geleceğine katkı sağlayacak yeni perspektifler ortaya koyduk.

7 Ekim'de gerçekleştireceğimiz IV. ESİAD Yatırım Zirvesi'nin ana temasını da "Savunma ve Havacılık Sanayii" olarak belirledik. Çünkü bu alan yalnızca güvenlik politikalarının değil; aynı zamanda teknoloji, inovasyon ve uluslararası rekabetin de omurgasını oluşturuyor. Savunma sanayiine atılacak her adım, ülkemizin bilimsel birikimine, mühendislik kabiliyetine ve girişimcilik ruhuna yapılan güçlü bir katkıdır.

Değerli Okurlar,

Dünya hızla değişiyor ve bu değişimin yönü gayet net: Bilime, teknolojiye ve insan kaynağına yatırım yapan ülkeler geleceğin şekillendiricisi olacak. ESİAD olarak biz de bu vizyonla çalışıyor; hem bugünü hem de yarını kucaklayan, güçlü ve dayanıklı bir iş dünyası için sorumluluk üstleniyoruz. İzmir'in ve ülkemizin ortak geleceğini daha ileriye taşımak için hep birlikte çalışmaya devam edeceğiz. Çünkü biliyoruz ki gelecek, bugünden cesur adımlar atanların olacak.

Sibel Zorlu

Yönetim Kurulu Başkan

BÜYÜYÖRÜZ!

Daha büyük, daha güçlü, daha hızlı!
Lojistik depolama alanımız
45 bin metrekareye çıkıyor.

Sevgili ESİAD Yaşam Dostları,

Son yıllarda ekonomik, hukuk ve sosyal açıdan çalkantılı süreç içerisinde sanayici olarak hala üretim ve ihracat yapmak, istihdam sağlamak adına çabalarımızı sürdürüyoruz.

Dünya üzerinde dominant liderlerin radikal kararları nedeniyle bu devirde hala süren savaşları bir film senaryosu gibi izlemek zorunda kalıyoruz.

Artık sivil toplum olarak sesimizi, dertlerimizi, sorunlarımızı yeterince konuşmuyor, paylaşmıyoruz... Başta ekonomik yönden kurmayların enflasyon ve karşılığında baskılanan döviz kurlarının verdiği büyük zararları görmezden gelmeleri sonucu her gün artan konkordato, iflas, erteleme gibi haberleri kanıksar olduk.

Maliyetlerin TL bazında anormal artışları karşısında yatırımı olan yabancı şirketler tesislerini küçültüyor ya da kapatıyor.

Yüzde 50 – 60 Türk Lirası faizi ile borçlanarak üretim yapmak, ihracat yapmak imkansız hale geliyor. Bırakın üretimi şirketler bu faiz yükünün altında batıyor.

Döviz kurlarına müdahale edilecek diye Merkez Bankası kaynakları kullanılıyor.

Turizme baktığınız zaman Türkiye dünyada otel, yemek fiyatı ve diğer hizmetlerde en pahalı ülke olarak gösteriliyor. Fiyat indirip zararına full pansiyon servis vermenin gelen turist sayısı ile mukayesesi olamaz. Bütün yurt dışı acente temsilcileri sosyal medyada Türkiye'nin pahalılığını konuşuyor örnekleri ile... Bu turizm tesisleri özellikle kredili yatırım yapanlar ne kadar dayanacak...

PEKİ, SONUÇ...

Sonuç ortada... Kim kaybediyor: TÜRKİYE...

BİRAZDA KENTİMİZE BAKALIM MI?

İzmir geçmişte ne kadar güzel ve örnek şehir iken göçlerle artan nüfusa ve yapılan yeni binlerce konuta karşı, gerek yeni yol yapımı gerek genel hizmet anlamında belediyeden yeterli yatırımları maalesef göremiyor.

Cruise gemilerinin geldiği Alsancak Liman'ı etrafındaki yollar, sokaklar, Kordonun bir bölümü yeni döşenen borular nedeni ile 4 aydır taş toprak içerisinde. Yapılan yerlerde iş bittikten sonra ne asfalt atılıyor ne kaldırım taşları yerine konuyor.

Yıllardır Birinci Kordonda 24 -25 yıl önce yapılan ve çökmeler nedeni ile eğri büğrü bir hal alan taş yol için bir müdahale gelmiyor. Zaten kısıtlı yollarda tek gidiş olarak kullanılan ve kafe restoranların valelerinin iki sıra otopark haline getirdikleri Kordonda sadece 2. Kordona mahkum kalmamak adına, gidiş dönüş nizami bir düzenleme yapılması şart olmuştur.

Depolarda duran binlerce tarihi eserin açık kapalı alanlarda sergilenebileceği, restoranlardan eğlence merkezlerine çok güzel bir yaşam alanı olabilecek fuarımızda 365 gün müze, sosyal, spor, eğlence aktiviteleri için düzenleme yapılmak yerine halka sorulmadan bilgi verilmeden, tek eğlence olan lunapark kaldırıldı. NİÇİN?

İlgililer, lütfen caddelerde gezin, bir çok ana caddede sokak lambalarının yanmadığını, yolların, kaldırımların ne halde olduğunu, toz toprağı ve en önemlisi çöp yığınlarını görün.

Biz modern, medeni şartlarda yaşamak istiyoruz. HİZMET İSTİYORUZ.

Aydınlık güzel günlerde görüşmek dileğiyle.
Sevgiler,

Ferit Kora

Ege Sanayicileri ve İşinsanları Derneği
Yayın Kurulu Başkanı

Ege'nin Kalbinde Zamansız Bir Deneyim

Büyük Efes'in köklü mirasından ilham alıyor,
Swissôtel'in kusursuz hizmet anlayışıyla İzmir'in
kalbinde benzersiz deneyimler sunuyoruz.

swissôtel BÜYÜK EFES

İZMİR

Detaylı bilgi için: 0232 414 50 88-90-91-93
www.swissotelbuyukefesizmir.com | izmir@swissotel.com

Yapay Zeka Zirvesi geleceğe pencere açtı

Ege Genç İş İnsanları Derneği (EGİAD) ve Ege Sanayicileri ve İşinsanları Derneği (ESİAD) iş birliğiyle düzenlenen “Yapay Zeka Zirvesi”, geleceğin dünyasına dair vizyon çizdi. Endüstri 4.0 ve Dijital Dönüşüm Zirvelerinin devamı niteliğindeki etkinlikte, yapay zekayı üretim ve iş modellerine entegre eden firmalar deneyimlerini paylaşırken, girişimciler başarı hikayeleriyle ilham verdi.

Sanayicilerden genç teknoloji takipçilerine uzanan geniş bir katılımcı profiliyle düzenlenen Zirve’de, İzmir’in yapay zeka üssü olabilmesi için atılması gereken somut adımlar da masaya yatırıldı. Teknolojinin yanı sıra onu şekillendiren etik ve toplumsal sorumlulukların da ele alındığı zirvenin ana konuşmacıları olan Global Teknoloji Lideri Ayşegül İldeniz, Türkiye Yapay Zeka Platformu Başkanı Prof. Dr. Altan Çakır ve Next Akademi Kurucusu Levent Erden izleyicilere geleceğe dair yeni pencereler açtı.

Üreten ve yön veren tarafta olmalıyız

İzQ İnovasyon Merkezi’nde “Dönüştüren Güç” temasıyla gerçekleştirilen EGİAD-ESİAD Yapay Zeka Zirvesi’nin açılışında konuşan İzmir Valisi Dr. Süley-

■ EĞİAD - ESİAD
Yapay Zeka Zirvesi'ni
Youtube kanalından
izleyebilirsiniz.

man Elban, Yapay Zeka teknolojisinin insanlık tarihindeki eşik noktalardan biri olduğuna dikkat çekti. Bu konuda karamsar düşünenlerden olmadığını anlatan Elban, bu teknolojiyi sadece satın alan, kullanan değil üreten ve yön veren tarafta olmak gerekliliğine işaret etti. İzmir'in dijital teknolojiler ve yapay zeka konusunda öncü olabilecek bir potansiyele sahip olduğunu kaydeden Elban, bu potansiyeli kullanmak üzere İzmir'deki tüm öğretmen ve öğrencileri dijital okur yazar yapmak üzere başladıkları çalışmanın sonuna geldiklerini ifade etti. Elban, "İzmir'deki 64 bin öğretmenin tamamı dijital okuyazar oldu, 857 bin öğrencinin tamamı da 15 gün sonra dijital okuyazar olacak. Tamamen teknoloji firmalarının içinde olacağı bir serbest bölge çalışmasına başladık. Oyun merkezleriyle ilgili de bir çalışma yürütüyoruz. Bu şehirde bu ekosistemi oluşturup İzmir'in teknolojiye lider olmasını istiyoruz" dedi.

Strateji belgesi hazırlıyoruz

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Cemil Tugay ise ülke olarak yapay zeka teknolojisinin bir parçası haline gelebilmek için gençlerden umutlu olduklarını söyledi.

Yapay zeka teknolojilerini şehircilik uygulamalarında kullanmaya başladıklarını, ulaşımda verimli sonuçlar elde ettiklerini bildiren Tugay, Kültürpark'taki bankaların tasarımında dahi yapay zekanın kullanıldığını dile getirdi.

Bu teknolojiyi kullananların daha başarılı olduğunun görüldüğünü dile getiren Tugay, şöyle konuştu:

"Şehrimizi bir an önce bu teknolojiye adapte etmek ve kalkınmaya katkıda bulunmasını sağlamak için çalışmaya devam etmeliyiz.

İzmir'de her sektörde, herkes bu teknolojiyi daha fazla nasıl kullanacağını öğrenmeli ve hayatına bunu sokmalı. Biz yapay zeka ile ilgili bir strateji belgesi de hazırlıyoruz. Bunu kamuoyuyla paylaşacağız. Başımıza ne gelebileceğine dair de bazı öngörüler içinde olmamız ve kendimizi ona göre hazırlamamız lazım."

EGİAD Yönetim Kurulu Başkanı Kaan Özhelvacı:

“Amacımız yapay zeka fırsatlarıyla bölgemizde kolektif bir farkındalık oluşturmak ve kalkınma hedeflerine ulaşmada öncü bir rol oynamak.”

Dönüştüren güç mottosuyla yapay zekanın iş dünyası başta olmak üzere yaşamın tüm alanlarına etkilerini derinlemesine ve uygulamaya dönük bir bakış açısıyla ele alacağımız Yapay Zeka Zirvesi’nde siz değerli konuklarımızı ağırlamaktan büyük bir memnuniyet duyuyoruz.

İnsanlık tarihinin en büyük dönüşümlerinden birine tanıklık ediyoruz. Yapay zeka artık yalnızca teknolojik bir gelişme değil. Düşünme biçimimizi, üretme kabiliyetimizi, öğrenme yöntemlerimizi, hatta hayal gücümüzü yeniden şekillendiren köklü bir dönüşüm. Hayatımızın her alanında üretimden hizmetlere, sağlıktan sanata, tarımdan uzay araştırmalarına kadar birçok sektörde yapay zeka, derin ve kalıcı etkiler yaratıyor. Bu büyük dönüşümün en sarsıcı yansımalarından biri ise iş dünyasında gözlemleniyor.

Yapay zeka yalnızca iş yapış biçimlerimizi değiştirmekle kalmıyor, aynı zamanda başarı tanımımızı da değiştiriyor. Bizler EGIAD ve temsil ettiğimiz genç iş insanları olarak bu değişimin farkındayız. Tam da bu nedenle bugün sizleri ESIAD ile birlikte ağırlamaktan memnuniyet duyuyoruz. Bugün alanında öncü isimlerden yapay zeka dönüşümün detayları dinleyecek, sorular soracak, ilham alacağız. Konuşma-

cılarımız yapay zeka konusunda çok kıymetli bilgiler aktaracak. Bu nedenle ben konuşmamda yapay zeka ile ilgili bilgilere hiç girmeden özellikle bu zirveyi neden düzenlediğimizi anlatacağım ve sizlerle birlikte geleceği inşa etme irademize vurgu yapmak istiyorum.

EGİAD olarak kuruluşumuzdan bu yana Türkiye’nin toplumsal rekabet gücünü artırmak ve bölgemizde sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek amacıyla çalışmalar yürütüyoruz. İnanıyoruz ki bireysel başarı ancak topluma dokunduğunuzda kalıcı hale gelir. Bu yüzden her projemizde, her faaliyetimizde şu hedefi asla aklımızdan çıkartmıyoruz: Kendi potansiyelimizle birlikte toplumun da potansiyelini geliştirmek. Bu zirveyi düzenlerken yalnızca küresel gelişmeleri takip etmeyi değil, aynı zamanda şehrimizin ve bölgemizin geleceğine dair katkı koymayı amaçlıyoruz. Çünkü biliyoruz ki teknolojik gelişmelerin gerçek değeri yerel potansiyellerle buluştuğunda ve toplumun tüm kesimlerine dokunduğunda ortaya çıkar.

Yapay zeka yalnızca küresel teknoloji devlerini değil, şehirlerimizin, iş dünyamızın, kamu kurumlarımızın, yerel yönetimlerimizin, üniversitelerimizin ve sivil toplum kuruluşlarımızın da stratejik gündeminde yer almalıdır.

Amacımız bu zirve aracılığıyla yapay zekanın sunduğu fırsatlara dahil bölgemizde kolektif bir farkındalık oluşturmak, çok paydaş iş birliklerini teşvik etmek ve bölgemizin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasında önce bir rol oynamaktır.

Yapay zeka çevresel sürdürülebilir enerji verimliliğine tarımda verim artışından akıllı şehir uygulamalara kadar birçok alanda yerel çözümler geliştirmemizi mümkün kılıyor. Bizler de bu anlayışla yerel ihtiyaçlardan doğan fakat evrensel değer üreten bir teknoloji vizyonunu savunuyoruz. Şehrimizin genç beyinlerinin, girişimci ruhunun ve üretim gücünün bu vizyonda buluşunda yaratacağı etkiyi yalnızca hayal etmiyor, bu hayali gerçekleştirmek için kararlılıkla çalışıyoruz. Bölgemizin ve şehrimizin ilk akredite melek yatırımı olan EGIAD Melekleri’ni bünyesinde barındıran bir sivil toplum kuruluşu olarak yapay zeka girişimciliğinde öncü bir rol üstleniyoruz.

Zirvemiz şehrimizin yapay zeka alanında öncü bir şehir olunması adına İzmir iç dünyası tarafından atılmış önemli bir adımdır. Değerli konuklarımız, bu zirveyi düzenlememizin bir diğer nedeni yapay zeka konusunda hızlı hareket etme gerekliliğidir.

Yapay zekaya yatırım yapmak artık bir tercih değildir, kritik bir rekabet avantajıdır. Hızlı adapte olan şirketler yalnızca bugünün lideri değil yarının standart belirleyici olma fırsatını yakalıyor. Geç kalanlar ise değişen piyasa koşullarına ayak uydurmakta zorlanarak rekabet güçlerini kaybetmeye karşı karşıya kalıyor. Ancak bu dönüşümde asıl kritik olan teknolojiyi kullanmak değil onu doğru zamanda ve doğru hızla benimsemektir. Yapay zekaya hızla adapte olan şirketler yalnızca verimliliklerini artırmakla kalmıyor, aynı zamanda rakiplerinin birkaç adım önüne geçiyor.

Bu dönüşüm yalnızca büyük ölçekli şirketleri değil. Her ölçekte işletmeyi doğrudan etkiliyor. Zirvemiz aracılığıyla şehrimize ve bölgemizdeki iş dünyasında bu konuda bir farkındalık oluşturmayı ve harekete geçirici bir etki yaratmayı

umuyoruz. Değerli konuklar, zirvemizin bir diğer amacı da derneğimizin yarının lider iş insanlarına yetiştirme misyonu ile doğrudan ilişkilidir. İçinde bulunduğu çoklu krizler ve büyük dönüşümler çağında yapay zekanın getirdiği değişimleri anlayan, bunlara yön verebilecek lider iş insanlarına her zamankinden daha çok ihtiyacımız var.

Yapay zeka yalnızca şirketin rekabetinde değil ülkelerin küresel güç mücadelesinde de belli bir belirleyici bir unsur haline geldi. Bugün yapay zeka teknolojisinde liderlik eden ülkeler ekonomik refahlarını ve küresel etkilerini artırıyor. ABD ve Çin milyarlarca dolarlık yatırım ve navigasyon politikalarıyla bu alanda kıyasıya rekabet ediyor. Avrupa Birliği ise etik temelli güçlü yapay zeka standartları geliştirerek küresel yarışta yerini alıyor. Bu tablo bize şunu gösteriyor, geleceğin ekonomik ve siyasi liderleri

bugün yapay zeka teknolojilerine yatırım yapanlardır.

Bu nedenle bizlerin de iş dünyası olarak işlerimizi yönetirken yerel başarıların ötesinde ve küresel trendleri anlayarak stratejiler geliştirmemiz büyük önem taşıyor. Yapay zeka yalnızca verimliliği artırmak için değil bağımsızlık, rekabetçilik ve sürdürülebilirlik için de kritik bir araçtır.

İşte tam da bu noktada derneğimizi bir liderlik okulu olarak konumlandırıyor, üyelerimizin kişisel ve profesyonel gelişimlerine özellikle yapay zeka dönüşüm başta olmak üzere pek çok alanda en üst düzeyde katkı sağlamayı savunuyoruz. Adında genç ifadesi bulunan bir iş derneği olarak geleceği gençlere emanet eden Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün bizlere çizdiği vizyonun gerekliliklerinden birinin de bu olduğuna yürekten inanıyoruz.

Teknolojist, değişim öncüsü, iş insanı

Ayşegül İldeniz:

“İş hayatında bilgi değil, beceri kazanacak.”

Zirvenin en dikkat çekici konuşmacılarından Ayşegül İldeniz, yapay zekanın iş dünyasında ve toplumda yaratacağı dönüşüme dair çarpıcı değerlendirmelerde bulundu. İldeniz, “Bugün belki de tarihte ilk kez, doğayı sadece anlamaya değil, temelinden yeniden şekillendirmeye çalışıyoruz. Bu hem büyüleyici hem de tüyler ürpertici. Artık makineler sadece çalışmıyor, düşünüyor, iletişim kuruyor, karar veriyorlar. Minecraft'ta anayasa yazan yapay zekalar gördük, robotlar birbirlerine görev devrediyor. Bizi insan yapan

beceriler – sorgulama, öngörü, merak – hiç olmadığı kadar önemli hale geliyor. İş hayatında bilgi değil, beceri kazanacak. Soruları kim soruyorsa, liderlik artık ondadır. Bu çağda ayakta kalmak istiyorsak, ‘bu hep böyleydi’ cümlesini bırakıp her şeyi yeniden düşünebilmeliyiz” dedi.

Konuşmasında liderlerin dönüşümdeki rolüne de dikkat çeken İldeniz, “Lider demek, başkalarını izlemek değil, yön tayin etmek demek. Bugün Fortune 500 şirketlerinin yöneticileri bile ‘çok

yavaş kaldık’ diyor. Bu, Türkiye için bir fırsat. Henüz herkesin eşit derecede yavaş olduğu bir yarışta hızlı olan kazanır” ifadelerini kullandı.

Gençlere ve geleceğin iş gücüne de seslenen İldeniz, “Yeni nesil 18 farklı işte çalışacak. Çünkü işleri ezberleyerek değil, sorgulayarak ve etkileyerek yapacaklar. Onun için çocuklarımıza sabit bilgi değil, dayanıklılık, merak, takım ruhu ve yaratıcı düşünce öğretmeliyiz. Artık buzdolabına bilgiyi koyup kapağını kapatma devri bitti” dedi.

ESİAD Yönetim Kurulu Başkanı Sibel Zorlu:

“İzmir’in yapay zeka alanında öncü kentlerden biri olması için üzerimize düşen her adımı atmaya hazırız.”

Bugün iş dünyasını temsil eden iki sivil toplum kuruluşu ESİAD ve EGİAD olarak birlikte bir zirve daha gerçekleştirmenin gururunu yaşıyoruz. 2017 yılında Sanayide Dönüşüm ve Endüstri 4.0, geçtiğimiz yıl Dijital Dönüşüm Zirvelerini gerçekleştirdik. Bugün de Yapay Zeka Zirvesi’ni gerçekleştiriyoruz.

Bu zirvelerin arkasında ortak ve tek bir amaç var. Her gün çok daha zorlu hale gelen küresel rekabet yarışına Türkiye’nin dahil olabilmesi. Baş dönürücü bir hızla ilerleyen bu yarışın fark yaratan ve besleyen belirleyici unsuru ise artık yapay zeka.

Hayal gücümüzün ötesine geçen, hayatın her alanında dönüştürücü bir güç haline gelen, insanla teknoloji ilişkisini yeniden tanımlayan bir paradigma değişikliği ile karşı karşıyayız.

Yapay zeka, yıkıcı bir dönüşümle; değer yaratma biçimleri, verimlilik artışı, maliyet optimizasyonu ve yeni iş modelleri üzerinden küresel rekabet gücünü adeta yeniden şekillendiriyor.

Dijitalleşen fabrikalardan yapay zeka ile otonomlaşan robotlara giden bir süreç yaşanıyor. Ekonomik etkiler bu büyük dönüşümün gözle görülür ilk sonuçları. Ancak tıpkı bir buzdağı gibi asıl büyük değişim daha derinlerde, insanın düşünme biçiminde ve yaşam şekillerinde, karar alma süreçlerinde ve toplumun dokusunda gerçekleşiyor. Her alanda yepyeni sorularla, hiç karşılaşmadığımız sorunlarla ve çoğu zaman hayal edemeyeceğimiz çözümlerle karşı karşıyayız. Bugün üretim hatları yapay zeka destekli sensörlerle kendi bakım ihtiyaçlarını öngörebiliyor.

Sağlıkta görüntüleme sistemleri yalnızca tanı koymakta kalmıyor, hastalıkların seyrini tahmin ediyor, tedavi öneriyor. Tarımda hava durumu verileri ve toprak sensörleri birleşerek rekolte tah-

mini yapabiliyor, yol gösteriyor. Eğitimde öğrencinin öğrenme hızına göre kendini uyarlayan içerikler geliştiriliyor. 2024 yılı yapay zeka için dönüm noktası oldu. Geçtiğimiz yıl yapay zeka şirketlerinin küresel finansmanı 100 milyar doları aştı. Özellikle üretken yapay zeka girişimleri 2024’te yaklaşık 45 milyar dolarlık yatırım olarak bir önceki yıla göre neredeyse ikiye katlandı. Öte yandan işgücü piyasasında 92 milyon işin yer değiştirmesi buna karşılık 2030 yılına kadar 78 milyon yeni işin ortaya çıkması öngörülüyor. Robotların yükselişi ile yapay zeka işsizlik sigortası kavramının hayatımıza girmesi bekleniyor.

Değerli katılımcılar, bu yeni dönemin adı Yapay Zeka Çağı. Bu çağ teknolojiyi yaratan, yöneten ve ona yön verenlerin çağı olacak. Bu dönüşümün sadece teknolojik değil, aynı zamanda zihinsel ve yönetsel bir dönüşüm olduğunu görmek son derece önemli. Konuyla ilgili regülasyonları, veri güvenliğini, yaratıcı emeğin korunmasını tartışmak zorundayız.

Avrupa Birliği’nin AI ERG’si, ABD’nin etik değerleri tanımlayan düzenlemeleri, Çin’in sıkı içerik kontrol uygulamaları, hepsi bu dönüşümü hukukla ve yönetimle çevrelemeye çalışıyor. Yapay zekada geldiğimiz nokta, insanlık tarihinde belki de benzeri görülmemiş bir eşikte olduğumuzu gösteriyor. “Singularity” olarak adlandırılan teknolojik tekillik ve yapay zekanın insan zekasını aşacağı bu olası dönüm noktası bizlere büyük umutlar verirken ciddi görevler de yüklüyor.

Bir yandan hastalıkların tamamen ortadan kalkabileceği, bilgiye sınırsız erişimin mümkün olabileceği, üretkenliğin ötesine geçen bir refah hayal ediliyor. Öte yandan kontrolün elden çıkabileceği, etik ilkelerin gölgede kalabileceği bir belirsizlik de var ufukta. Bu nedenle

yapay zekaya yalnızca bir teknoloji olarak değil insanlık değerlerini merkezine alan bir gelecek vizyonu olarak bakmak zorundayız. Akıllarda cevap bekleyen sorular var. Yapay zeka karar verirken, yol gösterirken adil olabiliyor mu? Verilerimizi koruyor mu? Yapay zekanın insan kontrolünün ötesine geçme ihtimali nedir? İnsan yaradılışını kopalamaya giden bir süreçte miyiz? Bu noktada insanlık adına önemli bir sorumluluğumuz daha var. Teknolojiyi geliştirirken yarattığı dönüşümü etik değerlerle yoğurmak.

Yapay Zeka Zirvesi’ni bu anlayışla düzenliyoruz. Bu dönüşümün sadece mühendislerle değil, hukukçularla, sosyologlarla, sanatçılarla birlikte inşa edilmesi gerektiğine inanıyoruz. İzmir’in yapay zeka alanında öncü kentlerden biri olması için üzerimize düşen her adımı atmaya hazırız. Bu çerçevede başta yüksek kaliteli veri merkezleri kurulmasına ihtiyacımız olduğunu belirtmek istiyorum. Start-up’lar, KOBİ’ler, OSB’ler, sanayi ve üniversitelerin dahil olacağı işbirliklerinin önemine dikkat çekiyorum.

Bu dönüşümde yol gösteren, cesaretlendiren, birlikte öğrenen ve üreten bir ekosistemi hep birlikte İzmir’de inşa edebiliriz. Bu bağlamda zirvemizi sadece iş dünyasına yönelik bir bilgi paylaşımı olarak değil, İzmir ve bölgemizde bir vizyon ve ekosistem oluşturma çağrısı olarak nitelendiriyoruz. İnanıyorum ki yapay zeka teknolojilerinin merkezinde insan aklı iradesi ve etiği olduğu sürece bu dönüşüm sürdürülebilir ve kapsayıcı bir geleceğin anahtarı olacaktır.

Sözlerime son verirken konuşmacılarımıza ve katılımcılarımıza, sponsorlarımıza, zirvenin düzenlenmesi için birlikte ortak emek veren ESİAD ve EGİAD’daki tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

Keynote Konuşmacı, Next Akademi kurucusu

Levent ERDEN:

“Herkesin şapkayı önüne koyup sistemi, işleyişi, yapıyı gözden geçirmesi gerekir.”

Herkes bir şekilde tarif ediyor; kimi kulağını tutuyor, kimi hortumunu, kimi dişini tutuyor ve bir şeyler anlatıyor.

Ben bugün yapay zeka dünyanın şurasında burasında olduğundan çok, bir şeyler dönüşüyor, biz bunun neresindeyiz anlatmaya gayret edeceğim. Çünkü bir şeyler geliyor ama biz o gelişin ne kadar farkındayız, o geleni nasıl tanımladık, çok fazla emin değilim.

Şimdi, bir yandan da eski öğretilerin tamamının neredeyse bittiğine karar vermek ve bir dönemin iş yapma şekillerini tamamen terk etmek zorundayız.

Sorgulayacağımız şey çok büyük. Bir teknoloji ya da teknolojik değişimden bahsetmiyoruz. Bunu bir teknoloji olarak aldığımız takdirde çok küçümsemiş oluruz.

Birinci hikayemiz Kadeş Savaşı... MÖ 1274'te Mısır ile Hitit arasında yapılmış. Bu savaşta ilk defa atların çektiği savaş arabaları tekerleklerinin etrafı metal ile çevrilerek kullanılmış. Dünyada ulaşabilecek en yüksek hıza ulaşmış bu arabalar. Saatte 16-20 kilometre.

Hız insanların deplasmanıdır, diğer kültürlerle karışması, tarımla, madenlerle

tanışmasıdır. Hız bu anlamda önemlidir. Sonra Endüstri Devrimi gelir, buharlı tren her yeri birbirine bağlar. Trenin hızı saatte 16-20 kilometredir ve Dünya üç bin senede hızını hiç değiştirmemiş, herkes hep aynı hızda yaşamıştır. Bundan 80-90 sene sonra Almanya'dan İngiltere'yi vuran V-2 füzeleri saatte değil dakikada aynı hıza ulaşır. Savaş bittikten 20 sene sonra ses hızı aşılar, 60'ların sonunda Ay'a gidilir.

Geçen sene Nobel Fizik Ödülü “Attosaniye” ölçeğinde ışık atılımları üretebilen teknolojiye verildi. Demek ki bundan sonra zamana değil hıza dayanıklı olmak önemli.

Nokia'nın Türkiye'deki pazar payı yüzde 82'leri bulmuştu. Bu pazar payının yüzde birin altına düşmesi sadece 17 ay sürdü. Size istediğiniz bütçeyi istediğiniz ekibi istediğiniz her şeyi vereyim 17 ayda 82'lik bir pazar payını yüzde birin altına düşüremezsiniz. Dolayısıyla değişimin hızına dayanıklı olmak için Nokia iyi bir örnektir. Çünkü neyin nereye doğru gidebileceğini görmüşler ama eskiden vazgeçmemeye karar vermişler, bitişleri sadece 17 ay sürdü.

21. yüzyıl pandemi ile beraber başladı. Neden? Çünkü pandemi her şeyi hızlandırdı. Hatırlıyorsunuz önce yarasa lafları çıktı. Eylülde başladı bize şubatta geldi, kapandık ve iki sene kapalı kaldık. Oysa Wuhan'da temmuz ayında “pandemi bitti” kutlamaları yapılyordu.

Bunu bütün verileri birleştirerek yaptılar. Herhangi bir insanın hasta olması durumunda ona 50 santime kadar yaklaşmış herkesin nerede olduğunu bulup, vücut lisanından insanları tanıyan kameraların bilgilerini birleştirip temaslara önlem aldılar. Sonuç? 7-8 ayda temizlediler. Aynı anda dünyanın en ileri ülkesi olan Amerika'da insanlar ölüyor, ne yapacaklarını bilemiyorlardı.

Dolayısıyla buradan öğrendiğimiz bir şey var. Veriyi merkeze alan kazanır. Bundan sonraki tek pusula veri olmak zorundadır. Veri dediğiniz şey de o kadar kolay bir şey değil. Çünkü veri

dediğiniz andan itibaren onun sağlığı, nasıl alındığı, nereden elde edildiği, izinli olup olmadığı, kimler hangi verileri nasıl toplayabilir gibi başlı başına bir yerlere gidiyorsunuz.

Avrupa'yı bugün zorlayan çok fazla şey olabilir ama veriyi merkeze almayan kaybedecektir. Konu ne olursa olsun veriyi merkeze aldığınız andan itibaren iş genişlemeye başlar.

Şu anda ne yapıyorsak, ne diyorsak her şey izleniyor. Mesela tavsiye motorları var. Hangi filmi seyredeceğimizden hangi yemeği ismarlamamız gerektiğine kadar bize tavsiyeler veriyor. Bütün bunlar bizim hayatta bıraktığımız izlerin toplanıp, yorumlanıp, anlamlandırılıp bize bir şeyler söylenmesi demektir.

Bu arada etrafta bol bol klişe var. Agile diye bir şey çıktı şimdi. Agile, çevik demek. Biz günlük hayatımızda yılda bir defa "çevik" kelimesini kullanmazken iş yerlerinde günde bin defa kullanıyorsak burada bir yanlışlık var. Önemli olan hızı dayanıklılıktır.

Bir başkası Purpose'cılar çıktı. Yüz yıllık şirketler kendilerine amaç aramaya başladılar. Orhan Gencebay şarkısı gibi "Bilmem ki bu dünyaya ben niye geldim?"

*Daha da güzeli var:
Z kuşağı. 150 - 200
parametreyle bakarken
15 yıllık bir ara içinde
Los Angeles'ta doğmuş
insanların aynı şekilde
davranacağını düşünmek
akla ziyandır. Bu kadar veri
varken bu kadar parametre
ile insanları ayrıştırabilirken
bu tür kolaylıklara kaçıp,
hiç kimse "15 sene içinde
doğmuş olan herkes aynı
şekilde davranır" diyemez.*

Klişelerden bir tanesi de sürdürülebilirliktir. Önce iklim ve doğa için söylendi sonra her şey sürdürülebilir oldu. Sürdürülebilir kârlılık, sürdürülebilir büyüme, sürdürülebilir temizlik.

Ülkemiz ve gezegenimizin doğasından bahsediyoruz. Tek bir sürdürülebilirlik vardır, fazlasını iddia etmemek gerekir.

Bir de dijital dönüşüm pazarlaması var. Bu dijital dediğimiz şeyi her tarafa ilıştirmek lazım. Anlamını iyi bilmek lazım. Dijital dediğimiz şey ya bir ya sıfırdır. Zamanında bilgisayarlarda kartla dele-rek iş yapmış olanlar kartların üstüne sadece bir ve sıfır yazdığını bilirler. Yani ya birdir ya sıfırdır ya vardır ya yoktur ya siyahtır ya beyazdır.

Dolayısıyla bu iletişim meselesi de hayati, çünkü iletişim dediğimiz şeyin sadece reklam şu bu değil her konuda iletişim gerekiyor ama iyi dinlemek gerekiyor.

İnsanlar ne düşünüyor, ne yapıyorlar, nerede ve nasıl hareket ediyorlar? Bunların hiçbirisi bugüne kadar yapılan araştırma yöntemleri ile çözülecek şeyler değil. Efendim "algoritmokrası" ben bu lafı 2016 Trump'ın kazandığı seçim gecesi kullanmıştım.

*Bundan sonra bütün
her yerin yönetim
şekli algoritmokrasidir.
Algoritmalar ne derse,
her yer öyle yönetilir.
Kimin ne göreceğini,
ne zaman göreceğini,
nerede karşılayacağını
algoritmalar karar verir.
Algoritmayı kim yazar onu
sizler tartışınız ama bundan
sonrası algoritmalar ve
yönetim biçimleri sadece
algoritmokrasidir.*

Yakınsama meselesi hayati, çünkü her şeyle bir taraftan iç içe giriyor. Travis Scott diye bir rap şarkıcısının 180 - 190 bin kişinin bilet aldığı bir arena konseri pandemi yüzünden kapanıyor. Konseri Fortnite adlı bilgisayar oyununun içine alıyorlar ve oyundan konser canlı yayınlanıyor. 14 milyon kayıtlı kullanıcısı olan Fortnite'da 68 milyon kişi konseri canlı izliyor. Şimdi burada oyunla eğlence bir araya gelince içinde bütün bu skin tabir edilen oyun parçaları ya da şarkıcının her türlü merchandising malzemesi de satılıyor.

Bu perakendenin oraya girmesi, ödeme sistemlerinin, sigorta sistemlerinin gelmesi vesairedir. Bir oyunun etrafında kocaman bir pazar oluşmak durumunda. Dolayısıyla bu yakınsama yani çok farklı şeylerin bir araya geldiği yerlerin neresi olacağı tartışılabilir. Oyun bunlardan bir tanesi olacaktır.

Sürekli fiziki ya da fiziki olmayan savaşların içindeyiz. 2028'de Fransız ordusunun çok önemli bir kısmının robotlardan oluşacağı ve dolayısıyla yapay zekayla savaşacağı söyleniyor. Yani savaş olacak robotlar ölecek, insanlar da sağ kalacak gibi bir acayip düşünce var.

Bir yandan insan ömrü uzayacak. Lonjevite diye bir şey çıktı. 2030'u geçen ondan sonra vallahi ölmez gibi bir hikaye başladı. Herkes 130 yaşına kadar yaşarsa, eğitim sisteminin bunu kaldırıp kaldıramayacağını, sigorta sistemlerinin, emekliliklerin nasıl çökeceğini kimse hesaplamıyor herhalde.

Trump 'tahta çıktığı gün' hiç olmayan bir şey yaptı. Normalde o törende önce aile efradı, onun arkasına hükümet, onun arkasına da iş insanları veya önemli insanlar. Trump, ailenin hemen arkasına işte bildiğimiz en büyük teknoloji şirketlerinin yöneticilerini aldı. Bu insanları yanında tutması bütün dünyaya bundan sonra biz burayı teknoloji şirketleriyle yöneteceğiz demesidir. Bu çok büyük bir göstergedir.

Öte yandan enerji başlı başına bir dert olmaya başladı. Veri merkezleri açılım dediğiniz andan itibaren Gigabyte seviyesinde de elektriğe ve enerjiye sahip olmak zorundasınız. Dolayısıyla bütün enerji şirketlerinin aynı zamanda veri şirketine dönüşmesi gibi bir iş var. Bunun regülasyonu ne olur ne biter, kim o enerjiyi nereden alır? Acaba herkes kendi mikro santralını yapabilir mi? Onun için enerji bundan sonra eğlenceli olacak. Herkeste bir hata kaygısı var yanlış kabloyu kesersek patlar mı diye.

Onun için de bu konuda karar vermek el yakıyor. Regülasyon her yerde aslan gibidir. Biliyorsunuz Avrupa Birliği bir regülasyonlar manzumesidir. Yapay zekanın ve teknolojinin bugünkü gibi canavar adımlarla ilerlemesi de o kadar da kolay değildir.

Acaba regülasyon insanları korur ve teknolojinin gelişmesini geri mi bırakır? Yoksa bırakın, teknoloji insanlık için gelişsin. Regülasyonları sonra gerektiği kadar yaparız konusu bundan sonra önemli tartışmalarından biri olacaktır. Bugün YouTube'daki binlerce kanalı hiçbir merkezi örgüt kontrol edemez durumda. Regülasyonlar nereye kadar karışabilecek göreceğiz.

Hiperbolik ıskonto teknik bir tabir. Kısaca bugünkü küçük fayda için ilerideki büyük faydadan vazgeçmek demek. Kısa vade çözümlerine alışkın olduğumuz için de uzun vadede başımıza çok şey gelir. Kentlerde, eğitimde, aile bütçelerinde bile anlık çözümler öne çıkar. Dolayısıyla ilerideki büyük faydadan şu andaki hızlı ama küçük faydayı daha üstte tutuyoruz. Bu da tartışma konularımızdan biri olmalı.

Bir yandan da bu yapay zeka lafı var. Peki, güzel de niye zeka? Intelligence Türkçe'ye zeka diye çevrildi. CIA, Amerikan Haber Alma Teşkilatıdır, zeka teşkilatı değil. Dolayısıyla buradaki intelligence'in öyle ölçülebilir bir zeka değil, aslında toplam aldığını değerlendirip sorun çıkartabilme yetisi olduğunu net olarak görelim. Yoksa bu zeka lafı işi çok fazla insansılaştırıyor. Bu pek insansı değil, insan ötesi bir durum dikkat etmek lazım.

Çok karamsar uyarılar var. Yapay Zeka insanın yerini alacak insanlar devre dışı kalacak. Hepimiz işsiz kalacağız... Yapay zeka nerede görülürse orada ezilmelidire gidecek olan bir korku var. Bunların hepsi konfor alanını terk etmek istemeyen, kendini yenilemek istemeyen, yeninin farkında olmayan, eskiden şirkete bilgisayar almıştık ya şimdi de bir yapay zeka alalım, işlerimiz daha iyi daha verimli olsun diye düşünen yapı.

Tipik Türk davranışdır; "Hani zamanı gelsin, bir bakarız." Burada durum öyle değil yani geri kalıp o hızı yakalayamazsanız gerçekten uçta yakalasanız bile işe yaramayabilir. Elinizdeki tüm zincirlerin iyi çalışması lazım. O İkinci Dünya Savaşı'ndan kalma şirket yapıları, kurumsal yapıların hepsinin baştan gözlenmesi lazım. Hiyerarşinin devre dışı kalması lazım. Uzman diye şirkete girersiniz. Uzman bir işin

en üstüdür. Uzman yardımcısı da var. Şefler, müdürler, bölge müdürleri onun başları, onun asistanları, onun müsteşarları, onun şusu, onun busu bitmez. Bu sistemde karar hızlı alınamaz. Sistemi toptan düşünmek ve yeniden yazmak zorundayız. Yoksa hiçbir kararın akışkanlığını sağlayamayız.

Bundan sonra herkesin çoklu yeteneğe sahip olması gerekiyor. Bugün makro ekonomiyi bilmeyen gider. Bugün teknolojiden anlamayan gider. Bugün insandan anlamayan gider. Maalesef bugün insandan anlayan adamımız yok. Antropologlar, sosyologlar, sosyal psikologlara ihtiyacımız var.

Bu tür uzmanlık alanlarının desteği gerekir. İnsanların bundan sonra çoklu yeteneği olması gerekiyor. Çoklu kültür bir başka şey, tek bir taraftan geldiğiniz andan itibaren dünyayı ele alma biçimini dahi toplama şansınız yok.

Şimdi bir küçük filme bakalım. Biliyorsunuz mayıs ayı genelde Star Wars ayıdır. Bir Star Wars filmi yapmak gerçekten milyar dolar seviyesinde. İnanılmaz stüdyolar, binlerce insan. Bu arkadaşımız Martin finali için üç gün içinde tek başına bu işi yapmış. Şimdi milyarlık sinema filmlerini, onların müziklerini vesairesini ve efektlerini evdeki bilgisayarda yapabilmenin ne olduğunu iyi görelim.

Peki, bütün bunları söyledikten sonra stratejiyi kim belirliyor? Çünkü bunları yapabilmek için dediğiniz komutları verebilmeniz lazım ve ne kadar iyi komut verirsiniz alabileceğiniz sonuç yapay zekadan o kadar iyi. Peki, komutu kim verecek? Bir şirkette bir kurumda komutu kimin verebilmesi lazım? Çünkü her şey komutta bitiyor.

Onun için de benim önerim bütün her yerde bir Brad Pitt, bir George Clooney olması. Ocean's Eleven filmi hatırlıyorsunuz. Hani büyük soygun yapıyorlar. Orada George Clooney bütün stra-

tejiyi yazıyor. Brad Pitt de ekibi kuruyor. Yani işte kasa hırsızı, yankesiciler, ağır vasıta operatörleri, elektrik teknisyenleri, Japon akrobat, hani her şeyin üstünden atlayıp parayı çalan. Bizde olsa ne olur? Ya Japon akrobat alınız, ondan sonra ne yapacağımızı bilemeyiz. Adam fotokopi çekmeye başlar. Ya şirketteki en çelimsiz herifi akrobat yapmaya kalkarız, o da başaramaz.

İnsanların birden fazla işte çalışacağı, aynı pozisyonda birden fazla insanın çalışacağı yapılara doğru gidilecek. Bunu sinema sektörü tam 120 yıldır yapıyor arkadaşlar, yeni bir şey değil. Bir tane yönetmen, bir de yapımcı var. Yönetmen filmi yapıyor. Yapımcı da orada ne gerekiyorsa, onu bulan adam. Orada çalışıyorsa, her yerde yapılabilir.

Herkesin şapkayı önüne koyup tekerardan sistemi, işleyişi, yapıyı gözden geçirmesi gerekir.

Yoksa AI dediğinizde bu sefer iki makine, iki yazılım, üç tane de adam aldığınızda bitecek gibi değil. Onun için farklı disiplinlerdeki insanları bir arada çalıştırabilme yeteneği gelecek.

Şu anda çok az konuşuluyor ama bundan sonrası gerçekten ajanlar yoluyla olacak. Bir öğrencim daha evvelsi gün bana bir hikaye attı. Altı ayrı iş koluna, altı ayrı ajan yapıp onları birbirleriyle konuşturarak işi yapmaya çalışmış ve on altı kişi almaktan vazgeçmiş. Böyle güzel hikayeleri dinlediğim zaman bayılıyorum.

Dolayısıyla bundan sonraki dönem yapay zeka falan konuşmadan önce insanın kendisini, kurumun kendisini, şirketin kendisini tanımlaması gerekir. Alice bir yol ayrımına gelir. Nereden gideceğini bilmiyordur. O sırada işaret çıkar der ki: "Hangi yolu seçmeliyim?" Kedi "Nereye gidiyorsun?" diye sorar. Alice "Bilmiyorum" der. "O zaman nereye gittiğini bilmiyorsan hangi yolu seçtiğinin hiçbir anlamı yoktur" der Kedi.

Dolayısıyla nereye gittiğimizin iyi farkında olmamız lazım yoksa AI filan biraz palavra kalır. Teknoloji hayattaki her şey de değil. Dolayısıyla her şeyi de teknolojiyle çözeceğimizi düşünmemek gerekiyor. 1968'de Fransa'nın duvarlarında öğrenci hareketleri sırasında yazan en güzel laf, hepimiz için de geçerli. "Gerçekçi olun, imkansızı isteyin."

İŞLETMELERDE YAPAY ZEKA KULLANIM ALANLARI

01

Üretken Yapay Zeka Uygulamaları ile Çalışan Verimliliği Arttırma

02

Agentic AI Platformları ile Yapay Zeka Asistanları Kullanmak

03

Yapay Zeka Tahminleme ile Verimlilik Artırma ve Maliyet Düşürme Projeleri Geliştirmek

Norm Dijital Genel Müdürü

Erkan YENİÇARE:

“Gerçekten çok büyük bir dalga geliyor. Başlamak için mükemmel zaman bugündür.”

Bugün sizi bir ekiple tanıştırmak istiyorum. Şirketlerimizde birlikte çalıştığımız, robotik süreç otomasyonu işlemlerimizi devrettiğimiz “AI Agent” dediğimiz çalışanlarımız var artık.

Bu arkadaşlarımız neredeyse 24 saat çalışıyorlar ve bizim yaptığımız işleri yapıyorlar. Bundan üç sene önce sadece yeni ismiyle, tek “metal yaka” çalışanımız vardı. Bugün 100’e yakınlar ve 200 beyaz yakanın işini yapabiliyorlar.

Sadece kendi şirketlerimizde değil teknoloji şirketimiz ile hizmet verdiğimiz diğer şirketlerde de bu çalışanlar hayatımıza girdi. Bugün ticaret, üretim, endüstriyel şirketlerin yapay zekayı nasıl kullanabileceği ile ilgili ilham edinmek üzere buradayız.

Dolayısıyla size yapay zekanın başından sonuna kadar bir şirket nasıl girmeli, ne yapmalı, hangi yöntemlerle değer elde etmeli onunla ilgili birkaç örnek vererek anlatmaya çalışacağım.

Norm Dijital adına buradayım. Henüz üç senelik bir şirketiz. 2022’de 28 kişiyle başladığımız yolculuğumuzda bugün 140 kişilik değer üreten, yazılım üreten bir şirket haline geldik.

Temelde yazılım geliştirip içimizden farklı şirketler çıkartmak amacıyla yola çıkmıştık. Bunlardan ilkinin geçen sene gerçekleştirdik. Yapay zeka tabanlı iş alım platformu “Vinter”, Norm dijitalin yarattığı şirketlerden bir tanesi.

Özellikle endüstriyel çözümler tarafında, üzerinde yapay zeka algoritmaları çalışan ve değer üreten sadece veriye bakıp oradan bir değerlendirme yapan değil ama sizi yönlendiren yazılımlar üretiyoruz.

Yapay zeka bize iş hayatında “doğru kararı almak ama en doğru kararı almak” konusunda yardımcı oluyor. Bir öğrenme eğrisiyle önce karar aldırıyoruz, sonra daha iyi karar aldırıyoruz. En doğru kararı aldırma amacıyla kullandığımız yazılımlara ise biz yapay zeka algoritma yazılımları diyoruz. 2010’dan beri konuşmaya başladık ama süreç bugün ciddi anlamda hem iş hem de gerçek hayatımızda bizi etkilemeye başladı. Dolayısıyla her yerde artık yapay zekayı kullanıyoruz.

İlk insansı CEO geçen sene Polonyalı bir üreticinin reklam pazarlama faaliyetleri çerçevesinde işe alındı. Bir fiziksel robotun arkasına ChatGPT’yi bağlamış ve yönetim kuruluna oturtmuş. Evet, bugün magazinsel ama önümüzdeki on sene içinde mutlaka ve mutlaka hem icra kurullarında hem yönetim kurullarında yapay zeka ile karar alan algoritmaların olduğu sandalyeleri göreceğimiz çok net.

Bir işletmede birçok alanda yapay zeka algoritmasını kullanabiliyoruz. Asıl önemli olan ise; sizin ona ne yaptırmak istediğiniz.

Bir şirketin yapay zekaya üç temel adımla girmesi gerekir diye düşünüyoruz. Birincisi üretken yapay zeka uygulamalarını kullanarak çalışan verimliliğini artırmak.

İkincisi “Agentic AI” dünyasındayız. Ne demek Agentic AI? Spesifik olarak belli bir görev alanında uzmanlaşmış robotlara, yani yapay zeka algoritmalarına biz “Agentic AI” diyoruz.

Bununla ikinci aşamaya geçiyoruz. Üçüncü aşama, manuel yapay zeka algoritmaları kullanarak işletmenin temel problemlerine çözüm üreten çalışmalar.

Üretken yapay zekayı hepiniz duydu-
nuz. ChatGPT konuşuyoruz ama artık
onunla limitli değil. Şu anda DeepSeek,
GeminiAI gibi bir sürü üretken yapay
zeka uygulaması kullanıma girdi. Tabii
ki sakıncaları da var şirketler açısından.
Az önce sanırım belediye başkanımız
dedi ki; “Dünya üzerindeki bütün data-
lar üretken yapay zeka şirketleri tarafın-
dan kullanıldı.”

Sırada ne var? Aslında ulaşamadıkları
bir şey var. O da şirketlerin kendi data-
ları. O yüzden dikkatli olmak gerekiyor.

Sadece bir tanımla çok inanılmaz gör-
seller oluşturabiliyoruz. Fakat çok kri-
tik bir nokta var. Eğer doğru bir şekilde
tanımlamaz ve doğru soruyu sormaz-
sanız istediğiniz cevabı alamayabiliyor-
sunuz.

Örneğin “Norm dijital için bana bir
logo üretir misiniz” dediğimizde, üret-
ken yapay zeka algoritmasının elinde
bir data yok. Sadece dijitalden bunun
bir teknoloji şirketi olduğunu biliyor. Bir-
ler sıfırlarla bir şey üretiyor ama bunu
mükemmel detaylar kullanarak yapıyor.
Biz ana şirketimizin üretim alanı olduğu
için bir cıvata üzerinden tanımladık ve
net ışıklandırma ve tüm detaylara sahip
alternatifler çıktı.

Arkadaşlar “Bir bilançoysu bana özet-
ler misin?” demişler. Bu zaten yapıla-
bilir ama asıl değerli olan şu; biz ona
bir personel tanımlıyoruz. Diyoruz ki,
“Bana yatırım danışmanı gibi buradan
değer üret.” Doğru soruyu doğru kriter-
lerle almak istediğinizi hedefleyerek sor-
duğunuzda çok detaylı bir şekilde işleri
hızlandırabiliyoruz.

*Bir konuda uzman yapay
zekadan bahsetmiştik.
Yani sadece stok dataları
üzerinde eğitilmiş stok
mühendisi.
Dolayısıyla sizin stoklarınızı
yönetmek üzere doğru
sorulara doğru cevapları
vereabilen algoritma
parçacıklarına biz Agentik
AI diyoruz.*

Agent Development Kit (ADK) Google’ın
bir ekosistemi üzerinde çalışan Agentik
AI tasarlama platformu üzerinden bunu
çok rahat yapabiliyorsunuz.

*İnanın yazılım mühendisi
olmanıza bile gerek yok.
Bir süreci tanımlıyorsunuz.
Formüle ediyor, “Ben
bunları yapıyordum”
diyorsunuz. Robotik süreç
otomasyonundan farklı
olarak bir de veriden
değer üretip sonuca doğru
götürüyorsunuz.*

Diyelim ki üretime girecek 100 adet-
lik bir parçanız var. Normal şartlar
altında bir stok mühendisi, bir malzeme
mühendisi, bir endüstri mühendisinin
karar vermesi lazım. İstanbul depomda
50 tane var, İzmir depomda 70 tane var
ama 100 taneyi üretemiyorum. Ne yap-
mam lazım? Şimdi aynı data üzerinde
çalışan bir Agentik AI ile maliyet ve risk-
leri değerlendirip İstanbul’dan getirmeyi
daha uygun görüyorlar, sonra çalışanı-
mız diyor ki, İstanbul’dan getir. Giriyor
sistemimize, işte kamyon siparişlerini
oluşturuyor, maili atıyor vesaire bütün
işlemleri yapıyor maliyetiyle birlikte hal-
lediyor.

Sonrasında kopilottan otopilota geçme
kısımı da şöyle... Diyor ki, 50 kere ben
sana sordum bunu. 49 kere böyle karar
aldın. Bundan sonra ben sana sorma-
dan yapayım mı? Yap, dendiğinde artık
stok işiyle ilgili endişe etmenize gerek
yok. Tüm süreci öğrendiği şekilde sizin
datalarınızla Agentik AI yapıyor.

Genel olarak üretim, satış, lojistik en
çok para kaybettiğimiz yerlerde manuel
olarak yaptığımız, sonra otomasyona
bağladığımız işler.

Normal şartlarda biz stoku nasıl yöneti-
yoruz şirketlerde? İşte stok belli bir aş-
mada ihtiyaç olduğunda yeni sipariş
edilir, mal gelene kadar aşağıya düşer,
sonra mal gelince tekrar stok yukarı
çıkartılır ve yeniden sipariş seviyesi belir-
lenir. Bunu bütün sistemler yapıyor. Eli-
mizde datalarımız var. Stok alt ve üst
limitlerimiz var ama asıl değerli olan
yapay zeka algoritmasıyla birlikte bunu
da dinamik yapmak ve sürekli dalgala-

nan bir şekilde en dar yerde orayı yaka-
lamak.

Bir görüntü işleme projesi örneği...
Satışçımıza müşteri göstererek, “Böyle
cıvataya ihtiyacım var” diyor. Çapı,
boyu, başı hiçbir değeri yok. Satışçı
yanına referans olarak 1 lira koyarak
fotoğrafı çekip gönderiyor. Sonra biz
de onu bir algoritmayla tarıyor, sayısal
veri üzerlerinde uygunluğunu arıyoruz.
Dolayısıyla iyi bir yapay zeka örnek pro-
jesi haline getiriyoruz.

En büyük projelerden bir tanesi. Bakın
ısıtma işlem fırınları üzerinde her gün yapı-
lacak olan işlemlerle ilgili bir reçete hazır-
lanması gerekiyor. Bu reçete normal
şartlarda bir çalışan tarafından belki
ERP’deki temel verilere baz alınarak
hazırlanıyor fakat her seferinde tecrü-
beye istinaden aşağıdaki denemeye
istinaden bir şey çıkartıyor. Bizim için
bir proses şöyle tanımlanıyor, $y = fx1 + fx2 + fx3$. Çıktıyı etkileyen değişken-
leri bulma hikayesi ve sanatı aslında bu.
Eskiden bunu istatistiki modellerle yapı-
yorduk. Şimdi algoritmalar daha kuv-
vetli, yapay zeka projeleriyle yapıyoruz.

Çıktıyı etkileyen değişkenleri bulacağız.
Bir ısıtma işlem fırınında bunu neler etkiliyor?
Üç tane bandımız var, onların hızları,
frekansı, sıcaklıkları, bir süre sonra ne
girecek vesaire. Şimdi artık sadece
yapay zeka algoritmasıyla fırının önün-
deki çalışanlara kullandıkları tablet üze-
rinden reçeteler çıkıyor ve reçeteyi kul-
lanarak operasyonu başlatıyorlar.

Şimdi manuel yapıyorsunuz. Yani bazı
araçlar kullanarak sonucu bulmaya
çalışıyorsunuz. Diyorsunuz ki, iki, dört
ve sekiz numaralı girdiler benim çık-
tımı etkiliyor. Dolayısıyla ben bunları
devralacağım. Bundan sonra da reçe-
temi öyle oluşturacağım. Her yeni gelen
siparişte sonuca ulaşmaya çalışıyoruz
ve yeni bir çıktı üretiyoruz. Sonra onu
otomatik hale getiriyorsunuz ve sonraki
süreçte ürün kayıplarınız yüzde yediden
dörde düşüyor.

Şirket datasıyla ilgili çok hassas olma-
mız lazım. Gönderdiğimiz data kullanıl-
mayacak biliyoruz ama sizin için know
how ise vermeyin. İlk ChatGPT çıktı-
ğında Samsung’taki mühendislerden
iki tanesi bir AR-GE projesini sorup onu
revize etmesini istemişti. Onları işten
attılar çünkü özel bir projeydi. Her ne

kadar kullanılmayacağını söylüyorsa da kullandıklarını hepimiz biliyoruz.

Bu sadece şirket dataları üzerinde çalışan bir dil modeli. Aslında ChatGPT'in Chrome içi, sınırlandırılmış Ocean PYD modeli. Kendi datanızı yüklüyorsunuz ve oradan istediğiniz soruları ve cevaplarını alabiliyorsunuz.

Bir tane örnek vereceğim. Bir üretim yönetimi yazılımı üzerinde çalışan AI Agent'ı şu anda çalışıyor. Temelde üç şey var. Bir neye ihtiyacımız var? Saha-dan veriyi topladık değil mi?

Kim, hangi hata olmuş, kaç kere olmuş vesaire datamız var. Onu eğitiyoruz.

Örnek bir şey soru seti şöyle: Hangi tarih aralıklarında çalışıyorsun ve bu zamana kadar en çok "parmak" hatası yapan operatör kimdir?

Şimdi temelde şu sorun var eğer ChatGPT'ye soruyu böyle göndererseniz buradaki "parmak" kelimesini insan parmağı olarak algılayacak. O yüzden önden bir jargon çalışması yapmak gerekiyor. Parmak bizim makinedeki bir kalıp parçası... Dolayısıyla bir bağlam takibi var ve benim içeride datam yok. Ön anlam çalışması yapılmamış bu soruya; "Ben bunu bilmiyorum. Dolayısıyla bunun dışına çıkamam cevabı" veriyor. Üretim üzerinde çalışan AI Agent uygulamasına özel bir örnek.

Hep söylediğim şey iş dünyası o kadar da romantik değil. Hepimiz para kazanmak için oradayız. Dolayısıyla en büyük derdim nedir sorusunu sorup onun arkasına ciddi doğru çözümün peşine koşmak gerekiyor.

Şimdi ben son hikayeyle bitireyim. Napoleon Bonaparte savaşta üç dört tane korumasıyla Paris sokaklarında kendini savunurken epey sıkışmış, bir fırına girmişler. Fırıncıya emretmiş, beni hemen saklaman lazım. Adam unları koydukları depolardan birine Napolyon'la korumalarını saklamış. Tehlike geçince Bonapart demiş ki, "Ey fırıncı, sen beni kurtardın, benden ne diliyorsan dile." Fırıncı "Bir şey istemiyorum. Sadece şunu merak ediyorum,

az önce ölmek üzereydin, Ne hissettin?" demiş.

Bonapart yüzüne bakmış fırıncının ve hiddetle "Ben imparatorum. Bunu bana nasıl sorarsın?" diyerek, hemen idam emrini vermiş. Tabii adam başlamış yalvarmaya, tam ölmek üzere başlamış saymaya. Üç, iki, bir adam öleceğini zannediyor. "Durun" demiş, yaklaşmış gözünün içine bakmış. Tam olarak bunu hissetmiştim demiş.

Dolayısıyla şimdi bugün çok güzel hikayeler dinleyeceksiniz. En değerli tecrübe senin yaşadığın, en pahalısı senin deneyimlediğin tecrübe.

O yüzden bugün anlattıklarınızı deneyimle, bugün dinlediklerinizi tekrar deneyimlemek için ya da bu işe başlamak için beklemeyin. Kendi tecrübenize koşun ve hemen başlayın. Gerçekten çok büyük bir dalga geliyor. Kaçmamız mümkün değil. Hiç beklemeyin, mükemmel zaman bugündür.

ORMAN OLMADAN İZMİR OLMAZ!

İzmir'de çıkan yangınlar sonucunda kaybettiğimiz ormanlarımız yeniden hayat bulsun diye başlattığımız ormanlaştırma kampanyasına desteklerinizi bekliyoruz.

1 Fidan 95 TL

EGE ORMAN VAKFI
VAKIFBANK / İZMİR KURUMSAL ŞUBESİ

TR17 0001 5001 5800 7333 9870 82

**Sun Tekstil Genel Müdürü
ve Yönetim Kurulu Üyesi**

Melis VEKİLOĞLU:

“Yapay zeka bizim sektörümüze özel bir şekilde geliyor ve hala insanın kişisel gelişimine yatırım yaparak faaliyetlerimizi sürdürüyoruz.”

Biz tekstil konfeksiyon üzerine ihracat yapan, emek yoğun olan bir şirketiz. Dolayısıyla bu kadar insan odaklı olan bir yapıda nasıl teknoloji ve nasıl yapay zekadan konuşulur, bugün size bunlardan bahsetmek istiyoruz. Ana şirketimiz Sun Tekstil, konfeksiyon ihracatını yapan şirket. Ecotense kumaş fabrikamız. Jimmy Key markamız, hem yurt içinde hem de yurt dışında şu anda mağazalaşmış durumda ve faaliyetlerini gösteriyorlar. AMS ise serbest bölgede faaliyet gösteren genellikle otomotiv sektörüne kumaş üreten bir şirketimiz. Aslında tarihçemiz 1987’den başlıyor ve kurulduğumuz ilk günden beri entegre bir tesis olup daha kurumsal bir yapı inşa etme hedefiyle koştuk.

Biz SAP, RPA, Kuika, PLM gibi bir sürü teknolojik platformdan faydalıyoruz, kısaca bunlardan bahsetmek istiyorum. Yapay zeka bütün süreçlerimizde daha verimli olma, daha az hatayla işlerimizi ilerletme ve dolayısıyla karlılığımıza katkı yapan bir ana dal haline gelmiş durumda. Smart Text’le beraber yaptığımız uygulama; görüntü işleme tabanlı örgü makinalarında yaptığımız bir kalite kontrol sistemi. Örgü makinesi tamamen kapalı ve hiçbir şekilde hatayı tespit edemediğiniz bir sistem. Biz yapay zeka görüntü işleme uygulamasıyla hem hatalarımızı daha kumaşımız örülürken tespit ediyoruz, hem de o anda üretimi durdurup hatayı önleyebiliyoruz.

“QBAR AI”, bir Türk start-up işletmesi. Onlarla yaptığımız işbirliği ile kumaşın kalite kontrolünü gerçekleştiriyoruz. Kumaş kalite kontrol makinesine yer-

leştirdiğimiz kameralarla hatanın nerede olduğunu insan gözüyle yapılan kontrolden çok daha iyi tespit edip işaretleme olanağı sağlıyoruz. Buradan kendimize raporlar oluşup bir top boyunca hatayı işaretleme şansımız oluyor. Aslında bu bize bir sonraki aşamada kumaşın kesim aşamasında daha verimli kesme, dolayısıyla daha iyi maliyetle üretme şansı tanıyor.

Kullandığımız “Myth AI”, 2021 Ekim ayında tanıştığımız yine bir Türk start-up ile birlikte hayata geçirdiğimiz uygulama. 2022 Aralık ayında da bu girişimin yatırımcısı olduk. Tasarım yapmak bizim en önemli kasımız. Hem desenli ürünlerimiz var hem de normal ürünlerimiz var. Promptlarla birden fazla desen tasarımı gerçekleştirebiliyoruz.

Refabric tamamen model tasarımına yönelik olarak kullandığımız bir diğer yapay zeka uygulaması. 2023 yılında tanıştık bu start-up’la. Bunlar da Türk firması. İki firmanın kültürlerinin birbirine uyması, iş modelini iyi algılama, o yazılım mühendislerine bunu doğru uygulatma da gerçekten önemli bir kriter ve biz Refabric’le burada çok hızlı bir şekilde yol aldık. 2025 Mart ayında Refabric’in de yatırımcısı olduk. Şu anda LVMH, Dolce Gabbana ya da Gucci gibi markaların da kullanımına sunmak üzere yapay zeka işbirliklerine başlıyorlar. Buradaki işbirliğimizde Fast Company’den Kurum ve Girişim İşbirliği Ödülü’ne de hak kazandık.

Bizim hayatımız aslında numune departmanımıza skeci vererek oluşuyor. Skecin yapay zekaya aktarımı ile

daha gerçekçi ürünler yaratabiliyoruz. Ayda 850 adet yeni tasarım gerçekleştirip müşterilerimize sunuyoruz.

Aslında burada bir öğrenme var. Catwalk’lardan ya da sokaktaki görüntülerden görsellerimizi yüklüyoruz, prompt’umuzu giriyoruz ve saniyeler içinde tasarımı ortaya koyuyor.

İşimizin bir parçası da esinlenme. Trend belirleyen markaların Catwalk’larıyla moda dünyası hareketlenir. Dolayısıyla biz Chloe’nin 2025 yaz defilesi tasarımlarından, üye olarak bir sürü farklı görsel elde edip, ilham alacağımız kaynaklarımızı da artırmış oluyoruz. Uygulamaya bir tane görseli veriyoruz. O görseli uygun benzersiz tasarımlar gerçekleştiriyor. Yine aynı şekilde verdiğimiz prompta uygun tasarımlar gösteriyor ve bu tasarımları bir Catwalk’da ya da sadece mankenin üzerinde sunuyor. Şirket içinde bir stüdyomuz, fotoğrafçımız, mankenimiz var ama her zaman istediğimiz görüntüyü kendi mankenimizde elde edemiyoruz. O sadece pozunu verip, askı görevi görüyor. İstedğimiz ten renginde, istediğimiz modele kıyafeti giydirip müşteriye en iyi haliyle sunabiliyoruz.

İK alanında da kullanmaya başladık. Grup şirketlerini de sayarsak iki bin kişilere ulaşıyoruz. İK chatpot’umuzu bütün bu sorulara cevap verebilecek şekilde kullanır hale geldik. Bizim deneyimimizde yapay zeka insanın yerini almıyor, ama insanın zamanını daha etkili kullanması için çok iyi bir asistan. Yapay zeka bizim sektörümüze özel bir şekilde geliyor ve hala insanın kişisel gelişimine yatırım yaparak faaliyetlerimizi sürdürüyoruz.

Maxion Wheels Türkiye
Başkan Yardımcısı

Hakan ÜNLÜ:
“İnsan inisiyatifinden
çıkarak otomatik
veri setinden süreç
optimizasyon
çalışmalarını
hayata geçirdik.”

Otomotiv sektöründe biz özellikle iki binli yılların başından itibaren farklılaşabilmek ve operasyonel etkinliğimizi ve verimliliğimizi artırmak için yaklaşık 20 yıla dayanan bir iş mükemmelliği modeli yolculuğumuz var.

Bu sürecin içinde 2004 yılında ilk yabancı ortaklık yapısı kurgulandıktan sonra bize entegre edilen fabrikalarımızda ‘6 Sigma’ ile ilgili süreçlerde hatlardaki verimlilikleri oluşturmak ve bunlarla ilgili kurguyu içerideki insan kaynağı ile yönetmek üzerine bir kurgu içinde yer aldık.

2017 – 2018’den itibaren 6 Sigma ve TPM entegrasyonu ile ilgili fabrikada belirli yol aldıktan sonra gördük ki artık operasyonda bu toplanılan verilerin işlenmesi, doğru bir şekilde toplanması ve ürünle birlikte taşınması gerekiyor.

2018 yılı içinde Bosch ile işbirliği yapma, sahip olduğumuz süreçleri dijitale aktarmaya karar verdik ve aynı zamanda da içeride yaratabileceğimiz yeni keşifler ve yeni fırsatlara odaklandık.

Baktığınızda sistemsel olarak fabrikalarımızda bunu yapabilmek için tabii bir teknolojik altyapı ve veri toplama sistematiğini kurgulamanız lazım ama bunun içinde sadece operasyondaki veriler değil, içerideki ekipmanların PLC sisteminden başlayarak otomatik olarak hiçbir gecikmeye sebep olmadan “sequans”larının ve ürünle taşınabilir hale gelebilmesi için doğru bir şekilde toplanabilmesi ve aktarılması gerekiyor. Yani fiziksel katmandan (layer) bunu işbirlikçi platformlara taşıdık.

Sonrasında da bu dataları Sample Line’larda kapsamlı bir bulut platformu olan Azure ve analitik katmanlara taşıdık.

Şu an içeride veri tabanı oluşturma ve içeriği yönetme açısından baktığınızda süreçlerdeki her noktada farklı database’ler kullanarak operasyonel verileri izleyebiliyoruz. Tüm enerji tüketimlerini izleyebiliyoruz.

Jant ürettiğimiz için ergitme, dökümhane, talaşlı maliyet ve boyahane proseslerimiz var. Bazı hatalar dökümle ilgili olmasına rağmen boyahane prosesi sonrasında ortaya çıkıyor. Dolayısıyla hataları düzeltebilmemiz için ürünle birlikte datanın taşınması ve kare kodlarla ürüne yüklenmesi çalışmalarını gerçekleştirdik, nihayetinde de bu çalışmaların paralelinde ana çıktı olarak hurda operasyonlarının azaltılması konusunda analitik platformları oluşturduk.

En önemli noktalardan biri şu proste optimizasyonu sağlayabilmeniz için makinaların birbiri ile iletişim halinde olması lazım. Özellikle ergitmede sıvı metalin potalar yardımıyla transferi aşamasından başlayarak ilgili tüm forkliftlerde özel tablalar var. Hangi döküm tezgahında öncelikli metal yükleme yapılması lazım ve bununla ilgili en kısa robotu da dikkate alarak zaten insan inisiyatifinden çıkarak otomatik veri setinden süreç optimizasyon çalışmalarını hayata geçirdik.

Yine kaliteyle ilgili tüm kontrolleri dijitalleştirdik. Öncelikle analitik platformda en başta bir model dizayn etmeniz

gerekiyor. Bununla ilgili analitik yapısını kurgulamanız gerekiyor.

Verilerin hazırlanması ile ilgili infrastructure oluşturma ve bununla ilgili data science ve prosesle olunurlarla birlikte bir süreç haritalamanız, kritik KPI’ları belirlemeniz gerekiyor ve daha sonrasında da bunların değerlendirilmesi ve analitik aşamasında da süreçlerle ilgili data science’lar devreye giriyor ve otomasyon çalışmalarını da süreçteki en optimum noktaya gelmeye çalışıyoruz.

Esasen tekstilde de otomotivde de en önemli şeylerden biri insana dayalı proses kontrol noktaları. En büyük sıkıntılardan biri sekiz saat boyunca insana belirli bir göz kontrolü yaptırdığımızda zaten GHRN dediğimiz bir sistematik var. Orada da insana bağlı parametrelerde deviasyon var. Zaten performans ve yetkinliklere bağlı olarak da değişkenlik arz ediyor ama burada operasyondaki tüm veri setlerini kullanarak final kontrolde bir sonraki beşte daha önceki beşlerde yaşanan problemleri tüm final kontrol ekranlarında noktasal ve detaylı bir şekilde çalışanların önüne getiriyoruz.

Artık forklift üstüne adam koymak özellikle Türkiye’deki işçilik maliyetleri ile anormal noktalara geldi.

Dolayısıyla artık operasyonlarda biz de kendi kendine giden sistemleri hayata geçirdik. Çünkü en kritik noktalardan biri de insan eliyle bu işi yönetilmesi durumunda çok fazla olası insan kaynaklı kazalar vesaire oluyor ama bu tür sistemleri otomatize ettiğinizde süreç çok daha efficient hale geliyor ve biraz önce söylediğim gibi kamera sistemleri yardımıyla ürünle ilgili eşleştirilen şeyler sadece görsel noktalarda değil, örneğin operasyonla ilgili kaynak noktalarda da artık özel kamera sistemleri ile dedection yapıyoruz.

Dolayısıyla prosten kaynaklanan hatalardan oluşacak defect kodlarını çok hızlı bir anda yakalayarak proste çok hızlı düzeltme yapma şansımız oluyor.

Vestel Yapay Zeka Teknolojileri Müdürü

Ferdî GÜNDÜZ:
“Türkiye’deki startup’larla birlikte her bir projeyi ilgili teknoloji sağlayıcı ile birlikte gerek hibrit gerekse de tamamen onlara bu projeyi vererek sadece kontrol tarafında kalarak hayata geçirmeyi hedefliyoruz.”

Yeni bir çağın içindeyiz. ChatGPT ile birlikte üretken yapay zekayı her gün konuşmaya başladık. Biz Zorlu Holding’de nasıl bir metodolojiyle bunu yürütüyoruz onlardan bahsedeceğim.

Aslında çok geç kalmış ve korkacak bir konumda değiliz. Tüm şirketler için gerek Türkiye’de gerekse dünyada tren kaçmış değil, yeni hareket etmek üzere. Yapmamız gereken buna adapte olmak.

Vestel, 30 bin kişilik Zorlu Holding ailesinin 20 bin kişilik en büyük şirketi... 2024 sonlarında Holding genelinde

bir program başlattık: Geleceğini yaz, Yapay Zeka Programı. Vestel de teknoloji ekibi olarak biz yol gösteriyoruz. Birim yöneticilerimize “Herkes kendi iş biriminde farklı farklı yapay zeka projelerini yapıyor. Gelin bunları hep birlikte bir konsolide edelim. Faydalarını, önceliklerimizi belirleyelim. Beklenen kazanımları ortaya koyalım. Teknoloji sağlayıcılarıyla bir araya gelelim” dedik.

Bu ekosistemde klasik bir fayda maliyet, stratejik veya finansal maliyet bir dikey. Yatayda da zorlukla birlikte hepsini değerlendirip, hissedarlarımızın önüne hızlı projeler, hızlı kazanımlar koyma noktasındayız. Bu kapsamda ilk projenin giriş aşaması sona erdi. Şu an değerlendirme aşamasındayız. Yüzün üzerinde sadece Vestel’de yapılmakta olan ve yapılması planlanan proje enerjisi ortaya çıktı.

Örneğin pazarlama alanında üretken yapay zekayla ilgili yapılacak yapılmakta olan çok fazla işimiz var. AI influencer ile özellikle genç neslin dikkatini daha çok çekebilir hale gelmeyi hedefliyoruz. Çeviri bizim için çok büyük bir uğraş ve maliyet. İhracat yaptığımız 150’den fazla ülke var. Hepsine ayrı bir çeviri maliyetine katlanmak yerine şu an üretken yapay zeka ile tüm işbirliklerinin önünü açacak şekilde otomatik olarak bu çevirileri yaptırabilir duruma gelmeyi hedefliyoruz.

Bunun üzerine üretken yapay zeka da bir tık daha üzerine çıkıp ürün artwork’leri dediğimiz ürünlerin karton kutuları, broşürleri gibi materyalleri de

Gen AI teknolojisini kullanarak tasarımlarını yapmaya başladık.

Satış tarafında bayilerimize destek olacak şekilde kendi stoklarını doğru tutabilecek şekilde stok optimizasyon çalışmaları yapıyoruz.

Satış sonrası tarafında çok büyük kazanımlar var. Örneğin çağrı merkezine ya da yetkili servise gelen bir yıldaki çağrıların hayata koyduğumuz chatpot Üretken Yapay Zeka Projesi ve sesli IVR prosesleriyle birlikte yüzde 47’sini 2024 itibarıyla direkt hiçbir canlı çalışana bağlanmadan kendi kayıtlarını, arıza talebini açabilmesi ya da kurulumunu yapabilmesi noktasına getirmeyi başardık. Bu da takdir edersiniz ki çok fazla bir maliyet kazanımı anlamına geliyor.

Biraz da üretim tarafına geçelim. Üretimde görüntülü işleme ile yapılacak olan kalite kontrol uygulamalarını hayata geçirdik.

Bunun dışında ağır metal işi de yaptığımız için bir taraftan pres hatlarında da data işleme kapasitesi olan kameraları koyarak gözle görülmeyecek seviyedeki yırtıkları tespit edebilmelerini sağlayıp önemli bir kazanım ve aynı zamanda scrap dediğimiz konuyu engellemeye çalışıyoruz.

İK tarafında tüm Vestel çalışanların kullanimına açacağımız bir insan kaynakları chatpot uygulamasını yeni hafıza geliştirerek hayata geçiriyoruz. Böylece çalışan memnuniyetini arttırmayı hedefliyoruz ve İK tarafındaki iş yükünü gerçekten çalışanların yetkinlik seviyesini yükseltme konusunda vakit harcamalarını sağlamayı hedefliyoruz.

Şu anki hedefimiz iş birimlerini de işin içine koyarak bu bahsettiğim yaz programında her bir iş biriminden bu konuya odaklı, teknolojiye odaklı ve tüm sürece hakim olan domain expert dediğimiz yapay zeka şampiyonları belirledik.

Ve o teknoloji ekibiyle birlikte, globaldeki büyük teknoloji sağlayıcılarıyla sürekli çalışıyoruz ve özellikle bir Ege Bölgesi firması olarak önceliğimiz Ege Bölgesi’ndeki startup’lar ve Türkiye’deki startup’larla birlikte her bir projeyi ilgili teknoloji sağlayıcı ile birlikte gerek hibrit gerekse de tamamen onlara bu projeyi vererek sadece kontrol tarafında kalarak hayata geçirmeyi hedefliyoruz.

FOLKART İLE ÇEŞME 4 MEVSİM SİZİN!

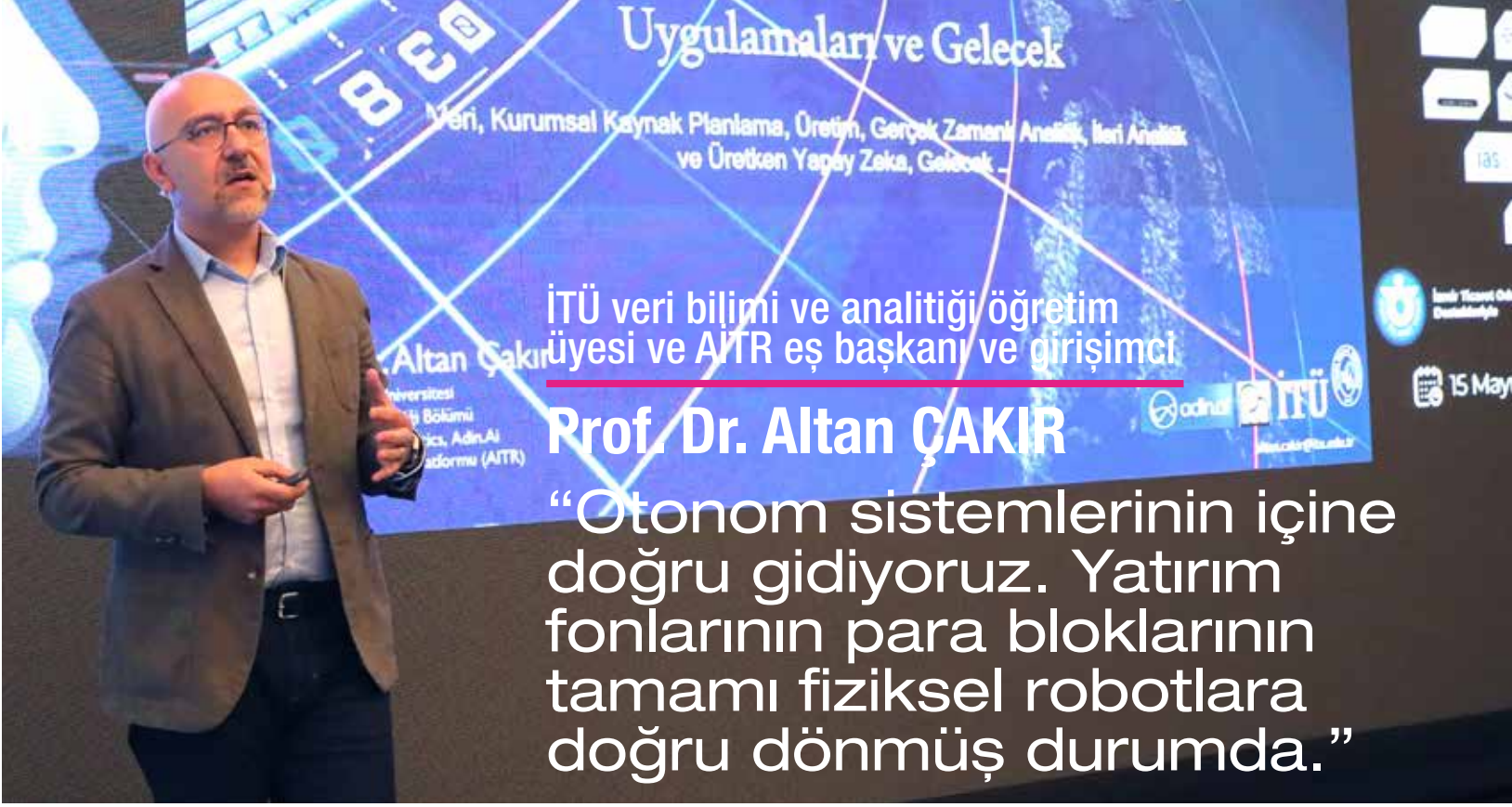
Çeşme'yi birkaç gün değil,
yılın her günü
doya doya yaşayın.

**Mayıs
2026
Teslim**

**FOLKART
TERRA**
ÇEŞME

www.folkart.com.tr | 444 22 78

İTÜ veri bilimi ve analitiği öğretim üyesi ve AITR eş başkanı ve girişimci

Prof. Dr. Altan ÇAKIR

“Otonom sistemlerinin içine doğru gidiyoruz. Yatırım fonlarının para bloklarının tamamı fiziksel robotlara doğru dönmüş durumda.”

Herkese merhabalar, yani evde olmak güzel. Ben de İzmirliyim. Ben fizik, matematik okudum. Uzun süre akademisyendim. Türkiye'ye döndüm. Yaklaşık sekiz dokuz sene oldu.

Üç tane girişimim var, iki tanesi çok büyük yatırım aldılar. Bir tanesi büyük veri üzerine, diğer ikisi yapay zeka üzerine. Çok güzel bir STK'nın da başkanlığını yürütüyorum.

Ben büyük holdinglerle, kendi şirketlerimde, akademi tarafında yaptığımız işlerle ilgili deneyimleri paylaşacağım.

Öncelikle Türkiye Bilişim Vakfı'nın yönetim kurulu üyesiyim. Sayın Faruk Eczacıbaşı ile birlikte orada çok yakın çalışıyoruz. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde biz İTÜAI'yi 2019 yılında kurmuştuk. İTÜAI ile birlikte Türkiye Bilişim Vakfı olarak para amacı gütmeyen AITR dediğimiz bir Türkiye Yapay Zeka Platformunu da yürütüyoruz. Ben web sayfasını da koydum. Çok aktif etkinlikler yapıyoruz İstanbul'da.

Mavin Minsky özellikle bilgisayar bilişim bilimlerinde çok tanınan bir kişidir. Ölmeden önceki son söylediği söz: “İnsanlar ve makineler arasındaki temel fark, insanların makine olmasına rağmen

men zekanın, beyni oluşturan çok zeki olmayan ancak yarı özerk bir çok ajanın (uygulama) etkileşmesinden ortaya çıkan makineler olmasıdır...”

Bugün çok konuşuldu. AgenticAI dendi Bunu adım adım konuşmak lazım. Hani bu zeka kavramı ne? Teknoloji kavramı daha da geniş, çok da derinleşecek. Üretim tarafında mesela bu nesnelerin interneti önemli bir başlık. Bulut bilişim zaten bu işin merkezinde duran bir şey. Özellikle bu 5G-6G gibi aslında ağ üzerindeki haberleşme, trafikte otonom araçlar, robotlar dediğimiz zaman bütün büyük yatırım fonlarının şu anda fiziksel robotlara doğru pozisyon aldığını ve önümüzdeki üç-beş sene içinde çok fazla robot göreceğimize dair net bir fikrimiz olduğu için IoT ve 6G gibi kavramları çok daha fazla duyacağımızı da en azından öngörebiliyoruz.

Yurtdışında benim çalıştığım önemli bir kurum var. Oradaki doktora öğrencilerinin yüzde 40'ı şu anda tamamen veri görselleştirme yani üç boyutlu görselleştirme üzerine çalışılan tezleri var. Bunu artık meta mı dersiniz, bu sanal gerçeklik mi dersiniz ya da oyun teknolojileri mi dersiniz tartışılır ama görselleştirme konusunda da çok yoğun bir emek ve efor var.

Ayrıca IoT ve 5G kavramında mesela İstanbul Teknik Üniversitesi'nin içine bir gün giderseniz, orada yazılımı Türk şirketi bir startup tarafından yapılan, üretimi de otokar olan bir otobüsümüz var.

Bildiğiniz öğrencileri taşıyan otonom bir otobüs, içinde sürekli veri toplama protokolü, standartlar nasıl kurulur gibi çalışmalar var. Bunu niye söyledim? Yani bir elinizde bir teknoloji var evet ama operasyonda bunu nereye doğru bir şekilde entegre edip, iş geliştirme sürecinde ya da iş değerlerin çıkışında hangi başlıkta doğru çıktıyı alabilirsiniz? Bunlar bence çok kritik sorular şirketler üzerinde çalışılan.

Şimdi, yapay zekayı aslında herkes farklı bir şekilde tanımlıyor.

Bence ikiye bölebiliriz. Hem türler hem yaklaşımlar şeklinde. Tür gibi kavramı konuşuyorsak işte farklı yetenek düzeylerine, işlevlerine ya da teknik yaklaşımlarına göre kurgulanmasını kafanızda canlandırabilirsiniz.

Narrow AI, genelleştirilmiş yapay zeka ya da süper yapay zeka gibi kavramlar var. Bunlar aslında işin türü. Makine öğrenmesi, derin öğrenme dediğimiz türlerin hepsi belli bir konuyu çözen direkt bir başlık olduğu için bunlara Narrow AI, dar kapsamlı derler.

Hemen arkasından da hangi yöntemlerin ya da hangi mantıklara istinaden bir başlık kuruyorsunuz?

İşte derin öğrenme ya da üretken yapay zeka gibi başlıklar da bunların yaklaşımı. Teknikleri konuşurken hep duyarsınız işte hangi algoritmayı kullandın, hangi tekniği kullandın gibi başlıklar. O zaman biraz daha böyle basitten temele doğru gidelim.

Demek ki hayatımızda algoritmalar var. Hemen arkasından kullanım teknikleri var. Evet yani ben hangi iş için kullanacağım bunu, nasıl kullanacağım? Araçlar konuşuluyor.

Elimizde ChatGPT, GeminiAI, Grok gibi araçlar var. Biz bunları teknik olarak geliştiriyor muyuz? Yoksa sadece kullanılıyor muyuz? Ya da bunun yazılım ve otomasyonuna etki edebiliyor muyum? İş zekası ve uygulamaları. Otonom sistemler. Otonom sistemler deyince lütfen robotlar anlamayın.

Birçok şey olabilir. Mesela bu Agent, RPA gibi yazılımlar da aslında bir tür otonom sistemler. Fiziksel robotlar bizim söylediğimiz işte yakın zamanda çok gözlemlemeye başlayacağımız başlıklarken yenilik ve inovasyon deyip veri ile birlikte bu tekniklerin geliştirilmesini adım adım gözlemleyeceğiz.

Son on sene boyunca aslında hep bir şeyi tahminleme, veri bilimi gibi kavramları çok konuştuk. Finans olabilir, stok yönetimi olabilir. Hayatımızda son üç seneden beri olan üretken yapay zekanın çıktıkları ile birlikte, bugün çok konuşulan herkesin soru cevap şeklinde kullanabildiği sohbet botları var ama iş dünyasının ana derdi, karar destek mekanizmasının çalıştırılması.

Fiziksel robotun da düşünme mekanizmasını çalıştırırken yani muhakeme yeteneği dedikleri yine karar destek mekanizmasından geçiyor. Bunu daha sonra ben biraz Agentic AI'ya bağlayacağım.

Bizim Google'la birlikte çıkarttığımız bir rapor var. İlk defa Türkiye'nin verileriyle kuruldu. Biraz ondan bahsedeceğim ama ilk önce tanımlara bakalım. Algoritmaları genelde ne için kullandı-

ğınız çok önemli. İşte diyelim ki birim zamanda dışarıdan geçen insan sayısına baktığımda, günün hangi saatinde kaç kişi geçeceğini pazartesi, salı, çarşamba, perşembe olarak tahmin edebilir miyim? Bu ön görme ve tahmin.

İnsanlar geçerken işte kaç kadın, kaç erkek, bir arada mı yürüyorlar, ayrı mı yürüyorlar dediğim zaman; sınıflandırma. Sonra da diyelim ki onlara bir ürün satmak istiyorum bir kapının önünde. Hangi günün hangi saatinde çok fazla insan geçiyor?

İlk Almanya'ya gittiğim zaman böyle sayıyorlardı geçen insanları. Yüzde onu içeri girse bin kişiden yüz kişi der, yüzde ikisine satış yapsam yirmi kişiye sattım. Ne sattığımı da biliyorsam zaten ona göre bir optimizasyon kurup yapabiliyim. Bu çok basit bir şeydi. Bunları da zaten yaptılar.

Yapay zeka ya da bu dar kapsamlı yapay zeka zaten hayatımızda var. Ne yeni geldi? Üretken yapay zeka yeni geldi.

2023 öncesi ve 2023 sonrası gibi düşünürsek. Önceki kısımda neler vardı? İşte, bir objelerin tahminlenmesi, bir insanın algılanması ya da sizin mood dediğimiz genel durumunuzu algılayan böyle küçük algoritmalar ya da küçük kelime öbekleri Bert Algoritmaları vardı. Bunların toplamı daha sonra üretken yapay zeka oldu. Hızlı bir şekilde çalışıp entegre ediliyordu. Arabalarda böyle lidar sistemleri dediğimiz büyük sensörler vardı ki şu anda birçoğunuzun arabasında dikkat etmişseniz çok küçük kameralar var. Kameranın kendisi çok gelişmiş değil. Kameradan toplanan veriyi arkada işleyebilen akıllı bir algoritma var ve onu üç boyutlu bir yere map ediyor, sizin ekranınıza yansıtıyor. Dikkat ederseniz elinizde infrared kamera olmadığı halde ekranda arabaları görüyorsunuz hem de hareket ettiriyor. Demek ki bunlar daha öncelerden aslında çalışmışlar bir de finans resmi var.

O zaman şimdi bakalım. 2010'lu yılları hatırlayın. İlk deneyimlediğimiz şey telefonlarımızda ya da tabletleri-

mizde böyle bir iki üç gibi sayılar yazıyorduk. Onu anlıyordu sistem. Sonra diyordu ki dönüştürebilirim. Çok mutlu olmuyorduk ama baktığımız zaman ilk oydu. Hemen arkasından kişiyi değil ama konuşmamızı iyi algılayan sistemler vardı. Onun hemen arkasından da işte portakalmış, işte insanmış, ayakka-bıymış gibi resimleri ayırtıran sistemler vardı.

Aslında en çok beklenen zıplama burada olması bekleniyorken çok ilginç bir şekilde 2017'de bir makale var. Bu "Attention is all you need", yani tek ihtiyacınız olan dikkat diye bir makale var. Duymadıysanız da mutlaka bakın. İsmi bile Beatles'in şarkısından geliyor.

Aslında yaptıkları da şu: "Onlarca algoritma, onlarca kütüphane ve onlarca mimari var. Bunları doğru bir şekilde bir araya getirirseniz çok efektif çalıştığını göreceksiniz" dediklerini dil işlemeye uygulayarak 2017'de bugün ChatGPT olarak deneyimlediğimiz kısmı akademik olarak ilk çıktısını sağladılar.

Bunları anlatmak hoşuma gidiyor. Çünkü 2017 yılında olan durumun hayatımıza getirdikleri var. Bugün de zaten bu toplantının da oluşmasının nedeni o. Şimdi bilgisayar mühendisliğinde ben de veri biliminin başındayım, ITÜAI'nın başındayım. Baktığımız zaman çok farklı alt başlıklar var. Yani uzmanlığımız olan dil işleme, görüntü işleme gibi başlıklar.

Bunların hepsi bir algoritmadan ortaya çıkmıştı. Algoritmaların makine öğrenmesini bir piramit gibi düşündüğümüzde en büyük zıplama ilk önce makine öğrenmesinde olmuş.

Endüstrideki en büyük zıplama hemen arkasından benzer bir zamanda 2014-15 yıllarında yukarı doğru yapılmış.

Yani ne oluyor? Endüstri bu işe çok büyük yatırım yapmaya başlıyor. Çünkü işin nasıl gittiğini görüyorlar. Bizim adımıza kötü bir durum. Akademideki yükseliş, endüstri tarafıyla 2015'e kadar başabaş gidiyorken 2015'ten sonra sabit kalıp biraz aşağı doğru gitmeye başlamış ki dikkat ederseniz akademik gerileme, buna altyapı, nitelikli insanların içeriden kaçışı diyebilirsiniz. Türkiye gibi dünya genelinde de benzer bir problem var.

Yönelim tamamen endüstriye doğru gitmiş ki bugün konuştuğumuz şirketlerin biraz hızlı bir şekilde ortaya çıkmasının nedeni geçtiğimiz bu sekiz yıllık gelişime dayalı.

Burada üniversiteler ne durumda diye baktığımız zaman; eskiden sadece Amerika üniversitelerini görüyorken, şu anda Çin üniversitelerini de gördüğümüz ve modellerinin dünya geneli kullanıldığı bir yapı orta ortada.

Bir yapay zeka sistemi ile birlikte genelde üretilen bugün sabah dinlediğimiz konuşmalarda da birçok süreç geliştirme, kurumsal uygulamaların yapılandırılması, dijital dönüşüm başlıkları var ama AI sistemlerine bakacak olursanız şöyle basitçe düşünelim...

Siz konuşuyorsunuz. Konuşan kişinin ürettiği veri yapısal olmayan bir veri. Görüntü yine yapısal olmayan bir veri. Resimlerin sürekli değişimi yapısal olmayan bir veri. Aslında kurumsal kaynak dediğimiz, yani yapısal olan verilerin operasyonunu dünyada çok hızlı çözebiliyorlar. Bunların ikisini bir araya harmanlamamız lazım. Yani bu iki tarafın birbiriyle sürekli haberleştiği noktada bir değer oluşturabiliyorsunuz.

Ben bugün Agentic AI'nın çok kullanılabileceğini düşünmüştüm. O yüzden bir kendimce bir tanım yaptım.

Şimdi Agentic AI konusu çok aktif uygulanıyor. Şimdi yapay zeka modellerini algoritmalar olarak kafamızda canlandırmıştık. Tamam, yani elimde benim algoritmalarım var. Bunlar dar kapsamlıydı. Her biri bir şeyi çözüyordu. Biri finansı çözüyor, biri lojistikteki tahminleme olsun, biri görüntü yapıyor, biri konuşuyorsun size bir şey çiziyor. Tamam, bunlar çalışıyor.

Elimde sistemler var. Veriyi topladığım yerler. Veri tabanları olsun, farklı sistemler olsun, bulut bilişim olsun. Tamamı var elimde. Geriye hafıza kaldı.

Hafızadan kastettiğimiz kısım şu; ben bu bilgiyi nereden aldım? Bu veri tabanından aldım. Sonra ne için aldım? Finansa bir şey hesaplamak için aldım. Sonra bu finans işlemini yaparken, satın almadan buna ne kadar onay geldi diye gidip bakıp, sonra tekrar gelip, satın

alma buna onay vermiş miydin diye sorduğum her nokta arasında bir hafıza oluşması lazım. Buna teknik olarak "sequential" yani sıralı diyorlar. Sequential olursa bir şey geri gelmiyor demek. Ya da functional diyorlar bakın fonksiyon demiyorlar. Yani her seferinde gidip gelip sonra bir sonrakine geçip sonra tekrar gidip tekrar bir sonrasına zıplayacak şekilde bir yapı.

Şimdi bunu şöyle anlatmak istiyorum, Bunu bir döngü haline dönüştürdüğünüz zaman aslında iş dünyasının temeli olan üç tane yapı ortaya çıkıyor. Bir kere gözlemlemeniz lazım. Gözlem aslında verinin kendisi. Ben o veriyi toplayabiliyor muyum? O veri bende var mı? Hemen arkasında benim hangi hedefe istinaden bu problemi çözeceğim, bu algoritmaları kullanacağım ve bunları nasıl harmanlayacağım? Günün sonunda da tabi bunu uygulamaya alıp nasıl çalıştığını görmeniz lazım.

Mesela onlarca ürününüz var piyasada ama aynı şekilde de bir de rakipleriniz var. Ürününüzün satışlarının geriye düşmesi ya da herhangi bir durum olduğu zaman farklı bir ürünün piyasaya girmiş mi, bu ürünle ilgili satışlarda ne olmuş, bunlar ülkeler bazında ne olmuş dedğiniz zaman buna Early Alert dedikleri böyle çok güzel ajanlar yazıyorlar. Bu ajanlar aktif olarak sizin için sürekli dolaşıyorlar web domain'lerinde.

Bugün MES sisteminden bahsedildi. SAP sistemleri, veri tabanları var. Asıl derdimiz bütün verilerin harmanlanması. Sonrasında da zaten bundan bir değer önerisi çıkartmanız lazım.

Bunu da genelde endüstride ya da işletme dünyasında dört ana başlıkta ele alıyoruz. Veriyi topladınız ve diyelim ki benim elimde bir tekil çözüm var. Sonra genelde bütün şirketlerin bulunduğu olgunluk seviyesi tanı tarafında. Veriyi topladım ama ben bundan ne anladım deyip insanlara soruyoruz ve buradaki uzmanlar bize bunun cevabını veriyor. Günün sonunda olmak istediğimiz yer bunları tek tek kullanabileceği-

miz bir yer. Bunların hepsini bir bütün halinde kullanabileceğimiz bir platform olması gerekiyor.

Yavaş yavaş toparlayayım.

Bulut bilişim güzel ama bunları kullanmak bir sanat, inanılmaz maliyetler gelebilir. Diğer tarafta şirketin hangi verisini nasıl kullanıyoruz? Bu veriler dışarı çıkabiliyor mu ya da bunlarla ilgili regülasyonlara tabi miyim?

İstanbul'da sürekli başında olduğumuz veri mühendisliği programlarında özellikle bir yetkinlik eksikliği var. Çalışanların yeteneklerin artırılması gerekiyor. Çünkü sistemler gerçekten bir puzzle'a benziyor. Birine diğerini bağlıyorsunuz. Her operasyonda çok farklı uygulamalar yapıyorsunuz. Bu uygulamaları yaparlarken de tabii arkadaki "Tech stack"ini ona göre oluşturmanız lazım.

Bir üretimin bakış açısını hep şöyle düşünün. Elimde makineler var. Endüstri 3.0 otomasyon sistemleri gibi düşünebilirsiniz. Makinalara bağlı gerçek zamanlı bizim otomasyona veri sağlayan sensörlerimiz var. Bu Manufacture Execution System dediğimiz MES database'ler var. En tepede de ERP var. Benim elimdeki datayı dönüştürmem lazım, demin birleştirecektik.

Sonra bunun üzerine bir katman çıkarmam lazım. Bunları yapabilecek adamlara genelde veri mühendisi diyorlar. Veri bilimciler farklı, veri bilimciler en tepedekiler. Sonra şu anda birçok büyük şirkete giderseniz, dünya da dahil Türkiye de bunun başında olmak üzere, hepsine bir veri yönetim projesi döner. Teknik isimlerini söylemeyelim ama bu data governance inanılmaz bir şekilde çalışıyor.

Niye? Çünkü arkadaki verinin kalitesi ne, verinin sahibi kim? Mesela benim çalıştığım şirkette toplam dört bine yakın veri tabanı var. Bu dört bin veri tabanının sahibi kim, nasıl konsolide edecekler bunlar, hangi ülkede nasıl bir operasyon yönetildiği dediğiniz zaman şurası çok kritik. Bunun hemen üzerinde katman bir şekilde artık yapay zekanın size sunduğu tak çalıştır hizmetlerini kullanabileceğiniz bir yapıya doğru geçiyorsunuz.

Türkçesi şu, ben bu ideal resimde buradan en sona kadar gitmek istiyorsam

tam sekiz adımda ilerlemek zorundayım ki her şey ideal çalışsın. Tabii ki zorluklar var. Hani uzman eksikliği dedik, gerçek zamanlı ve veriyi incelemek biraz farklı bir sorun, ölçekleme sorunu var.

Mesela bir problemi çözüyorsunuz. Yani şu anda benim son bir senedir yaşadığım birçok problem doksan tane AI projesi yapıyoruz bir yerde yedisini açığa alabildik yani yedisini kullanıma alabildik. Bir kere para kazandırması lazım iş dünyasına ama canlıyı alamadığımız birçok projenin nedeni de ölçekleyemiyoruz.

Aynı anda milyonlarca insan onu ölçeklemek istediği zaman arkadaki maliyet inanılmaz artıyor. Bunu hemen canlıya alamıyorsunuz. Demek ki ölçekleme problemi var.

ChatGPT'nin bir şeyde çalışıyor olması, onu ölçekleyebileceğiniz anlamına gelmiyor. Hemen arkasından da tabii bu maliyetlerle birlikte bu dolgunlukları çözmeniz lazım.

Yavaş yavaş bu otonom sistemlerinin içine doğru gidiyoruz. Uzmanlar, yatırım fonlarının önümüzdeki üç ya da iki yıllık para bloklarını nereye ayırdıklarına bakıyorlar. Bunların tamamı fiziksel robotlara dönmüş durumda.

Teknoloji olarak hep bu yapay zeka kelimesi kullanılıyor. Çok sevdiğim bir psikiyatr var. "Bu yapay zeka kelimesinden mutlu musunuz?" diye sordu.

Değiliz. Her şey yapay zeka demek değil. Çünkü bu bir uzmanlaşma, altta bir sürü kırılımı var. Baktığımız zaman da her bir işi farklı noktalarda kullanıyoruz. O yüzden de artık nereye doğru gittiğimizi ve nasıl kullanacağımızı doğru kurulumamız lazım.

Artık her şeyin konuşarak çözülebileceği bir dünyanın içine girdiğimizi düşünüyoruz. Bunu bilgisayar mühendisliğindeki bir ana bilim dalı gibi düşünün. Her bir ana bilim dalında dil işleme, görüntü işlemede uzmanlarımız varken şu anda bu sistemlerin hepsinin konsolide olduğu bir yapının içine geçtik.

Dikkat edin, dil işleme LLM diyorlardı. Bu büyük dil modelleri için değil mi? Şimdi LMM diyorlar. Yani Large Multi Model dedikleri bir şey var. Aslında daha modüler bir yapıya geçmeye başladık. Hem görüntü hem ses hem de dil işlemi bir arada kullanabildiğimiz bir yapının içindeyiz.

Geldiğimiz noktada bence en çok dikkat etmemiz gereken bir kısım: Yazılım bir matematiktir. Matematğin de bir kural döngüsü vardır ve matematiği çözebildiğiniz sürece her şeyi çözebilirsiniz. Dikkat ederseniz vakti zamanda işte analiz bir, iki, üç, dört dediğimiz kısmın çözümü hemen hemen tamamlandı. Yani matematiksel olarak bir şeyi çözebildiğiniz zaman arkadaki o karar destek mekanizmasına olan çözümlemeleriniz zaten kendiliğinden gelecektir.

Şimdi son beş dakikamıza biraz Türkiye için yapılan bir çalışmaya bakalım.

Ben ekonomist değilim ama dinlediğim kadarıyla bu Goldman Sachs metodunun Türkiye'deki TÜİK 2022 ve 2023 datasıyla birlikte dünyada yer alan bir global yapay zeka veri tabanı ile yapılmış Türkiye özelinde bir çalışma. Çalışmaya göre Türkiye için en az yüzde 5 gayrisafi milli hasılaya direkt katkısı önümüzdeki 5-10 senelik çerçevede öngörülüyor.

Aslında beklenti yaklaşık yüzde 11 civarında. Bu büyük bir rakam ama tabii burada geç kalmamak lazım. Türkiye'de etkilenecek iş miktarı yaklaşık yüzde 55'lik bir miktar. Bu da 17 milyon insana denk geliyor. Türkiye'de çalışan 31 milyon insan var. Yüzde 55'inin yapay zeka ve yapay zeka ilintili teknolojilerle ilişkili işlerden direkt etkileneceğini, yüzde 41'inin hasta bakıcılığı gibi insanı ilgilendiren kısımlarda etkilenemeyeceği, yakın zamanda yüzde 4'lük bir işin de tamamen kaybolacağı öngörülüyor ama bu yüzde 4'ten korkmamak lazım.

Çünkü Türkiye'de yapılan analize göre 2010 yılından günümüze kadar gelen TÜİK datasına göre açılan işlerle kaybolan işlerin oranına baktığınız zaman zaten ortalama yılda 70 binle 150 bin civarı bir iş kaybolup geri kuruluyormuş. Çarpı beş yıl yaptığınız zaman zaten ortalamada bir milyon insana denk geliyor. O yüzden de bu iş kaybının yani yeni işlerin çıkıp kaybolmasının çok büyük bir sorun olmadığı düşünülüyor. Arada kalan bir 30 - 50 yaş grubu var. O grup şu yüzde 55'in içine giriyor. O grubun da bir an önce yetenek artırıcı bir disiplinler arası çalışmalara uygun hale getirilmesi gerekiyor.

Türkiye'deki operasyonel ortamın ülkeler bazındaki karşılaştırmaları özellikle

geliştirme ve ticari atılımlar tarafında, araştırma tarafında çok iyi bir karne-miz yok. Yetenek havuzumuz ortalamanın biraz üzerinde, iyi bir durumda ama bununla ilgili yoğun bir şekilde çalışılması gerekiyor. Türkiye'de 2023 yılı itibarıyla baktığımız zaman KOBİ'lerdeki yapay zekaya geçiş oranının, aslında çok teknik bir altyapıyı kullanmadan bulut bilişim üzerinden ihtiyacınız olan işlemlere geçişin çok yüksek olması beklenirken, buradaki durum da yüzde 5, Avrupa'da bunun şu andaki durumda yüzde 14'lere çıktığını, büyük şirketlerin de yaklaşık yüzde 19 olarak geçtiğini biliyoruz.

Hangi yetenekler artırılmalı? Aşağıdan yukarı doğru gideceğiz. Disiplinler arası yetenekleri birçok başlığı aynı anda muhakeme edebilecek bir insan profilinin temel dijital becerilerle birlikte temel yapay zeka bilgisinin üzerine konumlanarak geliştirici kapsama ilerlemesi bizim beklentilerimiz içerisinde.

Şimdi Türkiye'nin karnesine baktığımız zaman aslında strateji konusu konuşuldu.

Operasyonel ortam Türkiye'de yoğun bir şekilde var. Özellikle e-ticaret çok hızlı çalışıyor bu sistemde yani e-ticaretin bir bulut yükümlülüğünde rahat çalışabildikleri için çok yoğun bir şekilde iyi kullandıkları kısım var. Strateji dokümanında ve altyapı tarafında yavaş yavaş azalan bir döngümüz var. Burada diğer ülkelere kıyasla kaçınıcı durumda olduğumuz gibi soru işaretleri var.

Bence bizim kendimize almamız gereken görev şu: Araştırma, geliştirme ve ticari taraflarda bir an önce hamlelerin yapılması lazım. Buna girişim ekosistemi diyebilirsiniz. Şirketlerin burada birinci elden sorumluluk alıp üniversiteler ya da üniversite olmadan AR-GE ortamını iyice ayağa kaldırması gerektiği gibi bir yapı söz konusu olabilir.

Moderatör
İzmir Ekonomi Üniversitesi
Rektör Yardımcısı

Prof. Dr. Levent Eren

Üniversite olarak üç temel görevimiz var. Bunların birincisi eğitim, ikincisi nitelikli bilgi üretimi, üçüncüsü ise toplumsal katkı.

Yapay zeka alanında doğru insan kaynağını yetiştirmek anlamında da doğru veriye sahip işin uzmanından geri bildirim almak bizim için önemli. Çünkü eğitim işi kolektif bir şey. Özel sektörle, kamuyla üniversitelerimizin beraber çalışması ve sürekli kendini yenilemesi gerekiyor.

Burada bilgi almak için en iyi aday Kariyer Net'in CEO'su en doğru veriye sahip Sayın Fatih Uysal. Ben öncelikle kendisine teşekkür ediyor ve şöyle bir soru sormak istiyorum. Ülkemiz veya şehirler ölçeğinde gelişmiş bir yapay zeka ekosistemi kurmak için insan kaynakları açısından neler yapmamız gerekiyor? Bir de dünyadaki farklı iyi uygulama örneklerinden bahsedebilir misiniz?

Kariyer.net CEO'su

Fatih UYSAL:

Yapay zekanın bu ana kadar daha çok teknoloji tarafını konuştuk. Ben işim gereği istihdam ve yetenek tarafındayım. Türkiye olarak genelde bu tür teknolojilerde iyi bir kullanıcıyız ama teknolojinin yaratımında o kadar iyi değiliz.

Çok hızlı takip ediyoruz, adapte oluyoruz ama yaratım kısmında fazla varlık gösteremiyoruz.

Biz özellikle bu yapay zeka ve teknolojinin üretimi alanında çalışabilecek yetenekleri tespit etmek için genel olarak şöyle bir seferberliğin gerektiğini düşünüyoruz.

Yetenek Kıtık Endeksi adını verdiğimiz bir endeks var. Buradaki amaçladığımız Türkiye'nin sadece İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerinde değil ama tüm illerinde teknolojiyle ilgili çalışabilecek kişileri onların özgeçmişlerine bakarak, ilgi alanlarına bakarak tespit etmek.

Bu neyi kolaylaştıracak? Çoğu zaman bir ilan yayınlanıyor İstanbul'da belki Erzurum'da bu işi gayet iyi yapabilecek bir mühendis var ama haberi olmayabiliyor. Biz kariyer net olarak hem bu bağlantıyı kurmaya çalışıyoruz hem de bu endeks vasıtasıyla Türkiye'nin bir yetenek haritasını çıkartmak amacındayız. İlk yapılması gereken tespit etmek.

İkincisi geliştirmek, çünkü tespit etmek yeterli değil. Tespit etsek de biliyoruz ki teknolojinin gelişim hızıyla, yeteneğin gelişim hızı arasında tüm dünyada büyük bir makas var ve makas açılıyor. Start-up'ların ve teknolojik şirketlerin kurulma hızında bir geometrik büyüme var. Bir kıtlık olacağı kesin, dolayısıyla geliştirmek ikinci aşama.

Üniversitelerimiz çok önemli bir rol üstleniyor ama üniversitelerin eğitebileceği öğrenci sayısından da fazlasına ihtiyaç var. Biz yine farklı çözümlerimizle destek olmaya çalışıyoruz. Tek kariyer adını

verdiğimiz bir start-up'ımız var. Farklı Bootcamp'ler ve Hackathon'lar düzenleyerek bu alanda yeteneklerin gelişmesini amaçlıyoruz.

Tespit ettiniz, eğittiniz ve üçüncü aşamada test etmeniz gerekiyor. Acaba eğittiğimiz yetenekler bu işi yeterince üstlenebilecek mi? Testle mevcut olan yeteneğin ne kadar ihtiyacı karşılayabileceğini ölçmeye çalışıyoruz.

Burada da Coensio adını verdiğimiz ayrı bir start-up var. Dolayısıyla bu ekosistemi aday tarafında bu şekilde üç aşamada ilerletmeye çalışıyoruz.

Şirketler tarafında da çok iyi hatırlayacaksınız 10-15 sene önce Dijital Dönüşüm Endeksi vardı. Birçok şirket bu endeksle dijital dönüşüme ne kadar ihtiyaçları olduğu ve yapılması gerekenlerle ilgili aşamalardan geçiyordu.

Aynısının şu anda Yapay Zeka için yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Yapay Zeka Dönüşüm Endeksi bir şirketin bütün çalışanlarıyla yapay zeka dönüşümüne ne kadar hazır olduğunu ölçmeli. Burada sadece teknoloji departmanı değil bunun içerisinde finans da var, insan kaynakları da var. Tabii ki üretim de var. Tüm şirketin topyekun böyle bir şeyden geçirilmesi gerekiyor.

Bunun neticesinde de dilimize yine tam Türkçeleştirilemediği için İngilizcesini söyleyeceğim, “upskilling” dediğimiz yeteneklerin yapay zeka alanında eğitilmesi, şirketlerin kendi yeteneklerini, kendi ekiplerini eğitilmesi anlamında bir çalışma gerekiyor.

Aslında şimdiye kadar beş tane şeyden bahsettim aday tarafında üç, işveren tarafında iki.

Gelecekte nereye gidiyoruz? Çok hızlı bir şekilde aramadan sormaya doğru gittiğimiz bir dünyadayız. Eskiden arıyorduk ve Google bunun ana arama motoruydu. Şu anda ise ChatGPT'ye soruyoruz. Bir davranış değişikliği var.

Türk halkının ve bizlerin ne kadar hızlı adapte olabildiğimizi göstermesi açısından bir davranış biçimini çok enteresan buluyorum, belki sizler de rastlıyorsunuzdur.

X platformuna girdiğimizde şunu görüyoruz, işte bir topik var ama ne olduğunu anlamıyorsunuz.

Altına hemen biri, “Grok mevzu nedir?” diye yazıyor. Şimdi, böyle bir kullanımı var ve bunu hemen hemen her postun altında görüyoruz. Bir nevi, hani bir kaza olur, birisi ilk gitmiştir izlemektir. İkinci kişi gelip gelen sorar, “Mevzu nedir abi” der.

Kazayı ilk gören kişi muamelesi yapıyoruz Grok'a. Grok mevzu nedir? Grok bir anlatsana ne oluyor burada? Bu fotoğraf ne anlatıyor?

Zaten bu davranış değişikliği beklenen, dolayısıyla ben adaptasyonun çok hızlı olacağını düşünüyorum.

İstihdam da aynı şekilde değişecek. İstihdamda da bizim işlerimiz çok etkilenecek. Kariyer.net'te malum biz de sormaktan ziyade 26 yıldır arama tarafındayız, yani gireceksiniz filtreleri kullanacaksınız, en doğru işi bulacaksınız ama yeni nesil ve bu Grok mevzu nedir jenerasyonu artık, “Ben üç sene bir yerde çalışacağım, işte 60 bin lira maaş bekliyorum, askerliğimi de yaptım bana birkaç iş söylesene” aynı böyle bir ahababı, arkadaşı gibi soruyor.

İki aşama olacak ve şu anda oluyor diyeyim. Birincisi kişiselleşme, çok daha yoğun bir şekilde hissettiğimiz kişiselleşme. Kişi işle ilgili olarak ne arıyor, daha önceki aramalarında nelere bakmış, nerede oturuyor ve bunun ötesinde davranışları neler, gerçekten büyük bir mercek bizi izliyor. Aynı şekilde buna bakarak çok doğru işleri daha kolay bulmak da mevcut.

Diğer aşama hayatımıza yeni girmeye başladı. Agents tarafında artık aramadan sormaya, sonra da ikame etmeye giden bir süreç yaşanacak.

İkamet aşamasında da aslında tüm arayışlarınıza, karakterinize, beğenilerinize uygun olarak siz işe başvurmadan sizin adınıza agent'ın işi bulup, hatta bazı zamanlarda ücret pazarlığını da yapıp, size “İş budur” dedirtme anı.

Bu da şu anda İK alanındaki en son aşama İK'da aynen diğer sektörlerde olduğu gibi agent'lara geçiyor olacak.

İzmir özelinde bir gözleminiz var mı?

Bugün şimdiye kadar izlediğimiz örnekler ne kadar ileri bir seviyede yapıldığını, Sun Tekstil'de, Norm Digital'de, Vestel'de gördük. Bütün bu örnekler aslında teknolojinin çok yakından takip edildiğini ve yapılması gerekenin zaten çoktan başladığını söylüyor. Ben izlerken çok etkilendim.

Şimdi buna paylaşım ekonomisi deniyor. Şu anda Sun Tekstil bu yaptığı işlere para ve zaman harcarsa iki sene sonra belki bu teknolojiyi kendisi üretebilir ama iki sene çok büyük bir kayıptır. Dolayısıyla da bunu zaten yapan start-up'ları keşfedip doğru start-up'a yatırım yapıp iki senelik süreyi satın alabilirsiniz.

Belki biraz daha fazla para harcarsanız ama nihayetinde iki senenin sonunda o adaptasyon sürecini geçireceğiniz için nihai noktada kesinlikle daha kazançlısınız. Yeter ki start-up söylediği, vaat ettiği şeyi yapsın ki benim izlediğim örneklerden gayet de bu yapı-

lıyor. Dolayısıyla da bu aşamada herkes aslında zamanı satın almaya çalışıyor.

Benim bütün şirketlere tavsiye edebileceğim, hariçten gazel okumaya gerek yok. Doğru start-up'ı bulup onları geliştirmek, o yüzden de paylaşım ekonomisinin doğru anahtar olduğunu düşünüyorum.

Kendimizin keşfetmesi, hani baştan söyledim. Biz genel olarak ülke olarak geriden takip ediyoruz, biz yaratmıyoruz, adapte oluyoruz veyahut da kullanıcı haline geliyoruz ama bu şu anlama da gelmemesi lazım.

Ben de burada bir ChatGPT'yi çıkartacağım, en yanlış konu.

Biz bu yanlışı daha önce yaptık. Hatırlarsınız Türkiye'de bazı firmalar WhatsApp'ı ben de yapacağım, ben de bir Google niye yapmayayım diye ortaya çıktı ama olmuyor, çünkü teknolojide network etkisi dediğimiz bir etki var. Belirli bir aşamaya geçtikten sonra artık siz ancak takip eden durumuna geçebiliyorsunuz.

Önümüzdeki teknolojilere bakacağız, demek lazım ama bu teknoloji için şu an yapay zekada en iyi yapılabilecek, şirketlerin adapte olabilmesi için bunu artık kullanmaya başlamış olanları tespit edip burada ilerlemek.

İkinci olarak da demin bahsettiğim bu gerçekten şirketin bir yapay zeka endeksini çıkartma ve bu anlamda düşünmeye başlaması ve çalışanlarını kolay işlerden uzaklaştırmaya çalışması bence stratejik olarak doğru.

Bu hakikaten çok yerde söyleniyor. Kolay iş yapmayın. Kolay iş bir finansçı için bilanço okumaktır. Kolay iş dediğim okuyabilirsiniz ama yine bir saat alır. Bir pazarlamacı için belki bir toplantıya sunum hazırlamaktır. Yani bu işleri bırakın yapay zeka yapsın, doğru prompt'ları yaptığınızda gayet güzel sonuç elde ediyorsunuz.

Siz boş zaman yaratın ve yatın anlamında değil tırnak içinde burada yarattığınız zamanı da daha yaratıcı, yapay zekanın henüz uzanamadığı yani sağ beyni kullandığınız alanlara daha fazla vakit harcamak için kullanın. Genel tavsiye bu.

İzmir'de Yapay Zeka Ekosistemi ve İhtiyaçlar

Moderatör
İzmir Ekonomi Üniversitesi
Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Levent Eren

Ben panelistlerimize söz vermeden önce üniversitemizde neler yapıyoruz onlardan bahsetmek istiyorum. Yapay zeka bütün sektörleri etkilerken eğitimi de etkiliyor. Bizim de dönüşmemiz, yenilikçi olmamız, yeni şeyleri denememiz ve sizlerden gelen geri bildirimlerle eğitimi tekrar tasarlamamız gerekiyor. Üniversitemizde kişiselleştirilmiş öğretim ve öğrenim deneyimleri kullanıyoruz. Bütün öğrencilerin öğrenme hızları ve ilgi alanları farklı olabiliyor. Yapay zeka destekli sistemlerle öğrenciye yönelik kişiye özel eğitim içerikleriyle destek mekanizmaları geliştirebiliyoruz.

Akıllı sanal asistanlar ve sohbet botlarını bizler de etkin şekilde kullanıyoruz. Özellikle kayıt dönemlerinde zamanımızın ciddi bir kısmı öğrencilerin sorularını cevaplamakla geçiyor ve biz de devamlı değişen gelişen sistemler olduğumuz için yönetmelikler, yönergeler sürekli değişiyor ve bunları sanal asistanlar ve chatbotlarla hayata geçirebiliyoruz.

Onun dışında erişilebilirlik ve kapsayıcılık konularında çok farklı pilot uygulamalarımız var. Bir örnek vermek gerekirse üniversitemizde İletişim Fakültemiz var. Bir de öğrenme ve öğretme merkezimiz var. İkisinde de profesyonel stüdyolarımız mevcut. O profesyonel stüdyolarda çekimler yapabiliyoruz.

Tıp Fakültemizde İran'dan çok sayıda öğrenci var. Birtakım dersleri kendi dillerinde görmeleri faydalı olabiliyor.

Öğretim üyelerimize stüdyoda Türkçe ya da İngilizce bir sunum yaptırıyoruz. Daha sonra bu sunumları 100 yabancı dilin üzerinde, öğretim üyesinin sesiyle ve dudak hareketleri de uygun şekilde videolara çevirebiliyoruz ve bunları destek materyalleri olarak kullanabiliyoruz.

Onun dışında eğitim yöneticileri için karar destek mekanizmaları konusu var. Üniversitelerde zor bir süreç yaşanıyor. Dışarıda öğrenciler çok kolay şekilde bilgiye ulaşabiliyor, eğitim programlarına gidebiliyor, online sertifikalar alabiliyor, öğrencileri sistemde tutmak ve gelişimlerini takip etmek bizim için çok önemli. Değişik branşlarda öğrencilerin bazı derslerde zorlandığını, devam konusunda sorun yaşadıklarını, bazı altyapı materyallerinde sorun yaşadıklarını görüyoruz ve onunla ilgili destek mekanizmaları kurma noktasında bize çok faydalı oluyor ve bunların sonunda da aslında bizim yapmak istediğimiz şey nitelikli insan kaynağını topluma kazandırmak.

O noktada da aslında yapay zeka kullanımını sınırlamaktan ziyade bütün ders izlencelerinde yapay zeka kullanımına dayalı görevler de tanımlıyoruz ve tabii bunu da etik çerçevede kullanmayı da öğretiyoruz.

Şimdi ikinci alan araştırma.

Araştırmada da kendim de dahil olmak üzere yapay zekayı etkin şekilde kullanıyoruz ve akademisyenlerimizin bu konuda destek alması için de araştırmacı eğitimleri düzenliyoruz.

Bir de yaptığımız araştırmaların bilgi üretiminin etki değerlerinin analizini yapıyoruz. Tabii bunların hepsi için veri toplamamız gerekiyor. Disiplinler arası çalışmaların ve üniversite sanayi iş bir-

liğiyle yapılan çalışmaların etki değerlerinin çok yüksek olduğunu görüyoruz. O yüzden bunları üniversite bünyesinde destekliyoruz ve işte iletişimden psikolojiye, güzel sanatlardan işletmeye, oradan mühendisliğe, oradan hukuka kadar birçok alanda öğretim üyelerinin katılımı olan bir yapay zeka araştırma merkezi kuruyoruz.

Toplumun bu hızlı dönüşüme ayak uydurabilmesi için eğitim seminerleri düzenliyor, kamu yararına projeler yapıyoruz. İleri yaş bireylerin de sistemin içine dahil olması için Avrupa Birliği kaynaklarını da kullanarak projeler geliştiriyoruz. Onun dışında teknoparklarda şirketler vasıtasıyla yapay zekalarında gelişmelere katkıda bulunmaya çalışıyoruz. Son olarak da üniversitemizin özel bir girişimi var.

Mühendislik Fakültesi bünyesinde bilgisayar mühendisliği, yazılım mühendisliği, elektrik elektronik, mekatronik, endüstri gibi yapay zekayla ilgili birimler var ve bu birimlerde yaklaşık 20 civarında öğretim üyemiz bulunmakta. Tabii bu arkadaşların bir kısmı araştırmada yapay zeka araçlarını ve algoritmalarını etkin şekilde kullanırken bir bölümü de yeni yapay zeka algoritmaları geliştiriyor. Burada gelişen bilgi üretiminin sanayide ve toplumda kullanılması için bir şirket oluşumuna gitme durumumuz var. Onu şu anda son noktaya getirme aşamasındayız.

Şu anda Teknoloji Transfer Ofislerinin Anonim Şirket olarak çalışmasıyla ilgili Mecliste bir yasa tasarısı var. O çalışmanın sonucuna göre bir karar verip ilerliyor olacağız. Büyük ihtimalle İzmir Ticaret Odası ortaklığında bir anonim şirket olacak.

Şimdi ben burada tabii kıymetli konuşmacılarımıza söz vermek istiyorum. İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nden kıymetli Rektör Yardımcımız Profesör Doktor Cem Çelebi. İYTE İzmir'in göz bebeği bir üniversite. Yapay zeka alanında ve ekosisteme katkı anlamında İYTE'de ve Teknopark İzmir'de ne tür çalışmalar var?

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Cem Çelebi

Sabahtan bu saate kadar yapay zekayla ilişkili farklı konularda çok renkli konuşmalar oldu. İlk etapta ben Türkiye'deki bir genel haritayı çizmek istiyorum eğitim ekseninde.

An itibarıyla yüksek öğrenim kurumlarında yirmiyeye yakın lisans ve ön lisans programı mevcut. Yapay zeka, siber güvenlik ve veri bilimleri ile ilişkili. Tabii bu sayı aslında sektörün ihtiyaçları ve talepleri göz önünde bulundurulunca gerçekten çok az. Zaten bu programlara kabul edilen öğrenci sayıları ve mezun sayıları da çok az. Lisansüstü programlarımız yetersiz. Sektörün talep ettiği insan kaynağının yetiştirilmesi anlamında şu an itibarıyla bir başlangıç seviyesindeyiz.

Yükseköğrenim Kurumu'nun almış olduğu kararla bu yirmi program sayısının yıl içinde seksene çıkartılması hedefleniyor. İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü'ne de soruldu. Bu alanda bir program başlığı belirlememizi istediler.

Biz de mühendislik fakültemiz bünyesinde bir yapay zeka mühendisliği bölümünün, lisans programının kurulmasını ve bunun paralelinde yine Yapay Zeka Mühendisliği, lisansüstü programının kurulması çalışmalarına başladık.

Tabii ki bu çalışmaya başlamadan önce, yapay zeka dediğimiz zaman insan kaynağı bir faktör, enerji tüketimi başka bir faktör ve etik değerler, regülasyonlar başka bir faktör.

Bunların hepsinin bir arada topyekun değerlendirilip yetiştireceğimiz, mezun edeceğimiz öğrencilerin statüsünün ve kalitesinin belirlenmesi burada çok kritik bir nokta.

Kendimize sorduk. Acaba biz üniversite olarak, yapay zekayı üreten bir nesil mi yetiştirelim? Yapay zekayı kullanan bir nesil mi yetiştirelim? Sektörün ihtiyaçları, acil ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda yapay zekayı en iyi şekilde kullanabilen, uygulamalar geliştiren insan kaynaklarının yetiştirilmesinin önceliklendirilmesi stratejisiyle harekete başladık.

Geçtiğimiz yıl Aralık ayı içinde bir yapay zeka politika belgemizi çıkardık. Orada eğitim, araştırma, inovasyon ve idari süreçlerimizin yapay zeka kullanımı kapsamında etik kuralları ve işleyiş tarzları ile ilgili belirli usul ve esasları belirledik. Tabii bu yapay zeka politika belgemizi biz kendimiz hazırlamadık, yapay zekaya hazırlattık. Kendisine güvenmedik. Eğitimden sorumlu rektör yardımcımız bir göz attı. Araştırmadan sorumlu olarak ben göz attım ve ilgili süreçlerden geçtikten sonra en son Rektör hocamızın onayıyla Yapay Zeka tarafından yazılan Yapay Zeka Politika Belgemizi yayınlamış olduk. Bu yıl içinde de bu belgemizi biraz daha genişleteceğiz ve İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Yapay Zeka Strateji Dokümanı Raporu haline getirmiş olacağız.

Şimdi İYTE'de yaptığımız diğer çalışmalardan da bahsetmek istiyorum. Öğrencilerimiz gerçekten çok hevesli. Sektörün taleplerini ve ihtiyaçlarını da biliyorlar. Dolayısıyla kendilerini yetiştirmek anlamında uygun kaynaklara, platformlara ulaşma anlamında üstün gay-

ret sergiliyorlar. Eğitim kurumu olarak öğrencilerimize bu altyapıları bir şekilde sağlamamız gerekiyor. Kütüphanemiz içinde elimizdeki tüm yapay zeka araçlarına öğrencilerimizin ücretsiz ulaşabildiği bir yapay zeka merkezi kurduk. Öğrencilerimiz buradaki bilgisayar ve yazılım bilişim altyapısını rahatlıkla kullanabiliyorlar.

Bunun akabinde yönergesini, yönetmeliğini henüz tamamlamış olduğumuz bir yapay zeka uygulama araştırma merkezi kurulumu çalışmalarını sürdürüyor.

Bu araştırma merkezi sadece akademisyenlere değil aynı zamanda enstitü dışından sektör temsilcilerine de bir yol gösterme, yardımcı olma niteliğinde bir araştırma merkezi olacak.

Diğer taraftan Teknopark İzmir'imizde de yapay zeka ve yapay zekayla ilişkili çalışmalar, faaliyetler devam etmekte. Ben bazı rakamları aldım teknoparkımızdan. Bugüne kadar yaklaşık 75-80 civarında yapay zekayla ilişkili projelerin tamamlandığı, an itibarıyla 42 firmamızın 45 farklı projede makine, enerji, sağlık ve tarım sektörleri özelinde projelerinin devam ettiği verisini de sizlerle paylaşmak istiyorum. Teknopark İzmir'de an itibarıyla 230 civarında AR-GE firmamız mevcut. Yaklaşık 70 bin metrekarelik bir alanda faaliyetlerini gösteriyor.

Önümüzdeki yıl başlarında veya ortalarına doğru İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü kampüsünün güney cephesindeki güney kampüsümüzü de açmayı planlıyoruz. Bu kampüsümüzde özellikle teknoloji şirket sayımızın kapasitesini iki katına çıkartmayı planlıyoruz. Beş yüze yakın AR-GE firmamızın o bölgede konuşlanmasını istiyoruz. Güney kampüse kurulacak olan firmalarımızın birçoğu yazılım ve yapay zeka alanında çalışma gösteren firmalardan oluşacak. Dolayısıyla Bilişim Vadisi'nin hemen yanında konuşlanacak olan Teknopark İzmir Güney kampüsümüzün adını da biz Yapay Zeka Vadisi olarak belirledik. Orada katma değeri yüksek teknolojilerin üretildiği, yapay zeka araçlarının en iyi şekilde yüksek teknoloji altyapısıyla kullanıldığı verimli bir teknoloji ekosisteminin oluşturulmasına da bir adım daha bu şekilde yaklaşmış oluyoruz.

Bilişim Vadisi Genel Müdür Yardımcısı Sayın Tuğba Öztepe de aramızda. Ben özellikle kendisine Bilişim Vadisi'nde yapay zeka alanında yapılan ve planlanan çalışmalardan bahsetmesini ve Bilişim Vadisi kampüslerindeki şirketlerden iyi örnekleri bizle paylaşmasını rica edeceğim.

Bilişim Vadisi Genel Müdür Yardımcısı

Tuğba Öztepe

Öncelikle Türkiye'nin Teknoloji ve İnovasyon Enstitüsü Bilişim Vadisi'nden hepinize merhabalar.

Bilişim Vadisi'nin toplamda 720 firması, 4 kampüsü var. Merkez Kocaeli kampüsümüz, Vadi İstanbul kampüsümüz, Bakü Azerbaycan kampüsümüz ve İzmir kampüsümüz. Şu an en güzel haberimiz Terminal İstanbul projemiz. Yani Atatürk Havalimanı'nın tamamı Bilişim Vadisi oldu. Artık orada da büyük bir kampüsümüz olacak.

On bine yakın AR-GE personeli Bilişim Vadisi kampüsünde faaliyetlerini yürütüyorlar. Odaklarımız mobilite, bağlam teknolojileri, tarım, yapay zeka, enerji ve kuantum şeklinde. Bunların tamamını kesin bir yapay zeka ekosistemi kurmaya çalışıyoruz. Biz ekosistem oluşturucu ve ekosistem dönüştürücüsünüz.

Her kampüsümüzde yaklaşık minimum üç bin metrekarelik kuluçka merkezlerimiz var. İlkini Kocaeli kampüse kurduk. Akabinde İzmir kampüsümüze kurduk. Vadistanbul kampüsümüze iki ay süre ile açılan bir kuluçka merkezimiz olacak. Buradaki amacımız odak alanlarımızdaki girişimlerin, ihtiyaç duydukları alanlarda Bilişim Vadisi'nin onların yanında olduğu bir ekosistem yaratmak. Siz sadece fikrinizi alın gelin, geri kalan her şey bizden diyoruz. Sınırsız internet, elektrik altyapısı gibi basit fiziki kısımların dışında onların ihtiyaç duyduğu eğitim, mentorluk, danışmanlık gibi kısımları Bilişim Vadisi network'ü içinde ücretsiz bir şekilde sunuyoruz.

Bilişim Vadisi'nin yazılımcı geliştiren iki farklı yazılım okulu var. Biri İstanbul kampüsümüzde, diğeri Kocaeli kam-

püsümüzde. Fransız menşeli okullar bunlar. On sekiz yaş üstü herkesin başvurabildiği tamamen ücretsiz okullar. Geliyorsunuz ilk yıl size bir yazılım kodlama eğitimi, temel eğitimi veriliyor. İkinci ve üçüncü yıllarda artık odak kısımlara ilerliyoruz. Yapay zeka uzmanı olabilirsiniz, görüntü işlemeye çalışabilirsiniz, oyun geliştirebilirsiniz gibi farklı alanlar söz konusu.

Bunun dışında Bilişim Vadisi'nin iki buçuk fonu var. Birincisi çok büyük. Bu fonla biz kimsenin yapmaya cesaret edemediği alanlarda yatırımlar yapmaya çalışıyoruz ki mobilite bunun en başında geliyor.

Gurur duyduğumuz şeylerden bir tanesi Türkiye'nin Otomobili Girişim Grubuna ev sahipliği yapıyoruz. TOGG Kocaeli kampüsümüzde geliştirildi. Mevcut durumda tüm kampüslerimizde 125'ten fazla yapay zeka firmamız var. Bu sene ilk defa yapay zeka hızlanma programını faaliyete geçirdik.

Türkiye çapında 800'den fazla girişimden başvuru aldık. Mevcut durumda 32 girişim programı dahil ettik. Program sonunda isteyenlere kuluçka merkezlerimize ücretsiz yer veriyoruz. İsteyenlere kendi fonlarımızdan yatırım yapıyoruz, direkt satış yapabilecekleri ekiplerle onları buluşturuyoruz.

Büyük fonumuz tamamen ürünü hazır, satış yapmış firmalara yatırım yapıyor. Diğer fonumuz tamamen kuluçka firmalarına, yani aslında sıfır üç yaş arasındaki firmalara yatırım yapıyor. Küçük

fonumuz da sadece oyun firmalarına yatırım yapıyor.

Bilişim Vadisi'nde iki büyük dikey var, mobilite ve oyun. TOGG'un etrafında kümelenen güzel bir mobilite ekosistemimiz var. Burada yüz elliden fazla şirket var. Tamamen otomotiv mobility alanında çalışan şirketler bunlar.

Oyun tarafında da her sene yaptığımız ve bu modelle dünyada ödül aldığımız bir modelimiz var. Her yıl yaz kış kampları yapıyoruz. Bu kamplara isteyen herkes gelebiliyor. Oyun yapmayı bilmenize gerek yok. Gelin biz size o kamplar esnasında senaryo yazmayı, bunun yazılımını yapmayı, oyununu nasıl yaparsınız, kurgu nasıl olur, bunların tamamını öğretiyoruz. Tamamı ücretsiz bu faaliyetlerin.

Eğer bir ürün çıkarsa bunun Publisher'ını da biz yapıyoruz. Yeter ki sen ürününü yap, oyunu çıkar, geri kalan her şeyi ben hallediyorum diyorum Bilişim Vadisi olarak.

Yatırım fonlarımız var. Kamplarımızla, yani ekipler geliştiriyoruz. Yazılım okullarımızla öğrenci yetiştiriyoruz. Ve extrator programlarımızla da girişimlerin A seviyesinden B seviyesine en hızlı şekilde gitmelerini sağlamaya çalışıyoruz.

İki mottomuz var. Birincisinde, "Birlikte başarabiliriz" diyoruz. Evet, biz tek başımıza yapıyoruz ama beraber çok daha fazla şey yapabileceğimizi biliyoruz. O yüzden gelin hep beraber başaralım diyoruz.

İkinci mottomuz da "Gelecek burada". Yani Gelecek Bilişim Vadisi'nde iyi bir fikriniz varsa, teknoloji tabanlı bir fikriniz varsa gelin Gelişim Vadisi'nde biz geri kalan her şeyi halledelim sizin adınıza.

İzmir'de 5 Mayıs 2023 tarihinde faaliyete başladık. Geçen ay 100. firmamızın pastasını kestik arkadaşlarla. Bilişim Vadisi'nin İzmir'de çok güzel bir kuluçka merkezi var.

Bilişim Vadisi İzmir'de bir potansiyel gördü. Buradaki potansiyelin enerji, tarım, yapay zeka çok farkındayız.

Ve biz Bilişim Vadisi olarak bu potansiyeli mümkün mertebe nasıl destekleyebileceğimizle alakalı her gün kafa yoruyoruz ve bununla alakalı işler yapmaya çalışıyoruz.

Şimdi son panelistimiz SRP legal hukuk bürosu kurucu yöneticisi Avukat Doktor Çiğdem Ayözger Öngün. Tabii bu yapay zekayla ilgili hukuki boyutu, etik boyutu ve dünyadaki düzenlemelerle ilgili bizle bilgi paylaşmasını rica ediyoruz.

SRP Legal Hukuk Bürosu kurucu yöneticisi

Av. Dr. Çiğdem Ayözger Öngün

Altan hocam yapay zekayla ilgili bir dörtlülükle sözlerini bırakmıştı. Ben de gerçek zekadan bir dörtlülükle başlamak istiyorum.

*Zamanların en iyisiydi,
zamanların en kötüsüydü.
Bilgeliğin çağıydı, aptallığın çağıydı.
İnancın dönemi, kuşkunun dönemi.*

Charles Dickens yaklaşık 200 yıl kadar önce bütün bu tezatlığı anlatmış. Aslında bugünün çok net bir ifadesi. Bilgeliğin Çağı'nda teknolojiyi konuşuyoruz. Ama aynı zamanda aptallığın çağı. Çünkü bu teknolojiyi ne yapacağımızı ve nasıl kullanacağımızı bilmiyoruz. Zamanların en iyisi, hız diyoruz hız var, yetenek diyoruz yetenek var. Ama aynı zamanda zamanların en kötüsü. Çünkü çok büyük tehditler var. İklimden savaşlara kadar. İnancın dönemi ve kuşkunun dönemi bütün bu kuşkuların arasında biz neredeyiz? Regülasyon bir anahtar olabilir mi?

Şöyle dünyaya dönüp baktığımızda niye Silikon Vadisi Amerika Birleşik Devletleri'nin Batı kıyısında, o verimli topraklar mı üzümün yetiştiği, yoksa o rüzgarların estiği hava akımları mı? Hiçbiri değil. Silikon Vadisi'ni Silikon Vadisi yapan deregüle bir ortam sağlanıyordu. Dünyanın en değerli üniversiteleri orada ve o özgürlük, inovasyonu tetikledi. İnovasyon da bugün dünyada teknolojinin jenere ettiği bir lokasyon, bir hub olmasını sağladı. Umarım İzmir Yapay Zeka ve İzmir Bilişim Vadileri'nde de aynı uygulamaları görebiliriz.

Hemen iki önerim var. Çok bilinmeyen şeyler değil ama ülkemizde bugüne kadar hiç uygulanmamış araçlar ama uygulanırsa bir kaldıraç etkisi olabilir.

Bir tanesi self regülasyon, yani organizasyonların kendilerini regüle ediyor olması. Devletten, otoriteden önce biz kendimizi regüle ediyoruz dediğinizde bu bir araç olabilir.

Bir diğer araç "regulatory sandbox". Yani kum havuzlu uygulamaları. Bu da bugüne kadar Türkiye'de hiç uygulanması olmayan ve fakat dünyada uygulandığı yerlerde inanılmaz hızla yeşeren bir uygulama. En yakın örneğini bundan beş yıl kadar önce Dubai'de fintech ile ilgili bir "regulatory sandbox" uygulaması yapıldı ve Dubai'de çölün ortasında bir fintech hub'ı kuruldu. Bugün dünyadaki önemli finansal teknoloji hub'larından biri haline geldi.

Kum havuzu uygulamaları ne yapar? Geliştiriciler için belirli risklerin alınabileceği alanlar yaratıyor. Ben yapay zeka ile oluşturacağım bir aplikasyon hayal ediyorum, diyelim. Bunun hayata geçmesi için işte bankacılıkla ilişkiliyse BDDK ve Merkez Bankası'nın regülasyonları var. Telekom'la ilgiliyse BTK'nın regülasyonları var. Genel geçer kanunlar, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Elektronik Ticaret Kanunu var. Bütün bunlara uyumlu olması gerekiyor ki ben o aplikasyonu açabileyim.

Oysa ki kum havuzları uygulamaları size bir kişi sayısı veriyor, "Şu kadar kişiye, regülasyonlara uymadan bu aplikasyonu açabilirsin ama ben otorite olarak bir gözlemci ile izleyeceğim ve inovasyonu tetikleyecek bir şeyler yapabileceğiz" diyor.

Yapay zeka vadisini duyunca bu Türkiye için bir kaldıraç olabilir. Ancak gerçek anlamda oradan bilginin filizlenmesini sağlayacak mekanizmaları kurmamız lazım.

Gerek Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda, gerek yapay zeka Avrupa Birliği düzenlemelerinde dışsal bir etki söz konusu.

Siz Türkiye'de bir iş yaparken eğer yaptığınız işi AB pazarına sunuyor ya da AB pazarında bir yerde devreye alıyorsanız bu yasalara tabisiniz. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemenin Türkiye'de karşılığı var. Yapay zekanın henüz karşılığı düzenleme olarak yok. Ancak yani bugün hangimiz, yaptığımız hangi işte Avrupa Birliği vatandaşlarına değmiyoruz? Onun için halihazırda zaten bu yasalar hayatımıza girdi.

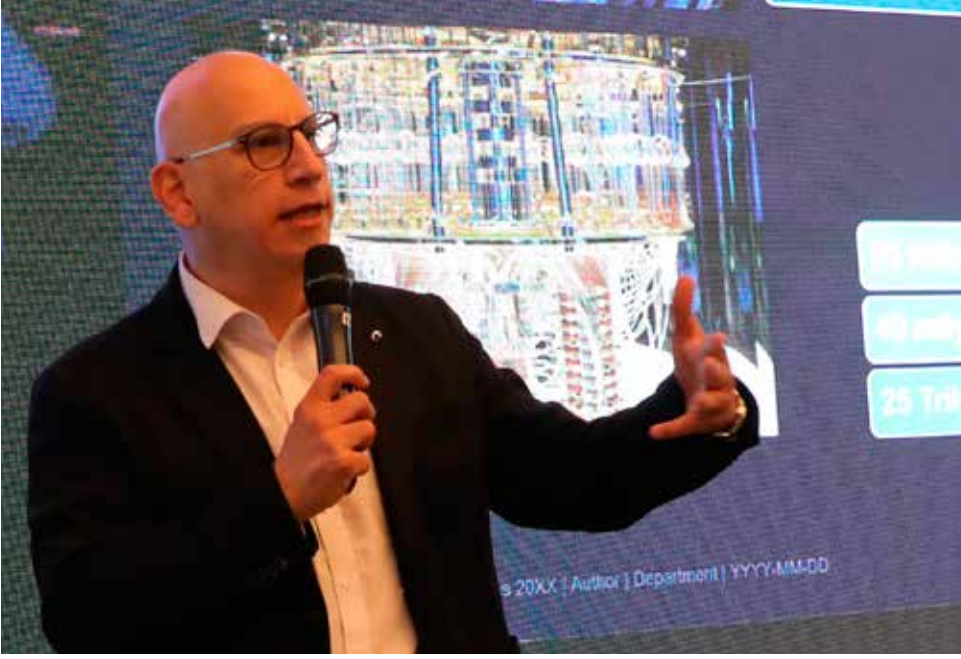
İşte inovasyonu tetikleyecek mi durduracak mı, Avrupa Birliği'nin yaklaşımı bilmiyoruz.

Yapay zeka o kadar riskli geliyor ki bugüne kadar işte o Silikon Vadisi'ni yeşerten, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Anglosakson hukuku teknoloji alanındaki hiçbir konuda regüle etmezken, ilk defa bundan üç yıl önce Başkan Biden bir başkanlık kararnamesi ile yapay zekanın regüle edilmesi gerektiğini söyledi. İnovasyonu durduruyor ama benim naçizane fikrim; kendi kendini regüle etmekle, küçük kum havuzlarını yaratmakla ya da devlet tarafından yapılacak bir çalışmayla mutlaka regüle ediyor olmamız lazım. Zaten Cumhurbaşkanlığı tarafında böyle bir çalışma var. Ben de onun başkanlığını yürütüyorum halihazırda. Türkiye için bir model önerisi çalışma fırsatımız da oldu.

Mutlaka bir şeyler yapmalıyız ki önce Ege'yi sonra tüm Türkiye'yi kalkındıralım.

Moderatör

Burada bugünkü konuşmalardan gördüğümüz kadıyla İzmir'de güçlü bir yapay zeka ekosistemi kurmak adına doğru yoldayız İş dünyasındaki STK liderlerimiz bu konuda vizyon sahibiler ve bize bu ortamı da sağladıkları için çok teşekkür ediyoruz. Önümüzdeki dönemde de hani bu ortak işbirliğini devam ettirip bu güzel gelişmeleri hayata geçirmemiz gerekiyor.

Siemens Dijital Dönüşüm Projeleri Sorumlusu

Kaan Tunçbilek

Yapay zeka bir emekleme döneminde. Çinlilerin foton bazlı kuantum bilgisayarı ile Amerikalıların elektron bazlı kuantum bilgisayarının cloud ortamlarında 2030'da devreye girmesi bekleniyor. Artık hesaplama modüllerimiz bir sıfırdan çıkıyor. Sonsuz olasılıklarla inanılmaz hızlı ve günümüzde yaşadığımız bütün problemler için en büyük çözümleri getirecek.

En önemlisi malzeme bilimi. Kimyada bugüne kadar çözilemeyen reaksiyonlar. Bunlar ilaç dönüşümü getirecek, kıyafet dönüşümü getirecek. Malzeme dönüşümü hayatımızı değiştirecek.

Çin'in 2030'da bir milyon humanoid yani insansı robot hedefi var. Amerika'nın 85 milyon çalışan açığı olması bekleniyor. Almanya'da bu rakam kırk milyon. Her alanda aslında çok farklı dönüşümler var. Bunların hepsinin temelinde tabii ki yapay zeka yatıyor.

Biz Siemens olarak Türkiye'de neler yapıyoruz onlardan bahsedeceğim. Ben altı sene önce bu departmanın kurulmasından sorumluydum ve son altı senede yaptığımız proje sayısı 610. Bunların içinde yapay zeka projeleri,

otomasyon projeleri var fakat sayıdan daha önemlisi projelerin yıllık ortalama maliyetiyle karı arasındaki oran bire beş buçuk. En spekülatif hisse senetleri bugün bunu getirmiyor. On liralık geliştirme maliyeti birinci senenin sonunda size 55 lira getiriyor ve bu 610 geliştirme projesinin yıllık getirisi şu anda 24,5 milyon euro.

Birkaç tane çok hızlı örnek vereceğim. Geliştirdiğimiz projelerden biri müşterilerin bütün bilgilerini getiriyor. Kullandığı ürün, ödeme alışkanlıkları, son ziyaretler, sosyal medya bilgileri, yatırım haberleri hepsini getiriyor. Yanında derin öğrenme metoduyla hangi müşterilerimizi kaybetmek üzereyiz, hangilerinin stres seviyesi yüksek, hangilerinin daha çok üzerine gitmeliyiz bilgisini getiriyor. İnanılmaz bir fırsat yaratıyor.

İkincisi "Etiksbot" dediğimiz bir geliştirme... Siemens'te 25 etik başlığı var. Bunlarla ilgili olumsuz bir şey çıkarsa hiçbir işlem yapamıyorsunuz.

Şu anda bir yapay zeka robotumuz üç farklı derin öğrenme metoduyla; o müşterilerimiz hakkında etik bir haber var mı? Olumlu mu, olumsuz mu? Sahte mi, değil mi? Haberi tarıyor. Subjektif olup olmadığını tespit ediyor, haberi bize bu şekilde sunuyor. Kendi haberlerimizi de tarıyor ve bildiriyor.

Tabii biz bunu başka konulara da devşiriyoruz. Örneğin ihale arıyor aynı robot. Eskiden şirketin sözleşme yöneticisiydim. Bir kelimeyi kaçırırsanız milyonlar kaybedebilirsiniz sözleşmelerde.

Şu anda bizim yapay zeka robotumuza sözleşmeyi veriyorsunuz, içindeki tehlikeli kelimeleri buluyor size öneriler sunuyor ama daha önemlisi bütünsel bir analiz yapıyor ve "Sözleşmenizde

şunlar sizin guidelinelerinize uygun, bunlar değil şuralarda riskler kalmış" diyor. Şöyle bir durumda müşteri paranı tutabilir, buna dikkat et, bu açığı kapat gibi öneriler getiriyor.

Peki, müşterilerimiz için ne yapıyoruz? Excelerator diye bir platform geliştirildi birkaç yıl önce ve buna sürekli yatırım yapılıyor. Danışmanlık, koçluklar, eğitimler ve dizayn yapabiliyorsunuz müşterilerinizle beraber. Bu önemli çünkü siz onun problemini gözünüzde canlandıramıyorsunuz. O yüzden bu beraber geliştirme çok önemli. Şu anda içerde 100'e yakın partner var, kendileri de Siemens'le uyumlu çözümlerini getiriyorlar ve belli aşamalardan geçerek onaylanarak buraya entegre ediyorlar.

Şimdi ihtiyaç konusundan gidelim...

Üç tip KOBİ var burada. Birincisi kendisi için bir şeyler yapmak isteyen. Tabii sağlıklı bir şirketin aslında dört tane büyük şeyi var. Geleceği tahmin ve senaryolar yaratma, burada çok önemli yapay zeka çözümleri bulabilirsiniz. Bir diğeri izleme süreçleri, günlük trendler neler? Özellikle e-ticaret yapanlar en uygun kıyafetleri satmak için trendleri çok iyi takip etmek zorunda.

Senin, müşterinin anlık durumu ne veya tepki verme, anlık karar alabilme, özellikle ürün geliştirme ve bizim en çok ihtiyaç duyduğumuz yapay zeka da bugün müşteri memnuniyetini yakalama veya projelerdeki öğrenilmiş dersleri toplama. Buralarda çok kullanıyoruz yapay zekayı.

İkincisi bugün en küçük şirket bile ürününe bir QR katmak zorunda. Bundan birkaç yıl sonra IoT belki zorunlu hale gelecek çünkü o cihazı birinin evine satıyorsanız belki o verileri toplamamız gerekiyor. E-ticaret siteniz varsa içine yapay zeka koymak zorundasınız alışkanlıkları öğrenebilmek için veya dijital ikiz koymak zorundasınız.

Bizzat kendisi yapay zeka üzerine çalışan KOBİ'ler içinde bizim en çok aradıklarımız sektörel veya teknolojik uzmanlaşma. Ben her şeyi yaparımlar ikinci planda kalıyor. Gelecek o kadar acayip geliyor ki gerçekten yüzlerce çeşit ürün geliştirebilirsiniz yüzlerce çeşit alana odaklanabilirsiniz ama bunlardan birkaç tanesini seçmek buna odaklanmak çok fark yaratıyor.

Kerem Bozokluoğlu

Türkiye'nin ilk Unicorn'u Insider ve bunu başarmış ilk yazılım firması. Dünyada ilk altı sırada bulunduğu kategori içinde ve oldukça kuvvetli rakipleri var. Yapay Zeka Tabanlı Çok Kanallı Deneyim ve Müşteri Etkileşimi Platformu olarak tanınıyoruz kendimizi.

Benim yaptığım iş, ürettiğimiz ürünleri pazara indirmeden önce bizi satın alan firmalardaki karar vericilerle iletişimlerini kurmak, arkasından da onları bu süreçlere hazırlamak ki kimleri bu şirkete dahil etmeliyiz, hangi departmanları kurmalıyız ve burada kurduğumuz departmanların içerisindeki yetkinlikler ne olmalı?

Müşterileri hazırlayıp kimin ne yaptığını anlayabileceğiniz bir data platformumuz var. Mesela Instagram'da bir içerik üretip attığınızda onu like edenler var ya, sizin müşterileriniz oluyor ve sizi like edenler bir customer data platformu otomatik olarak sizin kümenizi de oluşturmuş oluyor. Böyle düşünebilirsiniz.

Sonra Insider ne yapıyor?

Bu sizin Instagram'ınız gibi ürünlere buradan gelip belirli yazılım otomasyonları aracılığıyla bağlantılar sağlıyor. Bu bağlantılarla da o sizi like edenler, size bakanlar, size mesaj atanlar falan gibi şeyleri kümelendirip toplamaya başlıyor. Her kişinin özelinde size yapılanların hepsini topluyor, topluyor, topluyor, topluyor. Ondan sonra size Unify customer data çıkartıyor.

Bu ne demek?

Size Facebook'tan, web sitenizden, WhatsApp'ınızdan veya Instagram'ınızdan yazmış olabilirler. Bunların hepsini tek bir yerde topluyor ve makine öğrenmesi algoritmaları sayesinde sizinle en çok iletişime geçenler, sizi en çok beğenenler, sizinle bir alışveriş yapmak üzere olanlar ya da sizden nefret eden-

ler diye gruplandırıyor. Sonrasında da isterseniz bu kullanıcılara özel mesajlar çıkartarak isterseniz mesajlaşma platformlarından otomatik mesajlaşma sistemleri başlatarak isterseniz chatbot aracılığıyla onları belirli bir satış aşamasına yönlendirerek ya da kendi isteğiniz doğrultusunda belirli kümeleri oluşturarak hedeflemenizi sağlıyor. Böylece satış için ilk önemli olan adımı satışçı olmadan yapacağınız bir işe dönüştürüyor.

Her yüz kişiden bir buçuğu Türkiye'de online alışveriş yapıyor. Büyük marketleri çıkartırsak 0,98'e düşüyor ve kategorisel olarak da değişiyor. Bir müşteriye reklam gösterip alışverişini yaptıran kadar ortalama bir firma tatil sektörleri dahil 3.800 lira, tatil sektörünü çıkarttığımızda da 2.800 lira ödüyorlar.

İşte Insider bu platformla bir ticari şirkete ve dijitalde olan bu bağlantıların hepsine bunu yapıyor. SiriusAI diye bir ürünümüz var. Yapay zeka içeriklerini bizim mühendislerimiz yazıyor.

Az önce segmentlerden bahsetmiştim ya, yapay zekaya yazıyorsunuz.

"Bana high welly'ye sahip müşterilerimi segmentler misin?" diyorsunuz.

Tek bir butonla bu müşteriler segmentleniyor ürünün içine dahil ediliyor ve siz bu segmentleri kullanmaya başlıyorsunuz.

Journey Creation. Az önce anlattığım bir sürü işi WhatsApp'tan mesaj atma, SMS atma, e-mail atma, banner gösterme, her şeyi birinin yapması gerekiyor sitelerin içinde. Görsel üretmek gerekiyor, mesajlaşma alanları, metinler üretmek gerekiyor ve bunları kim en iyi anlayacak durumdaysa ona oradan göndermek gerekiyor.

Şöyle düşünün, akşam dizi izlerken reklam giriyor ya, reklamın girdiği saati ve ne zaman o anı yakalayacağını bildiği için tam o anda SMS atıyor. Geliyor değil mi bu SMS'ler size, işte onları biz yapıyoruz, üzgünüm.

Haliyle journey creation'lar işte bu işe yarıyor. Diyor ki bana o en geç olan segmentle en iyi golü yakalayacağımız, en iyi satış yakalayacağımız yolu çiz diyor. Tek bir kalemde hepsi çiziliyor.

İçerik oluşturmada en büyük sıkıntı "Ben buraya ne yazsam acaba" değil mi? VIP bir kullanıcı mı var, buraya ne yazsam acaba diye düşünüyorsunuz. Söylüyorsunuz, size farklı farklı metin üretetek hangi müşterinize nasıl hitap etmeniz gerektiğine kadar yardımcı oluyor. En sona da imaj üretimini ekledik. Artık panelin içinde rahatlıkla kullanmak istediğiniz kategoriye göre hangi segmentteyseniz, hangi güne özel içerik üretiyorsanız buradan sadece yazmanız ve üretmeniz yeterli oluyor.

Bu ürünleri yaptığımızda, "Herkes çok beğenecek, inşallah kullanırlar" demiştik. Bir sene geçti üstünden, bakıyoruz az önce anlattığım o journey'lerden firma başına bir tane düşüyor, ikinciyi üretmiyorlar. Ben sormaya başladım. "Ne yapacağımızı, nasıl yapacağımızı da bilmiyoruz. O kadar büyük bir sistem ki korkuyoruz bir yere basmaya, bozmaya" dediler. Biz de oturup sistemi geliştirdik ve şu anda her firma en az üç tane journey'e sahip. O yüzden iyi uygulama olarak getirmek istedim size ama burada dikkat etmemiz gereken çok önemli bir şey var. Lütfen beraber çalıştığınız arkadaşların gelişimi için onların adına vakit ayırın ve onların daha iyi gelişmesi için zaman tanıyın. Hatalara daha fazla müsaade edelim ve bu uygulamaları daha iyi geliştirelim.

TEKNOSA Teknoloji Genel Müdür Yardımcısı

Ersen Gerçin

Yapay zeka tüm sektörlerde olduğu gibi teknoloji perakendeciliğinde de işimizin tam kalbinde yer alıyor, yaptığımız işi baştan sona değiştiriyor, karar alma hızımızı artırıyor, müşterilerle kurduğumuz ilişkiyi daha derin ve kişisel hale getiriyor.

Bugünlerde yirmi beşinci yılımızı kutluyoruz. 62 ilde 172 mağazayla, yaklaşık yılda 250 milyon müşteriye hizmet veriyoruz. 2600 çalışanımız var.

Teknoloji günümüzde temel bir ihtiyaç ve hayatımızın tam merkezinde. Tüketiciler her zamankinden daha talepkar ve beklentileri de her geçen gün artıyor. Bizden sadece iyi fiyat değil, alışverişlerinin her alanında benzersiz bir müşteri deneyimi bekliyorlar.

Yapay zeka artık sadece destekleyici bir teknoloji olmaktan öteye geçip iş stratejilerimizin merkezine konumlanmış durumda. Bu farkındalıkla yapay zekaya yapılan yatırımlar her geçen gün artmakta. Ernst&Young'ın 2025 yılı 26 ülkede yaptığı araştırmada katılımcıların yüzde 94'ünün iki yıl içinde yapay zeka teknolojilerine daha da fazla yatırım yapacağı iletilmekte.

Biz de Teknosa olarak 2019 yılından beri Yeni Neslin Teknosası adını verdi-

ğimiz dönüşüm programıyla teknolojik yatırımlarımızı artırdık. Özellikle 2023 yılından bu yana yapay zeka çözümlerine odaklanmış durumdayız.

Üç ana başlıkta dönüşüm projemizi ilerletiyoruz. Kapsamlı bir EIP dönüşümü, kurumsal mimari ve veri. Bu üç ana başlık altında gerçekleştirdiğimiz 25 projeye Teknosa'nın dönüşümüne destek olmakla birlikte yapay zeka gibi yeni nesil teknolojilerin adaptasyonunu kolay sağlayacağımız bir altyapıya da sahip olduk. Yapay zeka tabanlı öneri motorlarımızla müşteri deneyimini daha zengin bir hale getirdik.

Stok yönetimi bizim için çok önemli. Sattığımız ürünlerin maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle doğru ürünün doğru yerde ve doğru adette bulunması son derece kritik. Bu noktada AI destekli tahminleme ve asortman modellerimizle farklı bölgelerdeki teknoloji tüketimi alışkanlıklarını analiz ediyoruz.

Böylece mağazalarımızda müşterilerimizin tam da ihtiyaç duyduğu ürünlerle karşılaşmasını sağlıyoruz. Dijital kanallarımızda da müşteri beklentilerini karşılamak üzere yapay zekalı bir chatbot sistemimiz bulunmakta.

Analizlerimiz gösteriyor ki kullanıcılar seçim süresinde hızlı ve akıllı bir rehberliğe ihtiyaç duyuyor. Bu nedenle de üretken yapay zekaya dayalı bir ürün arama asistanını ChatPot altyapımıza eklemek üzere çalışmalarımıza devam ediyoruz.

Yine satış ekiplerinin performansını artırmak adına dijital destek araçlarına da odaklanmış durumdayız. 2024 yılında Türkiye'nin ilk Yapay Zeka destekli dijital satış danışmanı Bilge'yi aramıza kattık. Bilge tüm mağazalarımızda

saha ekiplerimizle birlikte çalışıyor. Hem bireysel hem de mağaza performans verilerini sunarak ekiplerimize yol gösteriyor.

Bilge'den edindiğimiz deneyimle Bilge 2.0 satış sihirbazını da geliştirdik. Bu uygulamayla birlikte ekiplerimiz tüm ürün bilgilerine, stok bilgilerine, kampanyalara, ödeme koşullarına önerili olarak ulaşabiliyor. Yapay zeka en çok e-ticarette böyle öne çıkmış durumda.

Bu gerçekten doğru. Ama bence sadece e-ticarette değil. Perakendelerin genelinde çok ciddi fırsatlar var. Biz de bu kapsamda bazı PoC çalışmaları ve AR-GE çalışmaları yapmaktayız. Bunlardan bir tanesi de test ve otomasyon yapımızın yapay zekaya geçirilmesi.

E-ticaret sitemiz üç haftada bir yenileniyor. Bu görsel olarak olmasa bile altyapısal olarak değişiklikler ciddi bir test ve otomasyon süreci gerektiriyor.

Bu test ve otomasyon süreçlerinde developer kaynağını azaltacak, yapay zeka destekli bir proje üzerinde çalışmalarımız devam etmekte.

Yine Teknosa "Boost Image" projesinde tüketicilerimize daha da kişiselleştirilmiş bir deneyim sunmaya çalışıyoruz. Teknosa "Smart Search" ile müşterilerin doğal dille ürün araması için çalışmalarımız devam etmekte.

Yine Teknosa "Inside Voice" projesiyle de yüzlerce ürün yorumunun özetlenerek kullanıcılara sunulduğu bir yapıyı devreye almak üzereyiz.

Özetle, biz yapay zekayı sadece bir teknoloji yatırımı olarak değil, müşteri deneyimini yeniden tanımlayan stratejik bir dönüşüm aracı olarak görmekteyiz. Altyapımızı, ekiplerimizi ve tüm hizmet modelimizi bu vizyonla yeniden şekillendiriyoruz.

Trendyol Veri Birimi Teknik Lideri

Alp Kindiroğlu

Biz e-ticaret sektöründe müşterilerimizle satıcıları bir araya getiren bir platform geliştiren ve bunun operasyonunu yürüten bir teknoloji şirketiyiz. Trendyol olarak elimizde, özellikle veri bilimi ve yapay zeka alanında bizi şanslı kılan fırsatlar var. Bunlardan biri elimizde çok geniş bir problem seti olması.

Buradaki problemler kullanıcıların aradıklarını onlara en kısa ve en çabuk şekilde vermekten örneğin bir dağıtıcının paketleri en kısa yoldan dağıtması, yurt dışına gönderim yapacak firmalarımızın paketlerini gruplar halinde maliyeti düşürecek şekilde en ucuza nasıl göndereceğine kadar pek çok problem üzerine çalışıyoruz.

Trendyol'un 30 milyon müşterisinden her gün sayfa loglarına yaklaşık iki milyar veri giriyor. Satıcılarımızın sunduğu ürünler, kullanıcıların aramaları gibi veriler ile kullanıcıların, satıcıların ihtiyaçlarını tespit edecek ve bunları optimize edecek çözümler geliştiriyoruz. Müşteriye milisaniyeler içinde çözümler sunmamız gerekiyor. Bunlar için yapay zeka platformları ve data platformları geliştiriyoruz. Yaptığımız tüm ürünleri bir AB test sürecine alarak, örneğin bir web sayfamıza

diyelim ki görsel arama özelliği eklediğimizde, bunun o sayfa üzerindeki müşterileri memnuniyetine, satışlara etkisini anında değerlere döndürerek algoritmalarımızı çok daha anlamlı hale getirip veriyle karar verilen ve yeni fikirlerin kabul edilmesine olanak sağlayan bir yöntem oturtmaya çalışıyoruz.

Yaklaşık 110 kişilik bir veri birimi ekibimiz var. Bunun 20 kişisi İzmir ofisimizde çalışıyor ve çok değişik arka planlardan Trendyol ürünlerine hizmet eden ekipler de var. Genellikle endüstri ya da akademik deneyimi bulunan genç arkadaşlardan oluşuyor araştırma ekibimiz.

Trendyol'da bir algoritma ne gibi süreçlerden geçiyor ona değinmek istiyorum. Öncelikle iş hedeflerimizi ortaya koyuyoruz. Ardından bazı metriklerle işi matematiğe dökerek soruna uygulayabileceğimiz çözümleri karşılaştırdığımız bir sürece giriyoruz.

Bunun ardından bir çözüm tasarlanıyor ve yinelemeli bir şekilde veriler analiz edilip uygun bir algoritma geliştirilip deniyor. Ardından AB test süreciyle bunun genel iş süreçlerine etkisi ve metriklerin hem veri bilimciler tarafından hem de bizler tarafından sonuçlarına bakılıp uygulamalar canlıya alınıyor.

Trendyol'da yapısal olmayan, örneğin bir kıyafetin üzerindeki desen ya da o kıyafeti aramak için kullanılan kelimeler gibi insanların bir arama yapıp daha sonra aldığı ürünlere bakarak bu kıyafeti tanımlamak, hızlı ulaşmak için kullandıkları şeyleri arayabiliyoruz.

Bunun için geliştirdiğimiz çözümler var. Örneğin kişinin üzerinde bir giysi mevcut ama o kıyafete uyumlu olan ayakkabılar, ceketler gibi ürünler de var. Kişiler bunları aramak istediğinde, bu gibi

resimlerinden ya da kişinin kendi yüklediği resimlerden, görsellerdeki ürünleri arayan bir çözüm geliştirdik.

Bunun yanında eski yöntemler yerine artık ürünlerin kullanım alanları, kullanıcıların beraber aramalarından çıkartılan yöntemlerle yapay zeka modellerine ürünleri gruplatıp koleksiyonlar oluşturabiliyoruz. Örneğin işte gece şıklığı, ofis kıyafetleri gibi gruplamalar oluşturup kullanıcılara sunuyoruz.

Trendyol LLM gibi doğal dil işleme modelimizden bahsetmek istiyorum. Bu çözümlerimiz bizim Hugging Face yapay zeka modellerinin paylaşıldığı kaynakları da biz paylaşıyoruz ve burada Türkçe kaynaklar oluşturmaya çalışıyoruz.

Diğer Türkçe araştırmacılara, verilerimizin gücüyle elde ettiğimiz, kendi çalışmalarında kullanabilecekleri Türkiye'ye özel dil modelleri ve kullanıcı davranışlarıyla eğittiğimiz modelleri açıyoruz ve Türkiye'de bu ekosistemin gelişmesine katkıda bulunmak istiyoruz.

Değişik kullanım alanlarımız var. Mesela bir tanesi kullanıcıların satıcılara sorduğu soruların otomatik olarak cevaplanması. Burada satıcıların daha önceden verdiği cevaplara dayanarak müşterilerimizin sorularını anında cevaplayan bir asistan yarattık.

Yine benzer şekilde binlerce kullanıcı yorumu arasında otomatik gruplama yaptığımız ve kullanıcıların istediği konudaki yorumları bulmasını sağlayan bir filtre çözümümüz var.

Geliştirdiğimiz diğer projelerle ilgili sorularınız olursa yine bizim yayınlarımızda ya da bizimle iletişime geçerek yardımcı olmayı da isterim.

Doruk Can Mutlu

Yapay zeka teknolojilerini aynı zamanda hem ürün olarak ortaya koyan hem de kendi iç süreçlerinde ürünlerinde de yapay zeka kullanan bir şirkettiz.

Türk Silahlı Kuvvetleri Güçlendirme Vakfı'nın bir kuruluşu olan Havelsan'da önceden terzi işi projelerle ilerliyorduk. Şimdi yavaş yavaş ürünlerimizle ortaya çıkmaya başladık.

Bugün size bir yapay zeka platformu olan "Main" ürünümüzü tanıtacağım. Ama önce Yapay Zeka ile ilgili günümüz çalışmalarını ele almak istiyorum.

2024'ün gündemi büyük dil modellerinin başarısıydı ama artık 2025'te bu büyük dil modellerini iş süreçlerimize çözümlerimize nasıl dahil edeceğimizi konuşuyoruz ve bugün burada benden önce sunum yapan kıymetli temsilcilerin anlatmış oldukları süreçler o kadar kıymetli ki şu anda verimliliği yeterince almasak da önümüzdeki yıllarda rakipleri ile aralarındaki farkı ortaya koymaya başlayacaklar.

Bugün yapay zekanın özellikle dil modellerinin halüsinasyon gibi bazı riskleri var ama bu riskleri bugün göze alanlar ileride bir adım değil üç beş adım daha ileri gitmiş olacaklar.

Yapay Zeka platformumuz Main ürünümüz şu anda birçok yerde kullanılıyor. Bir de Sürü Zekası ve Otonom Platform Teknolojilerimiz var. Bu tarafta da Havelsan'ın ürettiği insansız kara, deniz, hava araçlarında yapay zeka desteği kullanıyor. En sonunda bir de dijital birlik dediğimiz biraz da askeri alanlara giren konseptlerimiz var.

Main, Havelsan tarafından ilk Türkçe büyük dil modeli olarak 2024 Şubat'ta yayınlandı. Üç temel platform bileşenimiz var burada metin tabanlı LLM

video ve ses modüllerimiz burada birçok içerik uzunluğu var şimdi şunu söylemek mümkün değil birçok akademisyen hakkında şu soru geliyor Havelsan kendi sıfırdan ürettiği bir dil modeli mi? Şu anda sıfırdan üretilen bir dil modeli üzerinde bildiğim kadıyla T3 Vakfı çalışıyor, umarım yakında duyuracaklar.

Havelsan'da bu kapsamda aslında bir dil modeline ince ayarlar yaparak ve Türkçe öğretmek, "catastrophizing forgetting" dedikleri bir modelin yeni veriler veya görevler üzerinde eğitim alırken önceden öğrenilen bilgilerin unutulması yönündeki eğilimi gibi zorlukları aşarak gerçekleştirilen Türkçede oldukça başarılı bir dil modeli.

Tabii ki bulutta değil, hiçbir zaman son kullanıcı Main'i kullanamayacak. Kurumsal amaçlarla ortaya koyduğumuz bir ürün, dolayısıyla parametre sayımız değişiyor. Müşterinin, kurumun, Silahlı Kuvvetlerin özellikle istediği alanlara yönelik modelleri geliştiriyoruz. Halihazırda ve bu modelleri case'e bağlı uyguluyoruz. Ülkemizde biliyorsunuz bir GPU sorunu var. Hem tedarik sorunları var hem de çeşitli ambargo-

lar oluyor belli dönemlerde. Dolayısıyla Grok 200 bin GPU ile H100 ile eğitildi. Türkiye'ye Nvidia'nın ayırdığı 2024 kotası bin küsur bildiğim kadıyla... Sınırsız bir GPU havuzunuz olmadığı için farklı modeller üzerinde de çalışıyor olmanız gerekiyor.

Patentli bir dil mimarimiz var. Birden fazla modelle yapay zeka sisteminin halüsinasyon görmesini minimize etmeye çalışıyoruz.

Large Language Model, Vision Language Model ve Large Audio Model dediğimiz üç farklı modelimiz var. Çoklu model geliştirmeye çalışıyoruz. Yakın zamanda duyuracağız.

Dört tane farklı konseptte şu an Main kullanılıyor. Bir tanesi kurumsal dijital asistan tarafında, kurumun şirketin kendi dokümanları üzerinden kendi yönergeleri ve hatta kendi sistemleri üzerinden yani sadece statik veriden faydalanmıyoruz. Burada dokümanlar değil, kendi arka tarafta çalışan SAP olabilir, ERP sistemleri olabilir. Havelsan'ın kendi kovan ERP ürünü var. ERP sistemleri üzerinden entegrasyonlarla aslında canlı veriyi anlık olarak alabiliyorsunuz

ve 10 pyramids'te çalıştırabiliyorsunuz. Bu önemli bir değer. Çünkü gerek şirketlerin kamu kurumlarının hassas verileri olabiliyor ticari bilgiler olabiliyor ve bu bilgileri Cloud'dan paylaşmak istemiyorlar.

10 pyramids'te bu hizmetleri kullanabildiğiniz için istediğiniz veriyi kullanabilirsiniz. Burada şu soru geliyor bir genel müdürün ya da bir direktörün bir yöneticinin gördüğü bilgiyle bir uzmanın gördüğü bilgi de aynı mı olacak? Hayır, aynı olmuyor o tarafta bir yetkilendirme yapıyoruz, o bilgileri görmesi gereken personel sadece o bilgilerle karşılık bulabiliyor. Orada işte o patenti dil mimarisinde söylediğim katmanlı mimari sayesinde Eldap'la entegre olarak o sorunu ortadan kaldırıyoruz.

Akıllı Arama Çevik Üretme, şu anda Kamu İhale Kurumu'nda kullanılıyor. Kurumsal dijital asistan ile personel bütün bilgilere kısa bir sürede erişebiliyor. Bu standart bir chatbottan beklediğimiz bir performans ve bundan sonra önümüzdeki fazlarda artık kamuda yazılan bütün teknik şartnameleri Main ile yazmayı hedefliyoruz.

Bakım destek asistanı tarafında şu anda Havelsan'ın Advent isimli savaş yönetim sistemi var.

Türk Deniz Kuvvetleri bünyesinde kullanılan gemiler üzerine bir sunucu yerleştirip burada 10 pyramids'te Yapay Zeka çalışmalarını yürütüyoruz. Gemide yer alan sensörlerle belki gemide hasar varsa bu hasarı ve belli bakım aşamalarını görebilir. Bütün bu süreçleri genişletiyor karar destek sistemlerine doğru yöneltiyoruz. Başarı oranımız oldukça yüksek.

Ağırlıklı olarak görüntü işleme teknolojilerini kullanarak çeşitli zırhlı araçların içerisindeki personelin tek bir laptop üzerindeki gömülü 10 pyramids yapay zekayla sahada yapay zeka teknolojilerini aktif olarak kullanabilmesi için oluşturduğumuz konseptler var.

Savunma Sanayi Başkanlığı tarafından vakıf şirketleri çeşitli alanlara bölündü. Bulut altı insansız hava aracı teknolojilerini Havelsan aldı görev olarak. Bulut üstü başka şirketlere verildi.

Bu tarafta biz aslında Silahlı Kuvvetlerin yazılım tarafıyız. İnsansız kara ve hava

araçlarının görmüş olduğunuz donanımları da iş ortaklıklarıyla yürütülüyor. Havelsan'da üretim kesinlikle yok. Biz Silahlı Kuvvetlerin milli muharip uçak ve gemiler, denizaltıları dahil hepsinin içerisindeki yazılımlardan sorumluyuz.

Donanım gelir. Havelsan bu anlamda yazılımlarını üstlenir. Biz sahada en küçük durumdan ya da personelin getirmiş olduğu bilgiyle gemiler üzerinde, savaş uçakları üzerindeki bilgi akışını entegre bir şekilde sağlıyoruz ve bunlar yapay zeka teknolojileriyle desteklenen sistemdir. Farklı boylarda

insansız kara araçlarımız var. Yaralı taşımak amacıyla da kullanılanlar.

Ateş gücü olarak kullanılanlar da var. Havelsan'ın YouTube sayfasında ve web sitesinde ürünlerin gerçek görüntüleri, testleri demoları yer alıyor. Şu an Silahlı Kuvvetlerde de kullanılıyor bu ürünler.

Yapay zeka sistemlerinin dost unsuru, düşman unsuru belirlemesi hala bir soru işareti.

Dolayısıyla bu kontrol hala askerin elinde. Bu yetkilendirmenin uzun bir süre böyle gitmesini temenni ediyoruz.

Enginar
YEMEK & CATERING

Kemalpaşa OSB'deki
fabrikamızla da hizmetinizdeyiz.

Nif Sanayi Cad. No: 77, Kemalpaşa Osb, Kemalpaşa / İzmir

0 850 850 41 91 | 0 232 386 41 91

info@enginaryemek.com

Yapay Zeka Start-Up Oturumu: Geleceğin Unicorn'ları

Moderatör
İon Akademi kurucusu

Ali Rıza Ersoy

SkyMod, Ekmob, Kuika, Robolaunch, Novus ve Vinter gibi geleceği kuracak start-up'lar bizimle beraber olacak.

Yeni nesil unicorn'ların ayak sesleriyle tanışmaya hazır mısınız diyor ve sizleri bu oturumu dinlemeye davet ediyorum.

Evet, konuşmacılarımız Oltan Dere, Skymod kurucu ortağı ve CEO'su, Sunay Şener, Ekmob kurucu ortağı, Armağan Döker, Kuika yapay zeka ve mobil teknolojiler yöneticisi, Mükremin Çetinkaya, Robolaunch kurucu ortağı, Voyga Can, Novus kurucu ortağı ve CRO, Alper Özer Vinter ürün yöneticisi olacak.

2017'nin ortalarıydı. Siemens'te çalışıyorum. Bir telefon geldi. Ağrı Valisi sizinle konuşmak istiyor, dediler. Bağlandı telefon, tok sesli bir beyefendi; "Sizi Ağrı'ya davet edebilir miyiz" dedi.

"Sayın Valim emriniz olur ama lütfen konuyu söyleseniz de ben de ev ödemi yapıp gelsem" demiştim ki, "Gerek yok" dedi ve kapattı.

Uçağa atladık ertesi sabah, havaalanında karşılandım. Çakarlı polis arabaları eşliğinde Vilayete ulaştık ve valimizin yanına çıktık. Dedi ki; "Ağrı'da şehirleşme az. İnsanlar dağlarda köylerde yaşıyor. Çocuklarımız kaçaklığa karşı korumasız. Onlara kodlama öğretelim." Ağrı'nın dağ köyündeki çocuklara kodlama öğretmek. Bugün söylerken daha kolay geliyor. Başladık. Haydi, "Kodla Ağrı". Kaç kez Ağrı'ya uçtum hatırlamıyorum. Milli Eğitim Müdürlüğü'nün çok ciddi bir işbirliği ağı içinde 125 bin Ağrılı dağ köylüsü çocuğa kodlama öğretilmiş. Ayrıca büyükler yadırgamasın diye de çocukların kendi kodlayarak yaptıkları basit robotların yarıştıldığı bilim şenlikleri düzenliyor.

Bu kişi Adana Valisi oldu akabinde. Adana Valisiyken doktorasını yaptı. İlk baharda baktım, Doktor Süleyman Elban İzmir Valisi olmuş.

Hemen yazdım, "Geçen sefer siz çağırıştınız. Bu sefer ben çağırıyorum, çok güzel bir projem var. Hazır İzmir'e geliyorsunuz beraberce yapalım" dedim. Benim teklifim şuydu; Urla Yarımadası önümüzdeki beş yıl içinde dünyanın dijital tarım merkezi yapılabilir mi? Dünyanın dijital momentlerini Urla Yarımadası'na çekebilirim. Büyük bir heyecanla sundum. "Hayır" dedi. Yetmezdi, "İzmir'i önce ülkemizin sonra Akdeniz'in teknoloji merkezi yapalım. Sadece tarım değil. Tarım onun alt başlığı olabilir. Mesela lojistik var" diyerek, diğer alt başlıkları sıraladı. Ve çok ciddi bir şekilde bu konuda çalışıyor. Hepimiz böyle bir yerel yaklaşıma sıcak yaklaşırsak ve işbirliği yapabilirsek bunu yapmanın mümkün olacağını hep beraber yaşayarak görebiliriz aslında.

Burada altı arkadaşım var. Bu gençcik arkadaşlarım endüstride yapay zeka start-up'larını kurdular, büyük ölçekte geliştirdiler ve bizlerle paylaşacaklar.

SkyMod Technology kurucu ortağı

Oltan Dere

Şimdi dokuz sene içinde öğrendiklerimizi harmanlayıp endüstri için faydalı bir ürün haline getirdik. "All in one secure ai platform for enterprise", bu slogan birçok şeyi ifade ediyor bizim için. "Tek bir platformda güvenli şekilde kurumsal şirketler için yapay zeka" demek.

Yapay zekanın kurumsal şirketler için ne gibi problemleri olduğunu çok iyi biliyoruz. Her şeyi barındırabilecek bir sistem olmalı, bu iş yüz tane farklı kaynaktan yapılmamalı, güvenli olmalı, herkesin verilerinin dışarıya çıkmasını engellemeli ve kurumların istediği şekilde ve kalitede, destekte olmalı şeklinde bir mottoyla başlıyorum.

Bugün görüyoruz ki birçok şirket artık yasaklıyor platformları ve açık kaynak sistemlere yöneliyor. Birçok yerde ageant'lar yapıp, chatbot'lar, chat sistemleri oluşturuluyor. Tabii ki bir strateji kurmak, doğru insanlarla çalışmak, doğru bir ekip kurmak ve bunların hepsini topluca yapmak gerekiyor.

Biz de "Şirketler yapay zekayı güvenli kullanabilirler mi? Kapalı kutu bir sistemde verilerin dışarıya çıkmadığı bir şekilde kullanabilirler mi?" sorularıyla yola çıktık. İki şirketle, OpenAI ve Anthropic ile partnerlik yaptık. "Data Processing Addendum" (DPA) diye bir şey

var. Anlaşma yapıyorsunuz ve müşterilerinizin verilerinin dışarı çıkmasını engelliyor ama bu yetmedi bizim için. Aynı zamanda patentlenebilir, arka planda red kullanılan sistemlerde farklı yapay zeka algoritmaları da kullanmak zorundasınız ve bunların hepsini çözebilen bir yapı oluşturduk.

Agent ne demek? Bir stok yönetimi sistemi, bir satış sistemi gibi düşünün. Birçok farklı kaynaktan besleniyor ve bir karar destek mekanizması haline gelip, sorduğunuz soruyu doğru kaynaktan çekmeyi sağlayabilen bir doğal dil işlem algoritması kendisi. İki farklı ajansı birbirine bağladığınızda Multi Agent oluyor.

İK Agent'ı, birçok farklı kaynaktan, kişinin bordrosunu, izinlerini, tatil günlerini, ne zaman ne yapacaklarını söyleyen bir sistem. Satış sonrası teknik danışman Agent'ı, bütün ürünleri ve parçaları çok iyi biliyor. Müşteriye destek oluyor.

Bunların hepsini bir tane AI Studio dediğimiz yapay zeka stüdyo içerisinde yapıyoruz. Burada chat sistemi de içeride, yani chat'i de gidip ChatGPT'den yapmak zorunda değil. Bu şirketler hem chat'i kullanabiliyorlar hem de agent'ları yapabiliyorlar.

Ürünümüz AI Studio; araştırma yapılabilir, fikir geliştirilebilir. Yazma, tasa-

rım, analiz, kodlama, bunların hepsini aslında tek bir platformda sunabiliyoruz. OpenAI, Anthropic, Gemini gibi açık kaynaklar var ama biz B2B'deyiz. Her şirkete özel domain spesifik bir LLM, küçük bir modeli gerçekleştirip GPU'larda da aslında büyük bir verimlilik sağlayabiliyoruz.

Bugün birçoğu ISO 500'de olan müşterilerimiz bütün sistemlerini bir platform içinde gerçekleştirebiliyor.

Bugün Agent yapabiliyoruz bir tane ama iki Agent'ı, üç Agent'ı birbiriyle konuşturduğumuz zaman bir tedarik yönetim sisteminin tamamını yönetebileceğiz ve aynı zamanda şirketlerin en büyük ihtiyacı olan bütün dokümanlarını, bir searching mekanizmasıyla arayıp bulabilecekleri bir sistem gerçekleştiriyor olacağız.

Bugün Türkiye'de yapay zeka girişimlerine yatırım yapılmalı, müşteri olarak şans verilmeli. Gerçekten idealist olan ve bu konuya önem veren, araştırma yapan şirketleri de dikkate alın.

Ekmob kurucu ortağı

Sunay Şener

Ekmob, yedi yıldır B2B ve door-to-door dediğimiz iki iş modelini satış organizasyonları için bir satış gücü otomasyon yazılımı üzerine destek veriyor.

Yaptığımız iş aslında Forbes'un yöneticiler, satış yöneticileriyle yaptığı bir araştırmanın sonucuna dayanıyor. 721 yönetici, "Ekiplerimiz zamanlarının yüzde 65'ini satış ve ciro getirmeyen işlere harcıyor" diyorlar.

Salesforce'un kurucusu Mark R. Benioff'un söylediği bir laf var. Dünya-daki CRM yazılımların yüzde 60'ı raf yazılımı yani yatırım yapıyor ama maalesef kullanılamıyor.

Biz bu iki temel problemi aldığımızda ve geçmişimde de mobil teknolojilere çok hakim olduğum için mobil ile beraber bu süreci çok daha basit hale getirebiliriz dedik, ama getiremedik.

Satışçılar ürünümüzü çok fazla kullanmadılar. Yine direnç gösterdiler. Yapay zeka tam da bu noktada imdadımıza yetişti. Sabahtan beri panelin genelini dinlediğim zaman bu işi nasıl kullanacağımızı, bu işi nasıl adapte edeceğimizi bilmediğimizi görüyorum.

Ben 2006 yılında bir e-ticaret B2B sistemi kurdum. Bir Fintech yapmıştım, haberim yoktu ama patronum çok para kazandı. 2010 mobilin patlayacağı yıl, mobil dönüşümü olmayan bitecek, silinecek dendi ama kimse silinmedi. Yapay zeka için de görüşüm aynı. Ancak bugün mobil, orada yoksanız internette olmadığınız bir dünya haline gelmeye başladı.

Geçenlerde Türkiye'deki unicorn adaylarından bir fintech şirketi CEO'suyla sohbet ederken bana şunu söyledi ve ben şirketlerin yapay zekayı tam da bu çerçevede yorumlamaları gerektiğini anladım. Diyor ki abi; "Ben önümüzdeki üç yıl içinde borsaya açılacağım, unicorn olacağım, 3 kat büyüyeceğim ama bildiğim tek bir şey var. İnsan kaynağında 3 kat büyümeyeceğim".

Peki, şimdi problemleri ortaya koyalım. "Digital Onboarding" çok önemli. Bugün sigorta şirketlerinde, bankalarda, o plazalarda çalışan insanların neredeyse tamamı aslında evrak işleri yapıyorlar. Önümüzdeki dönemde, yapay zekanın performans ve verimlilik odaklı işleri çok daha hızlı ve doğru adımlarla yapabileceği bir dünyaya doğru gidiyoruz.

Biz EKMOB'la beraber satış ekipleriniz vasıtasıyla müşterilerinizi çok daha hızlı tanıyabildiğiniz, daha iyi ilişki kurabildiğiniz, onlardan aldığınız verilerle kurumsal hafızalarınızı çok daha iyi oluşturabildiğiniz, bununla beraber de satış organizasyonlarınızı çok hızlı bir şekilde yönetebildiğiniz bir altyapı yaratıyoruz. Soruna bir yapay zeka çözümü diye yaklaşmadık. Önce sorunu çözmeye çalıştık. Dedik ki bu arkadaşlar yeni

müşteri kazanma veya mevcut müşterisine giderken toplantıya hazırlanmıyorlar, o zaman biz bunları toplantıya hazırlayalım. Multiagent'lar sayesinde ERP'den, CRM'den, geçmiş aktivitelerden, ona benzeyen müşterilerden, sosyal medya ortamından birçok veriyi toplayıp satıcının toplantıya hazır bir şekilde gitmesini sağladık. Çıktıktan sonra da çok hızlı bir şekilde toplantı notu girebilmesini sağladık.

Diyoruz ki eğer WhatsApp'tan sesli not gönderebilme yeteneğine sahipsen aslında CRM kullanabilirsin.

Toplantıdan çıkışı konuşmasını yapıyor ve biz o konuşma metnini tamamıyla parçalıyoruz. Bir toplantı özeti çıkartıyoruz, tehditleri, fırsatları çıkartıyoruz, müşteri kartı içinde bir özelleştirilme yapılması gerekiyorsa onu yapıyoruz. Ajandasını oluşturuyoruz.

Agent dediğimiz, her satıcıya bir sekreter ortaya çıkartıyoruz. Tabii ki bunun bir kullanım alışkanlığının olması gerekiyor. Çünkü insanlar gerçekten bu süreçte ne yapacağı konusunda da çok fazla fikir sahibi olamıyor. Bence önümüzdeki dönemde şirketlerin dijital okuryazarlığı atlamadan yapay zeka okur yazarlığı öğrenmeleri gerekiyor.

Yapay zeka maalesef bilmiyorum demiyor ve bize genel geçer kavramlar söylemeye başlıyor. Yapay zekaya nasıl soru soracağımızı, bize nasıl daha iyi yardımcı olabileceğinin yollarını öğretene bugün "prompt engineer" diyoruz ve ben yükselen mesleklerden biri olacağını düşünüyorum.

Şirket içi verilerimizi daha fazla üretmeliyiz. Bu verileri çok daha iyi kullanabilir hale gelmeliyiz ve yapay zeka da bunun içerisinde kesinlikle şu anki ekibinizle değil, dışarıdan genç, belki hiç bilmeyen insanlarla beraber birleştirip yolculuğunuza devam etmenizi diliyorum.

Kuika Yapay Zeka ve Mobil Teknolojiler Yöneticisi

Armağan Döker

Kuika İzmir merkezli AR-GE'si İzmir'de Ege Üniversitesi Teknopark'ta olan bir şirket. Yaklaşık 60 çalışanımız var. Kurucumuz ve yönetim kurulu başkanımız Süreyya Ciliv. Turkcell'in on yıl CEO'luğunu öncesinde de Microsoft'ta üst düzey yöneticilik yapmış. Kendisi Amerika'da yaşıyor.

Kuika yapay zeka destekli akıllı sistemler yapan bir Low Code platformu. Kodlama bilgisi gerektirmeden, sürükleyip bırak yöntemleriyle hayalinizdeki uygulamayı yaratabiliyorsunuz.

Ne tür uygulamalar geliştirebilirsiniz? iOS veya Android üzerinde çalışacak kendi native kodlama dilinde uygulama oluşturabilirsiniz veya yine progresif web uygulamaları oluşturabilirsiniz. Kuika'nın içinde iş akışlarınız varsa bunları workflow BPM 2.0 standartlarıyla tanımlayabilir. Uygulamanızın arka planında bunları çalıştırabilirsiniz. Kendinize ait API'ları dışarıya açıp bu URL'leri müşterilerinize verip onların kullanmasını sağlayabilirsiniz. En önemlisi de size AI fonksiyonları sunuyoruz.

Bu işi nasıl yapıyoruz? Sürükleyip bırak yöntemlerle hayalinizdeki uygulamayı Kuika üstünde tasarladınız. Arka planında AI destekli çalışan bir kod gene-

ration servisimiz var. Bununla siz iOS'e, Android'e veya Web'e bir çıktı istiyorum dediğinizde sizin yan odanızda bir bilgisayar mühendisi, bir yazılımcı çalışıyor muşcasına size o uygulamanın kodunu, sayfalarını, backhand'ini, IOS'ini, Android'ini, web'ini hatta eğer yapay zeka fonksiyonları kullandıysanız Python projesini oluşturup size veriyor. Bizi zaten Mendix'ten veya OutSystem gibi diğer logo kod platformlarından ayıran en büyük özelliğimiz bu.

Biz bunu hiç istemeyiz ama gün geldiğinde Kuika ile yollarınızı ayırmak istediğinizde biz sizin için oluşturduğumuz bu kodları size teslim ediyoruz. Siz daha sonra o kodları o uygulamaya alıp yolunuza tekrar bir yazılımcı ile beraber devam edebilir durumda oluyorsunuz.

Burada yapay zeka destekli bir kod generation uygulamamız var. Bu bir Low Code platformu. Aynı zamanda bu platformu kullanarak bir uygulama geliştirebiliyor ve son kullanıcılara bunu verebiliyorsunuz.

Birinci aşamada platformda neler yapabiliyorsunuz?

Dediğim gibi sürükle bıraklarla bir uygulama, sayfalar oluşturabiliyorsunuz. Bunları inormalde bir programcıya yaptırırsanız dokuz ayda bitecek bir projeyi Kuika ile bir ayda yapabiliyorsunuz.

Ama bir ChatGPT gibi ben chat ortamında bir masraf uygulaması yapmak istiyorum, bunda şu şu roller olmasını istiyorum, önce ben masraflarımı gireceğim. Yöneticimin onayına düşecek falan gibi chat ortamında yazarak onun bir template'ını biz yapay zeka yardımıyla size işte bunun için de altı tane, on tane, on beş tane sayfa olacak. Bunun için de şu iş akışı olacak. Şöyle e-posta template'ları olacak diye onu dakikalar içinde yaratıp size bir uygulamanın zaten basit bir halini veriyor oluyoruz.

Burada neler yapabilirsiniz? Veri tabanını otomatikman oluşturuyoruz, arka planda nasıl bir veri tabanı şeması olması gerektiğini, ekranlarını oluşturuyoruz. Eğer e-mail ihtiyacımız varsa e-mail template'larını oluşturuyoruz iş akışı ihtiyacınız varsa iş akışını da oluşturuyoruz.

Ayrıca sizin Legacy sistemlerinizde bir uygulamanızın atıyorum ekran görün-

tüsü var. Bu ekran görüntüsünü verdiğinizde de o ekranın Kuika'larda imamlantasyonunu da kendi otomatik olarak generate ediyor.

Ayrıca diyelim ki siz bir uygulamayı yaptınız. Bunu iOS'le veya Android'de, Apple Store'lara, Google Play'lere koydunuz. Son kullanıcıya, bu uygulamayı kullanacak kullanıcılar için de siz bu platformun içinde yapay zeka fonksiyonları ekleyebilirsiniz.

Biz size zaten yirmi tane template veriyoruz. Bu template'ların en büyükleri siz mesela şirketinizin içinde bir masraf uygulama oluşturduğunuzda fiş fotoğrafını çekip onun dijital ortama aktarmasını sağlayabilirsiniz.

İşte KDV tutarı ne kadar, kim tarafından kesilmiş, hangi tarihte kesilmiş gibi bilgileri alıp bir OCR sistemi gibi bir şey yapabilirsiniz.

Ayrıca bizim Rock vektör search Engine'imiz var. Bununla da şirketinizin içerisindeki dokümanlar, şirkete özel dokümanları yükleyip veya şirkette mesela toplantılar yapılıyor. Bu toplantıları bir yere kaydediyorsunuz.

Burada konuşulanları biz vektör search'de embed edip bir chat ortamında son kullanıcı buna bir şey sorduğunda orada bir cevap bulursa direkt getirebildiğimiz bir search engine de sunuyoruz.

Onun dışında yine bir fotoğraf tag'leme özelliğimiz var. Sabahtan Trendyol'un da yapmış olduğu sunumda da vardı. Böyle bir özellik bizde de var.

Böyle bir low code platformu sunuyoruz. Ayrıca On-Premises çalışması için Liama gibi Deepseek gibi sistemleri de indiriyoruz.

Eğer verilerini dışarıya açmak istemiyorsa şirketler, böylelikle kendilerini daha güvende hissediyorlar.

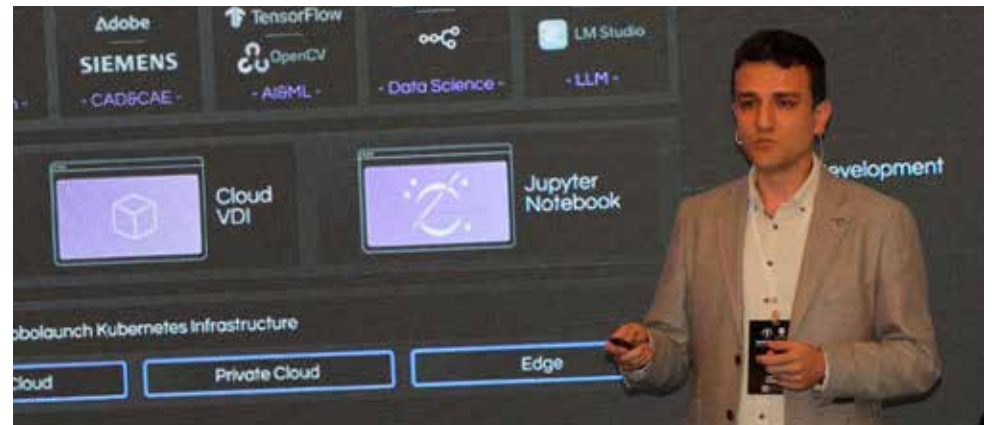
Robolaunch Kurucu Ortağı Mükremin Çetinkaya

Herkes yapay zeka konuşuyor. Yüzde 80'i üretim merkezlerini yapay zeka uygulamalarına açıyor ama onun yüzde 12'si ancak production'a ulaşabiliyor. Süreç içinde çok kaybolunan noktalar var. Biz burayı hedefledik. Bu kaybolunan noktaları ortadan kaldıracak bir altyapı yapalım diye başladık. O yüzden RoboLaunch'ı merkeze konumlandırırdık.

Aşağıda bütün endüstrideki donanımlarla entegre olabilecek bir yapı, yukarıda da uygulama geliştiricinin bağlanıp IT yöneticisi, teknik yöneticisi, sistem yöneticisi, onlardan bağımsız bir şekilde uygulamasını geliştireceği bir yapı aslında RoboLaunch.

İki dikeyimiz var. Biri endüstriyel yapay zeka, diğeri de "entry fitz" yapay zeka. OnPyramid, Azure, Amazon, Google'da çalışıyoruz müşterinin isteklerine göre. Bir marketplace'imiz var. En çok rağbet gören özelliğimiz bu aslında. Kullanıcı yapay zekaya nereden başlayacağını bilemiyor. Biz onlara ilk günden kullanabilecekleri bir marketplace veriyoruz. Saniyeler içinde uygulamasını açıyor ve kodunu geliştirmeye başlıyor.

Otomotivdeki bir Use Case'imiz fabrika içinde, üç dört farklı kampüste çalışıyor.

Fabrikada pres hatlarında yaşanan ölümcül ya da yaralanmalı kazaların önüne geçmek için Computer Vision uygulamaları, görüntü işleme uygulamaları da robotant üzerinde hayata geçirildi. Bununla başladık iki yıl önce.

Süreç içinde kalite kontrole adımına geçildi. Şimdi de akım tarafındaki bütün şikayetlerin bir LLM altyapısıyla, ajanlar yardımıyla hangi konu hangi birimi ilgilendiriyorsa konuyu paslayıp çözüm ulaştırılması kapsamında bir agentic yapı kuruldu.

Buradaki değinmek istediğim nokta şu, bir Use Case ile başlayıp infustraction altyapı sahibi olduktan sonra dört-beş farklı Use Case'i paralelde devreye almanızı sağlayan bir altyapı aslında.

Bizim kaslarımızın güçlü olduğu kısımlardan biri de robotik. Mesela kaynak yapan ya da bir ürünü alıp bir yere koyan robot uygulamalarından bağımsız bizim yaptığımız kısım aslında zor süreçleri yönetebilmek.

Zor süreçlerden kastım da şu. Parlak ve tanımlanması zor parçalardan oluşan bir üretim hattını beslemeniz gerekiyor ve burada gerçek veri toplayarak belki aylar sürececek bir çalışmadan geçmeniz gereken bir süreç var.

Çözümün birinci süreci tamamen sentetik data üretimi. Hiç fotoğraf çekmeden, fabrikaya gitmeden tamamen Robolant üzerinde marketplace'deki uygulamayı açarak sentetik veri üretiyoruz. Sadece o ürünün çizim data-sını koyuyoruz. Onu farklı oryantasyonlarda, farklı ışık ortamında, farklı kasaların içinde sürekli olarak eğitiyoruz ve sahaya gitmeden iki üç günlük bir altyapı çalışması sonucunda veriye dönüşüyor ve en sonunda robotun hattı besleyebileceği yapıyı yüzde 90 oranında zamanı azaltıp sahaya alıyoruz.

Bir diğer zor tanım hata tespitinde çıkıyor. Binlerce çeşit hatayı da simülasyonda üretiyor ve yapay zeka modelini çıkardıktan sonra önleme uygulamasına geçiyoruz.

Platformda kod üretebiliyor, doküman ve test yazdırabiliyor veya bununla ilgili bir algoritma oluşturabiliyorsunuz. Nvidia'nın kataloğundayız, hem ürünümüz hem de robotlarımızla hem Türkiye'de hem de globalde başarılı işler için mücadele ediyoruz.

Novus Kurucu Ortağı ve CRO Vorga Can

Novus İstanbul Boston merkezli bir yapay zeka ajanları ve ajan orkestrasyonu şirketi. Ajan dilimize Fransızcadan girmiş bir kelime. Kökeni Latince. Asıl anlamı bizim yerimize bir işi yapan kişi veya kurum demek. Yapay zeka ajanı da bugün konuştuğumuz büyük dil modellerini kullanarak bizim yerimize belli işleri halleden teknolojik dostlarımız.

Genellikle sağlık, sigortacılık ve finansta BIST 50, BIST 100 seviyesinde pek çok şirketle müşteri, POC ya da tanışıklık aşamasında işbirliklerimiz var. Bu şirketler veriye ve gerekli kaynaklara sahipler. Dolayısıyla onların verimliliklerinin artması yapay zeka alanında bize çok ciddi bir pazar açıyor. Bizim Enterprise AI entegrasyonu pazarımızın Avrupa için 2032'de Dünya Bankası verilerine göre 270 milyar dolarlık bir pazar öngörülüyor. Bu pazar payından biz ve buradaki arkadaşlarla birlikte belli paylar alıyor olacağız.

Bizim çalıştığımız özellikle bankacılık, sigortacılık gibi alanlarda normal GDPR, KVKK'nın üzerine BDDK ve sektörel regülasyonlar Avrupa'dan daha sıkı. On-premise deployment dediğimiz şirket içi deploymentlarla bunları aşıyoruz. Buraları aşsak bile bu Legacy System dediğimiz 15 -20 yıllık teknolojilere AI'yı entegre etmek ve bundan sistematik ve düzenli verimlilikle, sadece LLN Benchmarklarında akademide değil ama

Business Value yaratabilmek kolay bir iş modeli değil. Bunun için ciddi bir alt-yapı gerekiyor. Burada rakipler var. AWS Agenting çözümlerini çıkarıyor. Biz de Dot product'ı çıkarttık. Bütün büyük dil modellerini kullanarak istediğiniz yapay zeka ajanlarını sadece sohbet ederek yaratabiliyorsunuz. Bu ajanlar canlıda çalışıyor. Aynı zamanda operasyon içinde öğreniyorlar ve öğrendikçe birbirlerini besliyorlar.

İş akışlarınızı yapay zeka dünyasına taşıyabiliyorsunuz ve tek bir toggle'la bunu on-pram hibrit veya cloud'da yapabiliyorsunuz. Hepsine deployment yapıyoruz aynı anda.

Burada bizim asıl değer önerimiz yüzden fazla uygulamaya bağlanıp, CRM'lere, ERP'lere, CMS'lere datayı birleştirip devamında bu sistemlerle konuşup cevap alabileceğiniz işler yapıyoruz.

Satış tarafında ilk QNB ile başladık biz. Dot sales tarafında onların call center'larını deploy ettik.

Burada yaptığımız iş, CRM sistemlerine bağlanıp bu satış verilerini unify ettikten sonra satışçı arkadaşlara call center'larda özellikle gerçek zamanlı geri bildirimler vermek ve bu şekilde satış ve CX verimliliğini arttırmaya çalışmak.

Hani yöneticilerin KPI'larını ve o hedeflerini bilmesi belli hedefleri ve sistemleri olan call center'lara bu teknolojiyi sağlayarak geri bildirim veriyoruz.

Artık geldiğimiz noktada direkt müşteriyle yapay zekanın da konuşabildiği adını Mehmet koyduğumuz bir sesli chatbot ve aynı zamanda metin olarak sohbet edebildiğimiz chatbotlarımız var. Data Operations tarafı bu bahsettiğim framework aslında burada yapay zeka ekiplerine ve data ekiplerine altyapımızı sunuyoruz. Türk Hava Yolları, LC Wai-kiki ve İş Bankası ile POS süreçlerimiz devam ediyor.

Framework'ü sağladığımız noktada aslında şirketlerinizde AI ekipleriniz veya data ekipleriniz varsa şu sorunu-muzu AI ile çözebilir miyiz? Diye gittiği-niz ekipler bunlar ve ciddi yoğunlar.

Biz de bu framework ile onların işlerini hızlandırmaya çalışıyoruz.

Dot Finance tarafı biraz önce satış için bahsettiğim her şeyin ERP ve finans takımları için olan versiyonu TEMSA'dan bir case ile kısaca anlatayım.

TEMSA üç bin parçayla bir otobüs üre-tiyor. Bir otobüs bir banttan 45 günde çıkıyor. Her parçanın bir kodu var.

ERP, SAP ile çalışıyorlar halihazırda. Bizim Influencerractur'ımızı, SAP'nin üzerine kurduktan sonra yedi kişilik finans ekibi yerine şu an sadece tek bir kişi bütün oradaki finansmanı yapıyor. Böyle bir verimlilik kazandırdık.

Bizim en iyi yaptığımız şey şu. Birçok dil modeli var. Lamalar, ChatGPT'leri Foro'ları, Deepseek'leri konuştuk. En iyi modelle en iyi Use Case'i otonom bir şekilde siz sadece sohbet ederken sizin için buluyoruz ve birleştiriyoruz.

Burada da evrensel benchmarkları kul-lanıyoruz esasında. Environment konfi-gürasyon tarafı da önemli. Onprim ve cloud tarafında sizin çalışanlarınız bir tercih yapmadan otonom bir şekilde doğru environment'a root ediyoruz. Bu da regülasyonları ve güvenliği sağlıyor.

Avrupa'dan, Amerika'dan çeşitli yatırımlar aldık. NVIDIA ile Level 4.1 rese-arch partnerliğimiz var.

Advisor ekibimiz de Boston'da. MIT Sandbox üyesiyiz. Oradan fonlar kul-landık. Çeşitli Big Tech yöneticileri Har-vard MIT direktörlerinden oluşuyor. Onların da yardımı olmasaydı burada olmazdı bugün diye düşünüyorum.

Vinter Product Manager

Alper Özer

Firmalar, kuruluşlar için en önemli noktalardan biri ihtiyaç olan insan kaynağının işe alım süreçleri... Milyonlarca aday belki binlerce pozisyonla eşleşmek için çabaliyorken, doğru adayı ve doğru kararları verme noktasında gerçekten zorlanıyor, zaman kaybediyoruz ve bu bize ciddi bir maliyet getiriyor.

Biz de bunu yapay zeka Agent'larla çözebileceğimizi düşündük ve Vin-ter ürünümüzü çıkarttık.

Ön yargısız işe alım platformu geliştiren iki şekilde ele aldık konuyu... Birincisi data içindeki ön yargı ikincisi de süreç içindeki ön yargı... Asenk-ron Yapay Zeka Destekli Karar Des-tek Sistemi olarak kararı her zaman en son insana bırakıyoruz.

Günümüzdeki en büyük problem, verimi artırırken parametreleri çok fazla artırıyoruz ve süreç çok zorlaşıyor. Vin-ter ile size beş adımda en doğru adayı size getirebileceğimize inanıyoruz.

Nasıl yapıyoruz bunu?

Çok basit bir şekilde bir pozisyon yara-tıyoruz daha sonra HR ekipleri adayları sınava davet ediyor. Sonrasında yakla-şık 12 AI modelinin içerisinde çalıştığı işte burada konuştuğumuz large langu-age modeller, görüntülü işlem model-leri, yüzde 80'in üstünde Vinter mühen-

disleri tarafından yapıldığı bir noktada biz sınavların değerlendirmesini yapı-yoruz ve biz değerlendirirken artık siz-ler başka işlerinize ya da sosyal aktivite-lerinize zaman ayırabilirsiniz. Son karar verme noktasında da sizin en önemli asistanınız olmayı tercih ediyoruz.

Peki Vinter bu şekilde bitti mi? Hayır.

Bu yetkinlik sınavını İngilizce yapabi-liyorsunuz, kişilik envanter testini de yapabiliyorsunuz.

Peki, bu kadar anlattığım Vinter nasıl bu kadar kolay ve hızlı yapabiliyor?

Adayları davet edildikten sonra burada tamamen otomasyonla ilerliyor, puanlar kazanıyor. Kuralları siz koyuyorsunuz. Örneğin, İngilizce'de B2'nin üstünde olan bir sonraki adıma geçsin gibi...

Her bir adayın soru üzerindeki değer-lendirilmesinde, soru yukarıda yazar, aday videoyu çeker. Siz videoyu izleye-bilirsiniz. Videoyu izledikten sonrasında karar değiştirme noktasında manipüle edebilirsiniz. Bizim istediğimiz sürecin önyargısız olması. Biz görüntü almıyo-ruz. Yani siyahı birey, beyaz birey, kadın erkek ayrımı yapmak gibi bir ihtiyacımız yok. Çünkü biz bilgiyi kontrol ediyoruz. Transkript çeviriyoruz. Daha sonrasında Vinter 80, 90, 92 gibi puanlar veriyor.

Vinter, 92 aldı çünkü aday bunları bili-yordu fakat bunları bilmiyordu gibi açık-lamalar yapıyor. Siz de bu değerlen-dirme üzerinde manipüle edip son kararınızı verebiliyorsunuz.

Aynı zamanda, görünür yüz ifade ana-lizi, impression analiz dediğimiz ocean testleri gibi testler, prooad dediğimiz ses analizlerini yapıyoruz ama bunları değerlendirmeye almıyoruz.

Çünkü bunlar da biraz önyargı oluşt-u-rur bizler için. Bundan dolayı da bun-lar sadece anomoli tracker, yani asenk-lonun getirdiği dezavantajı biz sizler için izliyoruz. Herhangi bir problemle karşı-laşırsak bunları size sunuyoruz.

Peki, biz kaç yıldır buradayız? Yaklaşık iki yıl... Bugün Mercedes'in MT prog-ramı da Vinter'dan adaylara ulaştı.

Vinter'ı ben çok değerli buluyorum. Yarın öbür gün benim çocuğum da büyük ihtimalle Vinter'dan sınavlara giri-yor olacak.

Eğer sizler de bir gün bizim iş ortakla-rımızdan ya da yatırımcılarımızdan biri olmak isterseniz seve seve görüşmek konuşmak isteriz.

İmzalar İzmir 2030 Kent

Avrupa Birliği'nin İklim Nötr ve Akıllı Şehirler Misyonuna dahil olan ve AB üyesi şehirler dışında "misyon etiketi" almaya hak kazanan ilk şehir olan İzmir, önemli bir birliktelik anlaşmasına imza attı.

2030 karbon nötr hedefinde önemli çalışmaları hayata geçiren ve hedefine güçlü adımlarla ilerleyen İzmir'de, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Cemil Tugay liderliğinde İzmir Ekonomik Kalkınma Koordinasyon Kurulu (İEKKK) üyeleri Tarihi Havagazı Fabrikası'nda düzenlenen törenle İzmir 2030 Kent Taahhüdü'nü imzaladı.

Dr. Cemil Tugay: "İzmir'in karbon nötr şehir hedefini başaracağımıza inanıyoruz"

İEKKK üyelerine verdikleri destek ve güçten ötürü teşekkür eden Başkan Tugay, "Çünkü İzmir'imizin buna ihtiyacı var. Türkiye'ye ve pek çok ülkeye örnek oluşturacak bir birliktelik. İzmir'in 2030 yılında karbon nötr şehir olma taahhüdü var. Aynı zamanda Avrupa Birliği'nin misyon şehirlerinden biri. İzmir 2030 Kent Taahhüdü ile belediyemiz ile kent paydaşlarımız bu taahhüde sahip çıkmaya hazır olduğumuzu, üzerimize düşeni yapacağımızı beyan ettik. Dola-

yısıyla bize başkalarının inanmasına değil, bizim kendimize inanmamıza ihtiyacımız olduğunu herkesten daha çok biliyoruz. 2030 yılına kadar karbon nötr şehir hedefini başaracağımıza inanıyoruz. Bu ihtimal zannedildiğinden çok daha yüksek bir ihtimaldir. İzmir bunu başaracak. Bunun için belediye de, kentte sorumluluk almış tüm diğer kişi ve kuruluşlar da üzerine düşeni yapacak" dedi.

Velibeyoğlu: İzmir 2030 Kent Taahhüdü ortak eylem çağrısının resmileşmiş halidir

Taahhüdün imzalanmasına dair bir açıklama yapan İzmir Planlama Ajansı Başkanı Prof. Dr. Koray Velibeyoğlu, misyon kent olmanın, yalnızca bir unvan değil aynı zamanda ortak bir sorumluluk olduğunu vurgulayarak, "İklim krizinin etkilerinin yoğunlaştığı bu dönemde, İzmir'in 2030 hedeflerine ulaşması; yalnızca yerel yönetimin değil, kentteki her kurumun, kuruluşun ve bireyin bu taahhüt doğrultusunda harekete geçmesine bağlıdır.

İzmir 2030 Kent Taahhüdü, bu ortak eylem çağrısının resmileşmiş halidir. Bugün atılan bu imza, İzmir'in iklim nötr geleceğine giden yolda, kararlı, şeffaf ve katılımcı bir dönüşüm sürecinin teminatı niteliğindedir" şeklinde konuştu.

İzQ İnovasyon Merkezi'nde İzmir 2030 Misyon Eylem Laboratuvarı kurulacak

İzmir 2030 Kent Taahhüdü, kentin tüm kurumlarını kapsayıcı ve eylem odaklı bir yaklaşımla bir araya getirirken, taahhüt metni; iklim nötrlüğü, enerji ve gıda güvenliği, doğa temelli çözümler, sosyal adalet, yaratıcı ekonomi ve kapsayıcı yönetim gibi alanlarda kurumsal iş birliğini güçlendirmeyi amaçlıyor.

Bu metinle birlikte ilgili kurumlar, İzmir Planlama Ajansı (İZPA) koordinasyonunda İzQ İnovasyon Merkezi'nde kurulacak İzmir 2030 Misyon Eylem Laboratuvarı çatısı altında ortak dönüşüme katkı sunmayı taahhüt ediyor.

Kurul neleri taahhüt etti?

Kentin ekonomik, sosyal, çevresel ve mekânsal dönüşümünde öncü rol üstlenen kurumları, ortak vizyon ve sorumluluk bilinciyle taahhüt metnine imza atarak şunları taahhüt etti:

1. Kentin tüm bölgelerinde sosyal ve mekânsal adaleti sağlayacak yatırımların planlanması ve uygulanmasında aktif rol alacak.

2. Sağlıklı, erişilebilir, güvenli ve iklim dirençli barınma, ulaşım, gıda, tarımsal üretim, kamu hizmetlerine erişim için eşitlikçi politikaların destekçisi olacak.

Taahhüdü için atıldı

3. Kentte suya, enerjiye ve sağlıklı gıdaya adil erişimi destekleyen bütüncül politikalara katkı sunmak için hazırlanacak olan stratejiye ilişkin uygulamalarda iş birliği yapacak.

4. İnsanların ve doğadaki tüm canlıların yaşamlarının ve sağlıklarının sürdürülebilir bir şekilde dengelenmesi için "İyi Olma Hâli" ilkeleri doğrultusunda hareket edecek.

5. İzmir'de her bireyin örgün eğitimden okul dışı öğrenmeye kadar yaşam boyu eğitim olanaklarına eşitlik temelinde erişimini sağlayacak; bireylerin, geleceğin mesleki ve sosyal becerilerini kazanarak sürekli öğrenen, kendini geliştiren, üreten ve topluma katkı sunan bireyler olarak gelişimini destekleyecek.

6. İzmir'in işgücü piyasasını geliştirmeye ve çeşitlendirmeye yönelik mesleki becerileri kazandırmayı, insana yakışır iş, yeşil istihdam ve toplumsal eşitlik hedefiyle kapsayıcı kurum-içi eğitim, hibe ve destekleri artırmayı, diji-

tal göçebeliği ve tersine beyin göçünü sağlayacak projelere katkı koymayı sürdürecektir.

7. 2030 yılına kadar İzmir'de net sıfır karbon salımı hedefini gerçekleştirmek için Avrupa Birliği İklim Nötr ve Akıllı Şehirler Misyonu çerçevesinde Avrupa Komisyonuna sunulan ve kabul edilen İklim Şehir Sözleşmesi çerçevesinde oluşturulan tüm planları destekleyecek.

8. İzmir Misyon Kent Eylem Laboratuvarı yapısında aktif rol üstlenecek; karar alma süreçlerinde şeffaflık ve toplumsal katılımı esas alacak.

9. İzmir'in kültürel ve yaratıcı (kreatif) ekosisteminin kapasitesinin güçlendirilmesine katkıda bulunacak.

10. Sürdürülebilir, döngüsel, doğa temelli çözümleri yaygınlaştıracak, kent ekosistemlerinin bütünlüğünü koruyacak ve biyoçeşitliliği artıracak politikaların geliştirilmesini destekleyecek.

11. AB ve uluslararası fonlara erişim konusunda kamu kurumları, yerel yöne-

timler, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler olarak eşgüdüm içerisinde ilerleyecek, İzmir'in uluslararası finansman platformlarındaki görünürlüğü ve ulaşılabilirliğini artıracak.

12. Kentimizin ekonomik, sosyal ve çevresel önceliklerine yanıt veren misyonlar doğrultusunda, Ar-Ge faaliyetlerini, yenilikçi çözümleri ve teknoloji üretimini; katılımcı, adil ve açık inovasyon ilkeleriyle destekleyerek yerel kalkınmanın bilgiye dayalı ve sürdürülebilir bir zemine oturmasını sağlayacak.

Uygulama çerçevesinde; taahhütler, İzmir 2030 Misyon Eylem Laboratuvarı (Mission City Action Lab 2030 İzmir) çatısı altında izlenecek.

Her imzacı kurum, kendi faaliyet alanlarında yukarıdaki hedeflere uyumlu yıllık uygulama planı hazırlayıp kurum stratejik planları içerisine dahil etmeye ve paylaşmaya gönüllü olduğunu beyan edecek.

Enerji Politikaları Uzmanı

Necdet Pamir:

“Türkiye, ithal ederek tükettiği fosil kaynakları azaltmalı ve yenilenebilir kaynaklarının, enerji karışımındaki payını hızla arttırmalıdır.”

Her geçen gün artan enerji ihtiyacı küresel bir sorun haline geldi ve dünya nüfusunun büyük bir çoğunluğu bundan etkileniyor. Yapay Zeka Çağı'na girdiğimiz söylense de temiz enerji kaynakları ile donatılacağımız günleri beklerken konu hakkında bilgi almak için sorularımızı ülkemizdeki en yetkin ve söz sahibi uzmanlardan biri olan Sayın Necdet Pamir'e yönelttik.

Enerji politik bağlamında dünyada ekonomide yakın geleceğin şifrelerini nasıl okumalıyız?

Enerji, kaliteli ve güvenilir kaynaklardan sağlanması gereken ve kesintisiz erişmek zorunda olduğumuz yaşamsal bir gereksinimdir.

2024 yılı sonu itibarıyla, küresel enerji tüketiminin en ağırlıklı bölümünü petrol (%33,6) karşılıyor. Birincil enerji tüketiminde petrol ve gazın toplam yüzde-leri %58,7, üç fosil yakıtın toplamı ise %85,6'dır. Nükleerin payı %5,2, hidro-elektriğin payı %2,7, yenilenebilir kaynakların toplam katkısı ise %5,5'tur.

Son yıllarda, giderek daha sık duyduğumuz “Enerji Dönüşümü”, fosil yakıt ağırlıklı mevcut enerji karışımının neden

olduğu ekosistem tahribatını, küresel ısınmayı ve iklim değişikliğini olabileceğince sınırlayabilmek amacıyla; fosil yakıtların payını azaltmak, yenilenebilir ve yeni/temiz kaynakların paylarını arttırmak, küresel enerji sisteminin verimliliğini artırmak olarak açıklanabilir.

Enerji alanına baktığımızda Paris Anlaşması ve ülkelerin verdiği taahhütler nedeniyle fosil yakıtlardan ziyade yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelimin arttığını görüyoruz. Önümüzdeki yılların eğilimleri konusunda neler söylersiniz?

2015 yılında toplanan Birleşmiş Milletler Paris İklim Kongresi sonrasında imzalanan Paris Anlaşması, Sanayi Devrimi'nden bu yana, dünyanın ortalama yüzey sıcaklığındaki artışı, 2 derece santigrad altında tutmayı ve mümkünse 1,5 derece ile sınırlandırmayı amaçlayan bir anlaşma çerçevesidir.

Paris Anlaşması, ülkelerin ulusal şartlarına uygun şekilde hazırladıkları ve BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Sekretaryası'na sundukları salım azaltım beyanlarını temel alıyor ve ülkeleri, her 5 yılda bir kendi beyanlarını iyileştirmeye davet ediyor.

Uluslararası Enerji Ajansı- Global Energy Review 2025 Raporu – 2024 Yılında Temel Eğilimler

Uluslararası Enerji Ajansı'nın (UEA), Mart 2025'te güncellenen raporunda, 2024 yılı sonu itibarıyla, küresel enerji sisteminin kapsamlı bir değerlendirilmesi yapılmaktadır. Rapora göre; küresel enerji talebi 2024 yılında, bir önceki yıla göre, %2,2 oranında büyüdü. Bu, 2013 ile 2023 yılları arasında görülen yıllık ortalama %1,3'lük büyüme oranından belirgin şekilde daha hızlı bir artışı ifade ediyor. Bu artışın bir nedeni, aşırı hava koşullarının etkisi olarak değerlendiriliyor. Diğer yandan enerji talebi, 2024 yılında %3,2 oranında büyüyen ve uzun vadeli ortalamasına yakın bir performans sergileyen küresel ekonomiden daha yavaş büyüdü.

2024 yılında bir önceki yıla göre, küresel ekonomideki (GSH) büyüme oranı %3,2 iken, toplam enerji talebi %2,2, elektrik talebi ise %4,3 oranında büyümüştür. Küresel enerji talep artışında payları en yüksek olan kaynaklar, yenilenebilir enerji kaynakları oldu. Küresel enerji talep artışının %38'i yenilenebilir kaynaklara olan talepten kaynaklandı. Yenilenebilir kaynaklara olan talebi, doğal gazla olan talep izledi. Doğal gazla yönelik talep artışı, toplam talebin %28'ini oluşturdu.

Elektrik talebindeki önemli artış

Talebin yükselmesindeki temel nedenler; yüksek miktarda elektrik tüketen klima gibi cihazlara erişimin artmasından, enerji yoğun imalat sektöründeki yapısal gelişmelerden, dijitalleşme, veri merkezleri ve yapay zekâ kaynaklı elektrik talep artışlarından ve nihai enerji tüketiminde elektrikli ekipmanların ağırlığının artması gibi etkenlerden kaynaklanıyor.

2024 yılında, küresel ekonomik büyüme, ortalama %3,2 olarak gerçekleşti. Küresel enflasyon, pandeminin ardından yaşanan keskin fiyat artışları ve Ukrayna'daki savaşın etkisinin ardından, 2024 yılında da düşmeye devam etti. 2024 yılında, enerji fiyatları da ılımlı bir seyir izledi; petrol fiyatları 2022'deki yüksek seviyelerin ardından düşüş eğilimi gösterdi. Bir fikir vermesi bakımından, enerjide büyük oranda

dışa bağımlı olan Türkiye'nin 2020 yılı enerji ithalat faturası 28,8 milyar dolar-ken, 2022 yılında bu fatura 96,6 milyar dolara yükseldi.

Bu arada, jeopolitik riskler özellikle Orta Doğu'da devam etti ve bazı pazarlar dalgalanmaya maruz kaldı. Avrupa'nın ana gaz fiyatı referans noktası olan TTF, Şubat 2024'teki düşük seviyelerinden, Aralık 2024'te iki katına çıktı.

Enerji talebindeki büyüme

Bölgelere göre büyük farklılıklar gösteren enerji talebindeki en büyük büyüme önceki yıllara göre azalmış olmakla birlikte Çin'den geldi. AB'de talep artışı, 2017'den bu yana ilk kez büyüme yönünde gerçekleşti. ABD'de enerji talebi %1,7 oranında artarken, Japonya'daki talep %1,2 oranında düşüşle, uzun süredir devam eden düşüş eğilimini sürdürdü. Gelişmekte olan piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerde, enerji talebinin büyüme oranı 2024 yılında yavaşlayarak, 2023'teki yaklaşık %4'lük seviyeden %3'ün altına düştü.

Küresel ölçekteki yavaşlamaya karşın, enerji talebindeki artışın, beşte dördü gelişmekte olan piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerde gerçekleşti. Bu artışın beşte üçü ise Gelişmekte Olan Asya'da gerçekleşti. Hindistan'daki büyüme tek başına tüm gelişmiş ekonomilerdeki talep artışının toplamından daha fazlaydı.

Doğal gazda rekor seviye

Fosil yakıtlar arasında en hızlı büyüme doğal gazda gerçekleşti ve talep %2,7 artarak 2024 yılında yeni bir rekor seviyeye ulaştı. Küresel olarak, talep artışı,

endüstriyel kullanımın artması ve elektrik üretiminde gaz kullanımının artmasıyla kısmen aşırı hava koşullarının etkisiyle desteklendi.

Küresel petrol talebindeki büyüme ise 2023 yılındaki %1,9 oranındaki artışın ardından, 2024 yılında %0,8 artarak yavaşladı. Bu durum, pandemi sonrası hareketlilikteki toparlanmanın sona ermesi, endüstriyel büyümenin yavaşlaması ve elektrikli araçlar gibi ikame ürünlerin artan büyümesini yansıtıyordu.

Çin'in kömür tüketimi

Kömüre olan talep, en fazla karbon salımına neden olan kaynak olmasına karşın 2024 yılında %1'in az üzerinde artarak, tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaştı. Kömür talebindeki büyüme, gelişmekte olan Asya pazarları tarafından yönlendiriliyor ve Çin tek başına şu anda dünyanın geri kalanının toplamından yaklaşık %40 daha fazla kömür tüketiyor. Gelişmiş ekonomilerdeki tüketim 2024 yılında %5'in üzerinde düşüşle azalmaya devam etti.

Fosil olmayan enerji kaynaklarına nükleer ve yenilenebilir enerji, biyoenerji ve atık dahil olan talep, 2024 yılında %5'in üzerinde büyüdü ve yıl içinde küresel enerji talebindeki toplam büyümenin neredeyse yarısını oluşturdu. Nükleer enerji yaklaşık %4 artarken, yenilenebilir enerji kaynakları güneş enerjisi ve rüzgâr enerjisinin hızla yaygınlaşmasıyla, yaklaşık %6 büyüdü. Hidroelektrik enerji arzı, büyük hidroelektrik piyasalarında yaşanan kuraklık nedeniyle, 2023 yılında görülen rekor düşüşten sonra, 2024 yılında %4,4 artarak, toparlanma kaydetti.

Geleceğe Yönelik Enerji Senaryoları

Uluslararası Enerji Ajansı'nın her yıl senaryolar hazırladığını biliyoruz. Önümüzdeki yıllara ilişkin ne gibi öngörüler var?

2050'ye doğru, enerji karışımındaki payını en fazla kaybetmesi beklenen kaynak kömürdür. Hidroelektrik dışındaki yenilenebilir kaynakların ise, 2023 yılında %10 olan paylarını; 2030-2040-2050 yılları için sırasıyla; %15-%24 ve %30'a yükseltecekleri öngörülmektedir.

Açıklanan Politikalar Senaryosu'nun gerçekleşmesi durumunda; 2023 yılında 37,72 milyar ton olan küresel CO² salımlarının, 2030 yılında 36,17 milyar tona gerilemesi mümkün görülmektedir. 2040 ve 2050 yılları için beklenen küresel CO² salımları ise sırasıyla 31,19 milyar ton CO² ve 28,64 milyar ton CO² olarak öngörülmektedir.

Bu senaryolar, belli varsayımlara dayalı olarak yapılan simülasyon çalışmalarıdır ve hiç öngörülemez gelişmelerle, bu senaryoların çıkarımlarında, çok ciddi sapmalar olabilmektedir. Buna en "güncel" örnekler arasında, "Rusya - Ukrayna" çatışması ve Orta Doğu'daki gelişmeler gösterilebilir.

Enerji tüketiminde büyük oranda Rusya Federasyonu'na bağımlı olan AB ülkelerinin önemli bölümü, alınan ambargo kararları sonucunda, daha önce taahhüt etmiş oldukları kömür ya da nükleerden çıkış programlarında köklü değişikliklere gitmişlerdir. Rusya'dan petrol

ve/veya doğal gaz alınmaması ya da belli tavan fiyatlarının aşılması kaydıyla ithalat yapılması gibi radikal kararlar; alternatif çözümlerin, süre ve maliyet yönünden ciddi sıkıntı yaratması karşısında, tüketicileri de politikacıları da sıkıntıya sokmuştur. Öte yandan ABD'de Trump'ın işbaşına geçmesiyle, yeniden fosil kaynaklar ağırlıklı enerji karışımına dönüşmesi, yenilenebilir kaynaklara karşı adeta düşmanca tavır alınması, söz konusu senaryolarda önemli sapmalara neden olacaktır.

Somut verilerle devam etmek gerekirse, 2024 yılında dünya enerji arzının (592,22 eksajül), yaklaşık %15,5'ini ABD sağlamaktadır. Rusya ise stratejik kararlar alarak, AB ve ABD dışındaki büyük hacimde petrol ve doğal gaz ithalatı yapan ülkelere (Çin, Hindistan, Türkiye), düşük fiyat ve uygun ödeme koşulları sunarak, ambargoların etkisini, kısmen de olsa azaltmayı ve yeni piyasalara erişmeyi başarmaktadır.

Uluslararası Enerji Ajansı'nın (UEA) Dünya Enerji Görünümü 2024 raporunda, üç genel ve birbiriyle ilişkili tema ele alınmaktadır. Birincisi, UEA'nın temel görevi olan enerji güvenliği konusuna odaklanmaktadır. Bu temada, özellikle son dönemde yoğunlaşan Orta Doğu coğrafyasından kaynaklanan enerji jeopolitiğinin yansımaları dikkate alınmaktadır. İkinci tema, son yıllarda hızla ivme kazanan, ancak iklim hedeflerine ulaşmak için çok daha hızlı ilerlemesi gereken temiz enerjiye geçişin geleceğiyle ilgilidir. Üçüncü tema ise, ileriye dönük analizlerde her zaman mevcut olan, ancak özellikle 2024 yılında öne çıkan belirsizliklerdir.

Belirtilen Politikalar Senaryosu'nda (STEPS); petrol, gaz ve elektrik talebini etkileyen temel faktörlere ilişkin birkaç duyarlılık senaryosu da yer almaktadır.

Rapora göre, Orta Doğu'daki çatışmalar nedeniyle, petrol ve doğal gaz arzında kısa vadede kesinti yaşanma olasılığı yüksektir. Günümüzde küresel petrol ve sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) arzının yaklaşık %20'si, bölgedeki stratejik deniz geçiş noktası olan Hürmüz Boğazı'ndan geçmektedir.

Jeopolitik riskler yüksek seviyede kalmaya devam ederken, STEPS'te petrol talebindeki büyümenin yavaşlamasıyla birlikte, 2030 yılına kadar yedek ham petrol üretim kapasitesinin 13 günlük 8 milyon varile çıkması bekleniyor. Yeni LNG projelerinin yaratacağı dalga'nın ise 2030 yılına kadar, mevcut ihracat kapasitesini neredeyse %50 artıracığı öngörülmüyor.

UEA'nın tüm senaryolarında; verimlilik artışları, elektrifikasyon ve yenilenebilir enerji kaynaklarının hızlı bir şekilde yaygınlaşması sayesinde, küresel enerji talebindeki büyümenin yavaşlayacağı öngörülmektedir. STEPS 2030 senaryosunda, dünyada satılan her iki arabadan biri elektrikli olmakla birlikte, şarj altyapısının kurulmasında veya politika uygulamalarında yaşanan gecikmelerin büyümenin yavaşlamasına neden olabileceği saptaması vardır.

Temiz enerji, 2023 ile 2035 yılları arasında STEPS'te, toplam enerji talebindeki artışın neredeyse tamamını karşılamakta ve 2030'dan önce üç fosil yakıtın talebinde genel bir zirveye yol açmaktadır. Ancak, ekonomik ve enerji gelişimi farklı aşamalarda olan ülkeler arasında eğilimler büyük farklılıklar göstermektedir.

Elektrik talebi; mevcut kullanımlar, özellikle soğutma ve elektrikli mobilite ve veri merkezleri gibi yeni kullanımlar sayesinde, genel enerji talebinden çok daha hızlı artmaktadır. Yenilenebilir enerji kaynakları, elektrik üretimindeki büyümeye öncülük ederken, önümüzdeki dönemdeki enerji talep artışının tamamını bir başına karşılayabilecek yeterlilikteki bir hızla ilerlemektedir. UEA'ya göre, yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı üreti-

Küresel Enerji Arzında Kaynakların Payları (%) (Açıklanan Politikalar Senaryosu: STEPS*) (2023 - 2050)

ENERJİ KAYNAĞI	2023	2030	2040	2050
Kömür	%27	%22	%16	%12
Petrol	%30	%29	%26	%24
Doğal Gaz	%21	%21	%21	%19
Nükleer	%5	%5	%6	%7
Hidroelektrik	%2	%3	%3	%3
Diğer Yenilenebilirler	%10	%15	%24	%30
Geleneksel Biyokütle**	%3	%2	%1.7	%1
FOSİL KAYNAKLAR TOPLAMI	%78	%72	%63	%55

* STEPS: Stated Policies Scenario

KAYNAK: World Energy Outlook, Uluslararası Enerji Ajansı, 2024

** Odun, odun kömürü, kuru yaprak, tezek, ...

min daha da hızlı ilerleme olanağı bulunmaktadır. Şöyle ki günümüzün güneş enerjisi üretim kapasitesi yıllık 1100 GW civarında seyretmekte olup, 2023 yılına göre neredeyse üç kat daha fazla kullanım olanağı sunmaktadır.

Bazı ülkelerdeki bir dizi yeni iş modeli ve politika desteği, 2023 ile 2030 yılları arasında 550 milyon kişinin daha temiz pişirme yöntemlerine ve yaklaşık 200 milyon kişinin elektriğe erişimini sağlayacaktır. Ne var ki bu rakamlar, modern enerji kaynaklarına evrensel erişim hedeflerinin hala çok gerisindedir.

Dünya Enerji Arzında Kaynakların Payları (2023 – 2030 – 2050)

Dünyada 2050 yılına kadar hangi kaynaklar öne çıkacak?

UEA'nın Dünya Enerji Görünümü (WEO 2024) raporunda; önümüzdeki on yıllarda, enerji karışımı içindeki payını en fazla artırması beklenen kaynaklar ise yenilenebilir kaynaklardır. Bunlar içinde güneş, başı çekmektedir. Güneşin, 2023'te toplam enerji tüketiminde (enerji karışımında) %1 olan payının 2030'da %4'e, 2050'de %12'ye çıkacağı hesaplanmaktadır. Rüzgâr için bu paylar, sırasıyla; %1, %3 ve %6'dır. "Modern biyoenerji" terimi, bu rapordaki kullanım anlamıyla; modern katı,

sıvı ve gaz halindeki biyoenerjiyi kapsamaktadır. Modern biyoenerji kaynaklarının 2023 – 2030 ve 2050 yılları için, enerji karışımındaki payı, sırasıyla; %7 - %7 - %10'dur. Bu kaynaklar içinde, en yüksek pay (ve pay artışı), modern katı biyoenerjinin payıdır (%6 - %6 - %8).

Ham Petrol ve Doğal Gaz Fiyatı Tahminleri

Ekonomi için enerji kaynaklarının fiyatları da önemli. Fiyat öngörülerinde var mı?

Temel senaryo olarak kabul ettiğimiz "Açıklanan Politikalar Senaryosu"na göre, 2023 yılında 82 dolar/varil olan UEA üye ülkeleri arasındaki ithalat fiyatlarının ağırlıklı ortalamasının, 2030, 2040 ve 2050 yılları için sırasıyla; 79 – 77 – 75 dolar/varil olması beklenmektedir. Ancak ağırlıklı olarak arz talep verilerine dayalı olarak yapılan bu tahminler, özellikle orta ve uzun erimde, ciddi sapmalar gösterebilir.

Oldukça iddialı temiz enerji hedefleri olan diğer iki senaryoda, petrol talebi görece çok daha düşük olduğundan, petrol fiyatı tahminleri de son derece düşüktür. Örneğin "2050 Yılında Net Sıfır Salım Senaryosu"nda 2030 – 2040 ve 2050 yılları için sırasıyla; petrol fiyatları, 42 – 30 ve 25 dolar/varil olarak öngörülmektedir.

Doğal gaz ve kömür için tek bir piyasa henüz söz konusu değildir. Avrupa, ABD ve Asya için farklı koşullarda, farklı fiyat oluşumları gerçekleşmektedir.

Rapora göre, doğal gaz piyasaları, küresel enerji krizine yönelik zamanında alınan politika önlemleri, artan küresel LNG ihracatı ve elverişli hava koşullarının etkisiyle, 2023 yılında kademeli olarak yeniden dengelenmiştir. "STEPS" senaryosunda, ABD doğal gaz fiyatının, 2030 yılına kadar iç arz, talep ve ihracat arasında bir denge sağlamak için yükselmesi bekleniyor. Buna paralel olarak, küresel gaz ticareti, LNG'ye doğru kaymaya devam ediyor ve portföy oyuncularını arz ve talep arasında önemli araçlar olarak hareket ediyor.

2030 yılına kadar devreye girecek çok sayıda yeni LNG sıvılaştırma tesisi, arz kapasitesinin küresel LNG talebini aşmasına neden olacağı belirtiliyor. Yenilenebilir enerji kaynaklarının ve elektrifikasyonun hızlı büyümesi, bol LNG arzına yönelik güçlü bir talep tepkisi olasılığını sınırlayacağından; 2030 yılında Avrupa, Japonya ve Çin'deki fiyatların, 2023'te görülen seviyelerin önemli ölçüde altına düşmesi bekleniyor. Yürütülmekte olan LNG projeleri için ortalama teslim maliyetinin milyon İngiliz termal birim (MBtu) başına, yaklaşık 8 ABD doları olacağı tahmin ediliyor.

DÜNYA ENERJİ KAYNAKLARI ARZI (2023 - 2030 - 2050) Açıklanan Politikalar Senaryosu

	2023 Arz (EJ)	2023 Toplamdaki Payı, %	2030 Arz (EJ)	2030 Toplamdaki Payı, %	2050 Arz (EJ)	2050 Toplamdaki Payı, %
TOPLAM ENERJİ ARZI	642	100	676	100	722	100
Yenilenebilirler	78	12	120	18	241	33
Güneş	8	1	26	4	84	12
Rüzgâr	8	1	18	3	44	6
Hidroelektrik	15	2	17	3	23	3
Modern Biyoenerji	42	7	52	7	72	10
Geleneksel Biyoyakıt	19	3	15	2	10	1
Nükleer	30	5	36	5	49	7
Doğal Gaz	138	21	145	21	142	19
Petrol	192	30	195	29	176	24
Enerji dışı kullanım	31	5	36	5	41	6
Kömür	172	27	151	22	90	12

DÜNYA ENERJİ FİYATLARI ÖNGÖRÜLERİ (2023 - 2030 - 2050) Açıklanan Politikalar Senaryosu

	2023	2030	2040	2050
DOĞAL GAZ (dolar/MBtu*)				
ABD	2.7	3.9	4.1	4.2
Avrupa Birliği	12.1	6.5	7.6	7.7
Çin	11.5	7.2	8.2	8.3
Japonya	13.0	8.3	8.8	8.7
BUHAR KÖMÜRÜ (dolar/ton)				
ABD	57	51	42	40
Avrupa Birliği	129	68	69	64
Japonya	174	105	86	82
Çin (Sahil)	150	101	88	82

Yeni Enerji Dönüşümünün Yeni Enerji Jeopolitiği

Fosil yakıtlar ağırlıklı bir enerji karışımından, yeni ve yenilenebilir kaynaklar ağırlıklı bir sisteme dönüşümün, yüklü bir ekonomik bedeli olduğu kadar, çok önemli jeopolitik yansımaları da olacak. Bu dönüşüm, birdenbire olmayacak. Ayrıca unutmamak gerekir ki fosil kaynaklar, sadece yakıt olarak değil, birçok sanayi ürününün de girdisi olarak, ekonomik büyümenin önemli girdileri olmayı sürdürecektir.

Bu nedenle, dönüşümün yansımalarını, olası olumlu ve olumsuz etkilerini öngörmeye çalışırken ve geleceğe yönelik politikalarımızın tasarımını yaparken, bu karmaşık ve çok boyutlu süreci doğru analiz etmeliyiz.

Birinci Dünya Savaşı, petrolü stratejik bir kaynak olarak öne çıkardı. Lord Curzon, "Müttefik Kuvvetler zafere, bir petrol dalgası üzerinde ulaştılar." derken, İngiltere'nin Alman donanması karşısında; kendi savaş gemilerini kömürden fuel oil'e döndüren stratejik öngörüsüne işaret ediyordu.

Bu noktadan sonra, İngiltere'nin güvenliği, Newcastle'daki kömürden, İran'daki petrole dayanmaya başladı. Enerji, ulusal gücün parçası olurken; yokluğu, stratejik kırılganlık nedeni oldu.

İkinci Dünya Savaşı'nda da petrole erişim, savaşın kaderini belirleyen en önemli etkenlerin başında yer aldı. ABD savaşa, fiili olarak son döneminde dahil olurken, petrol rezervlerinin önemli kısmını 'İtilaf Devletleri'nin yararına kullandı.

Savaş sonrasında da yıkılan Avrupa'nın yeniden inşasında başrole soyunurken, petrol rezervlerinin önemli kısmını tüketmiş olmasının dayattığı yeni bir jeopolitiğe yöneldi.

Bu yeni jeopolitikte, zengin petrol rezervlerine sahip olan Suudi Arabistan'a yanaştı. Şubat 1945'te Süveyş Kanalı'nda, ABD savaş gemisi USS Quincy'de, ABD Başkanı Roosevelt ile ilk kez ülke dışına çıkan Suudi Kralı İbn Suud buluştular.

Kâğıda dökülmeyen ancak sonraki tüm ABD Başkanları ve Suudi Kralları'nın sadık kaldığı bir anlaşma söz konusuydu. ABD'ye kesintisiz ve uygun koşullu petrolün sağlanması karşılığında, ABD de Suudi hanedanını, 'iç ve dış düşmanlarına karşı koruyacaktı'.

Sonraki yıllarda doğal gaz, görece daha az salım yapan, daha verimli bir fosil yakıt olarak öne çıkarken, ispatlanmış gaz rezervlerinin %23,1'ine sahip olan

Rusya, bu avantajını ekonomik ve politik olarak akılcıca kullanarak, etki alanını genişletti.

Kömür ise en fazla karbon salımına neden olan yakıt olarak, küresel ısınmaya karşı politikalarda, başlıca hedef haline geldi. Küresel ısınma ve iklim değişikliğine karşı savaşım giderek yaygınlaşırken, yenilenebilir kaynakların önemi ve enerji karışımındaki payı da artmaya devam ediyor.

Teknolojik gelişmeler, başta rüzgâr ve güneş teknolojilerinin maliyetini düşürdükçe, bu süreç daha da hızlandı.

Rüzgâr ve güneşin yanı sıra; jeotermal, biyoyakıtlar, okyanus enerjisi gibi kaynak ve teknolojilerin kullanımı da yaygınlaşırken; hidrojen, metanol, bataryalar, vb. yepyeni bir enerji jeopolitiği gerçeğini doğurdu.

Yenilenebilir kaynaklar ağırlıklı bir sistemde, kritik mineraller yaşamsal önemde...Günümüzde, hidrojen üretiminde ağırlıklı olarak doğal gaz ve kömür kullanılıyor.

Özellikle doğal gaz (mavi hidrojen) geçiş döneminin en önemli kaynağı olmaya aday. Ve yeni jeopolitikte, doğal gaz rezervleri bakımından zengin ülkeler, avantajlı olacaklar.

“Temiz Enerji Devrimi” ve Değişmekte Olan Enerji Jeopolitiği

“Rüzgâr, güneş bize yeter” sloganı, bir başına; enerjide bağımsızlık için yeterli olabilecek mi? Türkiye, güneş enerjisi potansiyeli sayesinde, kendiliğinden bağımsız mı olacak?

Yenilenebilir enerji kaynaklarının gereksinim duyduğu bambaşka kritik mineralere sahip olanlar, yenilenebilir kaynakları kullanılabilir enerjiye dönüştürecek teknolojileri geliştirmeyi ve ucuza mal etmeyi başaranlar, yeni enerji jeopolitiğinin de efendileri olacaklar.

Orta ve uzun vadede, “temiz enerjiye” dönüşümünün kazananlarını; teknolojik yenilikler (inovasyon) ve ucuz sermaye belirleyecek. Enerji dönüşümünün yeni enerji jeopolitiğinin kazananları, şu temel alanlarda başarı sağlayabilen devletler olacak:

- 1) Rüzgâr türbinleri, güneş panelleri, bataryalar ve elektrikli araçlar da dahil olmak üzere; çeşitli temiz enerji teknolojileri için kritik öneme sahip kobalt, bakır, lityum, nikel ve nadir toprak elementleri gibi minerallerin değer/tedarik zincirinin (rezervler, üretim, proses, rafinaj, vb.) kontrolü,
- 2) Yeni teknolojileri geliştirme ve bileşenlerini ucuza üretme becerisi,

3) Temiz enerji için standartları belirleme gücü, (Erken kalkan yol alır)

4) Düşük karbonlu yakıtlar (örneğin hidrojen ve amonyak, nükleer vb.) üretme ve ihraç etme kapasitesi.

Çin, sadece üretimde değil, hemen tüm stratejik minerallerin işlenmesinde ve rafinajında da küresel hâkim pozisyonunda... Bu konumu Çin’e, geleceğin temiz enerji dünyasında, büyük ekonomik ve jeopolitik üstünlük vaat ediyor. ABD ve AB ise, bu eksikliklerini teknolojilerde yeniliklerle kapatılabilmek için ciddi yatırım yapıyorlar. Ancak ABD’de Trump ile birlikte, yenilenebilir enerjiye “soğuk” bakış nedeniyle, bu yatırımlarda gerileme olacağı görülüyor.

Çin, açık ara farkla; temiz enerji teknolojileri tedarik zinciri için kritik malzeme üretimi ve artırma/imalat kapasitesinin en büyük paylarını kontrol ediyor.

Yeni teknolojilerin gereksinim duyduğu ekipmanı düşük maliyetle üretebilme gücü açısından da Çin, büyük avantajı sahip. Temiz ve yeni teknolojilerin gereksinim duyduğu ekipmanları düşük maliyetle imal edebilmek, geleceğin temiz enerji dünyasında üstünlük için gerekli olan bir diğer kritik nitelik. Çin, dünya polisilikon imalatının üçte ikisini, yarı iletken plakaların (wafer) imalatının %90’ını gerçekleştiriyor.

Temiz enerji için küresel standartları belirleme gücü bir diğer önemli alan... Örneğin; Avustralya, Şili, Japonya, S. Arabistan, düşük karbonlu hidrojen ve amonyak ticaretinde, erken mesafe alan devletler. Bu konuları onlara, altyapı standartlarını ve sertifikasyon normlarını belirleme olanağı yaratabilecek. Böylece, kendi teknolojilerini ve ekipmanlarını öne çıkarma potansiyelleri yükselecek. “Standart belirleme”, özellikle nükleer enerji alanında önemli olacak. UEA’ya göre (katılmasak da) “2050’de Sıfır Salım” hedefine erişim için, nükleerden elektrik üretim kapasitesinin, bugüne göre 2 kat artmasının gerekli olduğu öne sürülüyor. 2024 itibarıyla inşa halinde 60 reaktör var. Bunların 24’ü (%40) Çin tarafından inşa ediliyor. Bunun da Çin’in, yeni işletme ve güvenlik standartları belirleyerek, kendi şirketlerine avantaj sağlamasının; piyasa belirlemelerinin yolunu açacağı değerlendiriliyor.

Düşük karbonlu ürünlerin üretim ve ihracatında belirleyici olabilme gücü de bir diğer önemli konu...

Özellikle yeşil hidrojen ve amonyak üretimi, “Sıfır Net Salım” (SNS) Senaryosu’nun gerçekleşebilmesinde kritik önemde. Çelik üretimi gibi, elektrifikasyonun zor olduğu sektörlerde, ağır vasıtaların ve gemilerin yakıtları ala-

nında, ağırlıklı olarak kesintili yenilenebilir kaynaklarla beslenen şebekelerin dengelenmesinde, bu kaynakların stratejik önemi var.

Zamanla, hidrojen üretiminde yeşil hidrojenin ağırlığının artması ile yenilenebilir kaynaklardan, düşük maliyetle elektrik üreten Şili gibi ülkeler avantaj sağlarken; çok büyük güneş enerjisi potansiyelleri olan Körfez ülkeleri ise, günümüzün **Petrol-Devletleri** konumundan, geleceğin **Elektro-Devletleri** konumuna geçiş yapabilecekler. Yeşil hidrojene geçişin gerçekleşmesi öncesinde; Karbon Tutma ve Depolama (CCS) ile Karbon Tutma – Kullanma ve Depolama (CCUS) teknolojilerinin kullanıldığı mavi hidrojen üretiminin ağırlık taşıdığı bir dönem bekleniyor (Uluslararası Enerji Ajansı). Geçiş sürecinde; düşük maliyetli doğal gaz ve yüksek hacimli doğal gaz deposuna sahip devletler (ABD, Rusya, Katar), mavi hidrojen ve amonyak ihracatçısı devletler olarak öne çıkacaklar. Her ikisine de sahip olmayan devletler ise (G. Kore, Türkiye, vb.), mavi hidrojen ve amonyak ithalatçısı olarak kırılgan konumda kalacaklar.

Son enerji dönüşümünün dayattığı yeni enerji jeopolitiği, ne yazık ki ülkemizde yeterince kavranmış görünmüyor.

Dünya bir değişimi yaşıyor Türkiye'ye gelirse bizi neler bekliyor?

Uzun yıllardan bu yana sürdürülen (kanımca) son derece yanlış enerji politikaları ve yanlış enerji kaynağı öncelemeleri nedeniyle Türkiye'miz, tam bir enerji darboğazı içindedir. Tüm cıvalı imaj söylemlerine karşın, başta dışa bağımlılık olmak üzere enerji sektörü, ülkenin sırtında bir kambur niteliğindedir.

Türkiye enerji karışımı, ağırlıklı olarak, fosil yakıtlara dayanmaktadır. (ETKB, henüz 2024 yılı verilerini yayınlamadığından dolayı) 2023 yılı itibarıyla, tükettiğimiz birincil enerjinin %30,2'si petrol, %26,2'si doğal gaz, %24,6'sı kömürle sağlanmaktadır. Ve bu kaynaklarda (yerli linyit hariç), çok yüksek oranda dışa bağımlıyız.

Uzun yıllardır enerji tüketimimizin yaklaşık %70'i, ithalatla karşılanabilmektedir. 1990 yılında, birincil enerji tüketimindeki dış bağımlılık oranı %52 olan Türkiye, 2000'li yıllardan başlayarak, %69 – 76 bandında dışa bağımlı bir ülke konumundadır.

TÜRKİYE - Enerji ithalat faturası / Toplamdaki payı				
Cari açığın önemli kalemi; toplam ithalat faturamızın % 13,2 - 26,5'i				
Brent petrol fiyatı (\$/varil)	Yıl	Enerji İthalatı (milyar dolar)	Toplam İthalat (milyar dolar)	Enerji İthalatının Payı (%)
99	2014	54,9	251,1	22,4
52	2015	37,8	213,6	18,1
44	2016	27,2	202,2	13,6
54	2017	36,8	238,7	15,8
71	2018	43,5	231,2	18,9
64	2019	41,6	210,3	19,8
42	2020	28,8	219,5	13,2
71	2021	50,7	271,4	18,7
101	2022	96,6	363,7	26,5
2024 81 \$/v (EIA)	2023	69,1	361,8	19,1
	2024	65,6	344,1	19,1

2023 yılı sonunda bu oran, %69 olarak gerçekleşmiştir. Enerji tüketiminde fosil yakıtların toplam payı %81'dir. Bağımlılık sorunu, sadece ekonomik bir sorun değil, aynı zamanda politik bir sorun ve risk faktörüdür.

Somutlamak gerekirse, gerek birincil enerji tüketimindeki yüksek orandaki bağımlılık ve gerekse petrol, doğal gaz, taş kömürü ve nükleerde (henüz Türkiye'nin ilk Nükleer Güç Santrali devreye girmemiş olsa da) tek bir ülkeye (Rusya Federasyonu) aşırı bağımlılık, bir diğer kritik risk unsurdur. Bir yanda NATO üyesi ve silah envanteri NATO'ya bağlı, diğer yanda enerji ithalatında, neredeyse tamamen Rusya'ya bağımlı bir ülke!

Görüldüğü gibi, pandemi etkisiyle yıllık ortalamada (2020 yılı) 42 dolar/varil olan Brent fiyatı koşullarında, enerji ithalat faturamız 28,8 milyar dolar olmuştur. Buna karşın, küresel ekonominin toparlanması ve ekonomik büyümenin hızlanmasına paralel olarak, petrol fiyatları da hızla artmış ve Brent petrolünün 2022 yılı ortalaması, 101 dolar/varil olarak gerçekleşirken, enerji ithalat faturamız da 96,6 milyar gibi rekor bir seviyeye fırlamıştır.

2025 yılı ortalarında, yıl ortalaması için öngörüler 69 dolar/varil civarındadır. 2026 yılı için de benzer öngörüler vardır. Bu rakamlar, 2022 ortalaması ile kıyaslandığında, kimileri için "teselli" nedeni olabilirse de zaten ayakta duramayan ekonomik dengeler açısından, enerji ithalatının yarattığı büyük yükün devamı niteliğindedir.

Kaldı ki başta jeopolitik gelişmeler olmak üzere çok sayıda ve değişken etken, petrol fiyatlarının çok daha yüksek seviyelere yükselmesine neden olabilmektedir. Örneğin, İran'a karşı ABD – İsrail tahkimat ve tatbikatlarının pek de rafa kalkmadığı mevcut koşullar, somut riskleri, kuluçkada bekletmektedir.

AB'nin Rus petrolüne karşı geliştirmeye çalıştığı yeni "tavan fiyatı" (60 dolar/varilden, 47,6 dolar/varile) bir başka belirsizlik kaynağıdır. Türkiye, son yıllarda, AB ambargoları nedeniyle sıkışan Rusya'dan (Çin ve Hindistan gibi) uluslararası piyasa fiyatının hayli altında fiyatlarla ham petrol ve petrol ürünü ithal etmektedir. Rusya'ya ham petrol ve petrol ürünleri ithalatındaki bağımlılığımız, 2024 yılında, %66,1 gibi son derece yüksek değerlere ulaşmıştır. Aynı yıl için, doğal gazdaki bağımlılığımız ise %41,3'tür.

Taş kömüründeki bağımlılık oranımız %70'tir (2023 yılı). Akkuyu NGS devreye girerse, Türkiye nükleerde Rusya'ya %100 bağımlı bir ülke olacaktır. Akkuyu NGS Anlaşması'na göre; santralin inşası, işletmesi, zenginleştirilmiş uranyum sağlanması ve atık yönetimi, %100 Rusya'ya (Rosatom) verilmiştir.

Elektrik üretiminde neredeyiz?

Ülkemizin elektrik kurulu gücü, 2024 yılı sonunda 115.939 MW olmuştur. Bunun yaklaşık %59'u hidroelektrik dahil yenilenebilir kaynaklara dayalı santrallerdir (68.832 MW). Hidroelektrik santrallerimizin toplam kurulu gücü ise

yaklaşık 32.203 MW'tır. Rüzgâra dayalı santrallerin kurulu gücü 12.863 MW, güneş santrallerinin toplam kurulu gücü ise 19.910 MW'tır. 2024 yılı elektrik üretimimiz, 347 milyar kW-saat olmuştur. Bunun %46'sı, hidroelektrik dahil, yenilenebilir kaynaklardan elde edilmiştir. Hidroelektrik santralleri üretimi, toplam üretimin %22'sini, diğer yenilenebilirler ise %24'ünü karşılamıştır. İthal kömür kaynaklı üretim, toplamın yaklaşık %22'sidir. Tamamına yakını ithal edilen doğal gaz ise, toplam üretimin yaklaşık %19'unu karşılamıştır.

Karasal rüzgâr potansiyelimizin (47.000 MW – 58.000 MW) yaklaşık %24,5'i; 380 milyar kW-saat üretim potansiyeli olan güneş enerjisinin ise sadece %6,8'i devreye alınabilmektedir. 75.000 MW olarak ifade edilen, denizel (deniz üstü) rüzgâr potansiyelimize ise henüz dokunulmamıştır.

Türkiye'nin, yerli ve yenilenebilir kaynaklarını önceleyen politikalara ağırlık vermeden, enerji/elektrik üretiminde kullanılan ekipmanların yerli üretimini sağlayamadan, sistemin enerji yoğunluğunu köklü biçimde azaltmadan, enerjide bağımsız bir ülke olması olanaklı değildir.

Türkiye, yeni "Enerji Jeopolitiğine" hazır mı?

Daha önce de vurguladığımız gibi, son "enerji dönüşümü" ile yepyeni boyutları olan "yeni enerji jeopolitiği" hızla gelişmekte ve Türkiye için de yepyeni bir vizyona gereksinim duyulmaktadır.

Özellikle son on yılda ağırlığını koyan bu yeni enerji jeopolitiği; kritik minerallere (nadir toprak elementleri dahil) sahip olmayı, bu mineralleri işlemeyi, işlenen minerallerden elde edilen rafine ürünleri yenilenebilir enerji ve elektrik depolama ekipmanlarının üretiminde kullanma kapasitesini, söz konusu değer zincirinin her aşamasında, ucuz üretebilmeyi ve bu ekipmanların üretiminde standartları belirleyebilmeyi gerekli kılmaktadır.

Bu konuda ülkemizin mevcut durumu, geleceğe umutla bakabilmemizi mümkün kılmıyor. Söz konusu yeni enerji jeopolitiği, başta Çin olmak üzere, sıralanan tüm alanlarda uzun süredir yol alan sınırlı sayıda ülkenin egemenli-

ğinde geliyor. Bizde ise Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB), henüz 2025 yılı başında, "Türkiye Kritik ve Stratejik Madenler Raporu"nu yayınladı. Raporda yer alan açıklamalara göre; "AB, ABD, Japonya ve Avusturya gibi ülkelerin kullandıkları metodoloji takip edilerek, ülkemiz için kritik olduğuna karar verilen 37 madenin kritiklik puanları, bazı kriterlere göre hesaplanmış ve bu madenler 'yüksek önem taşıyan', 'önemli' ve 'potansiyel kritik madenler' olarak sınıflandırılmış." Gene rapora göre, "Ülkemizin kritik ve stratejik madenlerinin belirlenmesi için öncelikli olarak Avrupa Birliği (European Commission, 2023), Amerika Birleşik Devletleri (USDOE, 2023), Japonya (METI, 2023), Birleşik Krallık (BEIS, 2022) ve Avustalya (DISR, 2023) stratejileri gibi küresel çalışmalar incelenmiş ve uygulanan metodlar analiz edilmiştir." Bir diğer ifade ile, oyun çoktan kurulmuş ve kıyasıya bir uluslararası rekabet on yıllardır sürerken, biz henüz hangi minerallerin bizim için stratejik olduğuna dair bir raporu 2025 yılında hazırlıyoruz.

Toparlarsak;

- Türkiye, neredeyse tamamını ithal ederek tükettiği fosil kaynaklara aşırı bağımlılığını anlamlı bir oranda azaltmalı ve âtil bekleyen yenilenebilir kaynaklarının, enerji karışımındaki payını hızla arttırmalıdır.

- Karasal ve deniz üstü rüzgâr potansiyelimiz ve güneş potansiyelimiz, dışa bağımlılığımızı kırmada en önemli kozlarımızdır. Bu kaynakların enerji karışımındaki paylarını artırmak, öncelikli stratejimiz olmalıdır.

- Deniz (okyanus) enerjisi potansiyelimiz de hemen hemen âtil konumdadır. Henüz maliyetleri rekabet edebilir düzeyde olmayan bu teknolojilerin (Dalga enerjisi, Gel-Git enerjisi, Tuzluluk gradyanı enerjisi ve Okyanus termal enerji dönüşümü) geliştirilmesi ve en kısa sürede enerji karışımına katılması yönünde, bir "master" plan yapılmalıdır.
- Enerji sistemimizin enerji verimliliğinin artırılması (enerji yoğunluğunun her sektörde azaltılması), bir diğer önemli hedef olmalıdır. Yapılan stratejik planların, söylemden eyleme geçmesi gereklidir.

- Enerji ekipmanlarının yerli üretimi yaşamsal önem taşımaktadır. Kamunun öncülüğünde; sanayi – üniversite iş birliği ile yerli ekipman imalatı konusunda yeni bir strateji geliştirilmesine gereksinim vardır.

Enerji politikaları, ülkenin enerji gereksinimini karşılamadan ötesinde; ülke ekonomisi, bağımsızlığı, uluslararası ilişkileri, sanayinin rekabet edebilmesi gibi birçok yaşamsal konuyla da bütünleşik nitelik taşır. Dolayısıyla, enerji politikası, etkileşim içinde olduğu diğer tüm sektörlerin gereksinimlerini dikkate alarak hazırlanmalıdır.

2024 Yılı Sonu İtibarıyla Kaynak Bazında Kurulu Güç ve Üretim Değerleri

KAYNAK TÜRÜ	TOPLAM KURULU GÜÇ* (MW)	ORAN (%)	TOPLAM ÜRETİM* (GWh)	ORAN (%)
HİDROLİK	32.202,96	27,78	74.881,58	21,57
RÜZGÂR	12.862,79	11,09	36.628,89	10,55
GÜNEŞ	19.909,68	17,17	25.894,53	7,46
BİYOKÜTLE	2.122,94	1,83	10.162,56	2,93
JEOTERMAL	1.733,51	1,50	11.241,52	3,24
YENİLENEBİLİR	68.831,87	59,37	158.809,10	45,74
İTHAL KÖMÜR	10.455,80	9,02	75.408,27	21,72
DOĞAL GAZ	24.917,12	21,49	64.927,63	18,70
LİNYİT	10.229,19	8,82	42.055,09	12,11
TAŞ KÖMÜRÜ	840,77	0,73	4.131,66	1,19
ASFALTİT	405,00	0,35	1.153,81	0,33
FUEL OİL	251,93	0,22	727,68	0,21
NAFTA	4,74	0,00	0,00	0,00
LNG	1,95	0,00	0,00	0,00
MOTORİN	1,04	0,00	0,00	0,00
TERMİK	47.107,53	40,63	188.404,15	54,26
TOPLAM	115.939,40	100,00	347.213,24	100,00

TOBB ETÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Başkanı ve Bodrum Institute Direktörü

Prof. Dr. Haldun Yalçinkaya:

“Trump’ın yeni politikasıyla donmuş çatışmalar sıcak çatışmaya dönebilir”

TOBB ETÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Başkanı ve Bodrum Institute Direktörü Prof. Dr. Haldun Yalçinkaya’ya göre Trump’ı ikinci dönem iktidara getiren söylem “Amerika’yı yeniden büyük yap” (Make America Great Again) oldu.

Dolayısıyla Trump yönetimi, Amerika Birleşik Devletleri’nin dünyanın hegemonik gücü olarak sorumluluklarından vazgeçerek buna dair ekonomik yükünü azaltmayı ve asıl olarak kendi ulusal harcamalarına kaynak ayırmayı hedefliyor. Ancak bu birdenbire olan çekilme, uluslararası sistemde bir boşluk, vakum oluşturdu.

Uluslararası sistemde bu tür güç boşlukları ve vakum meydana geldiğinde donmuş çatışmaların tekrar sıcak çatışmaya dönme olasılıkları bulunur.

Peki, böylesi bir yeni düzen ne gibi sonuçlar doğurur? Prof. Dr. Haldun Yalçinkaya, detaylı bir değerlendirme yaptı.

Dünyanın farklı bölgelerinde süren savaşlar bize ne anlatıyor? ABD Başkanı Trump’ın ikinci döneminde değişen ABD politikası bağlamında bir değerlendirme yapabilir miyiz?

ABD Başkanı Donald Trump ikinci kez iktidara geldiğinde ilk döneminden elde ettiği bir tecrübesi vardı. İlk döneminde yaptıkları ve yapmak isteyip yapamadıkları vardı. Araya bir Biden iktidarı girdi ve Trump tekrar iktidara geldi. Tekrar iktidara gelmeden önce öncelikle Amerika Birleşik Devletleri içinde müttefikler aradı. Trump’ı ikinci dönem iktidara getiren söylem “Amerika’yı yeniden büyük yap” (Make America Great Again) oldu ve Amerikan seçmenleri bu söylemi destekledikleri için iktidara geldi. Tabii başka bir şey daha var. Amerika Birleşik Devletleri’nin önünde Çin gibi çok büyük bir rakip var. Ve bu ekonomik bir rakip aslında. Dünya ticareti üzerinde Amerikan hegemonyasını, ticaret ve ekonomi anlamındaki hegemonyasını tehdit eden bir güç olarak makroekonomik göstergelerde ortaya çıkıyor. Dolayısıyla Trump yönetimi,

Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyanın hegemonik gücü olarak sorumluluklarından vazgeçmesini ve buna dair ekonomik yükünü azaltarak kendi ulusal harcamalarına kaydırmaya başlamak istiyor. Dolayısıyla ABD'nin dünyanın diğer coğrafyalarının sorumluluklarını terk eden bir politika benimsemesi söz konusu. ABD, dünya meselelerinden kendini ayrı tutma meselesini daha önce hayata geçirmişti.

19. yüzyılın önemli bir döneminde ve Birinci Dünya Savaşı'yla İkinci Dünya Savaşı arası dönemde bu durum yaşanmıştı. 1945 sonrasında ise önce 1991'e kadar Sovyetler Birliği'yle rekabet halindeydi. Sovyetler Birliği'nin yıkılması sonrasında da tek güç olarak, hegemonyayı ele geçirmek için büyük bir mücadele veriyordu. ABD'nin 35 yıldır dünya üzerinde askeri operasyon yapmadığı gün sayısı çok az. Dolayısıyla bu hegemonya savaşını gerçekleştiren, yani her tarafa Amerikan askerini gönderip dünya üzerindeki siyasete, uluslararası ilişkilere, bölgesel ilişkilere ve devletler arasındaki ilişkilere müdahale ederken birdenbire bundan çekilmesi ve bununla ilgili herhangi bir sorumluluk almayacağını ilan etmesini iyi yorumlamak gerekir. Teoride güzel. Amerika dünyanın polisi olmayacak, çok güzel olur diye bir çağrışım yapılabilir.

Evet, ilk akla gelen bu oluyor... Artık ABD dünya üzerinden elini çekecek, ne güzel...

Hepimize bu çağrışımı yapabilir. Ancak ani çekilme söz konusu. Bir de ABD'nin dünyanın geri kalanındaki meselelerle ilgilenmeyeceğini ilan etmesi uluslararası sistemde bir boşluk, vakum oluşturdu. Şu ana kadar belli bir denge üzerinde giden çeşitli meseleler ve o dengenin bozulması istikrarsızlıklar yaratma potansiyelini çoğalttı ve bu böyle de devam edecek gibi duruyor. Uluslararası sistemde bu tür güç boşlukları ve vakum meydana geldiğinde 'Frozen Conflict' adını verdiğimiz donmuş çatışmaların tekrar sıcak çatışmaya dönme olasılıkları bulunur.

Bir taraftan Trump sağ politikalara destek veriyor. Bu ise dünyada milliyetçiliği yükseltiyor. Aslında biz bunun ilk işaretini Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nde

gördük. EOKA uzun zamandır yapmadığı bir şeyi gerçekleştirdi ve geçtiğimiz bahar aylarında sözde kuruluş yıl dönümlerini kutladı. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında bir donmuş çatışma durumu söz konusu ve çözümlenmemiş durumda. Bu, ilk örnek olarak verilebilir ve bizim açımızdan dikkate alınması gereken bir duruma işaret ediyor. Bunun hemen arkasından Hindistan ve Pakistan arasında tansiyon yükseldi, kısa süren bir çatışma yaşandı. Sonrasında Amerika bir şekilde müdahale etti. Zaten Gazze'de insanlık dramı yaşanıyor. Bunun da ötesinde İsrail'in İran'a saldırması söz konusu oldu.

Açıkçası eğer ABD dünyadaki meselelerden çekildiğini ilan etmeye devam ederse dünyanın başka yerlerinde de bu tür donmuş çatışmaların sıcak çatışmaya dönme olasılığı yüksek. Bunu çok yakından İran ve İsrail arasında yaşadık. Ve bu çatışmada nükleer bir tehdit vardı. İran'dan İsrail'e mi yoksa İsrail'den İran'a mı nükleer tehdit olduğu konusu tartışılır kamuoyunda. İsrail, nükleer silahların yayılmasının engellenmesi anlaşmasında bulunmayan aslında nükleer silaha sahip olan bir ülke. Bu, aynı zamanda dünyanın geri kalanını etkileyen bir tehdit. Keza Hindistan ve Pakistan'ın nükleer silahları var. Dolayısıyla bu iki donmuş çatışmanın sıcak çatışmaya dönmesi nükleer savaş ihtimali nedeniyle dünyanın geri kalanını etkileyebilecek kapasitede olduğundan uluslararası kamuoyu ve ABD tarafından çok yakından takip edildi.

1945'ten günümüze kadar büyük devletler arasında savaşlar yaşanmadı. Yaşanmamasının temel nedenlerinden bir tanesi de nükleer silahların yaratıldığı caydırıcılık. Dolayısıyla Amerika'nın dünyadaki sorumluluklarını yerine getirmekten vazgeçtiği bir ortamda nükleer güçlere sahip olan devletler arasında çatışmaların başlaması ve sonra engellenmesi, aslında onların nükleer silahlara sahip olmasından kaynaklanıyor olabilir. Nükleer silahlara sahip olmayan devletler arasındaki donmuş çatışmaların sıcak çatışmaya dönmesi durumunda dünyanın geri kalanı ve Amerika Birleşik Devletleri bu çatışmaları ortadan kaldırmak için istekli olmayabilir. Olmama ihtimali çok fazla.

Neden?

Çünkü ABD artık "Ben Amerika'nın büyümesini sağlayacağım. Yollar yapacağım. İş olanakları yaratacağım. Amerika içindeki sorumluluklarımı gerçekleştireceğim. Dünyanın geri kalanındaki meselelerden çekileceğim" diyor. Bu, 75-80 yılda var olmuş uluslararası sistemin aniden bozulması anlamına geliyor. Bu işin gidişatında potansiyel tehdit nükleer silaha sahip olmayan devletler arasındaki donmuş çatışmaların sıcak çatışmaya dönmesi ve buna müdahil olunmamasıdır. Açıkçası bu ciddi bir tehlike. Bunun hangi bölgede olacağının tahmin edilmesi çok zor, bu Balkanlar'da da olabilir, Afrika'da da olabilir, tekrar Ortadoğu'da da yaşanabilir. Asya'da, Uzakdoğu Asya'da, Güneydoğu Asya'da da yaşanabilir. Açıkçası uluslararası sistemin ABD'nin hegemonik vazgeçişinin yerine bir şey yaratması gerekiyor.

Hani çok önemli bir tartışma var. Türkiye'nin iç siyasetinin de malzemesi yapılıyor ama bütün dünyada tartışılan bir durum: Birleşik Milletlerin yapısının günümüzün uluslararası sistemini yansıtmadığı ki bu açık ABD tarafından dolduruluyordu. Dolayısıyla Birleşmiş Milletler reformu bu yıl çok daha fazla elzem bir noktaya ulaştı. Uluslararası kurumlar ve kuruluşlar bu yeni duruma uyumlu şekilde yeniden organize olmadıkları sürece ve tekrar sistemde denge kurulmadığı sürece donmuş çatışmalar sıcak çatışmalara dönebilir. Şimdi olası Hindistan-Pakistan savaşı ve İran-İsrail Savaşı engellendi. Bunların engellenmesi çok önemli, çünkü bunların hepsinin nükleer gücü vardı.

Fakat caydırıcı bir ABD'nin bulunmaması halinde söz gelimi Güney Kıbrıs Rum yönetimiyle, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında özellikle EOKA'nın ve sağın yükselişiyle bir çatışma olursa artık Türkiye'nin belki de müdahale etmesini doğuracaktır.

Bu sadece bir örnek senaryo, olasılık senaryosu. Şüphesiz bu senaryonun olasılığı yüksek değil, ama uluslararası sistemdeki boşluğun bizi etkileyebilme kapasitesi açısından çarpıcı bir örnek.

Oluşan güç boşluğunun yaratıldığı tehdit önemli ama Trump, bunu yapamadı, örneğin İran konusunda müdahil olmak durumunda kaldı...

Evet, özellikle İran'da müdahil olmayı başaramadı. Çünkü bedeli çok yüksek olacaktı... Bunu aslında Trump'ın başka politikalarında görmemiz mümkün olabilir. Başta açıkladığıyla olaylar gelişmeye başladıkça reaksiyonu değişebiliyor. Ama şu da bir gerçek. ABD'nin Çin'le mücadele edebilmesi için örneğin Avrupa'nın yükünü taşımaması gerekiyor. Bu maliyeti taşımak yerine o kaynağı kendi ülkesine ve Çin'le mücadelesine aktarmak istiyor.

Türkiye, Avrupa'da, Balkanlar'da, Orta Asya'da, Kafkasya'da, Ortadoğu'da ve Afrika'da toplam 84 ülke ile 147 askeri işbirliği anlaşması gerçekleştirmiş. Çok büyük bir askeri işbirliği network'ü yaratmış. Bunları Transatlantik ittifakıyla NATO ittifakının ortaklık politikalarıyla uyumlu bir şekilde gerçekleştiriyor. Örnek vermek gerekirse Azerbaycan ordusunu Türkiye eğitti, 1991'den günümüze kadar inanılmaz bir seviyeye getirdi.

Bu maliyetin kaynağı nedir?

Bu maliyetin kaynağı, öncelikle askeri güvenlik. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa politikalarının temeli Almanya'yı dizginlemektir. İkinci güvenliği düşük maliyetle yapmak, Avrupa açısından ise bu dönemin mekanizması güvenlik açısından Amerika Birleşik Devletleri'ne dayanmak, ekonomik açıdan ise enerji maliyetlerini Rusya ile ticaretle düşük seviyede tutmak üzerine kuruluydu. Şimdi Rusya'yla yaptırımlar nedeniyle enerji maliyetinin düşüklüğü ortadan kalktı. Güvenlik konusuna gelirse, birinci Trump döneminde NATO üyesi devletlerin gayrisafi milli hasıllarının yüzde ikisini savunma harcamalarına ayırmasına ikna edemezken, ikinci dönemine geldiğinde durum değişti.

Geçtiğimiz günlerde Lahey'deki NATO zirvesinde üye devletler 10 yıl içinde gayrisafi milli hasıllarının yüzde 5'ini savunma harcamalarına ayırmayı taahhüt ettiler.

Bu inanılmaz seviyede bir silahlanma demek. Yine aynı şekilde Almanya askeri programlar açıklıyor; geçtiğimiz yıllarda belli bir süre içinde 100 milyar dolarlık savunma harcaması yapacağını ilan etmişti.

Avrupa'nın militarizm yükselmesinin nasıl bir anlamı var?

Dikkate alınması gereken bir şey. Trump'ın söz konusu politikalarının devam etmesi uluslararası sistemde Avrupa'da militarizmin daha da yükselmesi sonucuna evirilebilir. Günümüzdeki genel kaniya göre, Avrupa özgürlükleri, insan haklarını ifade ediyor. Fakat benim gibi Uluslararası Güvenlik çalışan kişiler için başka bir şey daha ifade ediyor. Şöyle ki, dünyada 1948'den 1989 yılına yani Berlin Duvarı'nın yıkılmasına, soğuk savaşın bitimine kadar olan süreçte meydana gelen savaşların yüzde 95'inde Avrupalılar var. Ya birbirleriyle Avrupa içinde ya da sömürgelerinde Avrupa'nın dışındaki güçlerle savaşmış.

Yani şimdi köklerine mi dönüyorlar?

350 yıllık dönem içerisinde, 17. yüzyıl ile 20. yüzyılın sonu arasındaki dönemde eğer Avrupa olmasaydı yaşanan savaşların yüzde 95'i yaşanmayabilirdi. Özlere dönüyor demeyelim ama eğer Avrupa savaşmaya başlarsa bu dünyanın geri kalanı için çok hayırlı olmayacaktır. Tarihten aldığımız dersler en azından bunun hayırlı olmadığını insanlığa gösterdi.

Bir başka husus da aslında kendine göre Trump'ın çok rasyonel bir şekilde Rusya'yı da kendi tarafına çekmeye çalışıyor olması.

Yani Avrupa'ya karşı değil. Avrupa zaten müttefik. Çin'e karşı olan mücadelesinde Rusya'yı kendine çekmek istiyor. Malum İkinci Dünya Savaşı'nda Ruslarla Avrupalılar ve Amerikalılar müttefikti. Ancak bu şekilde Nazileri yenildiler. Putin de Ukrayna ile savaşında "Biz Nazileri beraber yenmiştik" diye açıklama yaparken, Rus siyasetinin öncekilerden farklı olmadığını söyledi. Yani 9 Mayıs gününü Avrupalılar Avrupa Günü diye kutlarken, Ruslar hala Nazilere karşı zafer elde ettikleri zafer günü olarak kutluyorlar ve bunun Avrupalı-

lar tarafından anlaşılmadığını, yüzüstü bırakıldıklarını düşünüyorlar. Çünkü kendi işlerine gelecek şekilde Nazi tehlikesinden onları kurtardıklarını, en az Amerikalılar kadar onları kurtardıklarını ama Amerikalılara sarılıp da kendilerine sırtlarını döndüklerini düşünüyorlar.

Trump Rusya'yı Batı ittifakına İkinci Dünya Savaşı'nda olduğu gibi sokabilirse, o zaman belki Çin'e karşı yükselen bu mücadelede ciddi bir kazanım elde etmiş olacaktır.

Rusya'yı Batı ittifakına dahil etmek kolay mı?

Tabii ikna etmek kolay değil. 1991 sonrası Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra bunu Yeltsin'le yapmak istediler. Avrupa Rusya'yı aşırı liberal politikalarla kendisine dahil etmek istedi. Bu da Rusya gibi çok büyük bir coğrafyada ve böyle bir devlet geleneği olan ülkede doğal olarak mümkün olmadı. Liberal politikaların işlemeyeceği Yeltsin sonrası Putin geldiğinde ortaya çıktı.

Yıllardır konuşulur Türkiye'nin yönü Atlantik mi Batı mı diye... Değişen dengelerde Türkiye'nin pozisyonu nasıl bir hal alır?

Türkiye aslında net, kendi bölgesinin, coğrafyasının, siyaseten ve güvenlik açısından zor olduğunun farkında. Ve bu coğrafyada 1979'dan itibaren birçok şey yaşanıyor. İşte İran Devrimi, İran-İrak savaşı, Körfez Savaşı, Irak Savaşı, Ortadoğu'daki diğer çatışmalar, Suriye İç Savaşı... Bunların hepsinde yapıcı istikrarlı bir şekilde çatışmadan uzak durdu. Bu çok önemli. Bunu Batı ittifakı sayesinde gerçekleştirdi.

Çok yeni bir çalışmam var. Türkiye'nin yapmış olduğu ikili askeri işbirliği anlaşmalarını eş yazarım Elif Merve Duman-kaya ile birlikte ortaya çıkardık.

Türkiye dünyada ikili askeri işbirliği anlaşma sayısında bunu yapan en ileri seviyedeki ülke.

Ne demek bu?

Türkiye, Avrupa'da, Balkanlar'da, Orta Asya'da, Kafkasya'da, Ortadoğu'da ve Afrika'da toplam 84 ülke ile 147 askeri

işbirliği anlaşması gerçekleştirmiş. Çok büyük bir askeri işbirliği network'ü yaratmış.

Bunları Transatlantik ittifakıyla NATO ittifakının ortaklık politikalarıyla uyumlu bir şekilde gerçekleştiriyor. Örnek vermek gerekirse Azerbaycan ordusunu Türkiye eğitti, 1991'den günümüze kadar inanılmaz bir seviyeye getirdi.

Bunun gibi 84 ülkeyle anlaşmaları var ve çeşitli seviyelerde bunları gerçekleştiriyor. Yani aktif diplomatik siyasette aslında Türkiye kendi güvenlik alanını da yaratıyor, yaratmış durumda. Bu çok önemli. İşte bu konuda bazı ülkelerle çok ileri düzeyde işbirliği var. Azerbaycan, Gürcistan, Somali, Libya gibi ülkelerle daha da ileri düzeye taşınmış vaziyette güvenlik diplomasisi yürütüyor. Dolayısıyla Türkiye açısından sadece sıcak çatışmaya girmediği, sıcak çatışmayı önleyecek askeri diplomatik işbirliklerinin de olduğunu belirtmek lazım. Yeni dönemin belirsizliğine aslında şu 35 yıl boyunca çok iyi hazırlık yaptığını söyleyebiliriz Türkiye'nin. Bu kıymetli, güvenliğin eksildiği ortamda Türkiye açısından kıymetli bir altyapı.

Ama yine de biraz korkutucu bir tablo var sanki, gelecek öyle çok da aydınlık gözüküyor gibi değil mi?

Hayır, öyle karamsarlıkla değil, genel olarak uluslararası sistemde güvenlik endişelerinin artacağı, ama yeni siyasi ilişkilerin kurulacağı bir ortama girme işaretlerini alıyoruz. İkincisi bölgesel olarak bunun etkileri olur. Üçüncüsü aşırı sağın yükselişi milliyetçilik tabanlı siyasetlerin geliştirileceğine dair işaretler alıyoruz. Nükleer kapasitesi olmayan devletlerde çatışma olduğu zaman bunlar çok uzun sürebilir. Dördüncüsü Avrupa silahlanıyor. Bu iyi haber değil maalesef. Ve Amerika Çin'le olan mücadelesine hazırlık yapmak istiyor. Bu da anlaşılabilir.

Bu yeni durumun ekonomi politikalarına etkileri olur mu?

Savunma sanayine yatırım yapın. Bu bir yatırım tavsiyesi değildir. Avrupa'da bir de zorunlu askerlik geliyor vesaire gibi enteresan şeyler oluyor. Bir taraftan güvenlik endişelerinin daha yüksek olacağını söyleyebiliriz.

Öte taraftan iyi haber de şu; dünya eski dünya değil, bilim ve teknolojiadaki gelişmeler, sivil alanlarda, siyaset alanında ve insanların dünyayı anlaması anlamında yeni araçlarla donatılmasını sağlıyor ve hayatın her alanında büyük bir paradigma değişimini görebiliyoruz.

Bizim güvenlik konusundaki endişelerimiz, var olan sistematik içinde gidildiğinde ve bu paradigma değişimi olmadığında endişe edilecek durumlar var ama insanlık hep böyle tarih boyunca

çok kötü giden zamanlarda bilim ve teknolojiye meydana gelen gelişmeler ve dönüşümlerle büyük zorlukları bertaraf edebilmiştir.

Bilim ve teknolojinin bize sunduğu imkanları düşününce enseyi karartmaya gerek olmadığını düşünüyorum. Sadece bu tespitlerin üzerinden gidilirse gerekli tedbirler alınır ve unutulmamalı ki ticaret dünyanın en büyük savaşının yaşandığı İkinci Dünya Savaşı zamanında bile devam ediyordu. Covid zamanında bütün dünya kapanmışken bile ticaret devam ediyordu.

Özellikle ekonomik anlamda karşılıklı bağımlılık uluslararası ilişkileri ticaret boyutunda çok fazla etkilemeyecek ama güvenlik endişeleri yaratacaktır.

EGE SANAYİCİLERİ VE İŞİNSANLARI DERNEĞİ

ESİAD 37. Yüksek İstişare Konseyi Toplantısı

İş Bankası Yönetim Kurulu Başkanı

Adnan Bali:

“Dört önemli avantajımız var: insan kaynağımız, teknolojik seviyemiz, esnek üretim yapımız, yeni lojistik altyapımız”

Türkiye İş Bankası Yönetim Kurulu Başkanı Adnan Bali, Türkiye'nin güçlü insan kaynağı, teknolojik seviyesi, reel sektörün esnek üretim yapısı ve yenilenmiş lojistik altyapısıyla önemli avantajlara sahip olduğunu belirtti.

Ege Sanayicileri ve İşinsanları Derneği (ESİAD) 37. Yüksek İstişare Konseyi Toplantısı, İzmir'in Çeşme ilçesindeki Boyalık Beach Palms Hotel'de düzenlendi. Toplantıya konuk olan Türkiye İş Bankası Yönetim Kurulu Başkanı Bali, 2000'li yılların başından bu yana ekonomik gelişmelere değinerek, Türkiye'nin orta gelir tuzağını aşması için teknoloji, inovasyon, hukuk ve eğitim alanlarında ilerlemeye ihtiyaç duyulduğunu söyledi.

Türkiye'nin hedeflediği büyüme seviyelerini yakalaması için dört önemli avantajının olduğunu belirten Adnan Bali, şöyle konuştu:

“Ülke olarak başlıca dört avantajımız olduğunu düşünüyorum. Birincisi güçlü insan kaynağımız. İkincisi, finans

sektörü başta olmak üzere teknolojiye ulaştığımız mevcut seviye. Üçüncüsü, reel sektörümüzün esnek üretim yapısı. Ülkemizin bulunduğu konumda kısa terminlerle stok maliyetleri yaratmayacak teslim imkanlarına sahip, hızlı organize olup verilen siparişleri hemen teslim edebilme düzenliliğini sağlayabilen bir esnek üretim altyapısına sahip olması müthiş bir şey. Bunu jeopolitik konumumuzla birlikte düşünmemiz lazım. Türkiye'nin etrafında 3-4 saatlik uçuş mesafesindeki ülkeler grubuna baktığınızda 1,5 milyara yakın nüfus, 10 trilyon doların üzerinde ithalat hacmi ve 30 trilyon doların üzerinde GSYİH görüyorsunuz. Bu, pazarın en işlek yerinde dükkânınız olması anlamına geliyor. Doğal bir geçiş yeri olarak bilginin, enerjinin, üretimin, finansın merkezi olabilirsiniz. Dördüncü avantajımız ise yenilenmiş lojistik altyapımız. Yollarımızın hepsi yeni, limanlarımız var, demiryollarıyla organize sanayi bölgelerini entegre etme projelerimiz var. Bunlar Türkiye'nin çok önemli avantajları.”

Üretim ve istihdamla kalkınma hedefi

ESİAD Yönetim Kurulu Başkanı Sibel Zorlu ise insanlığı tehdit eden iklim değişikliği etkileri, küresel liderlik savaşları, teknoloji yarışı ve bölgesel savaşların etkilerinin hissedildiği bu dönemde yeni bir dünya düzenine doğru gidildiğini söyledi.

Bu tablo içinde ekonomiler, toplumlar ve kurumların, pusulalarını yeniden ayarlamaya çalıştığını aktaran Zorlu, Türkiye'nin ise ekonomide temel ve yapısal sorunlarının bulunduğu işaret etti. Pek çok sektörde yaşanan finans-

mana erişim sorunu ve yüksek maliyetlerin sistemsel bir kırılma haline geldiğini belirten Zorlu, "Makroekonomik istikrarın tesisi, ekonomik tedbirlerin yanı sıra hukuk, öngörülebilirlik, şeffaflık ve güven gibi temel ilkelere dayanmak zorunda. Bu yüzden bugün sadece ekonomik göstergeleri değil yönümüzü belirleyecek değerleri de masaya koymalıyız. Küresel rekabet ortamında pozisyon almak ve yarışa dahil olabilmek için milli gelir içindeki sanayinin katkısını artırmamız, üretim ve istihdamla kalkınmamız gerekiyor. Tedarik zincirlerinde yerimizi sağlamlaştırmak, yabancı yatırımcı çekebilmek için teknolojiye dayalı yatırım yapmamız şart. Bunun da bir yolu finansmana erişimden geçiyor" diye konuştu.

Zorlu, Gümrük Birliği'nin asimetrik yapısı ve sınırlı kapsamı nedeniyle yeni düzende Türkiye'nin rekabetçiliğini zorlar duruma geldiğini de belirterek acilen güncellenmesini beklediklerini sözlerine ekledi.

"Enflasyonla mücadelede ortak sorumluluğumuz"

ESIAD Yüksek İstişare Konseyi Başkanı Bülent Akgerman ise ekonominin sadece rakamlarla değil beklentilerle yönetildiğine işaret etti. Beklentilerin temelinde ise güven olgusunun bulunduğunu dile getiren Akgerman, şöyle konuştu:

"Yatırımcının, sanayicinin, gencin, kadının, çiftçinin güvende hissettiği bir iklim inşa etmeliyiz. Enflasyonla mücadele sadece ekonomi yönetiminin değil toplumun tüm kesimlerinin, siyasetin ve reel sektörün ortak sorumluluğudur. Bugün

ORTAK BİR VİZYONA İHTİYAÇ VAR

37. Yüksek İstişare Konseyi'nin ilk oturumunda üyelerle bir araya gelen Paris Bosphorus Enstitüsü Başkanı Dr. Bahadır Kaleağası ise teknolojik dönüşüm, iklim değişikliği kaynaklı kaygılar, enerji kaynaklarının geleceği, tarife savaşları ve küresel dengelerdeki değişikliğe ilişkin çözümlemelerde bulundu. İzmir'in de dünyanın geleceğini şekillendiren teknoloji ekosistemine bağlanması için ortak bir vizyon ortaya koyması gerektiğini dile getiren Kaleağası, şunları kaydetti: "İzmir denince akla tarihsel ve coğrafi olarak daha geniş bir bölge gelmek zorunda. Büyük bir İzmir olayı burada önem kazanıyor. Ondan sonrası İzmir halkının, bölge halkının desteğiyle turizmden uluslararası yatırımlara, mevcudu yukarıya çekmek, birkaç sembolik büyük yatırımı çekebilmek önemli. Bütün bunlar konusunda da bir kent uzlaşısında yarar var. Austin, Kopenhag bunu yaptı. Paydaşlar temel konularda anlaşıyor, çerçeve, vizyon birliği konuluyor. Ama illa her konuda ortak koordinasyon, hareket gerekemeyebiliyor. Yeter ki bu konularda bir anlaşma olsun. Ondan sonra zaten başarılı olursak o bir sinerji yaratıyor, bir bütünleşme yaratıyor. Planlama bir yere kadar, bir yerde de ekosistemi rahat bırakmak çok önemli."

küresel sistem büyük bir türbülans-tan geçiyor. Korumacı politikalar, yeni gümrük duvarları, ticaret savaşları tüm hızıyla sahnede. Etrafımızda yaşanan trajediler, özellikle Gazze'deki insanlık dramı bize barışın, uzlaşmanın ve temel hakların ne kadar vazgeçilmez olduğunu her gün hatırlatıyor. Ülkemizde ise başlatılan yeni çözüm ve diyalog süreci, hepimiz tarafından dikkatle ve sorumlulukla izleniyor. Kalıcı barışın ve toplumsal huzurun tesisi, Türkiye'nin geleceği açısından hayati bir önem taşıyor."

Kitap satırlarında ekonomi dünyası

■ Dürtme: Sağlık, Zenginlik ve Mutlulukla İlgili Kararları Geliştirmek

■ Richard H. Thaler • Cass R. Sunstein

İnsanları, onların daha sağlıklı, daha zengin ve daha özgür olmalarını sağlayarak, hayatlarını geliştirecek kararlara doğru dürtmek üzerine yeni bir bilim dalı olan seçim mimarisini nasıl uygulayabileceğimiz hakkında çığır açan bir tartışma.

Thaler ve Sunstein hayatın en önemli kesitlerinden verdikleri birbirinden renkli örneklerle bizi daha kazançlı yönlerde dürtecek, özenli bir seçim mimarisinin, seçim özgürlüğünü

kısıtlamadan, nasıl oluşturulabileceğini ispatlıyor. Dürtme, hem bireylere hem de devletlere, bamteli haline gelmiş birçok konuda ne sağ kanattan ne de sol kanattan benzersiz yeni bir bakış açısı öneriyor.

Bu, en merak uyandırıcı ve kıskırtıcı kitaplardan biri. Bu kitap sizin doğru karar verme gücünüzü geliştirecek ve dünyayı daha iyi bir yer haline getirecek.

■ Akıllı Yatırımcı

■ Benjamin Graham,

■ Güneş Yıldız (Çevirmen)

Spekülasyonun farkını, riske bakış açınızı öğrenerek doğru yatırım stratejisini oluşturacak, birikimlerinizi krizlere, enflasyona ve panik dalgalara karşı koruyacak, orta ve uzun vadede akılcı, sürdürülebilir ve reel getiriler elde etmenin yollarını öğreneceksiniz.

Panik dalgalarının fırsat olduğunun bilincine varacak, doğru zamanda alım-satım yapmanın ilkelerini kavrayacak, değerli ve doğru fiyattan alınmış varlıkları furyalara kapılmadan elde tutmanın önemini anlayacaksınız.

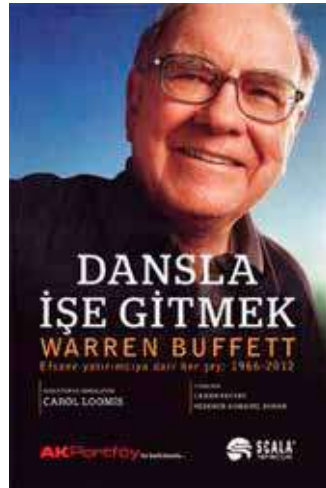
■ Ayşegül 5.0: Yapay Zeka ve Gelecek İçin Otostopçunun Galaksi Rehberi

■ Ayşegül İldeniz

Bu kitap gelecekte bizi nelerin beklediğine dair fikir yürütüp kritik sorular sorabilmemize olanak tanıyacak bir rehber olarak hazırlandı.

Bu yolculukta size yapay zeka ve muazzam girişim öyküleri eşlik ederken zihin okuyabilen makineler, otonom araçlar ve dilimizi öğrenmeye başlayan robotlarla teknoloji devrimi içinde ilerleyeceksiniz.

Kitapta, gelen dalgada usta bir sörfçü olarak gençler, bireyler, şirketler, toplum olarak yeni yapılar inşa etmek ve bu yetenekleri kendimizde keşfetmek için anahtarlar bulacaksınız.

■ Dansla işe gitmek ■ Warren E. Buffett

■ Canan Feyyat, Neşenur Domaniç (Çevirmenler)

Bu kitap Warren Buffett'ın kariyerindeki 46 yıla ışık tutuyor. Kitabın son yazısı, üç yatırım türünü ve onun hangisini tercih ettiğini anlatıyor. Bu seçiminin sürpriz bir yanı yok, ama kitabı bitirdiğinizde Buffett'ın yatırım tavsiyelerinden bir doz daha almak hiç fena olmayabilir.

1983'te Buffett'ın hissedarlara yazdığı mektupları haber yapması için Fortune tarafından görevlendirilen serbest gazeteci Andrew Tobias, Buffett'ın adını bile duymamıştı. Berkshire 1965 yılında Warren devraldığı zaman Fortune 500 listesine giremeyecek kadar küçük, New Englandlı bir şirketti. 2011 yılında ise listenin 7 numarası. Bütün bunlar bir insanın yaşam süresi içinde oldu ve hâlâ devam ediyor. Warren Buffett'ı yatırımlardan uzaklaştırabilirsiniz, ama yatırımı ondan uzaklaştıramazsınız.

■ Akıllı İnsanların Mantıksız Kararları

- Richard H. Thaler
- Zafer Akın (Çevirmen)

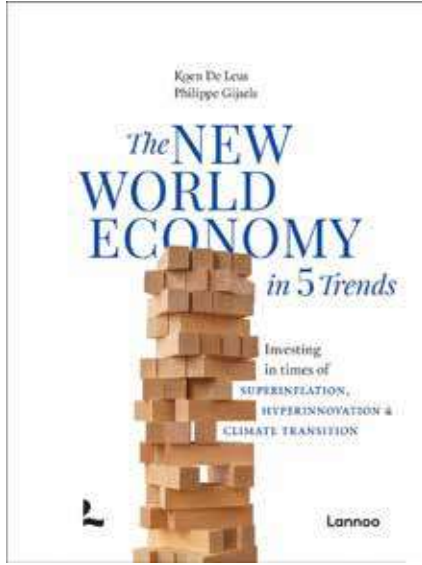
Nobel ödüllü Richard H. Thaler tüm kariyerini, ekonomideki en temel faktörün insanlar, yani hata yapmaya eğilimli, öngörülebilir davranışlarda bulunan bireyler olduğu fikrini araştırarak geçirmiştir. Akıllı İnsanların Mantıksız Kararları işte bu akademik alanı biraz daha gündelik hayata indirgemeyi ve hem ekonomiyi hem de dünyayı kavrayışımızı değiştirmeyi hedeflemiş, kimi zaman şaşırtıcı kimi zaman da son derece esprili bir kitap.

■ Ustalık

- Robert Greene
- Füsün Doruker (Çevirmen)

Gücün en üstün biçimi ustalıktır. Yaşamını güç yasalarını inceleyerek geçiren Robert Greene şimdi tarihin en kudretli insanların güç sahibi olmak için geçtiği yolların sırlarını sizlerle paylaşıyor. İlk kez bu kitapta tanımlandığı gibi eğer zorlu ama açık yolları izlersek, hepimizin içinde saklı olan usta olma potansiyelini ortaya çıkarırız.

■ New World Economy in 5 Trends

- Süperenflasyon, Hiperinovasyon
- İklim Geçiş Dönemlerinde Yatırım
- Koen De Leus, Philippe Gijssels

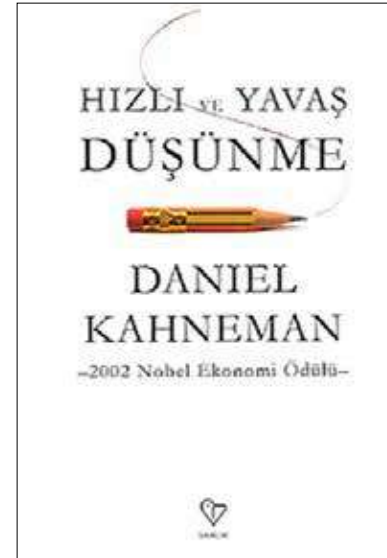
Küresel finans sistemlerine derinlemesine hakim deneyimli ekonomistler olan Koen De Leus ve Philippe Gijssels, bu kitabı 2050 yılına kadar ekonomiyi şekillendiren güçlerin ileriye dönük bir analizi olarak hazırladılar. Enflasyon, iklim değişikliği, teknolojik atılımlar ve demografik değişimlerin piyasaları ve yatırım ortamlarını yeniden tanımlamak için nasıl etkileşime girdiğini keşfedeceksiniz. Yazarlar, beş temel trendi net bir şekilde ele alarak, hangi ekonomik değişimlerin geçici bir heves yerine kalıcı olacağını anlamak için bir çerçeve sunuyor. Bu kitap, yatırımcılar, politikacılar, iş liderleri ve gelecekteki ekonomik gerçekleri öngörmek isteyen herkes için uygundur.

■ The Emerging Cooperative Economy

- E.G. Nadeau

Ya ekonomik güç ve eşitsizlik hakkında bildiğiniz her şey yanlışsa? E.G. Nadeau, yoğunlaşmış siyasi ve ekonomik gücün egemen olduğu, sabit ve işlevsiz bir ekonomi anlayışına meydan okuyor. Bunun yerine, bu kitap, 2050 yılına kadar kooperatif bir küresel ekonomiye geçiş için ayrıntılı bir vizyon ortaya koyuyor ve siyasi demokrasiyi, insan ihtiyaçlarını karşılamayı ve çevresel sürdürülebilirliği vurguluyor. Eşitsizlik ve ekolojik zararı ele alan sistemik değişim çerçevelerini keşfedecek ve ekonomik demokrasinin toplumu nasıl yeniden şekillendirebileceğine dair içgörü kazanacaksınız. Bu kitap, hızlı çözümler veya izole politikalar yerine uzun vadeli ekonomik dönüşümle ilgilenenlere uygundur.

■ Hızlı ve Yavaş Düşünme

- Daniel Kahneman
- Filiz Deniztekin (Çevirmen)
- Osman Deniztekin (Çevirmen)

İş ve özel yaşamımızda seçimlerimizi nasıl yaptığımızı ve başımıza sık sık dert açan zihinsel hatalardan korunmanın farklı tekniklerini nasıl kullanacağımızı gösteriyor. Hızlı ve Yavaş Düşünme, düşünmeyle ilgili düşüncelerinizi sonuza dek değiştirecek.

*Izmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Uluslararası Su Kaynakları
Bölüm Başkanı*

Prof. Dr. Alper BABA:

“Su sorunu
bütüncül
ve entegre
politikalarla
çözülebilir”

Yaşamımızın temel kaynaklarından biri olan suyun önemini bir türlü kavrayamadık. Giderek büyüyen su sorununu İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Uluslararası Su Kaynakları Bölüm Başkanı Prof. Dr. Alper Baba ile konuştuk.

Artık daha kurak bir iklimle karşı karşıyayız. Kısa süreli ve şiddetli yağışlar ise kentlerde artan geçirimsiz yüzeyler nedeniyle yer altı suyu kaynakları besleyemiyor. Genel durumu siz nasıl değerlendirirsiniz?

Kentleşme ve iklim değişikliği birlikte değerlendirildiğinde, yer altı suyu kaynaklarının hem miktar hem de kalite açısından ciddi bir tehdit altında olduğu görülmektedir.

Sürdürülebilir kent planlaması, yeşil alt-yapı uygulamaları ve iklim uyum (adaptasyon) stratejileri, bu olumsuz etkileri azaltmada kritik öneme sahiptir. Günümüzde yoğun kentleşme, doğal yüzeylerin yerini geçirimsiz yüzeylerin (asfalt, beton, binalar gibi yapılar) almasına neden olmakta ve bu durum yer altı suyu beslenme oranını azaltmaktadır. Böylece, yer altı suyu kaynaklarının yenilenmesi zorlaşmaktadır.

Özellikle geçirimsiz yüzeyler nedeniyle yağmur sularının toprağa sızması engellenmekte, bu da zamanla yer altı suyu seviyelerinin düşmesine yol açmaktadır. Öte yandan, yer altı suyu kalitesi de bozulmakta; kent içindeki sıcaklık artışı buharlaşmayı artırarak hidrolik dön-

güyü olumsuz etkilemektedir. Ne yazık ki bu durum, günümüzde birçok kentte açıkça gözleniyor.

Kurak yıllar ve su kıtlığı, adapte olmamız gereken yeni normalimiz olma yolunda hızla ilerliyor gibi. Önümüzdeki on yıllar böyle mi geçecek?

İklim değişikliği, yağış rejimlerinde ve sıcaklıklarda meydana gelen değişimlerle yer altı suyu kaynaklarını ciddi etkilemektedir. Kurak dönemlerin uzaması ve ani, şiddetli yağışlar, sızmadan yüzey akışına dönüşerek yer altı suyu beslenmesini zorlaştırmaktadır.

Sıcaklıkların artmasıyla toprak nemi ve yer üstü sularını azaltmaktadır. Bu da yer altı suyuna ulaşan su miktarını azaltmaktadır. Özellikle kıyı bölgelerinde

aşırı yer altı suyu çekimi nedeni ile tuzlu suyun tatlı yeraltı suyuna sızması tatlı su kaynaklarını tehdit eder duruma gelmiştir. Yapılan iklim projeksiyonları Akdeniz havzasının iklim değişikliğinin su kaynakları üzerindeki etkilerini en yoğun yaşayan bölgelerden biri olacağını göstermektedir.

Son yıllarda yapılan çalışmalar, ülkemizin de içinde yer aldığı Akdeniz havzasının küresel ısınmadan ortalamanın üzerinde etkileneceğini, yağışların mevsimsel dağılımının bozulacağını; daha kısa sürede, daha yoğun ve düzensiz yağışlar meydana geleceğini göstermektedir. Aynı zamanda, bu alanlarda özellikle yaz aylarında daha sık ve uzun süreli kuraklık dönemlerinin yaşanacağını göstermektedir.

Özellikle su ihtiyacının büyük kısmını yer altı suyu kaynaklarından karşılayan İzmir gibi kentleri bekleyen tehlikeler nedir?

İzmir ili, nüfus artışı, kentleşme, plansız tarımsal uygulamalar ve iklim değişikliği gibi nedenlerle hem yerüstü hem de yeraltı suyu kaynakları açısından ciddi risk altındadır.

Yağış yetersizliği nedeniyle barajlardaki su seviyeleri önemli ölçüde düşmüş, bazı barajlar neredeyse kuruma noktasına gelmiştir. Temmuz 2025 itibarıyla, İzmir'e içme suyu sağlayan Tahtalı Barajı'nın doluluk oranı %8,57; Gördes Barajı %1 ve Alaçatı Kutlu Aktaş Barajı ise %3 seviyesindedir. Bu nedenle, İzmir genelinde içme ve kullanma suyunun yaklaşık %95'i yeraltı suyu kaynaklarından karşılanmaktadır. Aşırı yeraltı suyu çekimi, birçok alanda su seviyesi düşüşlerine neden olmaktadır. Özellikle kıyı bölgelerinde bu durum, tuzlanma riskini artırmaktadır. Bu nedenle, yeraltı suyu kaynaklarının etkin bir şekilde izlenmesi, akiferlerin hidrolik parametrelerinin dikkate alınması ve akiferleri kirlletmeyecek acil önlemlerin alınması son derece önemlidir.

Bu etkiler hem ekolojik dengeyi hem de tarım, içme suyu ve enerji üretimi gibi insan faaliyetlerini ciddi biçimde tehdit etmektedir. Bu nedenle, bölge için iklim uyumlu su yönetim stratejileri ve doğa temelli çözümler büyük önem taşımaktadır.

Aşırı yer altı suyu çekimi, birçok alanda su seviyesi düşüşlerine neden olmaktadır. Özellikle kıyı bölgelerinde bu durum, tuzlanma riskini artırmaktadır. Bu nedenle, yer altı suyu kaynaklarının etkin bir şekilde izlenmesi, akiferlerin hidrolik parametrelerinin dikkate alınması ve akiferleri kirlletmeyecek acil önlemlerin alınması son derece önemlidir.

“... tarımsal kaynaklı kirleticiler de su kaynaklarının kalitesini olumsuz etkilemektedir. İklim değişikliği karşısında su kaynaklarının daha etkin ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılması amacıyla Türkiye’de birçok kurum çeşitli stratejiler ve uygulamalar geliştirilmelidir. Özellikle, tarımda aşırı ve yanlış su tüketimini minimize etmek, şehir şebekelerinde yaşanan su kayıplarını azaltmak, arıtılmış atık suyun kullanımı ya da kademeli fiyat artırımını ile ilgili uygulamalar yapmaktadırlar.”

Türkiye’de suyun yüzde 70’lik bir oranı tarımda kullanılıyor. Bu konuda bakanlık düzeyinde gereken önlemler alınıyor mu?

Türkiye, yarı kurak bir iklim kuşağında yer almakta ve iklim değişikliğinden etkilenmeye açık ülkeler arasında bulunmaktadır. Özellikle tarımsal üretim, içme suyu temini ve sanayi gibi sektörlerde kritik öneme sahip olan yer altı suyu, iklim değişikliği nedeniyle hem niceliksel hem de niteliksel baskı altındadır. Mevcut veriler, Türkiye genelinde yağış rejimlerinin düzensizleştiğini; Ege, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde toplam yağış miktarının azaldığını, Karadeniz’de ise ani ve yoğun yağışların arttığını göstermektedir. Bu durum, yer altı suyunun doğal yollarla beslendiği sızma süreçlerini olumsuz etkilemektedir.

Şiddetli yağışlar yüzey akışını artırarak toprağa sızan su miktarını azaltmakta; özellikle İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Ege bölgelerinde yer altı suyu seviyelerinde ciddi düşüşler meydana gelmektedir. Kıyı bölgelerde aşırı yer altı suyu çekimi, tuzlu deniz suyunun akiferlere sızmasına neden olmakta; tatlı su rezervlerinde tuzlanma ve kalite bozulması artmaktadır.

Ayrıca, tarımsal kaynaklı kirleticiler de su kaynaklarının kalitesini olumsuz etkilemektedir. İklim değişikliği karşısında su kaynaklarının daha etkin ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılması amacıyla Türkiye’de birçok kurum çeşitli stratejiler ve uygulamalar geliştirilmelidir. Özellikle, tarımda aşırı ve yanlış su tüketimini minimize etmek, şehir şebekelerinde yaşanan su kayıplarını azaltmak, arıtılmış atık suyun kullanımı ya da kademeli fiyat artırımını ile ilgili uygulamalar yapmaktadırlar.

DSİ, su meselesinde birinci kurum. Bu kapsamda nasıl bir mücadele gerekiyor?

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ), Türkiye’de su kaynaklarının planlanması, geliştirilmesi ve yönetilmesinden sorumlu ana kuruluştur. İklim değişikliğinin su kaynakları üzerindeki etkilerini azaltmak ve su yönetimini daha dirençli hale getirmek amacıyla DSİ çeşitli stratejiler geliştirmekte ve uygulamaktadır. DSİ, yüzey ve yer altı sularını birlikte ele alan havza bazlı entegre su yönetimi planları hazırlamaktadır. Hem yer altı hem de yer üstü sularına yönelik olarak birçok yeni mühendislik yapısı (örneğin yer altı barajları ve su depolama alanları) inşa edilmektedir. Ayrıca, taşkın kontrolü ve su kıtlığı yönetimi entegre bir şekilde ele alınmaktadır. Sulama sistemlerinin modernizasyonu konusunda yeni uygulamalar hayata geçirilmekte; özellikle açık kanal sistemlerinin basınçlı borulu sistemlerle değiştirilmesi ve su verimliliğinin artırılması hedeflenmektedir. Bununla birlikte, yer altı suyu kaynaklarının etkin ve doğru kullanımı için izleme ve koruma faaliyetlerini içeren birçok proje yürütülmektedir. DSİ ayrıca, Tarım ve Orman Bakanlığı koordinasyonunda hazırlanan Ulusal İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı (İDEP) çerçevesinde aktif rol almaktadır.

Sonuç olarak, DSİ, iklim değişikliği koşullarında su güvenliğini sağlamak amacıyla yalnızca arzı artırıcı yatırımlarla değil, aynı zamanda talep yönetimini ve verimliliği esas alan bütüncül bir yaklaşımla hareket etmektedir. Ancak bu süreçte, ruhsatsız ve izinsiz yer altı suyu kuyuları gibi çeşitli sorunlarla da karşı karşıya kalmaktadır. İklim değişikliğinin etkilerinin giderek artacağı öngörüldüğünden, bu stratejilerin sürekli olarak

güncellenmesi, izlenmesi ve toplumun tüm kesimlerinin katılımıyla desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

Su konusu dünyada da bir sorun. Genel olarak dünya ülkeleri nasıl bir baş etme yöntemi belirledi ya da hangi önlemleri alıyor?

Dünya genelinde ülkeler, iklim değişikliğinin su kaynakları üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak ve suyun daha etkin kullanımını sağlamak amacıyla çok çeşitli önlemler almaktadır. Bu önlemler, hem yeni su kaynaklarının geliştirilmesini hem de mevcut suyun daha verimli kullanılmasını hedefleyen yaklaşımlarla yürütülmektedir. Birçok Avrupa ülkesi, su kaynaklarını havza ölçeğinde planlamakta; yüzey ve yer altı sularını, çevresel ihtiyaçları, içme suyu, tarım ve sanayi kullanımlarını birlikte değerlendirerek bütüncül planlama yaklaşımlarını benimsemektedir.

Atık suyun hem tarımda hem de sanayide yeniden kullanımı, etkin yağmur suyu hasadı, doğa temelli çözümler, su kaynaklarının yönetiminde yapay zekâ, uzaktan algılama ve sensör tabanlı takip sistemlerinin uygulanması, kuraklık ve taşkın erken uyarı sistemlerinin yaygınlaştırılması gibi pek çok politik, teknik ve yapısal önlem, su kaynaklarının daha verimli kullanımı amacıyla hayata geçirilmektedir.

Su kaynaklarının azalmasıyla ilgili de bütüncül politikalara ihtiyaç var. İşe nereden başlamalı?

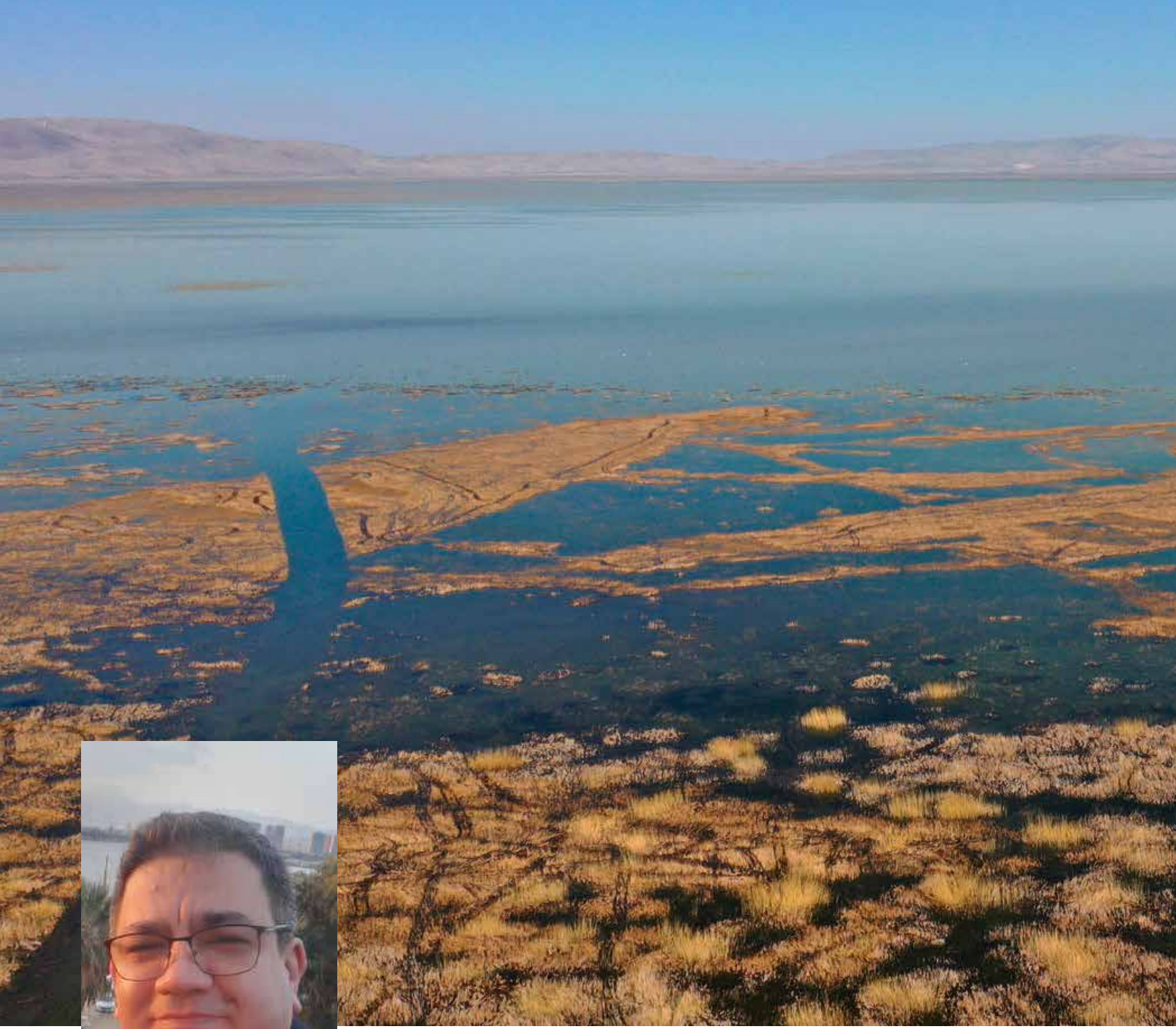
Su kaynaklarının azalması; iklim değişikliği, hızlı kentleşme, nüfus artışı ve plansız tarımsal faaliyetlerin birleşik etkisiyle karmaşık ve çok boyutlu bir sorun hâline gelmiştir. Bu nedenle, çözüm ancak bütüncül ve entegre politikalarla mümkün olabilir.

Su kaynaklarının daha verimli kullanılması için politik, teknik ve yapısal birçok önlem alınması gerekmektedir. Ancak su yönetimi yalnızca teknik çözümlerle sürdürülemez; aynı zamanda toplumsal katılım, bilinç düzeyinin artırılması, yönetim kalitesi ve ulusal dayanışma ile desteklenmelidir.

Örneğin, her bir havzanın arz-talep dengesi, iklim riski, kullanıcı türleri ve ekolojik ihtiyaçları belirlenerek buna uygun Entegre Havza Yönetim Planları hazırlanmalıdır. DSİ, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, yerel yönetimler ve akademi arasında veri paylaşımı, görev tanımları ve iş birliği mekanizmaları geliştirilmelidir. Ayrıca çiftçiden belediye yetkilisine, öğrenciden sanayiciye kadar toplumun tüm kesimlerine suyun değeri, kullanım şekli ve özellikle yer altı suyu kaynaklarının önemi anlatılmalıdır.

“DSİ, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, yerel yönetimler ve akademi arasında veri paylaşımı, görev tanımları ve iş birliği mekanizmaları geliştirilmelidir. Ayrıca çiftçiden belediye yetkilisine, öğrenciden sanayiciye kadar toplumun tüm kesimlerine suyun değeri, kullanım şekli ve özellikle yer altı suyu kaynaklarının önemi anlatılmalıdır.”

*Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi
İnşaat Mühendisliği Bölümü Hidrolik-Hidroloji ve
Su Kaynakları Anabilim Dalı Öğretim Üyesi*

Prof. Dr. Okan Fıstıkoğlu:

“Günah keçisi aramayı bırakmalı ve gelecekteki kuraklıklara son derece hazırlıklı olmalıyız”

Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü Hidrolik-Hidroloji ve Su Kaynakları Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Okan Fıstıkoğlu, giderek kaybettiğimiz su kaynaklarımız ve önlem alamazsak büyük zorluklar yaşayacağımız gerçeğine yönelik sorularımızı yanıtladı ve su dosyamıza görüşleri ile katıldı.

Kurak iklim gerçeğiyle artık yüzleşmeli miyiz?

Gerek iklim tahmin yöntemleri gerekse geçmiş gözlemlerimizin gidiş eğilimleri gelecekte küresel sıcaklıkların daha da artacağını, durumun bugüne göre daha da kötüleşeceğini gösteriyor. Küresel ısınma dediğimiz bu süreç nedeniyle yeryüzündeki mevcut iklim

desenleri, yeni dengeler kuruluncaya kadar yavaş yavaş değişecek görünüyor. Bu değişim, sıcaklık ve yağış gibi çok bilinen atmosferik parametrelerin ortalamalarında küçük artış ve azalışlar şeklinde algılsa da, ortalamadaki bu küçük gibi görünen değişimler kuraklık ve taşkınlar gibi uç olaylarda canlı yaşamını tehdit edecek boyutlarda etkilere neden olacak görünüyor. Kuraklık ve taşkınlar gibi ekstrem olayların tarihsel sıklıklarını ve büyüklüklerini incelediğimizde küresel ısınmadaki artışa paralel, fakat daha güçlü artışlar gözlemliyoruz. Tabii bu değişimlerden yeryüzünün farklı kesimleri, farklı ölçeklerde etkilenecek; maalesef içinde bulunduğumuz Akdeniz kuşağı bu etkileri olumsuz yönde ve şiddetli yaşayacak bir kuşak olarak karşımıza çıkıyor.

“...gelecekte bugüne kıyasla çok daha kötü koşullar ortaya çıkacak. Aslında bu kötü gidişi mevcut gözlemlere baktığımız zaman net bir biçimde görmekteyiz. Örneğin İzmir’de sıcaklık artışları ve yağışlardaki değişimler yanında, nüfus artışı, gıda talebindeki artış, kentleşme, enerji ihtiyacı, endüstriyel ihtiyaçlardaki artış gibi su ile ilgili tüm sektörlerin talep gidişleri incelendiğinde iklim değişikliğini göz ardı bile etsek sadece artan talepler nedeniyle başımızın derde gireceğini görmekteyiz.”

Kötüye gidiş var o halde...

İklim senaryoları özellikle 2050’li yıllardan sonra bölgemizde ortalama sıcaklık artışlarının 3-3,5 dereceyi bulacağı, yağışların %25-%30 azalacağını beklediğini, özellikle nüfusu artan şehirlerimizde su temini ve taşkınlardan korunma konusunda daha yoğun çaba sarf etmemiz gerektiğini ortaya koyuyor. Çünkü artan sıcaklıklar ve azalan yağışlar ile hem yüzeysel hem de yer altı sularımızda ciddi potansiyel azalmaları yaşanırken, artan talepler olası krizlerin daha da şiddetlenmesine neden olacak. Hali hazırda yaşadığımız kuraklık ve taşkın sıkıntıları gelecekteki sorunlarımızın ön provası niteliğinde. Dolayısıyla gelecekte daha güçlü ve dirençli olabilmemiz için şimdiden bu sorunlarla baş edebilecek dirence kavuşmamız gerekiyor.

Önümüzdeki yıllarda kuraklık özetinde doğal koşulların daha da kötüleşmesini bekliyorsunuz...

Elbette meteorolojik ve hidrolojik olarak bazı yıllar sulak, bazı yıllar kurak geçecek; sulak yıllarda sorun yokmuş gibi hissedeceğiz ancak tedbiri elden bırakmadan kurak evreler kapımızı çaldığında hazırlıklı olmamız gerekecek. Çünkü gelecekteki kurak evreler bugüne kıyasla çok daha şiddetli geçecek. Özetle gelecekte bugüne kıyasla çok daha kötü koşullar ortaya çıkacak. Aslında bu kötü gidişi mevcut gözlemlere baktığımız zaman net bir biçimde

görmekteyiz. Örneğin İzmir’de sıcaklık artışları ve yağışlardaki değişimler yanında, nüfus artışı, gıda talebindeki artış, kentleşme, enerji ihtiyacı, endüstriyel ihtiyaçlardaki artış gibi su ile ilgili tüm sektörlerin talep gidişleri incelendiğinde iklim değişikliğini göz ardı bile etsek sadece artan talepler nedeniyle başımızın derde gireceğini görmekteyiz. Bu nedenle, gelecekteki normlara şimdiden hazırlık yapmalı, kentimizi, bölgemizi yeni normlara göre daha dirençli hale getirmeliyiz.

Peki, bunu nasıl başaracağız, daha dirençli hale nasıl geleceğiz?

Öncelikle mevcut kaynaklarımızı olabildiğince korumak, israfı (kayıp/kaçakları) engellemek, tasarruf (verimli su kullanımı) etmek ilk önceliğimiz olmalı. Ardından yeni bölge normlarına uygun sürdürülebilir bir sektörel tüketim planlaması yapmalı, nüfus, tarım ve endüstriyel ihtiyaçlara sınırlar getirmeli, arz-talep dengesini koruyan sürdürülebilir bir kaynak ve tahsis planlaması yapmalıyız. Tabiri caizse su yönetiminde ayağımızı yorgana göre uzatmalıyız. Tabii bu planlama ancak ve ancak su ile ilgili tüm paydaşların bir araya geldiği; merkezi idareler yanında yerel idarelerin, sivil toplum örgütlerinin ve halkın birlikte, eş güdümlü ve senkronize çalışması ile mümkün olabilir. Türkiye son 15-20 yıldır bu konuda ciddi adımlar attı, birtakım düzenlemeler gerçekleştirerek AB Su Çerçeve Direktifinin iyi

su hedefine ulaşmak için ortaya koyduğu “su yönetimi pratiği”ni benimsedi ve kendi mevzuatına kısmen dahil etti. Kısmen diyorum çünkü yapılması gereken hala daha pek çok düzenleme ve uyum yapılması var. Bunların bir kısmı kanun taslağı olarak bekliyor, bir kısmı idarelerde hala şekilleniyor. Aslında su konusunda Cumhuriyetimizin ilk yıllarından gelen güçlü bir kurumsal kapasitemiz var, kurumlarımızın su ile ilgili gelecek planlamaları bizim güçlü yönlerimiz, ancak planlara sağdık kalma, uygulama ve izlemede ciddi zafiyetlerimiz söz konusu. Bunu aştığımız anda kuraklık ya da taşkın olsun, yeni iklim koşullarına adapte olmamız ve direnç kazanmamızın önünde bir engel bulunmuyor.

İzmir’de ne yapmak gerekir?

Maalesef İzmir iklim değişikliğinin etkilerinin en şiddetli hissedileceği şehirlerimizin başında geliyor. Özellikle kuraklık ve taşkınlar gibi ekstrem olaylar İzmir’de gelecekte de şiddetlenerek yaşanmaya devam edecek. Yaptığımız araştırmalar 2100 yılına kadar sıcaklıkların 3,5°C civarında artacağını, yıllık yağışların yüzde 30 mertebesinde azalacağını gösteriyor. Bu değişimlerin üstüne İzmir nüfusu da artmaya devam ederse, su ile ilgili sorunlarının ve suya bağlı gıda güvenliği, hijyen, tarım, hayvancılık, turizm gibi diğer alanlardaki sorunların da daha sık yaşanacağını tahmin etmekteyiz.

Son iki yıldır teknik anlamda şiddetli ve çok şiddetli kuraklığın yaşandığı İzmir ve çevresinde gerek yer üstü gerekse yer altı su kaynakları ciddi bir tehlike altındadır. Sadece İzmir değil Ege Bölgesi’nde ciddi bir kuraklık yaşanmaktadır. Bu dönemde içme suyu kaynakları yanında sulama suyunda da ciddi sıkıntılar oluştu. Son iki yıldır yeterli yağışı alamayan bölgemizde bu sorunun yaşanması sürpriz değil, çünkü daha önce de benzer kuraklıkları yaşadık, bugünlerin geleceğini o zaman da biliyorduk. Önemli olan kuraklığa ya da taşkına tedbirli yakalanmak. Siz tedbirinizi aldıysanız bu sorunu ufak bir hasarla atlatabilirsiniz. Durum aynı deprem gibi. Binanız sağlamsa deprem eşyalarınıza zarar verir ama siz evinizde yaşamaya devam edersiniz. Kuraklıkta da taşkında da aldığınız tedbir sizi hayatta tutar. Bakın İzmir’in su temini planlamasında bir sürü barajın ismi geçer, Tah-

talı ve Gördes Barajları hepimizin bildiği isimler. Gördes teknik sorunlar nedeniyle planlandığı şekilde işletilemiyor. Bu teknik soruna 1960’lardan beri değinilmekteydi. Tedbirli davranıp planlama raporlarındaki diğer alternatifleri değerlendirseydik, şu kurak günlerde bu konuları konuşmuyor olacaktık. Hala geç değil, acilen günah keçisi aramayı bırakıp el birliği ile planları yeni normlara göre revize edip gelecekteki kuraklıklara hazırlıklı olmamız lazım. Özetle sadece su konusunda değil deprem, orman yangınları gibi her türlü afete karşı planlı bir direnç geliştirmemiz gerekiyor. Ülkemizde ve İzmir’de bu bilgi birikimi, tecrübe ve kaynak her zaman var, yeter ki işbirliği ve eşgüdümü oluşturalım, planlara sadık kalalım.

Su tüketiminin en fazla olduğu alanlardan biri de tarım. Tarımda önlemler alınıyor mu?

Tüm dünyada en büyük su kullanıcısı tarım sektörüdür. Türkiye’de kullanılan toplam suyun yaklaşık %77’si tarımsal sulama amaçlı tüketilmektedir. Bu oran Avrupa’da %30, Asya ve Afrika’da %81 mertebesinde. Su kullanım oranlarındaki bu büyük farkın temel nedeni iklimsel koşullar yanında tarım sektöründeki modern sulama ve tarım yöntemleridir. Örneğin ülkemizde tarımsal sulamalarda randıman ortalama %50 mertebesinde. Yani tarımsal amaçlı tükettiğimiz her birim hacim suyun ancak yarısı bitkiye ulaşmaktadır. Türkiye’nin randımanında orta vadedeki hedefi %75 değeridir ve bu hedefe ulaşmak için tüm resmi kurum ve kuruluşlar, sulama birlikleri, sivil toplum kuruluşları bu hedefe ulaşmak için gayret gösteriyor. Çiftçimiz de artık konunun önemini anladı. Tüm paydaşlarla birlikte hedefimiz çok net olmakla birlikte, hızımızı bu konuda biraz daha artırmamız gerekiyor. Tabi bu dönüşüm sosyal ve ekonomik pek çok faktöre bağlı olduğu için şu anda güçlükler yaşıyoruz. Ancak unutulmamalıdır ki, tarımdan tasarruf edeceğimiz her bir damla su, yeni sulama alanlarında, artan içme suyu ihtiyaçlarının karşılanmasında ve diğer sektörlerin ek su taleplerinin karşılanmasında kullanılabilecektir. Bu nedenle, sulamadaki dönüşümü hızlandırmak ve ekonomik güçlükleri aşmak için su ihtiyacı olan diğer sektörlerin dahil olduğu yeni finansman modelleri deneyebiliriz.

“Bakın İzmir’in su temini planlamasında bir sürü barajın ismi geçer, Tahtalı ve Gördes barajları hepimizin bildiği isimler. Gördes teknik sorunlar nedeniyle planlandığı şekilde işletilemiyor. Bu teknik soruna 1960’lardan beri değinilmekteydi. Tedbirli davranıp planlama raporlarındaki diğer alternatifleri değerlendirseydik, şu kurak günlerde bu konuları konuşmuyor olacaktık. Hala geç değil, acilen günah keçisi aramayı bırakıp el birliği ile planları yeni normlara göre revize edip gelecekteki kuraklıklara hazırlıklı olmamız lazım.”

“Bugün suyun fiziksel, kimyasal ve biyolojik özelliklerini yeryüzünde, yer altında, atmosferde, denizlerde ve göllerde inceleyen pek çok temel ve uygulamalı bilim alanı var. Bu konularda çalışanları bir araya getiren, bilimin ve tekniğin ışığında önerileri dikkate alarak su ile etkileşimde olan tüm paydaşları şeffaf bir biçimde ortak bir masada toplayan, masada olmayanın ya da sesi çıkmayanın su hakkını koruyup kollayan bir anlayış, su ile ilgili tüm sorunlara karşı daha güçlü bir ülke olmamızı sağlayacaktır.”

Bu yıl Ocak-Mayıs ayları boyunca 4. Tarım Orman Şurası için Ankara’da toplandık ve 16 çalışma grubu oluşturarak bitkisel üretim, destekler ve politikalar, gıda güvenliği, hayvansal üretim, iklim değişikliğine uyum, kırsal kalkınma, su ürünleri ve tarımda dijitalleşme gibi başlıklarda çalışmalar yürüttük.

Bu çalışmaları Türkiye tarımının sürdürülebilirliği, verimliliği ve rekabet gücünü artırmak amacıyla dört temel başlık altında toplayabiliriz. Tarımsal üretim ve gıda güvenliği kapsamında stratejik ürün planlaması, üretici örgütlerinin etkinliği, kuraklığa dayanıklı türlerin geliştirilmesi ve gıda israfının azaltılması gibi uygulamalar ön plana çıkmaktadır.

Doğal kaynakların korunması ve iklim değişikliğiyle mücadele başlığı altında su yönetiminin bütüncül biçimde ele alınması, orman ve mera ekosistemlerinin karbon yutak kapasitesinin artırılması ve iklim dirençli üretim sistemlerinin geliştirilmesi yer almaktadır. Tarımsal teknoloji, dijitalleşme ve finansman alanında dijital tarım veri bankası, yapay zekâ destekli izleme sistemleri, tarım-sanayi entegrasyonu ve yeşil finansman araçlarının teşviki ile sektöre yönelik yeni nesil finansal modeller vurgulanmaktadır.

Son olarak, kırsal kalkınma ve yönetim çerçevesinde kadın ve genç çiftçilere destek, tarımsal eğitim, meslek tanınmaları ve kırsal altyapının iyileştirilmesi gibi sosyal boyutlar öne çıkarılmakta; eşgüdüm içinde yürütülecek etkin politika ve kurumsal yapılarla bütüncül bir kalkınma hedeflenmektedir.

Söz konusu bu kararlar, tüm paydaşların katılımı ile sürdürülebilir tarım hedeflerine ulaşmak için tavsiye kararları niteliğinde olup su ile ilgili tüm resmi ve özel paydaşların şura kararlarını içselleştirmesi en büyük dileğimizdir.

İklim değişikliğinin ve ülkemizde son yıllarda yaşadığımız kuraklıkların ve diğer tarımsal afetlerin bu hedeflere ulaşma konusunda tüm taraflara gereken baskıyı yaptığını, dolayısıyla yeterince ders aldığımızı düşünüyorum.

Açıkçası bu kötü tecrübeler, sorun yaşadıkça çözüm üretmemize vesile

oluyor ancak doğrusu sorunu yaşamadan tedbir alabilmek ve tarımda da arzu edilen direnci kazabilmek olmalıdır.

Su bir taraftan küresel bir konu. Dünyada neler yapıldığına da bakmalı mıyız?

Su, sizin de bahsettiğiniz gibi küresel hassasiyetleri olan bir konu. Her ne kadar su hidrolojik çevrim nedeniyle yenilenebilir bir kaynak gibi görünse de sınırsız değil. Eksikliği hissedildiğinde savaşımlara bile konu olabiliyor, kirlendiği zaman kullanılabilirliği ortadan kalkıyor ve hatta canlı hayatını tehdit edebiliyor. Bu nedenle sınırlı ve hassas bir doğal kaynak olarak görmemiz ve ele almamız gerekiyor.

Her şeyden önce suyun hem küresel hem de yerel döngüsünü bilimsel olarak çok iyi anlamalı ve suyu kullanan tüm paydaşlara bunu anlatmalı, her paydaşın sorumluluklarını ve rollerini çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan sürdürülebilir bir su yönetimi için, içselleştirmesini sağlamalıyız.

Suyu başarıyla yöneten ülkelerde sürdürülebilir ve entegre yönetim dediğimiz tüm paydaşların bir araya geldiği, fiziksel, kimyasal ve biyolojik olarak daha “iyi su” hedefi için bilim ve tekniğin ışığında uygulamalar ve tedbirler geliştirerek su ile ilgili sorunlar karşısında daha dirençli bir toplum yaratmaya çalıştıklarını görüyoruz.

Bugün suyun fiziksel, kimyasal ve biyolojik özelliklerini yeryüzünde, yer altında, atmosferde, denizlerde ve göllerde inceleyen pek çok temel ve uygulamalı bilim alanı var. Bu konularda çalışanları bir araya getiren, bilimin ve tekniğin ışığında önerileri dikkate alarak su ile etkileşimde olan tüm paydaşları şeffaf bir biçimde ortak bir masada toplayan, masada olmayanın ya da sesi çıkmayanın su hakkını koruyup kollayan bir anlayış, su ile ilgili tüm sorunlara karşı daha güçlü bir ülke olmamızı sağlayacaktır.

Bu anlayışı şiar edindiğimiz zaman, tüm akarsularında balıkların yaşadığı, denizlerinde ve göllerinde rahatça yüzebildiğimiz, kuyularından su içebildiğimiz sağlıklı bir Türkiye geleceğini yaratmış olacağız inancındayım.

ESİAD AB BİLGİ MERKEZİ AVRUPA GÜNÜ'NÜ KONSERLE KUTLADI

İzmir'den Avrupa'ya müzik köprüsü

Ege Sanayicileri ve İşinsanları Derneği (ESİAD) çatısı altında faaliyet gösteren İzmir Avrupa Birliği Bilgi Merkezi, Avrupa Günü'nü özel bir konserle kutladı. Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu iş birliğiyle Ahmed Adnan Saygun Sanat Merkezi'nde gerçekleşen etkinlik, İzmirlilerden yoğun ilgi gördü. Gecede, Avrupa Günü için özel olarak kurulan AB İzmir Filarmoni Orkestrası, şef Nesrin Bayramoğulları yönetiminde caz müziğin usta ismi Sibel Köse'ye eşlik etti.

Konser öncesinde konuşan ESİAD Yönetim Kurulu Başkanı Sibel Zorlu, Avrupa Birliği'nin temel değerlerine vurgu yaparak, "Avrupa Birliği'nin üzerine inşa edildiği; özgürlük, eşitlik, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı tüm dünyanın sahip çıkması gereken evrensel değerlerdir. Avrupa ile Asya kıtaları arasında bir köprü vazifesi gören Türkiye'nin yüzü, tarihimiz boyunca Batı'ya dönük olmuştur. Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün 'çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkma' hedefi, Türkiye'nin Avrupa ailesiyle bütünleşme iradesinin en güçlü ilham kaynağıdır" dedi. Zorlu, Türkiye-AB ilişkilerinin köklü geçmişine ve stratejik önemine de şu sözlerle dikkat çekti:

"AB ile ortaklık ilişkimiz 62 yıl, gümrük birliği 30 yıl, üyelik müzakereleri ise 20 yılı geride bıraktı. Türkiye, Avrupa'nın barışına, ekonomisine ve küresel gücüne katkı sunacak stratejik bir ülkedir. Avrupa Birliği ise Türkiye'nin her alanda gelişimi ve ilerlemesi sürecinde önemli bir çipadır."

Geleceği birlikte şekillendiriyoruz

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Başkanı ve Büyükelçi Thomas Hans Ossowski ise konuşmasında Avrupa'nın bugünkü değerlerinin temellerine ve Türkiye ile ortak geleceğe değindi.

Ossowski, "1950'de Avrupa masasının etrafında toplananlar için de kolay bir dönem değildi. O koşulları kendileri yarattılar. Şimdi sıra bizde. Avrupa ile Türkiye'yi birbirine bağlayan kültürel köklerimiz kutluyoruz. Kimliğin bir duvar değil, bir köprü olduğunu anımsıyoruz" diye konuştu. Türkiye ile AB'nin ekonomik ilişkilerine de değinen Büyükelçi, Türkiye'yi "AB'nin en büyük ticaret ortağı; en büyük yabancı doğrudan yatırımcısı; mali iş birliğinde en büyük

donörü" olarak tarif etti. İzmir'in kültürel ve ekonomik dinamizmine de vurgu yapan Ossowski, sözlerini şöyle sürdürdü:

"İzmir, Türkiye'nin dünyaya açıklığı'nın bir sembolüdür. Türk vatandaşlarının Çin'den sonra en fazla Schengen vizesi alan grup olması şaşırtıcı değildir. Vizesiz seyahat, tüm aday ülkelerde olduğu gibi, Türkiye üzerinde mutabık kalınan kriterleri karşıladığında mümkün olabilir. Demokrasi, ona inananlar tarafından her gün yeniden taahhüt edilen ve hayata geçirilen bir bağlılıktır. Avrupa, birlikte nasıl inşa edersek odur. Geleceği birlikte şekillendiriyoruz. Gelin, bunu Avrupalı dostlar ve ortaklar olarak, AB ve Türkiye olarak, birlikte, demokratik ve refah dolu bir gelecek yapalım! Doğum günün kutlu olsun Avrupa!"

Norm Holding Onursal Başkanı

Nedim Uysal:

“Her işte hedefimiz insan onurunu korumak, temel yol haritamız ise güven, emek ve paylaşma oldu.”

ESİAD Yaşam, bu sayının duayen sayfalarında küçük yaşta iş hayatına atılan ve iş yaşamının her aşamasında, özellikle teknolojide daima en yeniyi, en iyi araştırıldığını söyleyen Norm Holding Onursal Başkanı değerli sanayici Nedim Uysal'ı ağırlıyor.

Sayın Uysal, sizi biraz daha yakından tanımak isteriz...

1935 yılında Manisa'nın Salihli ilçesinde dünyaya geldim. Ailem Akseki'den göç etmiş, ticaretle yoğrulmuş bir geçmişin izini taşıyan insanlardı. Babam Kalın Ahmet, dürüstlüğü ve çalışkanlığıyla tanınırdı. Onu çok küçük yaşta kaybetmemle birlikte, hayat bana erken yaşta sorumluluk almayı öğretti. Ortaokulu yarım bırakıp iş hayatına atıldım. Bu süreç, bana okul kitaplarında yazmayan dersler verdi: Dayanıklılık, anlamak, sabretmek, paylaşmak... Hayatın her aşamasında çalışmak bir zorunluluk değil, karakterim oldu.

Çocukluk yıllarım, zorluklarla mücadele ederek ama her daim umutla geçti. Salihli'de bulunduğum dönemde insan ilişkilerinin, dayanışmanın kıymetini öğrendim. Bu zorlu ama öğretici yıllar, ilerideki girişimcilik yolculuğumun da temelini oluşturdu.

Başarı adımlarında önemli stratejileriniz nelerdir?

Benim başarımın arkasında karmaşık formüller yok. Üç temel ilkem oldu: Dürüstlük, çalışkanlık, tasarruf. Ama bu ilkelerin üzerinde daima kalite yer aldı. Maliyet hesabı her zaman ikinci planda oldu. Çünkü ben şuna inandım: Kalitesiz bir işin maliyeti, eninde sonunda daha yüksektir. Bunun yanında, sürekli yeniliği takip etmek ve değişime açık olmak başarı yolunda kritik öneme sahip. Her zaman işi bilenle çalışmayı seçtim.

Norm markasının, bugün müşterilerin zihninde ilk çağrıştırdığı kavramın “kalite” olması da bu anlayışın doğal bir sonucu.

Türkiye’de sanayinin gelişiminin çok geriden başladığı dönemlerde, yurt dışına gidip yeni makineler, yeni üretim teknikleri gördüm ve bu teknolojileri Türkiye’ye taşımaya gayret ettim. Özellikle teknolojide daima en yeniyi, en iyiyi araştırdım. Fuarlara katıldım, makineleri yerinde inceledim, dönüşte hep “Bunu biz nasıl yaparız?” diye sordum.

Zamanında makine ithal ederken bugün Türkiye, makine ihraç eden, yüksek teknoloji üreten bir ülke haline geldi. Bu dönüşümün bir parçası olmak benim için en büyük gurur kaynağıdır.

Yönetim Kurulu Başkanı
Mehmet Fatih Uysal, Yönetim Kurulu
Üyesi Duygu Uysal Simrooğlu, Onursal
Başkan Nedim Uysal ve Yönetim Kurulu
Başkan Vekili Nedim Uysal.

“İnsan faktörünü işin merkezine koymadığınız sürece uzun vadeli ve sürdürülebilir başarı mümkün değil. Gençlere hep söylüyorum; bir fabrikanın dört duvarı ve makineleri başarıyı getirmez. Başarıyı, orada çalışan insanların motivasyonu, bağlılığı ve alın teri belirler.”

Hep ileriye düşündük; sabırla, tasarrufla, paylaşarak büyüdük. Başarı, asla tesadüf değildir.

Üretmek, çalışmak, hedef ve başarı için neler söylersiniz?

50 yılı aşkın süredir kararlılık, vizyon ve Atatürk'ün gösterdiği endüstrileşme hedefi doğrultusunda ülkemiz ve paydaşlarımız için üretmeye devam ediyoruz. Benim için başarının sırrı; önce dürüst çalışmak, sonra insanı sevmek ve tasarrufu bilmektir. Bunun yanı sıra müşteri memnuniyeti ve çalışanla gönül bağı olmadan başarı kalıcı olmaz. İnsan faktörünü işin merkezine koymadığınız sürece uzun vadeli ve sürdürülebilir başarı mümkün değil. Gençlere hep söylüyorum; bir fabrikanın dört duvarı ve makineleri başarıyı getirmez. Başarıyı, orada çalışan insanların motivasyonu, bağlılığı ve alın teri belirler. Norm Holding olarak da tüm çalışma arkadaşlarımızla birlikte büyük bir aile gibi hareket ediyoruz. Bu anlayış, bizi bugünlere getiren en önemli güçlerden biri oldu.

Çocukluk, gençlik yıllarınızda sizi en çok etkileyen kişi veya olay neydi?

Babamı küçük yaşta kaybetmem, hayatımı şekillendiren en önemli olaydır. O günden sonra çalışmayı, sorumluluk almayı ve paylaşmayı öğrendim. Çocuk yaşta yetim kalmanın yükünü taşımak kolay olmadı. Ancak bu zorluk, bana daha ayakları yere basan, mücadeleci bir karakter kazandırdı. Aynı zamanda Salihli'deki dayanışma kültürü, mahalle

arkadaşlıkları ve köy yaşamının samimiyeti, hayata bakışımı şekillendirdi. Ben iş hayatına sıfırdan başladım. Hacı Mehmet Amca'nın kiremit fabrikasını kiralarak işe koyuldum. O gün cebimde para yoktu, bana 25 bin lira verdi ve “Bununla bir kamyon al” dedi. O güven ve destek, ilk adımlarımı atmamda çok büyük rol oynadı. İşin sırrı her zaman işi bilenlerle hareket etmek ve yeniliklere açık olmaktan geçiyor.

“Önce kalpleri kazanacaksın” mesajı, liderlik anlayışınızda nasıl yer buldu?

Bir liderin en önemli görevi insanları yönlendirmek değil, onları anlamaktır. Çalışanlarınızın gönlünde yer edinmeden onları hedefe taşıyamazsınız. Bu anlayışla her zaman çalışanlarımızla birebir iletişim kurmaya, onların fikirlerini dinlemeye ve birlikte yol almaya özen gösterdim. İnsan kazanmak, gönül kazanmak, sadece bir yöneticilik becerisi değil, aynı zamanda bir insanlık görevidir. Çalışan, kendisini değerli hissettiği, fikrinin önemsendiği bir ortamda üretkenliğini ve bağlılığını artırır. Bugün Norm Holding'in geldiği noktada, bu anlayışın büyük katkısı olduğuna inanıyorum.

Gençlere hangi öğütleriniz var?

İlk kural dürüst olacaksın. İnsanı sevecek, önce kalpleri kazanacaksın. İyi sanayici tasarrufu da iyi bilmeli. Ama hepsinden önce, kaliteye olan inancını asla kaybetmemeli.

İnsana yatırım yapmak, tekniğe ve yeni-
liğe açık olmak çok kıymetlidir. Ben iş
amaçlı çok gezdim. Tayvan'da bir kal-
dıraç gördüm, geldim burada ben yap-
tım. Gözüm fotokopi makinesi gibi,
bir gördüğümü asla unutmam. Dün-
yayı gezmekteki amacım sadece tica-
ret değildi; teknoloji araştırmaktı. Hangi
ülkede ne üretiliyor, makineler nasıl çalış-
ıyor, üretim süreci nasıl optimize edili-
yor, bunların peşine düştüm.

Gençlere bir tavsiyem de müşteri mem-
nuniyetidir. Şu anda 1.200 müşterim
vardır; civata, somun ve vida satan.
Hepsine çantamla gidip tanışmışım-
dır. Gençler risk almaktan korkmasın
ama asla öz disiplinden taviz vermesin.
Başarı için sadece teknik bilgi yetmez,
karakter, sabır ve insan sevgisi şarttır.

Norm Holding'in temelleri atılırken hangi değerler size rehberlik etti?

Biz hiçbir işe "para kazanır mıyız?" diye
bakmadık. İlk sorumuz hep şu oldu:
"Bu işte insan onurunu koruyabiliyor
muyuz?" Güven, emek ve paylaşma...
Bunlar bizim yol haritamız oldu. Bu yol-
culuğun mihenk taşı her zaman "kalite"
idi. Üretimde kaliteyi tavizsiz bir prensip
haline getirdik. Zamanla bu yol haritası,
daha da şekillendi. Şimdi geriye dönüp
baktığımda görüyorum ki, biz işleri
hep bir inançla yürüttük. O inanç da
şu değerlere dayanıyordu: Her şeyden
önce, müşteri için fark yaratmak gerek-
tiğine inandık. Sadece ürün satmadık,
güven verdik. Bugün bir müşteri bizi 30

yıldır tercih ediyorsa, bu onun gözünde
bir fark oluşturabildiğimizdendir.

İkinci olarak, takımın gücüne inandık.
Tek başına hiçbir yere varılmaz. Herke-
sin katkısı kıymetlidir. Tornacı da, plan-
lamacı da, temizlik görevlisi de bu yapı-
nın olmazsa olmazıdır. Ben fabrikanın
içinde yürürken insanlarla sohbet ede-
rim, dertlerini, hayallerini, ihtiyaçlarını
dinlerim. Çünkü takım dediğin, omuz
omuz çalışmaktır.

Üçüncüsü, adil ve saygılı davranmak.
Kimin ne işi yaptığından çok, nasıl dav-
randığına bakarım. Bir insan adil değilse,
elindeki işi büyütse de sonunda daralır.
Saygı da sadece büyüğe değil, küçüğe
de gösterilirse kıymetlidir.

Topluma ve çevreye duyarlı olmak,
bizim için zorunluluktan değil, karak-
terden gelir. Ağacın gölgesinde otu-
rursan, bir fidan dikmek borcun-
dur. Toplumdan alıyorsan, topluma geri
vereceksin. Bu okul olur, burs olur, bir
çocuğun geleceği olur.

Ve son olarak da, hem şirket olarak
hem birey olarak sürekli gelişmeye
inandık. Ben hâlâ öğreniyorum. Hâlâ bir
genç çalışanımdan bir cümle duyunca
not alırım. Norm da böyle büyüdü. Ken-
dini tekrar eden değil, sürekli yenileyen
bir yapı olduk.

Sonuç olarak şunu söyleyebilirim: Bir
işin özünde değer yoksa, o işin büyü-
mesi ancak geçici olur. Ama biz işi-
mizi değerler üzerine kurduk. O yüzden
ayakta kaldık, o yüzden büyüdük.

*"Bir insan adil
değilse, elindeki
iş büyütse
de sonunda
daralır. Saygı da
sadece büyüğe
değil, küçüğe
de gösterilirse
kıymetlidir.
Topluma ve
çevreye duyarlı
olmak, bizim için
zorunluluktan
değil, karakterden
gelir. Ağacın
gölgesinde
oturuyorsan, bir
fidan dikmek
borcundur.
Toplumdan
alıyorsan, topluma
geri vereceksin.
Bu okul olur, burs
olur, bir çocuğun
geleceği olur."*

Fatih Uysal ve Nedim Uysal
Norm çalışanları ile birlikte.

Nedim Uysal ve
Norm Mesleki Eğitim
Birimi mezunları.

Kariyerinizde dönüm noktası diyebileceğiniz bir an var mı?

Kariyerimin birçok önemli virajı oldu ama içlerinden biri vardır ki, hem şahsi hem de ülkem adına çok değerli bir kararın başlangıcıdır: Cıvata üretimine başlama kararı. Yıl 1973. İnşaat malzemeleri işindeyiz. Çimento, kiremit, parke... Ne lazımsa satıyoruz. İstanbul seyahatlerimden birinde Sirkeci’de bir dükkanda Fransız menşeli cıvatalar dikkatimi çekti.

Ürün kaliteliydi ama ithal idi. Türkiye’de bu parçaları üretmek ya çok zordu ya da çıkan ürünler istenilen seviyede değildi. O cıvatayı elime alıp düşündüm: “Bunu biz neden yapamıyoruz?” Bu basit ama önemli sorunun peşine düştüm. Araştırmaya başladım. İlk makineyi Almanya’dan ikinci el olarak aldık. Kurduk, denedik, tekrar denedik. Usta yoktu, kendimiz yetiştirdik. İlk çıkan cıvatayı elime aldığımda, sadece bir parça değil; ülkeme, sanayiye ve geleceğe duyduğum inancın bir karşılığıydı sanki. İşte o karar, cıvata üretimine girmem, benim için bir mesleki yön değişikliği değil, Türkiye’nin kendi sanayisini kurabileceğine olan inancımın ilk somut adımındı.

Bugünün genç girişimcilerine ne tavsiye edersiniz?

Cesur olun ama kibirli olmayın. Başarıya giden yolda önce dinleyin, anlayın, sonra harekete geçin. Kalbi kazanılma-

mış bir çalışan, müşteriye güven veremez. Gençler, çok okusun, çok gezsin, dünyayı takip etsin. Kendilerini geliştirsinler ama asla köklerinden kopmasınlar. Başarı, sadece maddi kazanç değildir; itibar, güven ve insan sevgisi kazanmaktır. Zorluklar karşısında yılmayın, her kriz aynı zamanda bir fırsattır.

Sivil toplum ve sosyal sorumluluk sizin için ne anlam taşıyor?

Benim için sosyal sorumluluk, geçmişe bir vefa, geleceğe bir katkıdır. Hayat bana çalışmayı, üretmeyi, sorumluluk almayı öğretti. Hayatımda içimde ukde kalan tek şey okulu yarıda bırakmak zorunda kalmamdır. Yıllar içinde birçok öğrenciye burs verdik. Okullar açtık, özellikle mesleki eğitimi destekledik. Çünkü gördüm ki, sanayi sadece makinelerle değil, o makineleri anlayan, kuran, geliştiren insanlarla büyür. Bunun için teknik liselere, meslek yüksekokullarına elimizden ne geliyorsa verdik. Gençlerin uygulamalı eğitimle hayata hazırlanmalarını öncelik yaptık. Sanayi demek sadece malzeme üretmek değildir. Kültüre, sanata da alan açmak gerekir. Norm Sanat Galerisi’ni kurarken amacımız, bir organize sanayi bölgesinde sanatın da var olabileceğini göstermekti. Çünkü insan sadece eliyle değil, ruhuyla da üretir.

İmkânım oldukça hep şunu düşündüm: “Bana hayatın başında güven veren insanlar oldu. Ben de şimdi başkalarına güven verecek alanlar açmalıyım.” Sos-

yal sorumluluk dediğiniz şey, işte tam olarak budur.

Emeklilikle birlikte nasıl bir hayat yaşıyorsunuz?

Adı emeklilik ama ben hâlâ üretimin içindeyim. Haftanın dört günü iş yerindeyim. Çalışanlarla sohbet, gençlerle tecrübe paylaşmak bana iyi geliyor. Evde kaldığımda kitap okurum, anılarımı yazarım. Hayat üretmektir, paylaşmaktır. Fabrikadan kopmak istemem, orada olmak bana huzur veriyor. Ayrıca kültürel mirasa olan ilgim devam ediyor. Koleksiyon yapıyorum, Anadolu’nun zengin kültürünü ve tarihini yakından takip ediyorum.

Hayatınızdan çıkardığınız en büyük ders nedir?

Ne kazanırsan kazan, insanları kazanmadıkça hiçbir şey kazanmış sayılmazsın. İnsanla gönül bağı kurarsan, o iz kolay silinmez. Başarıyı kalıcı kılan, ilişkilerinde samimiyet ve güven ortamıdır. Hayatta her şey gelip geçer ama insanın bıraktığı iz kalıcıdır. Her zaman söylediğim gibi; “Önce kalpleri kazanacaksınız.” İşte o zaman, hem iş hayatında hem hayatta gerçek anlamda başarılı olursun.

Teşekkür ederiz.

Ben teşekkür ederim. Böyle bir fırsat verdiğiniz için memnuniyet duydum. ESİAD camiasına ve tüm sanayicilerimize başarılar diliyorum.

Can Dostlar Yeni Yaşam Merkezi açılışına günler kaldı:

İnsan ve hayvan sevgisinin birlikteliği

Güzelbahçe Belediyesi ve İzmir Özel Türk Koleji, Türkiye’de bir ilk olmayı başaran örnek bir sosyal sorumluluk projesiyle ortaklık kurdu. Belediyenin 28 dönümlük arazi tahsisi, planlama desteği ve altyapı katkılarıyla temelleri atılan “Can Dostlar Yeni Yaşam Merkezi”, sadece barınak değil; eğitim, farkındalık ve rehabilitasyon işlevleriyle çok yönlü bir yaşam alanı olarak kurgulandı.

Modern ve geniş alanıyla fark yaratan bir merkez

Proje, doğa ile bütünleşmiş geniş alanları, yeşil alanları ve kapsamlı yapısıyla özellikle ekolojik denge ve hayvan refahı açısından örnek teşkil edecek.

Fonksiyonel ve sağlık odaklı yapı

Merkezin temel amacı; sokak hayvanlarının yaşamını sadece sürdürülebilir kılmak değil, aynı zamanda onların sağlık, rehabilitasyon ve sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamak. Güzelbahçe Belediyesi tarafından sağlanacak olan; röntgen ve diğer ileri tanı araçlarıyla detaylı teşhis yapma imkânı, ameliyathane ve sterilizasyon odaları, can dostlarımıza özel karantina ve enfeksiyon bölümleri, açık ve kapalı sosyal alanlarda belediye bünyesindeki uzman kadro ile model olacak bir merkez yaratılıyor. Böylelikle sokak hayvanlarının sağlık ihtiyaçlarına hızlı ve etkin çözümler sunulması hedefleniyor. Veteriner ekipler, hayvan-

ların tedavisinde ve bakımında modern ve hijyenik teknolojiler kullanarak, onların hem fiziksel hem de psikolojik iyileşmesine katkıda bulunacak.

Toplumsal duyarlılık

İzmir Özel Türk Koleji’nin aktif katılımıyla gerçekleşen projede en önemli unsurlardan biri de sosyal sorumluluk ve eğitim konusuna verilen önceliktir. Öğrencilerin projeye katılımı, onların hayvan hakları konusunda bilinçlenmesine ve toplumsal duyarlılığın artmasına katkı sağlayacak.

Öğrenciler, gönüllü çalışmalar ve eğitim programları aracılığıyla, sokak hayvanlarının yaşam haklarını savunma ve bakım konusunda bilinçli bireyler olarak yetişecekler. Ayrıca, proje kapsamında düzenlenecek farkındalık etkinlikleri, toplumun çeşitli kesimlerinde hayvan sevgisi ve sorumluluk bilincinin yaygınlaşmasını sağlayacak.

Sürdürülebilir ve güvence sağlayan bir model

Can Dostlar Yeni Yaşam Merkezi, sadece hayvanların barınma ihtiyacını karşılamakla kalmayacak, aynı zamanda onların düzenli beslenme, sağlık ve bakım ihtiyaçlarını sürdürülebilir bir şekilde karşılayan modern ve örnek bir model oluşturacaktır. Bu sayede, sokak hayvanlarının yaşam kalitesinin artırılması ve toplumda hayvan haklarına ilişkin farkındalığın gelişmesi hedeflenmektedir.

Açılış için gün sayıyor

Güzelbahçe Belediyesi ve İzmir Özel Türk Koleji’nin hayata geçirdiği proje, 2025-2026 eğitim-öğretim yılında, öğrencilerin katılımıyla kapılarını açacak. Merkez, ulaşılabilir, güvenli ve sevgi dolu bir yaşam alanı sunmanın ötesinde, toplumda hayvan hakları bilincinin güçlenmesine ve daha duyarlı bir nesil yetişmesine katkı sağlayacak.

Göztepe Spor ve Eğitim Vakfı “Gönülden İşler”

Göztepe Spor ve Eğitim Vakfı
Başkanı Emre Kızılgüneşler

■ HANZADE ÜNUZ

İzmir kentinin el üstünde tutulması gereken değerlerinden biri olan Göztepe Spor Kulübü'nün futbol takımı hep göz önünde... Peki, Göztepe'nin binlerce İzmirli çocuk ve gence kapılarını açan olimpiik branşlarındaki giderek artan gücünü kim biliyor?

Gelin sizlerle Göztepe Spor ve Eğitim Vakfı Başkanı Emre Kızılgüneşler'in sorularımıza verdiği yanıtlar çerçevesinde bu harika organizasyonu yakından tanıyalım...

Sayın Kızılgüneşler, Göztepe Spor ve Eğitim Vakfı'nın kuruluş öyküsü ve amaçlarını paylaşabilir misiniz?

Göztepe Spor ve Eğitim Vakfı, kısa adıyla GÖSEV sporun birleştirici gücünü temel alan bir organizasyon olarak kuruldu. Bizler Göztepe sevdalıları olarak GÖSEV'i kurmak için harekete geçtiğimizde ilk önce 2022 yılı Aralık ayında Vakıflar Müdürlüğü'nden oluru aldık. 2023 Mart ayında da lansmanımızı yaparak yola çıktık. Şu anda üyemiz olan 70 aktif iş insanıyla GÖSEV için projeler yürütüyoruz.

Biz öncelikle gençlerimiz ve çocuklarımızın geleceğine katkı sağlayacak sosyal sorumluluk projeleri üzerinde çalışıyoruz. Aynı zamanda Göztepe Spor Kulübü ile de inorganik bir bağımız var, olimpiik şubeler ile çok yakın çalışmalar yapıyoruz. Tabii ki futbol tarafına da elimizden gelen bir destek olduğu zaman yardımcı oluyoruz. Göztepe'nin İzmir'de ya da ulusal çapta lobi faaliyetlerini yürüterek, yerelde ve merkezi hükümetle ilişkilerine destek oluyoruz.

Her evde Göztepe
Bildiğimiz kadarıyla GÖSEV birçok proje yürütüyor. Başka neler yapıyorsunuz?

GÖSEV olarak “Şehrimin Takımı” projesini ilk biz başlattık. İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Valiliğimizle işbirliği içinde dezavantajlı bölgelerdeki çocuklarımızı okullarından öğretmenleriyle birlikte alıp Göztepe kadın voleybol maçlarına taşıdık. Üniversiteli gençlerimizden oluşan Göztepe UniForce grubunun desteğiyle bu sene 17 bine yakın öğrenciyi voleybol maçlarına götürdük. Geçen sene de

15 bin çocuğumuzu yine kadın voleybol takımımızın maçlarına götürmüştük. “Şehrimin Takımı” projesiyle Futbol Federasyonu’ndan bu yıl için yılın Fair Play ödülünü kazandık.

Çocukların bir gününü spor atmosferi soluyarak geçirmesini sağlıyoruz, ulaşımını ve kumanyalarını temin ediyoruz. İçinde kitaplar defterler olan çantalar hediye ediyoruz. Böylece 17 bin İzmirli çocuğun evine Göztepe ve spor girmiş oluyor. İzmir’de yaşayıp hayatında hiç spor müsabakası izlememiş bir çocuğa anlamlı bir gün yaşatıyoruz. Ayrıca müsabakalara götürdüğümüz öğrencilerimizin yüzde 70’inin kız öğrenciler olmasına dikkat ediyoruz. Çocuklar Cumartesi Pazar günleri kendi yaşadıkları bölgeden çıkıp yaklaşık dört saat boyunca spor heyecanı yaşıyorlar.

GÖSEV Eğitim Bursu

Vakfın sporcu eğitimi yanı sıra verdiği başka destekler var mı?

GÖSEV sporcusuna sahip çıkan bir vakıf, Göztepe’nin lisanslı sporcularına burs veriyoruz ve not ortalamalarını da takip ediyoruz. Aslında Vakfın kuruluş amaçlarından biri eğitim bursları, GÖSEV olarak geçen sene sportif başarıları olan otuz beş çocuğumuza eğitim bursu verdik. Bazı kolejlerle anlaşmalarımız var, jüri eşliğinde lisanslı sporcularımızdan burs alacak öğrencileri seçiyoruz. Çok başarılı bir sporcu ise aynı zamanda iyi bir eğitim almasını sağlıyoruz. Göztepe Kulübü’nün lisanslı sporcusu olduğu sürece eğitiminde de başarılıysa vakıf olarak eğitim masraflarını biz karşılıyoruz. İzmir dışından gelen bazı millî sporcularımızın barınma sorunlarını çözüyoruz, kirasını vakıf üstleniyor. O öğrencilerimizin hayatını kolaylaştırmak için kol kanat geriyoruz. Onlar da eğitimlerindeki başarıyı spor ile paralel götürmek için çok disiplinli, düzenli yaşıyorlar.

Yüz futbol okulunda 12 bin futbolcu

Vakıf sadece olimpik spor branşlarını mı destekliyor? Futbol alt yapısı ile ilgili çalışmalarınız var mı?

GÖSEV olarak Göztepe Spor Kulübü ile birlikte Futbol Okulları A.Ş.’yi kurduk ve futbol okullarını kulüpten devraldık. Anadolu genelinde açtığımız yüze yakın futbol okulunda tahminen 12 bine yakın

“Biz öncelikle gençlerimiz ve çocuklarımızın geleceklerine katkı sağlayacak sosyal sorumluluk projeleri üzerinde çalışıyoruz. Aynı zamanda Göztepe Spor Kulübü ile de inorganik bir bağımız var, olimpik şubeler ile çok yakın çalışmalar yapıyoruz. Tabii ki futbol tarafına da elimizden gelen bir destek olduğu zaman yardımcı oluyoruz.”

çocuğumuz futbol eğitimi alıyor. Futbol okullarımıza katılan çocuklara forması, şortu, tozluğu, ayakkabısıyla futbol kiti veriyoruz. Her yerde var futbol okullarımız, Hakkari’de var, Ağrı’da var, Sason’da var. Bakü’de ve Londra’da da Göztepe Futbol Okulları var, Göztepeli çocuklar dört bir yanda futbol okullarına katılıyor. Her sene düzenlenen turnuvalarda seçilen çocuklar eğer isterlerse İzmir’de Göztepe Futbol Akademisi’ne başlıyorlar.

Ne kadar çok çocuk spora yönelirse kötü alışkanlıklar, sigara gibi şeylerden çok hızla uzaklaşıp, rol model bulmuş oluyorlar. Binlerce çocuktan bahsediyoruz. Sonuçta hepsinin iyi birer futbolcu olması çok zor, belki yüzde beşi futbolcu olacak. Geri kalan yüzde doksan beş ne yapacak? Biz onların bundan sonra da o spor disiplini içerisinde yaşamasını istiyoruz. Altınordu’nun sloganı bizim için de geçerli, iyi vatandaş, iyi birey, iyi sporcu. En son turnuvarımızı Kuşadası’nda yaptık, Güneydoğu’dan Sason’dan, Antep’ten bütün futbol okullarından çocuklar geldi.

Olimpiyat hazırlığı

Olimpik branşlara önem veren kulüpler sıralamasında Göztepe üst sıralarda görünüyor. Sanırım yelken en önemlilerinden biri...

GÖSEV olarak Göztepe olimpiik şubelerimizde ihtiyaç duyulan noktalarda problemlerin aşılması için köprü olmaya gayret ediyoruz, güç birliği yapıyoruz. Bazı tesis problemlerimiz, yer problemlerimiz var. Mesela Urla Torasan’daki yelken tesisi yıkıldı, çok üzücü bir süreçti. Urla’da Yelken Şubemizle çözüm ortaklığı yaparak yapılaşma olmadan halka açık olan Yelken Kulübü kuruldu. Yelken A.Ş. alanı sportif amaçlı kullanıyor, içinde fizyoterapi merkezi, cafe, eğitim salonları, padel sahaları olan şık bir merkez oluşturuldu. Yelken sporcularımız da orada eğitime başladı, biliyorsunuz olimpiatlara hazırladığımız sporcularımız var. Yaklaşık 400’e yakın Göztepeli çocuk var yelken eğitimi alan, iddialı olimpiik gençler yetişiyor. Zaten Göztepe Yelken Şubesi, Türkiye’de İstanbul Yüzme İhtisası ve Fenerbahçe ile birlikte üç büyük kulüpten biri. Yelken Göztepe’nin en eski branşı, kuruluşu 1937. Şimdi aynı mantıkla yüzme, jimnastik branşlarında da tesis problemlerini halletmeye çalışıyoruz.

Göztepe’yi koruyan, İzmir’i de koruyor

Tarafatların yoğun ilgi gösterdiği kutlamalarla 100. yıl geride kaldı. Yeni hedefler var mı?

Bizde herkes Göztepe için bir tuğla koyuyor, Onursal Başkanımız Mehmet Sepil önderliğinde Göztepe’de yaşattığımız anlayış bu şekilde. Aramızda aradan tuğla çeken kimse yok, herkes katkı koymaya çalışıyor.

Göztepe bu yıl 100. yılını kutladı ama asıl önemli olan ikinci yüzyıl. Biz yüz yıl sarhoşluğunu bıraktık, asıl şimdi Göztepe’nin ikinci yüzyılı için kolları sıvadık. Kulüp zamanında o kadar kötü

günler yaşamış, o kadar iyi günler yaşamış ki bunların hepsi bir tecrübe. İnılmaz bir hafıza var şu anda Göztepe Kulübü’nde, bu tecrübe parayla satın alınacak bir şey değil. O bilgi birikimi var bizim arkamızda, nerelerde hata yaptık biliyoruz. Bir daha aynı çukura basmamamız lazım, nerelerde taş vardı, o taş takılmamız lazım.

Bu sırf bir Göztepe meselesi değil aslında Göztepe’yi koruduğunuz zaman İzmir’i de koruyorsunuz. Göztepe’yi koruyan, İzmir’i de korumuş oluyor. Bu bilinç İzmir için çok önemli. İzmir, Göztepe ve diğer spor kulüpleriyle birlikte ülkemizde spor kenti olmaya en çok yakışan şehrimizdir.

Göztepe Urla Yelken Tesisi

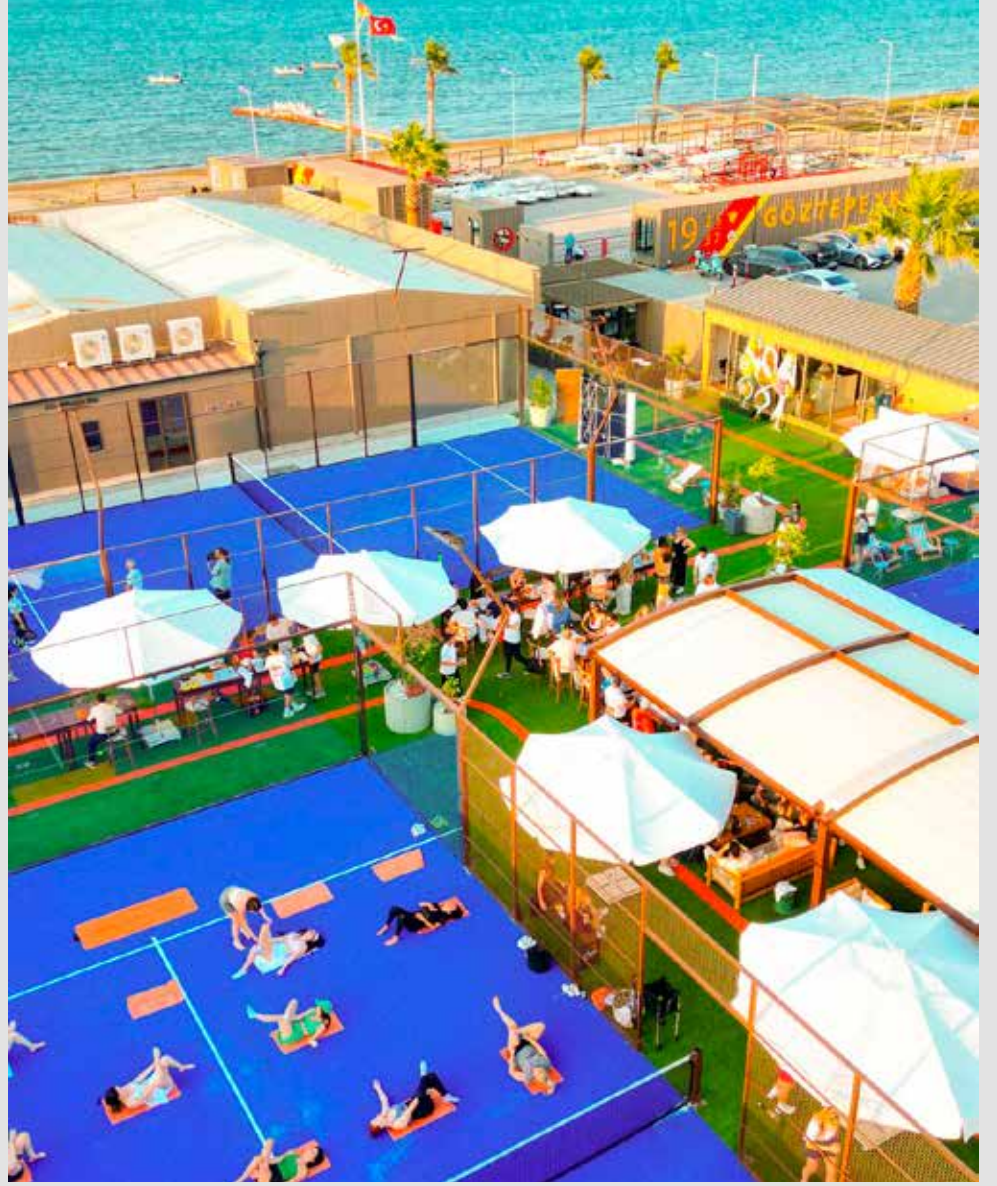
Göztepe Urla Yelken Tesisi Türkiye'nin en büyük üç tesisinden birisi. Tesis, ulusal ve uluslararası organizasyonlarda 500 sporcunun yelken yapmasına olanak sunuyor.

Urla Kum Plajı'nda yer alan tesis hem milli sporculara hem de spor okulunun yelken ve rüzgar sörfü öğrencilerine hizmet veriyor.

Halka açık olan tesiste; reformer pilates, mat pilates, personel training, strechiness, cross training, yoga, beslenme danışmanlığı hizmetleri veren bir spor salonu, manuel terapi, medikal masaj, skolyoz tedavisi, sporcu sağlığı gibi hizmetler veren bir sağlık birimi, bunların yanı sıra; sosyal bir alan oluşturmak adına bünyesinde 3 kort barındıran Padel Tenis alanı da bulunuyor.

Orange Padel'de dünyanın en kaliteli malzemelerinden oluşan ve uluslararası standartlarda üç kort, sağlık barı, soyunma ve dinlenme odaları, rejenerasyon havuzu yer alıyor. Orange Padel iş dünyasının, gençlerin, sosyalleşme, spor, sağlıklı bir arada yaşamak isteyenlerin merkezi olmayı hedefliyor.

Yelken tesisinde ayrıca; sporculara ve üyelere öğle yemeği ve kafe hizmeti veren bir kafeterya bulunuyor.

Göztepe Spor Kulübü Yelken Şubesi, halihazırda optimist, 420, ILCA, Techno 293, IQ Foil ve yat sınıflarında 100'ü aşkın sporcu ile faaliyetlere devam ediyor.

Göztepe 17 branşta faaliyet gösteriyor

Göztepe Spor Kulübü'nün olimpik branşlar olarak en önemli misyonunun ülkemiz gençlerini nitelikli spor ve bilimin ışığında bir eğitimle buluşturmak olduğu bildiriliyor. Kulüp aktif olarak faaliyet gösterdiği 17 branş ile Türkiye'nin en çok branşa sahip spor kulüplerinden biri ve 3000'in üzerinde sporcuya ev sahipliği yapıyor.

17 farklı branşta spor okulundan, altyapıya, ulusal müsabakalardan, olimpiyat müsabakalarına kadar uzanan bir yolda sporculara destek oluyor. Bu desteğin sürdürülebilir olması ise Kulübün en büyük amacı.

Göztepe; voleybol, basketbol, hentbol, yelken, windsurf, yüzme, cimnastik, okçuluk, eskrim, satranç, bilardo, judo, taekwondo, briç, masa tenisi ve triatlon branşlarında aktif faaliyet gösteriyor.

Olimpik branşlarda sürdürülebilir başarı ve gençlerin sporla buluşması noktasında tesisleşmeyi önemseyen Göztepe Kulübü, her zaman daha kaliteli şartlar için projeler üretiyor.

Spor okulları eğitimlerinin sürdüğü Gürsel Aksel Stadyumu Olimpik Branşlar salonlarına haftada yaklaşık 1000 sporcu katılıyor.

Bazı branşlarda 2028 LA Olimpiyatlarına iddialı olarak hazırlanan Göztepe, her alanda olduğu gibi sporda da fırsat eşitliğini önemsiyor. Yüzlerce kız çocuğumuzu sporla bir araya getirirken milli sporcularımızı rol model olarak konumlandırıyor. Dezavantajlı gençleri sporla buluşturmak için projeler üretiyor.

Voleybol, basketbol ve hentbol takımları İzmir'i temsil ediyor.

İzmir'in Sultanları 2025-26 sezonunda voleybolun zirvesi olan Sultanlar Ligi'nde mücadele edecek ve İzmir'i temsil edecek. 20 yıl sonra parkeye dönen basketbol takımı ise ilk sezonunda şampiyon olarak TBL'ye yükselirken salonda yarattığı coşku ve gerçekleştirdiği etkinlikler ile basketbol camiasında ses getirdi.

Kulübün hentbol şubesinde 7 sporcu altyapı yaş gruplarında milli takım daveti aldı. Son yıllarda yeni bir yapılanmaya giren olimpiik branşlardaki takımlar sürdürülebilir bir başarı için altyapıya da önem veriyor. Göztepe, gerek voleybolda gerekse de basketbolda Türkiye Şampiyonalarında mücadele eden altyapı takımları ile geleceği şekillendiriyor.

Milli sporcular kulübün gurur kaynağı

Jimnastik sporcusu Ferhat Arıcan, 2020 Tokyo Olimpiyat Oyunları'nda gösterdiği tarihe geçen performansı ile ülkemiz ve kulübün ilk olimpiyat madalyasını kazandı. Milli jimnastikçiler Ferhat Arıcan, Mehmet Ayberk Koşak ve

Mert Efe Kılıçer 2028 Olimpiyatları için tüm kararlılıklarıyla hazırlanıyor! Aynı zamanda jimnastik şubesinin başkanlığını da yapan Ferhat Arıcan, spor okullarındaki çocukların ve eğitimleri ile yakından ilgilenerek İzmir'imizin çocuklarını, olimpiyat madalyalı bir sporcunun vizyonu ve bakış açısı ile buluşturuyor.

Milli okçu Zeynep Köse katıldığı uluslararası turnuvalardaki başarıları ile Göztepe'nin altyapı sporcularına ilham kaynağı... Paralimpik okçu Büşra Ün seçmelerde gösterdiği başarılı performans ile milli takıma dahil olurken hedefini LA28 olarak belirledi.

Genç yelkenci Defne Simay Başdağ, Techno293 Dünya Şampiyonası U17 Kızlar kategorisinde Dünya Şampiyonu olarak büyük bir başarıya imza attı. IQ Foil sporcusu Artun Şenol ise LA 28 hedefi yolunda çalışmalarını tüm hızıyla sürdürüyor.

Türkiye şampiyonalarında ulusal dereceler alan pek çok alt yaş yüzme milli takım daveti alırken, eskrim, yelken ve taekwondo branşlarında da genç Göztepeliler ulusal ve uluslararası turnuvalarda kulübü ve ülkemizi temsil ediyor.

Taekwondo şubesini yöneten Serkan Tok ve taekwondo branşının en önemli isimlerinden, iki olimpiyat madalyalı Servet Tazegül yeni madalyalar için gençlere örnek oluyor.

Altyapı yaş kategorilerinde bilimin ışığında, sıkı bir disiplinle çalışan yüzme şubesi çalışmalarının meyvesini toplanmanın mutluluğunu yaşıyor. Sezon boyunca çok sayıda turnuvadan madalyalarla ayrılan yüzücüler son olarak uluslararası turnuvalarda aldıkları dereceler ile camiayı gururlandırdı. Güney Kıbrıs'ta düzenlenen Multinations Gençler Yüzme Şampiyonası'nda yarışan Pinar Dönmez, 50 metre kurbağalama kategorisinde 00:32:52'lik derecesi ile üçüncü olarak bronz madalyayı ülkemize kazandırdı.

Göztepelili milli sporcu Derin Akar, 2025 ISF Gymnasiade U15 Şampiyonası'nda 50 metre kelebek yarışında dünya üçüncüsü olarak bronz madalyanın sahibi oldu! Aynı organizasyonda 100 metre serbestte 4.'lük elde eden sporcumuz, farklı kategorilerde toplam 3 madalya ile yarışmayı tamamladı.

Özel Manisa Organize Sanayi Bölgesi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

■ İ. HAKKI KESİRLİ

ESiAD Yaşam dergimizde meslek liselerimizi tanıtmayı sürdürüyoruz. Bu sayıdaki konuğumuz Manisa OSB içinde 2012 yılında eğitime başlayan MOSTEM Özel Manisa Organize Sanayi Bölgesi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi.

Ülkemizde OSB'ler içinde özel meslek liseleri açılmasının öncüsü olan, Türkiye'nin her yerinden öğrenci kabul eden bir sisteme sahip okulun genç ve okula yürekten bağlı müdürü Mehmet Ali Özfiliz ile konuştuk.

Önce ben sizi tanımakla ilgiliyim. Siz nereden geldiniz? Buraya nasıl geldiniz? Eğitim geçmişiniz nedir?

Tabii. Ben Okul Müdürü Mehmet Ali Özfiliz Sakarya Üniversitesi'nden 2004 yılında Metal Teknolojileri alanından mezun oldum. Aslen Aydınlıyım. Lise eğitimimi Aydın'da tamamladım. Üniversiteden mezun olduktan sonra sanayide mesleğimle ilgili görevlerde bulundum. İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi'nde Döküm alanında faaliyet gösteren bir firmada kalite kontrol bölümünde, İzmir Atatürk Organize Sanayi

Bölgesinde metal sac işleme alanında faaliyet gösteren bir firmada eğitim biriminde eğitici personel ve eğitim yöneticisi olarak, İzmir Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi'nde kaynaklı imalat ve soğuk dövme yapan bir firmada kalite kontrol ve güvence şefi olarak görev yaptım.

2014 yılında MOSTEM' de Metal Teknolojileri alanı kurulacağı ve bu alanda deneyimli teknik öğretmen arayışları olduğu yönünde bir teklif aldım ve hayallerimde olan öğretmenlik mesleğini icra edebilmek için Metal Teknolojileri Öğretmeni olarak Mostem' de görev almaya başladım. 2019 yılından beri idareci olarak görev yapmaktayım.

Sanırım MOSTEM örnek ve ilk olan bir okul. Kuruluş öyküsünü anlatabilir misiniz?

Proje, 2010 yılında OSB içinde tanımlanan alana meslek lisesi binası yapılması ile başlıyor. Hedef tabii ki liseden mezun olan öğrencilerin OSB'deki fabrikaların ara eleman ihtiyacının karşılanması...

Binayı tamamlıyor ve Milli Eğitime devrediyorlar. Fakat işler hedeflendiği gibi gelişmiyor. Manisa Organize Sanayi Bölgesi yönetimi hayalindeki işleyişe ulaşamayınca binayı geri almak ve kendi yönetmek istiyor. Manisa Organize Sanayi Bölgesi'nden bir heyet ile Ankara'da Bakanlık nezdinde gerçekleştirilen yoğun görüşmeler neticesinde Organize Sanayi Bölgeleri içerisinde Özel Meslek Lisesi kurulabilmesi ile ilgili yasal altyapı hazırlanıyor.

Üstüne bir de para mı veriyorlar?

Sistem kurgusu içerisinde Bakanlık Milli Eğitim'de meslek liselerinde öğrenci başına yapılan harcamayı hesaplıyor. Hiçbir giderine karışmadıkları ve özel sektör tarafından yönetilen bir model onlara da kazançlı geliyor. Okula devam eden her öğrenci için her yıl Cumhurbaşkanlığı seviyesinde bir kararnameye bir katkı payı belirleniyor. Şu anki rakam ortalama her öğrenci için 50 bin TL. Bölge yönetimimiz bütün şartları kabul ediyor ve "Biz de öğrencilerimize ücretsiz öğle yemeği vereceğiz" diyor. Bu bağlamda OSB'ler içinde Açılan Özel Meslek Liseleri Kanunu ortaya çıkıyor ve bunun ilk uygulayıcısı bizim okulumuz oluyor. Manisa Organize Sanayi Bölgesi binayı devralıyor, yeni öğretmenler geliyor ve idareci kadrosu

da değişiyor. Meslek lisemiz artık eğitime özel okul standartlarında devam ediyor. Değişim çok çabuk gerçekleşiyor. Öğrencilerle kurulan doğru iletişim, fabrikaların ve Manisa Organize Sanayi Bölgesi'nin okulu sahiplenmesi ile öğrencilerde eğitim-öğretim noktasında olumlu değişiklikler gözlemleniyor. Bu değişim herkes tarafından görüldüğü takdir edilir noktaya geliyor.

Ben binayı çok büyük gördüm. Galiba bir ikinci giriş kapısı da var...

Şu an içinde bulunduğumuz bina rezerv alan olarak ayrılmış ve meslek yüksekokulu olması düşünülmüş...

Ancak Manisa Organize Sanayi Bölgesi Mostem'deki olumlu gelişmeleri gözlemleyip sanayinin ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurduğunda bu alanın da Özel Mostem Lisesinin 2. Kısmı olarak devam etmesi gerektiği görüşü ağırlık kazanıyor ve bugünkü şekline gelecek şekilde projelendiriliyor. Burada 192 kişilik bir pansiyonumuz var. Dört kişilik odalarda iki tualeti standart olan bir yurt düşünün. Arkada bir kapalı spor salonumuz var. Salonumuz ulusal seviyede müsabaka oynanacak standartlara sahip. Halı sahamız, yarım basketbol alanımız var. Aynı zamanda amfi tiyatromuz da mevcut. Burası otuz beş dönümlük bir alan.

“Meslek lisesi memleket meselesi” sözünü rahmetli Vehbi Koç söylediğinde belki bu kadar anlam ifade etmemişti. Bugün herkes o sloganı Vehbi Koç’un söylediğini bilmeden tekrar ediyor ama 12 sene önce sloganı iyi anlayıp bu hamleyi yapmak çok büyük bir ileri görüşlülük gerektiriyor. Bölgemiz bu anlamda gerçekten çok ileri görüşlü ve sonrasında diyorlar ki; bu okuldan mezun olan çocuk sahaya çıktığında asgari kendi mesleğiyle ilgili bir fabrikada görev alabiliyor olsun.

Anladığım kadarıyla okulun birinci önceliği kaliteli eğitim veren bir meslek lisesi olmak. Bunu nasıl sağlıyorsunuz?

Okulumuz kurulurken bir danışma kurulu tahsis ediliyor. Kurul üyeleri meslek lisesinden mezun olmuş mühendisler, fabrika sahipleri ve üst düzey yöneticilerden oluşturuluyor. Bu kurul okulun gelişimindeki bütün basamaklarda söz sahibi ve adeta akıl hocalığı yapıyor. Biz yılda en az iki kez toplanıyoruz. Onları bilgilendiriyor, yaptığımız işlerle ilgili dönütler veriyoruz. Kurul, sahadaki sesi okula yansıtmaya çalışıyor ve ona göre karar alıyor.

Örneğin, geçmiş yıllarda eğitim alanında yapılan birtakım değişikliklerin mühendis yetiştirmeyi olumsuz etkilediğini, meslek lisesinden gelmeyen mühendislerle aynı frekansı yakalayamadıklarını fark ediyorlar ve diyorlar ki; biz meslek lisesini güçlendirelim. Eğer öğrenci meslek lisesinden çıkar, mühendis olursa, o zaman gerçek anlamda aynı frekansta oluruz ve tam randımana ulaşırız. Okul diyor ki o yüzden bizim için her şeyden önemlisi iyi bir meslek lisesi olmak. Buna göre çalışmalar yapılıyor.

Tam da onu soracaktım. Nasıl yapıyor? Sanırım öğretmen seçimi de önemli...

Danışma Kurulumuz atölyelerin kurulumunda ve bölümlerin kontenjanlarını belirlemede özel çalışmalar yapıyor. Bizim OSB’mizin büyük çoğunluğu makine ve kalıp imalatı üzerine faaliyet gösteriyor. Bu yüzden okul kontenjanları belirlenirken makine bölümünü önde tutuluyor. Toplam öğrenci sayımızın yarısı şu anda makine ve tasarım bölümünde... Metal bölümü, elektrik ve otomasyon bölümlerinin kontenjanları da ihtiyaca göre belirleniyor. Danışma Kurulumuzun örnek olacak bir diğer kararı; atölyelerin kurulumunda fabrikalarda kullanılan cihazların markasına varıncaya kadar aynı olmasının sağlanması. Tasarım programlarının da aynı olması, çocuklarımızın mezun olup fabrikalara gittiklerinde sorun yaşamamalarını sağlıyor.

Meslek öğretmeni tabii ki çok önemli... Okulun güçlü tarafını meslek olarak belirlemişseniz sizin meslek öğretmeni tarafınızın da güçlü olması gerekiyor. Sahada görev almış, çeşitli tecrübeler

edinmiş arkadaşları meslek öğretmenlerini okula almayı deniyorlar. Hatta bazı fabrikalar bu değerli elemanlarını vermek istemiyor. Ancak sonuçta onların yetiştireceği öğrencilerin kendilerine iyi elemanlar olarak döneceğini göerek, feragat ediyorlar. Başarı üretim alanlarının sağladığı destekle geliyor... Bu okul mesleki anlamda çok güçlü... Hiçbir şekilde sanayiden kopuk değil, aksine sanayinin üstüne giden, beraber işler yapmayı düşünen bir platforma bürünüyor. Manisa Organize Sanayi Bölgesi’nin meslek eğitimine inanmışlığı ve bu anlamdaki desteği inanılmaz. Bu okul aslında bir inanmışlığın yansıması...

“Meslek lisesi memleket meselesi” sözünü rahmetli Vehbi Koç söylediğinde belki bu kadar anlam ifade etmemişti. Bugün herkes o sloganı Vehbi Koç’un söylediğini bilmeden tekrar ediyor ama 12 sene önce sloganı iyi anlayıp bu hamleyi yapmak çok büyük bir ileri görüşlülük gerektiriyor. Manisa Organize Sanayi Bölgemiz bu anlamda gerçekten çok ileri görüşlü ve sonrasında diyorlar ki; bu okuldan mezun olan çocuk sahaya çıktığında asgari kendi mesleğiyle ilgili bir fabrikada görev alabiliyor olsun. İçlerinde gerçekten sahanın ihtiyacı olan, kendini mühendisliğe taşıyabilecek cevherler varsa bunlar da desteklensin ama bizim okulumuzun temel gayesi ana eleman yetiştirmek.

Şöyle bir söylemimiz var: “İş arayan değil, işte aranan toplumda saygın insan”

Toplum maalesef geçmişte yapılan yanlış uygulamalar sebebi ile sanki vasıfsız gençler meslek lisesine gider algısına büründü ve okul ilk açıldığı yıllarda gerçekten bu algıyla çok mücadele ettik ama 13. yılımıza giriyoruz, Manisa’da konumlandırıldığımız yer fen liselerinin arkasından mühendislik hedefi olan bütün çocuklar bu okula gelmek istiyor. Çünkü biz burada meslek lisesine vasıfsız öğrenci gider algısını kırdık. Bizim üst dilimlerden gelen öğrencilerimiz de var ama “Kesinlikle şu puanın altındaki öğrenciyi almayız” diye bir söylemimiz hiçbir zaman olmadı. Kurulduğumuz günden beri herkese açık bir platform oluşturduk. Oraya her-

kes başvurdu. Biz yukarıdan aşağıya ülke genelinde yapılan LGS sınavını baz alarak ve ailelerle görüşmeler yaparak kontenjanlarımızı doldurduk. Aynı yön-teme devam ediyoruz.

Peki, Türkiye'nin her bölgesinden öğrenci kabul ediyor musunuz?

Kriterlerimiz ve pansiyonumuzun buna uygunluğu varsa kabul ediyoruz. Şu an okuyan öğrencilerimiz içinde Muş'tan, Samsun'dan, Aydın'dan, Balıkesir'den, Ankara'dan öğrencimiz var. Yani ülkenin çeşitli yerlerinden arıyoruz ve bu okula girmek için mücadele ediyor herkes. Kökünde bahsetmiş olduğum işte bu danışma kurulu, bölgenin bu olaya ilgili bir noktaya geldi okul. Özellikle sanayide yaptığımız projeler sanayicinin de dikkatini çekti. Mesela meslek lisesi denince herkesin aklına gelen bir döner sermaye konusu geliyor. Devlet okullarında bu konu biraz daha elzem ve başarıyı döner sermayeden elde ettikleri gelirle ilişkilendiriyorlar. Yani sen dışarıda yapılacak bir işi paraya dönüştürüp çok para kazanıyorsan iyi bir okulsun...

Biz bu kurgunun hatalı bir yaklaşım olduğunu analiz ettik ve bölgemize sunduk. "Efendim biz sanayiden kopmayalım ancak bizim okulumuzda döner sermaye uygulaması yapılması eğitimi sektöre uğratacaktır" dedik. Sebebi de şu, burada bir sürü teçhizatımız var. Birazdan aşağı indiğimizde siz de göreceksiniz. Bu teçhizatlar ile üretim yapabiliriz. Bir sabun örneği vereyim. Sabunun bir üretim yolu var. O yolu izleyelim ve on milyon ton sabun üretelim. Bütün Türkiye'deki okullara satalım. Bir milyar TL para elde edelim. Peki öğrenci bundan ne kazanacak?

Binlerce okul sırası da üretebilirsiniz o zaman burası fabrika olur, eğitim kurumu olmaz...

Aynen, bunu anlattık. Bizler özel sektörün içinden gelen insanlar olduğumuz için özel sektörün beklentisini de anlıyoruz. "Sakin bizi bir şey üretmekten kaçıyor gibi yorumlamayın. Aksine biz özel sektörle ortak projeler yapalım, bir şeyler üretelim ama asla bir tedarikçi ilişkisi, maddi ilişkinin öncelendiği bir kurgunun parçası olmayalım..." Fabrikaların ihtiyacı olan, özellikle makine alanında, çünkü o alanda ger-

Özel Manisa Organize Sanayi Bölgesi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin yüzde 50'si eğitimleri boyunca edindikleri bilgi ve deneyimleri mezuniyetleri sonrasında fabrikalarda üretimin hizmetine sunuyor.

çekten güçlüyüz. Makine alanındaki ya da farklı alanlardaki ihtiyaçlara bakalım ve bu ihtiyaçları eğitimden koparmadan öğrenciyle beraber üretelim.

Bu önerimiz sahada karşılık buldu. Firmalarımızdan bazıları geldi. “Hocam biz bir kalıp üreteceğiz. Kalıp yüz parçadan oluşuyor. Bunlardan hangilerini üretebilirsiniz?” diye sordular. Çünkü tabii makine parkımız güçlü diyorum ama büyük boyutlarda parçalar var. Hepsini yapamayız. Sahadaki arkadaşlarımız, alandaki başkanımız, yardımcı arkadaşlar hemen projeyi incelediler. Yirmi parçanın bize uygun olduğuna karar verdik. Peki, bu yirmi parça bizim eğitim programımızla uyumlu mu? Hemen oraya baktık. Dediler ki; “Müdürüm zaten biz boş bir parçayı delegecektik. Fabrikanın bize verdiği kalıbın birinde delme işlemi var.” Eğitimimizle birebir örtüşüyor yani çocuk bir şeyi atlama-yacak. Öbür tarafta yüzey tornalama yapılacaktı bu da bizim eğitim programımızda var. Rayba yapacaktık, pah kıracaktık, hepsini karşılıyor. Tamam, eğitim programımızla uyumlu 20 parça. Bunda mutabık kaldık.

Firmaya döndük dedik ki; bizi sıkıştırmayacaksınız. Biz sizin bir tedarikçiniz değiliz. Bu işi çocuk geliştirmek, okulu geliştirmek, öğretmeni diri tutmak için yapıyoruz. Sonra çocuklarımızı götürdük, ürettiğimiz parçaların nasıl kullanıldığını yerinde gösterdik. Onlara yaptıkları işin ne kadar değerli olduğunu anlatmaya çalıştık. Bu çalışmalarımız mesleki tarafımızın güçlenmesine çok ciddi katkı sağladı.

Mesleki gelişimin yanında sosyal kültürel gelişim de çok önemsedığımız, üzerinde çalıştığımız bir konu. Bu noktada gelişmek için firmalar ile mentorluk, koçluk çalışmaları, kadına dair projeler, sosyal-kültürel etkinlikler, çeşitli uzmanlardan söyleşi ve sunumlar ile destek alarak önemli mesafeler kat ettik. Çocuklarımıza “Kariyer ve Pilav Günü” tasarladık. Bu yılki Kariyer ve Pilav günümüzde 44 firma okul bahçesine stant açtı, çok güzel bir organizasyon ile sanayi ve öğrenciyi buluşturdu. Hatta bu girişimimiz diğer okullar tarafından çok benimsendi, diğer okullar da yapmaya başladı. Bu anlamda da öncü olduk. Çok mutluyuz.

Çünkü biz gerçekten “meslek lisesi memleket meselesi” konusunu çok

özümsemiş bir okuluz. Yönetimimiz de aynı şekilde. Okula kim gelirse gelsin biz tek olalım, bir numara olalım, böyle bir kaygımız yok. Beraberce gelişmemiz lazım, herkesin gelişmesi lazım. Çünkü ülke için gerçekten meslek lisesi çok önemli ve değerli.

Milli Eğitim Bakanlığı dahi böyle bir okul, bu yaklaşımda bir okul açılacağı zaman “Lütfen gidin önce Manisa Organize Sanayi Bölgesi’ndeki MOSTEM’i görün” diyor. Biz de kimseden hiçbir şey saklamıyoruz. Bu okuldan ilham alan başka bir şehrin okulundaki öğrenci de aynı hizmeti alsın istiyoruz.

Sizi örnek alan hangi okullar var?

Biz bir ilk olduğumuz için Manisa’yı MOSTEM’i gezip okul açan ilk şehir Antalya. Antalya’nın kurucularıyla çalıştık. Hatta onlar çokça gidip geldiler. Antep, Bursa, İstanbul İkitelli’de, İzmir, Denizli gibi birçok şehirde bizimle aynı anlayışta okullar var ama söyleşimizin başında söylediğim gibi biz meslek lisesini önceleyen anlayışımızla diğerlerinden de ayrılıyor.

Bu bahsettiğiniz şehirlerde açılan okullar da özel değil mi?

Tabii özel, yanlış hatırlamıyorsam bu okulların toplam sayısının 52 olması lazım. Ancak biz sahaya eleman yetiştiren meslek lisesi anlayışımıza sıkı sıkıya bağlılığımızla farklılık yaratıyoruz. Seçilmiş üst puan diliminden öğrenciye hitap etmiyor, bütün puan dilimlerinden, bütün katmanlardan öğrencilerin bir arada eğitim aldığı okul olmaya çalışıyoruz.

Siz öğrenciyle ve aileyle birebir görüşerek mi öğrenci alıyorsunuz? Bunu biraz açar mısınız?

Bu sene mayıs ayının ikinci haftasında açtığımız bir on-line başvuru platformumuz var. Herkes başvurabilir. Puan kısıtlaması yok. Başvurunun belirli bir süresi var. Bu yıl 4 Temmuz haftasında kapattık. Biz formumuza başvuru yapan öğrencilerin sınavdan sonra açıklanan puanlarını tespit ediyoruz. Sonra sadece o grup içinden seçimi-mizi yapıyoruz.

Puan öncelikli bir düzenleme yapmayı da doğru bulmuyoruz. Ancak ülkemizde maalesef süreçleri doğru götürmek için genele yayılmış bir şeyi baz almamız gerekiyor. O yüzden LGS puan-

nını baz alıyoruz. O grubun puanlarını sıralıyoruz. Geçmiş tecrübelerimize dayanarak 400 öğrenci alacaksak 800 öğrenciyi aileleriyle beraber görüşmeye davet ediyoruz. Bu görüşmedeki amacımız öğrenciyi elemek, bu kötü, bu iyi demek değil. Öğrenci buraya acaba araştırarak mı gelmiş yoksa birisi kolundan tutup onu zorla mı buraya çekmiş? Bunu tespit etmeye çalışıyoruz. Arka planda da ben okul müdürü olarak geçtiğimiz yıl yeni bir uygulamaya geçtim, velilerle görüşüyorum. Önce onlara gruplar halinde konferans salonunda sunum yapıyor, okulun amacını anlatıyorum. Çünkü insanlar bu binaya, organize sanayi bölgesine geldiklerinde büyüleniyorlar. Bakıyorlar kapıda güvenlik görevlisi, her yer tertemiz, çalışma kadrosu genç ister istemez etkiliyor insanları. Öğle yemeği ücretsiz. Veli olarak düşünün, asgari seviyede bir velinin isteyebileceği her şey burada var. Dolayısıyla herkes buraya girmek istiyor ama bizim amacımız az önce söylediğim gibi buradaki okuyan öğrencilerin asgari seviyede fabrikada çalışması. Velilere şunu anlatıyorum. Çocuğunuzun bu okula gelmesi ya da gelmemesi hiç önemli değil ama birbirimizi doğru anlamamız çok önemli. Biz bu okulda OSB’nin ve devletin kaynaklarını kullanıyoruz. Buraya gelen çocuğun bir hedefi olmalı. Siz çocuğunuzu fabrikalarda görev alan biri olarak görebiliyor musunuz? Herkesin dünyaya bakışı farklı...

Bir başka durum da buradaki tüm öğrencilerin mühendis olacağını düşünmeleri, velilerimize bu durumu anlatmaya çalışıyorum. Biz mühendis yetiştirmiyoruz. Çünkü Türkiye’nin bu kadar mühendise ihtiyacı da yok. Biz test ettik, inandığımız gerçekler üzerinden velileri bilgilendiriyoruz. Yüksek puanlı bir öğrencinin buraya girip bir ay sonra ayrılması başarı hikayesi değil. Bizim için başarı hikayesi şu: Gelen öğrenciyi mezun ettim, mezun ettiğim öğrenci fabrikada. Bizim odaklandığımız taraf bu. Bunu geliştirmeye çalışıyoruz. Bir de gerçekten yetenekli ve alanında Mühendis olmuş ise tam olarak okulun kendini gerçekleştirdiğini düşünebiliriz. OSB’de bu yaklaşımdan memnun... Şu anda işe alımlarda MOSTEM’li olmak bir ayrıcalık... Okulumuz böyle başarılı bir marka oluşturdu.

Mezunların yüzde kaç fabrikalarda çalışıyor?

Şu anda mezun ettiğimiz yaklaşık 3500 öğrencimiz var. Rehberlik servisimizle yaptığımız özel takip çalışmaları var ama maalesef KVKK'dan kaynaklanan bazı engeller yüzünden net veriye ulaşamıyoruz. Yani bireysel aramalar, sosyal medya üzerinden takipler gibi sistemleri kullanarak yaptığımız araştırmalarda, yaklaşık öğrencilerimizin yüzde 50'sinin fabrikalarda mesleğini devam ettirdiğini görüyoruz. Bu rakam, Türkiye ortalamalarının çok üzerinde ve bu anlamda bizi farklı kılıyor. Biz bu oranı daha yukarıya çekmeyi hedefliyoruz.

Mezunlar derneğiniz var mı?

Dernek kurmadık henüz. Projelerimiz arasında var. Çok genç bir okuluz aslına bakarsanız. Milli Eğitim ile çok uyumlu bir çalışma içindeyiz. Giderleri yüksek bir okuluz. Devletimizin yapmış olduğu katkı şu anki giderlerin yüzde 40-45'ini karşılıyor. Kalan yüzde 55-60'ı bölgemiz sağlıyor. Günümüz koşullarında personel maaşları, enerji giderleri, ulaşım giderleri, bakım onarım giderleri, temizlik giderleri, eğitim öğretim süreçlerindeki malzeme giderleri, öğle yemeği giderleri düşünüldüğünde devlet desteğinin bunları karşılaması maalesef mümkün değil. Manisa Organize Sanayi Bölgesi bu anlamda hiçbir zaman bizi yarı yolda bırakmıyor. Mantık çerçevesinde öğrenciyi geliştirecek, okulu geliştirecek her uygulamayı destekliyor.

Peki, hangi bölümler var okulda o konuda bilgi alabilir miyiz?

Bizim dört bölümümüz var. Metal, makine ve tasarım, elektrik-elektronik ve endüstriyel otomasyon olmak üzere... Şu anda toplam 1812 öğrencimiz var. Yaklaşık sekiz yüz dokuz yüz civarı öğrencimiz makine bölümünde eğitimlerini sürdürüyor. Elektrik, elektronik ve otomasyon bölümü de yaklaşık dört yüz civarında oluyorlar. Kalan tarafta da metal öğrencilerimiz oluyor. Böyle bir dağılımımız var genel olarak. Burada biz çocuklarımızın eğitim süreçlerini yaşamla da entegre etmeye çalışıyoruz. Bir meslek lisesiyiz ama biz tiyatro da yapıyoruz. Çeşitli müsabakalar, söyleşiler, yazar ve şair günleri yapıyoruz. Çocuklarımızı geliştirecek her etkinliği okula taşıyoruz. Firmalarla

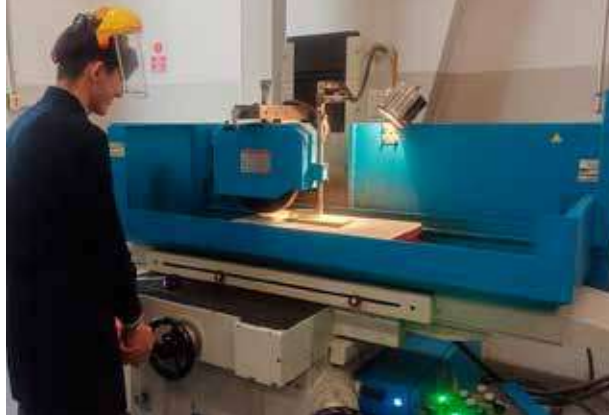

MOSTEM bölgede bulunan fabrikalar için üretim de yapıyor. Bu üretimlerin eğitim programına uygun olması, öğrencilerin üretirken öğrenmeleri okulun olmazsa olmaz şartlarından...

Manisa OSB yönetimi okulun teçhizat ihtiyaçlarının karşılanmasında büyük destek sağlıyor.

yürüttüğümüz ödül almış başarılarımız var. Mesela Maxion İnci firmasıyla bir işbirliğimiz var. Onların Cevdet İnci Vakfı ile yürüttükleri bir destekleme programı var. O program Avrupa'da ödül aldı. Her yıl standart olarak onuncu sınıfa geçen, bizim ön elemeyi geçirdiğimiz öğrencilerimizle görüşmeler yapıyorlar. Onlarla bir kariyer geliştirme planlaması yapıyorlar. Çocuklarımıza kişisel gelişim eğitimleri veriyorlar. Zaman zaman fabrikalarında teknik inceleme gezileri düzenliyor ve maddi olarak da bazı öğrencilerimizi destekliyorlar.

Tırsan ve Festo firmalarıyla istihdam ve kadın odaklı işbirliklerimiz var. Sarıgözoğlu ve Bosch firmalarıyla yaptığımız işbirlikleri var. Bunlar öğrenciyi geliştirmek, kendini değerli hissetmesini, yaptığı işin değerli olduğunu görmesini sağlamak için yapıyor. Hayatın sadece derslerden ibaret olmadığını kavramalarını, okul içinde yaklaşımlarla kendini güvende hissetmelerini, özgüvenli bir şekilde hareket etmelerini önemsiyoruz. Bölgeden aldığımız geri bildirimlerde özgüvenli ve dengeli çocuklar yetiştirdiğimiz yönünde... Bunlar bizim için moral ve teşvik kaynağı oluyor.

Üniversitelere mühendisliğe kaçırduğunuz mezunlarınızın oranı ne?

Mühendislikte şöyle, bizim her yıl yaklaşık sekiz ya da on mezunumuz mühendislik fakültelerine gidiyor. Biz her yıl dört yüz civarı öğrenci mezun ediyoruz. Bunların büyük çoğunluğu bizim okulumuzun amacına uygun olarak "Hocam biz sahaya çıkacağız" diyorlar. Onları sahaya gönderiyoruz.

Üniversite odaklı çocuklarımız da oluyor. Bunların içinde de meslek yüksekokuluna giden, farklı mühendislik dallarına giden çocuklarımız var. Bahsetmiş olduğum 8 - 10 rakamı, kendi alanında yani makinada okuyan bir çocuğun makine mühendisi, elektrik okuyan bir çocuğun elektrik mühendisi fakültelerine gitmesini ifade ediyor. Yoksa çevre mühendisi olmuş, tekstil mühendisi olmuş ya da farklı alanlara gitmiş çocuklar bizim için başarı değil, bunlar aslında yanlış planlama, bizim göremediklerimiz ya da yolda değişen durumlar. Bizim başarı odağımız çocukların doğru yere gidebilmesiyle ilgili, bunu yapabiliyorsak başarılıyız

yoksa üniversiteye yerleşip de çiçekçilik okuyan çocuk ne bu okulunun amacına ne de OSB'nin amacına hizmet eder. O yüzden biz amacımıza uygun hareket etmiş çocuklarımızı üniversiteye aktardığımızda başarı sayıyoruz ve rakamlarımıza ekliyoruz. Kalan mühendislikler belki farklı alanlardan faydalı olacaklardır ama okulun amacına uygun değil.

Mezunlarınızın fabrikalarda istihdam durumları nasıl?

Her yıl yaklaşık beş yüz mezunumuz oluyor ve bu mezunlarımızın büyük çoğunluğu okuldan iş sahibi olarak çıkıyor. Bu anlamda şunu net bir şekilde söyleyebilirim. Ben çalışmak istiyorum deyip boşta gezen bir çocuğumuz yok.

Öyle bir noktaya geldik ki İŞKUR gibi çalışan sistemimiz oluştu. Müdür yardımcılarımız içinde koordinatör müdür yardımcısı diye bir pozisyonumuz var. Bu hocamız firmalarla sürekli bağlantıda kalıyor.

Firmalar tabii hocamla direkt kontakta oldukları için İŞKUR'a falan gitmiyor. Hocam diyor, geçmiş mezunlardan ya da yeni mezun edeceğimiz çocuklardan kaynakçılık alanında boşta olan öğrenciniz varsa bize yönlendirir misiniz? Çocuklar da bu kültüre alıştı. İŞKUR'a gitmek yerine okula geliyor, mezun çocuğumuz. Tabii artık zamanında ilerleyince sayı da arttığı için bazılarını hatırlayamaz noktaya da geldiğimiz oluyor. Hocam ben şu mezunuyum. Bu anlamda bir işimiz var mı? Hemen şu firmada var, şu özellikle öğrenciye ihtiyaç var. Böyle çok güzel bir ağımız oluştu. Bu ağdan hem öğrenciler faydalaniyor hem de firmalar faydalaniyor. Güzel ilişkilerle süreci götürmeye çalışıyoruz.

Yapay zeka çağına girdiğimiz bu yıllarda dünyanın gerisinde kalmamak için eğitim sistemimizin MOSTEM gibi okullarla donatılmasını dileyerek bu muhteşem eğitim mabedinden ayrılıyor. Gelecek sayı bir başka meslek lisesinde buluşmak üzere...

Manisa OSB'de bulunan fabrikaların ihtiyacı olan hassas kalıpların bazılarını MOSTEM öğrencileri tarafından üretiliyor.

İkaria Adası'nda muhteşem bir köy: Therma'da sakinliğin gölgesinde...

■ İ. HAKKI KESİRLİ
■ MİRA ERÖZLÜ /fotoğraf

Her yaz başı bizim oralarda “Yunan adaları ne kadar ucuz” muhabbeti başlar. Lafın başını da başka işi gücü olmayıp Bodrum ve Çeşme gibi turizm beldelerindeki lahmacun fiyatının peşine düşen medya tayfası çeker. Kabarıp rakamlı bir satış fişi de varsa, cümle alem lahmacun peşine düşer ve ana haber bültenlerinde ülkeyi inim inim inleyen enflasyon rakamları yerine lahmacun fiyatları ön plana çıkar...

Benim Yunanistan seyahatlerim temelde eşimin Sakız ve Kavala'ya uzanan köklerinden daha çok güneşte kurutulmuş ahtapota duyduğum özlem yatar. Son yıllarda gittiğim her seyahatte de mutlaka yeni bir lezzet keşfettiğimi söyleyebilirim. Bu gezide de bir eski dost kopanisti peyniri ile muhteşem bir buluşma yaşadık.

Şimdi gelin İkaria Adası'nın Therma köyüne doğru yola çıkalım ve yaşadığımız deneyimleri sizlerle paylaşalım.

Sabahın köründe “Aman yolda bir aksilik olur feribotu kaçırmaz” diyerek yola çıktık. Kuşadası Limanda Meander Travel ofisi önünde valizleri indirip, herkesten gizlediğim özel otoparkıma arabayı bıraktıktan sonra büyük bir şaşkınlık içinde hiç sıra beklemeden gümrükten geçip feribota yerleştik.

Birinci tatil kitabım Paul Auster'in “Yükseklik Korkusu” kitabından gözlerimi ayırdığım zamanlarda, sekiz on miltten oluştuğunu tahmin ettiğim yol arkadaşlarımızı inceleyerek geçen bir saat sonunda Samos'un Pythagorion Limanı'na vardık. Burada bir gece konaklayıp ertesi sabah sekizde İkaria Adası'na geçeceğiz. Bu yıl tatilin ilk programı böyle...

*Therma'da gün
akşama dönerken*

*Küçük bir köyde
dolaşırken zor
merdivenleri kolay
gösteren estetik
dokunuşlara
rastlıyorsunuz.
(Üstte solda)*

*Bu benim gördüğüm
en büyük begonvil.
Çiçekleri solmaya yüz
tutmadan görmeyi
çok istedim.*

*İkaria'nın limanı Ag.
Kirykos'un sokakları
çiçeklerle bezeli.*

*Köyün kendi gibi
küçük, girişi vitraylı
bir kilisesi var.*

*Balıkçılar tazecik deniz
ürünlerini restoranlara
taşıyor. Arkada yatlar için
halat bağlama yerleri hazır.*

*Kale gibi bir pansiyon,
girişini keşfedemedik.
(En solda)*

Lampis Studios'taki odamıza yerleşip püfür püfür esen balkonda biraz soluklandıktan sonra sokak kapısı anahtarını da teslim aldığımızdan evimizden çıkar gibi dış kapıyı kilitleyip kendimizi üç adım ötedeki limanın sokaklarına attık. Sağa baktık, sola baktık, aşağıya hatta yukarıya bile baktık, bir tek çöp, çekirdek kabuğu, sigara izmariti ara ki bulasın...

Adalara gitmenin tarifini sadece uygun fiyat ile yapmamak lazım. Yıllardır plajda, sokakta pet şişe, poşet hatta oturduğu apartmanın girişinde yere saçılmış faturaları toplayan biri olarak tertemiz sokakları görünce moraliniz yükseliyor.

Biraz gezindik, bütün masalarında rezerve çiçekleri açmış olan Pergamonto restoran ve benzerlerinde yer bulamadığımız için yemeği otelin köşesinde bizi Türkçe davet eden bir beyefendinin çalıştığı ya da çalıştırdığı restoranda yemeğe karar verdik. Geçen yıl 3 euroya içtiğimiz biranın fiyatının 5'e yükseldiğini görünce diğer fiyatlara biraz daha dikkatli baktık. Onlardaki yükselme biraz daha makuldü ama lira hesabına geçtiğinizde pek düşük değildi. İkaria feribotu ertesi gün 8.00'da, erken yatalım, erken kalkalım...

Sabah 7.15, valizlerin taşlar üstündeki tıkr tıkr sesleri eşliğinde Selanik börekçisi açıktır inşallah diyerek çarşıya doğru ilerliyoruz. Şanslıyız çeşit çeşit börekler ve sıkma portakal suyu bizi bekliyor. Acele ediyoruz çünkü Dodekanikos bizi beklemez. Valizler feribotun İkaria bölümüne konuyor, biliyoruz ki limana yanaşırken çıkışta hazır vaziyette bekleyecekler ve çekip hızla çıkacağız. Adamlar çoğunlukla halat bile atmıyor, inenler hızla iniyor, binenler hızla biniyor ve yola devam... Yolculuk 1,5 saat sürüyor ve Yunanistan'ın en solcu adası İkaria'nın Ag.Kirykos Limanı'na ulaşıyoruz. Markos Markakis bavullara dokunmamızı istemiyor, hepsini taksinin bagajına kendi yerleştiriyor. İnşallah, maşallah, kardeş kadar Türkçesiyle bizi eğlendirmeye çalışarak Limandan 2 kilometre uzaklıkta olan Therma'ya 10 dakika içinde ulaşıyoruz, ücret 5 euro. Markos ne zaman arasak koşup geldi ve bizi zaten üç adım olan her yere taşıdı.

Otelimiz LydiaMare, mütevazı ama pırl pırl, biraz merdiven çıkıyoruz ama manzara muhteşem... Burada da valizlere dokunmak yasak, valizler kapılıyor ve odaya taşıyor hemen...

Therma küçük bir köy ama ne ararsanız var. Harika kokteyller yapan bir barı var. Fine dining servis yapan ağaç altı restoranı var. Harika bir pastanesi ve hepsini denediğimiz keyifli lezzetlerine kefil olacağımız 5-6 restoranı var. Nefis börekler, çörekler yapan iki fırın da emrinizde. Plaj hemen önünüzde, her zaman gülen yüzü ile bakkal Kostas karşınızda...

Yatlar için korunaklı bir liman da olan Therma, adını antik İkaria kenti Thermae'den alıyor ve radyoaktif kaplıcasıyla da ünlü. Denizin içinden kaynayan termal su geniş bir mağaramsı alanda herkesin kullanımına açık. Romatizma, artrit, artroloji, nevralli gibi birçok rahatsızlığın tedavisine yardımcı olduğu söylenen kaplıcanın kaynağına doğru yaklaştığınızda su fazlaca ısınıyor ve 10 dakikadan fazla kalmamanız tavsiye ediliyor.

Biraz macera arıyorsanız, restoranların biraz ilerisinde Macar bir çiftin çalıştırdığı kano ve benzerlerini kiralayan mekana gidin. Hem karadan hem de denizden sizi çevre plajlara ve diğer kaplıca alanlarına götürüyorlar. Kişi başı 45 euro vererek 5-6 saatlik bu turda şnorkel ile dalma eğitimi de alabilirsiniz.

Eger ana liman Ag. Kyrikos'u keşfetmek istiyorsanız, her yarım saatte bir karşılıklı sefer yapan otobüs meydana sizi bekliyor. Yolda karşıdan gelen bütün motosikletlilerin el salladığı şöförünüz, Yunanca şarkılar eşliğinde sizi 10 dakikada hedefe ulaştırıyor. Ücret kişi başı 2 euro. Adanın başkentinin sokaklarında gezinmek çok keyifli... Alışveriş meraklıları için son derece yaratıcı ürünlerle dolu minik mekanlar olduğunu da eklemeliyim.,

Otobüsün sizi indirdiği durağın yanındaki et marketinde harika bir kopanisti peyniri bulduğumuzu unutmadan paylaşayım.

Therma'da bir hafta kaldık. Dostlar edindik. Çok dinlendik ve çok eğlendik. Daha ne isteriz ki...

Deniz içinden kaynayan radyoaktif kaplıca.

Therma'ya giderseniz bu küçük dükkana mutlaka bir göz atın.

*Aura, Meltemi ve Makua
Therma'nın lezzet sunucuları.*

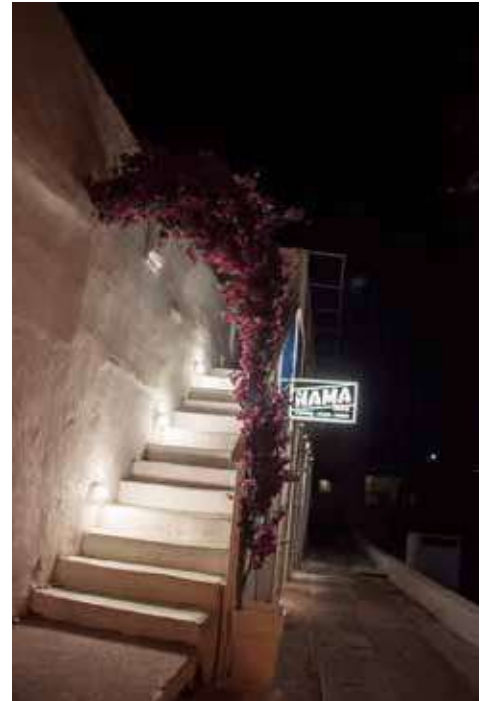
*Bu masalar fine dining servis
yapan Kritikos restorana ait.*

*Kyrios Kostas ilerlemiş
yaşına rağmen eşi ile
birlikte marketi işletiyor.*

*Melissa restoran
keyifli bir akşam
yemeği için sizi
bekliyor.*

*Therma'nın
tek barının
girişi.*

Bir şehri dünyaya taşıyan festivali 38. yıldır yönetiyor

Filiz Eczacıbaşı Sarper

■ AYŞE PERİN TATARI

Uluslararası İzmir Festivali 38. yılını yaşarken, ilk festivalden bu yana dünyanın sanat yıldızlarını İzmir'e, İzmir'i de dünyaya taşıyan bu muhteşem serüvenin baş kahramanı İzmir Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Filiz Sarper Eczacıbaşı ile konuştuk.

Filiz Hanım, İKSEV'in açılışında kültür-sanat-eğitim işlevleri var ve bu bağlamda sürdürülüyor festival. 38 yılda harika gösteriler yapıldı ve pek çok anı hafızamızda. Sizden kısa bir genel özet alabilir miyiz?

İzmir Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı'nın kuruluş amaçlarının başında, İzmir'i nitelikli bir festivalle dünya sanat platformunda temsil etmek geliyor. 38 yıldır bu görevi başarıyla yaptığımıza inanıyorum. Bugüne kadar 391 etkinlik yaptık. Yüzlerce sanatçı ağırladık, binlerce seyirciye ulaştık. Avrupa'nın sayılı festivalleri arasına girdik.

Uluslararası İzmir Festivali çalışmalarını nasıl başladı? Hazırlık süreçleri ve icraatları... Zorlukları ve topluma olan katkılarından söz eder misiniz?

Fes
12 Tem

İzmirli bir avuç sanatsever kente bir festival kazandırmak, kültür sanat bilincini oluşturmak için bir araya gelip bazı çalışmalar yapıyordu. Bu çalışmalar 1985 yılında Dr. Nejat F. Eczacıbaşı'nın başkanlığında bir araya geldi ve İzmir Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı kuruldu. Bildiğimiz kadarı ile İzmir çevresindeki antik mekânlar ve tarihi alanlar uluslararası etkinliklere İzmir Festivali ile açıldı. Ancak Bergama Asklepion'da (Bergama Kermesi) ve Efes Antik Tiyatro'da (Efes Festivali) yerel etkinlikler yapılıyordu.

Festival programı hazırlamanın temelinde dünya sanat çevreleriyle düzenli ve iyi ilişkiler içinde olmak var. Sanatçılar o yıl için hazırladıkları projelerini düzenlenen turnelerle tanıtmayı tercih ediyor. Yaz festivalleri de bu turneleri programlarına alabiliyor. Ayrıca Festival için özel projeler hazırlanabiliyor. Aklıma ilk gelen, dünyaca tanınmış Martha Graham Dans Topluluğu'nun değerli koreografı Lloyd Knight ve Xin Ying, 10. Dr. Nejat F. Eczacıbaşı Ulusal Beste Yarışması birincisi genç bestecimiz Doğan İşbilen'in Piyano Konçertosu'nu sahneye uyarlamasıydı. Bestecimiz yarışmayı kazandığında 20 yaşındaydı ve eserinin dünya çapında tanınması için büyük bir fırsattı. Örneğin bu yıl da Saïdo Lehlouh Atölyesi festivalimiz için özel bir projeydi. Keza Saz ve Sözde İzmir Klasik Türk Müziği Korosu Konseri de özel olarak festival için hazırlandı.

Tarihi mekânları sanat etkinlikleriyle tanıtmak Uluslararası İzmir Festivali'nin amaçlarından biridir. Bu güne kadar Efes Antik Tiyatro, Efes Odeon, Efes Agora, Celsus Kütüphanesi, Şirince St. John Kilisesi, Selçuk Meryemana Evi, Bergama Asklepion, Bergama Kızıl Avlu, Bayraklı Ören Yeri, St. Polikarp Kilisesi, Kadifekale, İzmir Tarihi Agora, Kemeraltı Abacıoğlu Hanı, Kemeraltı Hisarönü, Aya Vukla Kilisesi, Seferihisar Sığacık Kale İçi, Çeşme Kalesi, Çeşme Aya Haralambos Kilisesi gibi mekânları kullandık. Daha önce sanat etkinliklerinde hiç kullanılmamış bir mekânı sanat etkinliklerine hazırlamak pek çok teknik zorluk içeriyor. Söz konusu mekân tarihi bir alansa bu zorluk katlanıyor. Sahneyi, ışıkları hazırlarken, piyanoyu taşırken özel bir dikkat gerekiyor. Tarihi dokuyu korumak zorundasınız. Uluslararası İzmir Festivali tarihi mekânları sanatla buluşturduğu ve bunu özenle

Filiz Eczacıbaşı Sarper,
Ayşe Perin Tatari.

“Festival izleyicileri dünya çapında birçok sanatçıyı kendi şehrinde izleme fırsatı buldu. Yabancı turistler de kendi ülkelerinde büyük rakamlara izleyebilecekleri sanatçıları daha uygun fiyatlarla üstelik tarihi mekânlarda izleme fırsatı buldu. Festivalimize katılan sanatçıların kentimizden memnun ayrılmasını sağlamak için çaba harcıyoruz. Örneğin Elton John internetten canlı yayınlanan ilk konserini, Mikhail Baryshnikov’un önerisi üzerine Uluslararası İzmir Festivali’nde vermişti. Her konserine özel yemek TIR’ı ve aşçısı ile giden Sting ikinci gelişinde aşçısını ve TIR’ını getirmede.”

yaptığı için 2018 Avrupa Kültür Mirası Yılında en iyi on festivalden biri oldu. Pek çok kişi festival konserleriyle bu mekânları tanıdı.

Rahmetli Nejat Eczacıbaşı’nın teşrifleri ve kabulü ile İKSEV yönetim kurulu başkanlığı ve kente yansıyan yeni bir ışık... Bu bağlamda iş birlikleri ve yapılan çalışmalar... Antik Efes Aydınlatılmış ve büyük tiyatrodan Moskova Senfoni Orkestrası ve şef Veronika Dudarova, o gecedan söz eder misiniz bize? Hazırlıklar ve toplumun heyecanı nasıldı?

Her iki konser de doluydu. Festivalin ilk yılıydı ve dünyaca tanınmış bir şefi ve orkestrayı İzmir’de ağırlamanın heyecanı büyüktü. Dudarova 20. yüzyılda senfoni orkestralarının şefliğini başaran ilk kadın. 1947’de Moskova Devlet Senfoni Orkestrası’nın şefi olmuş ve diğer orkestralarla birlikte altmış yıl boyunca yönetmiş. 2009 yılında 93 yaşında aramızdan ayrıldı. Sovyetler Birliği’nin Halk Sanatçısı unvanını taşıyan Dudarova titiz ve disiplinli bir şefti.

Geçmiş festivallere baktığımızda; Joan Baez, Ray Charles, Sting, Kri Te Kanawa, Elton John, Bryn Adams, Al Di Meola, Natalie Cole, İsak Perlman, Jose Carreras, Cesaria Evora, Chick Corea ve daha pek çok sanatçı İzmir’e geldi. Bu önemli etkinliklerin İzmir’deki üzerindeki tesirleri nelerdi sizce? Festivalde yer alan yabancı sanatçıların izlenimleri nasıldı?

Festival izleyicileri dünya çapında birçok sanatçıyı kendi şehrinde izleme fırsatı buldu. Yabancı turistler de kendi ülkelerinde büyük rakamlara izleyebilecekleri sanatçıları daha uygun fiyatlarla üstelik tarihi mekânlarda izleme fırsatı buldu. Festivalimize katılan sanatçıların kentimizden memnun ayrılmasını sağlamak için çaba harcıyoruz. Örneğin Elton John internetten canlı yayınlanan ilk konserini, Mikhail Baryshnikov’un önerisi üzerine Uluslararası İzmir Festivali’nde vermişti. Her konserine özel yemek TIR’ı ve aşçısı ile giden Sting ikinci gelişinde aşçısını ve TIR’ını getirmede.

Orkestralar ve maestrolar için ayrı bir başlık açmak isterim. Berlin Filarmoni-Simon Rattle, Viyana Filarmoni, Maggio Musicale -Zubin

Mehta, Tokyo Filarmoni, Lyon Senfoni, Philharmonia ve Esa-Pekka Salonen... Bu özel konserler ile ilgili anıları rica etsem...

Zubin Mehta ile görüşmelerimiz yanlış hatırlamıyorsam 1987-88’de başladı. Efes Antik Tiyatroda bir konser vermek istiyordu. Ancak onun tarihleri ve bizim tarihlerimiz bir türlü uyuşmadı. Sonunda 2008 yılında tarihlerimiz uydı. Bu kez de Antik Tiyatro restorasyon için kapalıydı. Kendisine, “sizi Celsus Kütüphanesinde ağırlamak isteriz, daha küçük bir orkestra ile gelebilirsiniz” dedim. Mehta, “Yıllardır beklediğim konser. İzmir Festivali’ne küçük bir orkestrayla gelmeyi düşünemem bile” cevabını verdi. Maggio Musicale Fiorentino Orkestrası ile geldi. Celsus’da kendisi için basamaklara silikon altlıklar sererek özel bir sahne yaptık. Konser sonrası “Celsus’un tüm taşlarını, oymalarını tek tek hafızama kazıdım” demişti. Berlin Filarmoni Orkestrası 26. Uluslararası Festivali’nin özel konseriydi. 28 Eylül 2012’de Efes Antik Tiyatro’da yapıldı. Simon Rattle yönetimindeki Orkestra Efe ve Fora Baltacıgil kardeşlere eşlik ediyordu. Dönemin Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay, kazılar nedeniyle kapalı olan tiyatrunun bu konser için açılmasını sağlamıştı. Seyirci sayısı 2000 kişi ile sınırlıydı ve pek çok kişi Selçuk Havaalanı’ndan kiralanan uçaklarla tiyatrunun üzerinde tur atıp konseri izlemişti.

26. Uluslararası İzmir Festivali’nin tarihimizde özel bir yeri var. Viyana Filarmoni Orkestrası 10 Temmuz 2012’de Efes Agora’da kendileri için hazırlanmış sahnede çaldı. Orkestrayı Efes’te izlemek için cruise gemisiyle seyahat edenler gelmişti.

Esa Pekka Salonen’in çok ilgi çeken projesi Re-Rite büyük emek isteyen bir etkinlikti. Günümüzde dünyada da yaygın hale gelen eski, kullanılmayan mekânlarda sanat etkinliği yapmak geleneğinin bizdeki ilk örneklerindendi. Amaç izleyicilerin orkestrayla kaynaşması, sanki kendileri çalışırmuşçasına müziğe ve aksiyona katılmasıydı. Büyük ilgi gördü. O yıl programımızda Rock Konçertoyu seslendiren tanınmış keman sanatçısı Alexander Markov enstalasyonu ziyaret etmiş ve ziyaretçi çocuklarla çok hoş zaman geçirmişti.

Berlin Filarmoni
Orkestrası ve Şef
Simon Rattle.

Joshua Bell

Nigel Kennedy

Omara Portuondo
Flor de Amor Tour
Çeşme Kalesi

Zubin Mehta, Filiz Eczacıbaşı Sarper.

Filiz Eczacıbaşı Sarper, Riccardo Muti

Pink Martini

Ian Anderson
Jethro Tull

Sting

“İzmir Amerikan Koleji’ni bitirdikten sonra, İngiltere’de koreoloji eğitimi aldım. 1975 yılında Londra Collage of Choreology Yüksek Bölümü’nü bitirdim. Yurda döndükten sonra İstanbul Devlet Opera ve Balesi’nde sahnelenen Sait Sökmen’in “Kurban” adlı balesini Benesh Dans Notasyonuna geçirdim ve Londra’daki Uluslararası Koreoloji Kütüphanesi’ne kaydedilen ilk Türk eseri oldu. Bu çalışmamla “A.I.Chor” (doktora) unvanı kazandım. 1977 yılından başlayarak üç kez Dünya Koreolojistler Toplantısında ülkemizi temsil ettim.”

Biliyoruz ki, siz de sanat eğitimi aldınız, eğitiminizden ve tecrübelerinizden söz eder misiniz?

İzmir Amerikan Koleji’ni bitirdikten sonra, İngiltere’de koreoloji eğitimi aldım. 1975 yılında Londra Collage of Choreology Yüksek Bölümü’nü bitirdim. Yurda döndükten sonra İstanbul Devlet Opera ve Balesi’nde sahnelenen Sait Sökmen’in “Kurban” adlı balesini Benesh Dans Notasyonuna geçirdim ve Londra’daki Uluslararası Koreoloji Kütüphanesi’ne kaydedilen ilk Türk eseri oldu. Bu çalışmamla “A.I.Chor” (doktora) unvanı kazandım. 1977 yılından başlayarak üç kez Dünya Koreolojistler Toplantısında ülkemizi temsil ettim. Çalışmalarımı 1980 yılına kadar İstanbul Devlet Opera ve Balesi’nde sürdürdüm. Pek çok eserin notasyonunu yaptım ve sahneye uyarladım.

Norma, Nabucco operaları ve sahnelendiği mekânlar düşünüldüğünde, Uluslararası İzmir Festivali ile başlamıştır diyebilir miyiz?

Prodüksiyonları İKSEV’e ait olan Norma ve Nabucco Efes Antik Tiyatro’da sahnelenen ilk operalar. Bu eserleri izlemek için özel uçakla gelen izleyicilerimiz olmuştur. Türk - Yunan Sanat Buluşmaları, son dönemde Avrupa sanat çevrelerince önemsenen sınırlar ötesi kültürel işbirliğinin ilk örneklerindendir.

2001 yılında Türk ve Yunan Dış İşleri Bakanları Sayın İsmail Cem ve Yorgo Papandreu, Efes Antik Tiyatroda Yunan Ulusal Tiyatrosu Başkanı Nikos Kourkoulos ve benim imzaladığım işbirliği anlaşmasına şahitlik etmişti. Yunan Tiyatrosu’nun hazırladığı eserlerin prömiyeri Efes’te yapılıyor, ardından Yunanistan’da gösteriler tekrarlanıyordu.

“Re-Rite” ses ve video enstalasyonu o zaman için yenilikçi bir programdı; prodüksiyon, mekân ve süreç hakkında anılarınızı tazeleyebilir miyiz?

Re-Rite yenilikçi bir projeydi ve büyük ilgi gördü. O günlerde insanlar sanal dünyayla bu kadar iç içe değildi. Şimdi olsa yine ilgi görürdü kuşkusuz ama özellikle gençler için sanırım çok da şaşırtıcı olmazdı.

Ünlü virtüözlerimiz; Gülsin Onay, Fazıl Say, Süher ve Güher Pekinel yanı sıra orkestra şeflerimiz; Ren-

gim Gökmen, Gürer Aykal, Hikmet Şimşek... Pek çok sanatçımız Festivalde sahne aldı. Bu arada 5 maestrolu konsere de değinebilir misiniz?

20. Uluslararası İzmir Festivali’nin açılışını “Beş Ünlü Baget Yönetiminde Türk Beşleri’nden Bir Seçki” konseri ile yaptık. Festival Senfoni Orkestrasını Şefler: Gürer Aykal, Rengim Gökmen, Erol Erdinç, İbrahim Yazıcı, Ender Sakpınar yönetti. Sırasıyla Ahmet Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin, Cemal Reşit Rey, Hasan Ferit Alnar ve Necil Kazım Akses’in birer eseri seslendirildi.

Avrupa Festivaller Birliği EFA’daki görevinizi paylaşır mısınız? Konuyu sizden dinlemek çok değerli...

Kurucu başkanımız Dr. Nejat F. Eczacıbaşı daha ilk yıllarda Avrupa Festivaller Birliği üyesi olmamızın önemini belirtmişti. 17. Festivalimizde başvurduk ve üyeliğe kabul edildik. 28 Şubat 2014’de Avrupa Festivaller Birliği’nin yönetim kuruluna, 60 yıllık organizasyonun yönetimine giren ilk Türk üye olarak seçildim. EFA’nın 24 Kasım 2021 de İrlanda’nın Galway Kentinde yapılan Genel Kurulunda oybirliğiyle 70 yıllık birliğin ilk kadın başkan yardımcısı oldum. 2024’de başkan yardımcılığı dönemim bitti. 12- 15 Mayıs 2024’te Usedom’da (Almanya) yapılan EFA Zirvesi’nde genel kurulun oy birliği ile EFA’nın 70 yılda 7 kişiye verdiği onur üyeliğini alan ilk kadın yönetici oldum. İzmir Festivali’nin böyle bir platformda temsil edilmesi çok değerli. İKSEV’in öncelikli kuruluş amacı kentimizi dünya sanat ortamında temsil etmek ve sanat yoluyla tanıtmaktı. Bu görevi başardık. Yönetim kurulu üyesi ve başkan yardımcısı olarak Avrupa Parlamentosu Kültür Komisyonu’nda ülkemizi ve kentimizi temsil etme onuruna da eriştik.

Bu güzel sohbet için çok teşekkürler. 38 yıldır gerçekleşmekte olan Uluslararası İzmir Festivali’nin içinden biri olarak söyleyebilirim ki, özveriyle çalışmalarınızın en yakın şahidiyim. 38 yıl kaliteden ödün vermeksizin bütün zorluklara rağmen inanç ile görevinizi sürdürüyorsunuz. İzmir’i kültür ve sanat ile buluşturmak ve tanıtmak çabası hiçte kolay değil. Amaçlarına ulaşmış, nitelikli ve saygın festivalimizin uzun yıllar sürmesini diliyorum. Sağlıkla, başarıyla...

Nabuccco- Efes
Antik Tiyatro

Massimo Mercelli, Filiz Sarper,
Ramin Bahrami

Konrad Skolarski ile...

Yo-Yo Ma ile...

Giselle Willer

The Silk Road Ensemble, Yo-Yo Ma

Yunan Sanat Tiyatrosu Efes Antik Tiyatroda.

Jose Carreras

...titretir telli havuzlarda haziran gecesini ziller
delimsirek bir santûr çalgınlığımızı belirler...

Attilâ İlhan Şiirinde İncesaz

İzmirli Bir
Kaptan'ın
Seyir
Defteri'nden...

Sizler bu satırları tamamladığınızda, biz de sahnede yaklaşık 75 dakika kalmış olacağız. Bendeniz *“alaturka bir piyanonun neveser tuşlarında...”* olacağım. Mülkiyeli dostum, okuldaşım (oyuncu, yönetmen) Dr.Nazlı Kayı ile birlikte, doğumunun 100. yılında, Şair'i anmak üzere hazırladığımız sahne gösterisi için, Türkiye'nin şehirlerini dolaşmaya başlıyoruz. Ama, *“İzmirli Bir Kaptan'ın Seyir Defteri'nden...”* *“Attilâ İlhan Şiirinde İncesaz”*, ilk kez ESIAD YAŞAM dergisinin okurlarıyla paylaşılıyor. Teşekkürlerimizle...

■ NİHAT DEMİRKOL

• Şiirlerinde kendi tarzını oluşturan Attilâ İlhan biçime önem vermez, büyük harf kullanmaz, imlâ kurallarına pek de sıcak bakmazdı. Anısına saygıyla, biz de bu yazıda onun üslûbuna uyduk.

Yeni Edebiyat dergisinde (Nevin Yıldız takma adıyla) 1941'de yayınlanan ilk şiirinin adı, “Balıkçı Türküsü”dür... Henüz “kaptan” değildir ama, *“dalgalar türkümüzü söyler...”* diyecek kadar yakındır denize ve *“sisli ufkundan sabahın türkülerimizle uçar gibi geliyoruz: ağları ilk ışıklarda kurutalım çocuklar”* diye seslenir şiirinde.

İlk kitabı Duvar'ın yayınlanması, 1948'i bulur. “İncesaz” bahsine girmesi ise çok sonradır. “İzmirli Bir Kaptan'ın Seyir Defteri'ne göz atmak için, şimdi hep beraber, “Sisler Bulvarı”nda dolaşmaya var mısınız? Ama 1954'ün “Sisler Bulvarı'nda...”

“kaptan” şiirlerinin ilkinde, şu dizelerle karşımıza çıkacaktır, Attilâ İlhan:

*“eflatun gözlerin olduğunu bilmiyordum
geceyarısını yaşamaktan yorgunum
ayazın avucunda unutmuştu ellerini
önünden geçtiğim halde
beni tanımadın.../...*

*...ben değiştim biliyorum hem
sakal bıraktım
şiirlerin külrengi kumrular gibi uçuyorlar
bakır çalığı göklere katiyyen
tahammülüm yok... /...*

İkincisinde,

*“... sen bana kaptan diyorsun
herkes bana kaptan diyor
sahici bir kaptanmışım gibi tükürüyorum...”*

Bu 5 kaptan şiirini (kendi tâbiriyle) söylediğinde, daha otuzunda bile değildir Şair. Ben, “kaptan” için bu satırları yazdığım da ise, artık 100 yaşındadır Attilâ İlhan!

Nisan, 1980’de yayınlanan “Hangi Sağ” adlı kitabındaki Temmuz, 1975 tarihli “Faslı Musiki” başlıklı yazısı, “incesaz” a bakışını yüksek sesle târif eden en parlak satırlar arasındadır:

“...Emin Ağa’nın acemaşiran saz semaisinden sonra, Niyazi Sayın bir ney taksimi yapıyor ki, ne zaman dinlesem, bilinmez çağrışımlarla zengin mahyalar, samanyolunun su gibi aktığı yaz geceleri, bir de nedense, Yahya Kemal’in, “Yıldızlara yükselen kadehler gördük” mısrasıyla biten

dörtlüğünü hatırlıyorum. İşin garibi, Evelyne’in de bu müziği dinler dinlemez, sevmesi! Kim mi Evelyne, yirmi altı - yirmi yedi yaşlarında bir Belçikalı genç kız, müzik beğenisi fena değil, ilk baharda bir süre konuştumuz oldu, inanılır şey mi, ne vakit fırsat bulsa bakıyorum aynı plağı çalışıyor, en tuttuğu parça, yukarda adını andığımdan başka, Zeki Mehmed Ağa’nın ferahfeza peşrevi. Ayrıca, daha “çağdaş” bulmakla birlikte, Kemal Niyazi Seyhun’un hicazkâr saz semaisini, Mes’ud Cemil’in niha-vent saz semaisini beğeniyor...”

Aynı kitaptaki Kasım 1978 tarihli “Hariçten Gazel” başlıklı yazısı da, hayli köşelidir; meseleyi “taraf” olarak yorumlar:

“O eski ‘bataryalı’ radyonun başında, Mesut Cemil Bey’in idare ettiği ‘tarihi Türk musikisi’ konserlerini dinlediğim akşamlar!.. Dışarda süt gibi ay ışığı, Gâvurdağları’nı şakır şakır yıkar, içerde babam, on numara gaz lambasının titrek aydınlığına, sessiz ve kederli daldı. İkinci Dünya Savaşı’nın kader yılları. Adana Vilayeti’nin Bahçe kazasındayız. Ben lisede siyaset yaptığım için okuldan kovulmuşum. O kış evde geçireceğim. Her Cumhuriyet çocuğu gibi Batı Müziğinden yana olduğum için, babamın inat ve ısrarla Mesut Cemil Bey’in programlarını dinlemek istemesindeki hikmeti bir türlü anlayamıyorum. Sıkılıyorum da!”

1973’te yayınlanan “Tutuklunun Günlüğü” kitabında, şiirleri için kaleme aldığı “meraklısı için notlar” bölümünde ise “incesaz”ın tomurcuklanması anlatılır:

“Şarkıya heveslenişim, neden ? Bunu iki etkene bağlayabiliyorum: birisi, çocukluğumdan geliyor. Daha önce de biryerlerde yazmıştım sanıyorum. Babam şiire düşkün bir adamdı. Bizim çocukluğumuz, evin içinde bir aşağı bir yukarı dolaşarak Nedîm’den şiirler okuyan yumuşak ve şefkatli bir babanın hayaliyle renklenmiştir. Özellikle Nedîm. Annem, Nedîm’in bazı gazellerini, bazı şarkılarını bugün bile ezberinden okuyabilir. Bu şarkılar da yabana atılacak şarkılar değildir hani. Bir de çocukluğumuzun Karşıyaka’sında bir deniz gazinosu vardı ki, sık sık babam ailecek bizi oraya götürürdü, incesaz dinlerdik; o tarihte sıkıldığımı sanırdım, daha çok cambazların çıkmasını, hokkabazın gelip ilginç numaralarıyla bizi şaşırtmasını beklerdim; öyle değilmiş meğer, o incesaz, o fasıllar bilincimin altında bir yerlere güzelce yerleşmişler; sazların insanı şaşırtan bir beraberlikle parçadan parçaya su gibi geçişleri, kanunun, tamburun, udun içli yakınışları beni adamakıllı etkilemiş. Günün birinde şarkı yazmayı gereksinince hepsinin eski bir film den görüntüler gibi bellegime hücum ettiklerini hayretle ve sevinçle gördüm.”

Bu “hayret ve sevinç”, zaman içinde o kadar verimkâr bir koleksiyona dönüşür ki, “incesaz” üstüne yazdığı şiirler, Türk şiirinde, benzerlerinin önünde filân değil; “emsalsizdir, yegâne”dir. Zaten beni, musikîşinas ve piyanist kimliğimle, aşağıdaki satırlarda anlatacağım projeyi fikretmeye yönelten “ipucu”nu da, “kaptan”dan başka kim uzatmış olabilir ki bana? 1978’de yayınlanan “Böyle Bir Sevmek”teki **-o kızlar-** şiirinde;

*“o kızlar ki
göz kapakları yorgun
nabızları mavi
dalgin parmaklarıyla bir şarkıyı aranıyorlar*

*alaturka bir piyanonun
neveser tuşlarında
kederli bir incelik vardır duruşlarında*

*o kızlar ki
hiç yaşanmamış bir aşkın anısıyla yaşar
bir rüyadan kaçırılmış hayallerdir sanki”
demiyor muydu ?*

1981 yazı ve sonbaharında, Ergüder Yoldaş'ın bestesiyle, aylarca listelerde kalmıştı. Şiirin adı, "sultan-ı yegâh", "yegâh'ın sultânı" anlamına geldiği için, dönemin çağrışım ve çıkarımlarıyla TRT'de bir süre sansürlenmişti. Sonradan, makamın da asıl adı olan "sultanîyegâh" (sultân'a mahsus yegâh) olarak değiştirildiğini hatırlıyorum. Bense bu şiiri, Hacı Ârif Bey'in "Sultanîyegâh Saz Semaîsi" eşliğinde dinlemeyi seviyorum.

O zaman, perdeyi, **neveser** tuşlarda, "Neveser Hanım"ın **Şedarabân** Medhal'i ile açalım:

*geldiler o karanfil kız yapayalnız gitti
bulutlandık geldiler aydınlığımız gitti
geldiler vahşi ve kibirli sanki bir kuşçağzı gitti
dönmesi mümkün müdür geldiler aklımız gitti*

*çok ilerlemişti mevsim su dumanı içindeydik
çalgılar çoktan tükenmişti çığrından çıkmış geceydik
meclisin akibetinden zaten endişeliydik
geldiler dağıldı soframız heyecanımız gitti*

*korkuların unutulduğu tımtırlı bir andı
yıldız yıldız uçuşan zilzuma **şetârabân**'dı
ateşten o karanfil **şetârabân**'a sultanı
geldiler yerle bir olduk sultanımız gitti*

Ya, "**hisarbûselik şarkısı**"nda, samanyolunu havuza indirdiği "yanlış gece"ye ne demeli? Siz o geceyi, "karantina'lı despina" ile hatırlarsınız...

*bir gül takip da sevdâli her gece saçlarına
çıkı mı deprem sanırdın 'kara kız' kantosuna
titreşir kadehler camlar kırılır alkışlardan
muammer bey'in gözdesi karantina'lı despina*

*çapkın gülüşü şöyle faytona binışı kordelia'dan
ne kadar başkaydı her kadından her bakımdan
sınırsız bir mutlulukta uyuturdu muammer bey'i
ustalıkla damıttığı o tantanalı aşklarından*

*işgal altüst etti nasıl da İzmir'de her şeyi
öğrendi kullanmasını despina bu yanlış geceyi
körfez'de parıldayan yunan zırhlılarına karşı
miralay zafiru'yla ispidandit palas'ta sevişmeyi*

*gemi sinyallerinin gece bahçelere yansıması
havuzda samanyolunun hisarbûselik şarkısı
demlendikçe yalnızlığı aydınlanıyor muammer bey
olmayacak şey bir insanın bir insanı anlaması*

Aynı "**hisarbûselik**"in, "kafeslerden sızdığı" söylenirdi; "kulakta kalmış bir teselli" idi bazı...

*gramofonda taş plak tesadüf dalgınlıklardı
kafeslerden o şarkı hisar buselik sızardı
titreyişlerinde hicran epeyce tereddüt vardı
konsol aynalarında geçmişten unutulmuşlardı
o karpuzlu lâmbalar ki korkumuzu aydınlatırlardı*

*ölüm kesin ve mutlak kimsenin hiç kimseye
yardımı dokunmuyor cevap yok bilmeceye
sinsi bir korku siner zamanla düşünceye
dehşetle bakıştırdık kulak kabartıp geceye
uzakta vuran davul amansız silâhlardı*

*korkuyla geçen ömür görünmez bir delilliktir
mutluluk uzun sürmez mutlaka gündeliktir
ölüme yenik düşen aslında korkuya yeniktir
teselli kulağında kalmış o hisar buselik
hani bir zaman lâmbalarımızda yanardı*

"bir özge muammer bey'in **nihavent** bahçesi"ne uzanalım, şimdi de...

*dağıtarak örtülü yansımalarla usulca uykumu
nihâvent mi ışıldar içimdeki yoksa samanyolu mu
noksan sevişmelerden artakalmış umutsuzluğumu
silip yenileyerek yığinsal yaşamak tutkumu
nihâvent mi ışıldar içimdeki yoksa samanyolu mu*

*titretir telli havuzlarda haziran gecesini ziller
delimsirek bir santür çığırılığını belirler
çalgılar sanki artık o çalgılar değildirler
uzaydan yıldız tozuyla yüklü bir rüzgâr mı eser
nihâvent mi ışıldar içimdeki yoksa samanyolu mu*

*kötümser bir mutluluktur eski tutkuların gülüşündeki
karanlık çığlıklara benzer tâvûsların ötüşündeki
kimbilir hangi iklimdedir hangi kadındır düşündeki
anlaşılmaz öyle saydam bir ışığa bürünmüştür ki
nihâvent mi ışıldar içimdeki yoksa samanyolu mu*

aynı **nihavent** ile, "kartallar yüksek uçar"ken, "kimseye şikâyet etmeyecek"tir; kemanî Serkis'in şarkısında. "Yoğun kötümserlik bulutları veya beyhude teselliler" aklına düştüğü zaman ise; "incesaz mızrap"ı, "aynı yorgun tereddütle **şehnâz**"ı yoklayacaktır".

*sonbahar kuşları teker teker terkettiler boğaz'ı
o mızrap aynı yorgun tereddütle yoklardı **şehnâzi**
içten bir serzeniş gibi tatlı hayli yumuşak bazı
bazı tellerinde geçmiş zamanların istighnası nazı
o mızrap aynı yorgun tereddütle yoklardı **şehnâzi***

*sinsi bir ısrarla uzamaz mı gün günden geceler
karanlık fena bastırır ürkek bir yağmur çiseler
artık ne eski ihtiras kalmış ne iyimser düşünceler
uçurumlara açıldığından gönlündeki pencereler
yoğun kötümserlik bulutları kuşatmış incesazi*

*hayalindeki kadınlar ki ulaşamadığı kadınlardır
ulaşamadığı her kadın belki bir mutluluk imkânıdır
yoksa bu ulaştıklarıyla mutsuzluğundan mıdır
heyhat sona ermiştir ömür son vapur kalkmaktadır
çoğu hayal kırıklığı beyhude teselliler birazı*

"tutuklunun günlüğü"nde, "**incesaz**"ın son şiiri, son beşliğinde, 12 mart karanlığını vur-gular. 1981 yazı ve sonbaharında, Ergüder Yoldaş'ın bestesiyle, aylarca listelerde kalmıştı. Şiirin adı, "**sultan-ı yegâh**", "yegâh'ın sultânı" anlamına geldiği için, dönemin çağrışım ve çıkarımlarıyla TRT'de bir süre sansürlenmişti. Sonradan, makamın da asıl adı olan "sultanîyegâh" (sultân'a mahsus yegâh) olarak değiştirildiğini hatırlıyorum. Bense bu şiiri, Hacı Ârif Bey'in "Sultanîyegâh Saz Semaîsi" eşliğinde dinlemeyi seviyorum.

şamdanları donanınca eski zaman sevdalarının
başlar ay doğarken saltanatı **sultan-ı yegâhın**
nemli yumuşaklığı tende denizden gelen âhın
gizemli kanatları ruhta ölüm karanlığının
başlar ay doğarken saltanatı **sultan-ı yegâhın**

yansıyan yaslı gülüşmelerdir karasevdalı suda
bûlbûller kırılır umutsuzluktan yalnızlık korusunda
eylem dağılmış gönül تنها çalgılar kış uykusunda
ölümün tartışılmazlığı nihayet anlaşılrsa da
başlar ay doğarken saltanatı **sultan-ı yegâhın**

bir başkasının yaşantısıdır dönüp arkamıza baksak
çünkü yaşadıklarımız başkasının yargısına tutsak
su yasak rûzgâr yasak açık kapılar yasak
belki bu karanlıkta yasakları yasaklasak
başlar ay doğarken saltanatı **sultan-ı yegâhın**

“ferâhfezâ” dersiniz, o bir başka âlemdir.
“Tanbur, kanun”, hattâ “şair Nedîm’in ruhu”
bile vardır işin içinde. Okurken, kulağınızı
Muallim İsmail Hakkı Bey’in “Ferahfezâ
peşrevi”ne, hele ki “teslim”ine verirsiniz,
ben de, “elbet bir gün ferâhfezâ’yı sevece-
ğinizi” iddia edebilirim.

aynalarda kalsa da vazgeçilmez güzelliğin
sen de bir gün elbet **ferâhfezâ’yı** seveceksin
içinde yorgunluk bulutları belki biraz da kin
pişmanlıkların dumanıyla kararmış olsa da için
sen de birgün elbet **ferâhfezâ’yı** seveceksin

küskün içlenmelerle geçti izmir’de kaç akşamımız
nereye kaydıysa sonbahar oraya yöneldi aklımız
gitmekle kalmak arasında oldum olası kararsız
hiç ummadığın anda aydınlanarak apansız
sen de birgün elbet **ferâhfezâ’yı** seveceksin

kadehler parıldardı zengin tambûrla kanûndan
lâleler düşerdi körfeze şâir nedîm’in ruhundan
ölüme doldursa da yalnızlığı çınlamalarla zaman
son gülümseme bir ömrün özeti olduğundan
sen de birgün elbet **ferâhfezâ’yı** seveceksin

sürün cezvelerde sürün kabarsın esmer kahveler
yakın yakın mumları büyüsün divanhaneler
çekip çekip coşmuştur mestâne hânendeler
zil gibi titreşirler / aah / selâtin meyhâneler
âvâre kuyrukluydız dillerde **sûz-i dil-ârâ**

diye heyecan verir ilk beşlik. İkincisi, “efen-
dim” redifiyle mest eder. Sultan III. Selîm’in
“Sûz-i dilârâ Yürük Sema” ile canınıza can
katmanız mümkündür; “âb u tâb ile bu şeb
hâneme cânân geliyor.

teşrîn yağmurlarıdır simsiyah hicrânım efendim
hanidir iftirakımızda vallahi pişmanım efendim
yâdınıza hiç mi gelmez aşkımız cânım efendim
bulutlara ulaşmıştır âhım efgânım efendim
âvâre kuyrukluydız dillerde **sûz-i dil-ârâ**

“kaptan”, “meraklısı için notlar”da, sıra-
daki şiir için şöyle söyler: “özellikle bu şiir-
in üzerinde duracağım, nedeni şu: bana
öyle geliyor ki, 12 mart sonrası kahrı-
nın en belirgin olduğu örnektir; bir sabah
ağır ve kıyıcı haberleri radyodan dinlemiş,
(deniz gezmiş ve arkadaşlarının idâmı...) karşıyaka’dan İzmir’e geçmek üzere
vapura binmişim, deniz bulanık, hırçın
ve çalkantılıydı, gökyüzü simsiyah alçal-
mıştı, acı bir yel esiyordu, şiirin ilk mısra-
larını içimde duydum, şiirlerimi, mısraları
yüksek sesle tekrarlamadan yazama-
dığım için, vapurda تنها bir yer ara-
dım, indikten sonra da, rihim boyunca
mırıldana mırıldana ilk beşliği tamamladım.
“gün döndü geceler uzar hazırlık sonbahara o mahûr beste çalar müjgan’la ben ağlaşırsınız”. ergüder yol-
daş, mahûr’un ilk beşliğini besteledi. nur
yoldaş, plağa okudu, ne var ki, bu şarkı
sultan-ı yegâh’ın ününe kavuşamadı, yıl-
lar sonra, aynı şiiri ahmet kaya beste-
ledi ve kasete okudu; televizyon için klipi
yapıldı, senaryosunu ülkü karaosmanoğlu
yazdı...” Bana göre hâlâ, benim refakat
için seçtiğim Refik Tâl’ât Bey’in “Mahûr
Saz Sema”si, bu eserin içindeki “müjgân-
kırpık ve gözyaşı”nı, en iyi betimleyen eser
olmaya devam ediyor.

şenlik dağıldı bir acı yel kaldı bahçede yalnız
o mahûr beste çalar müjgân’la ben ağlaşırsınız
gitti dostlar şölen bitti ne eski heyecan ne hız
yalnız kederli yalnızlığımızda sıralı sırasız
o **mahûr** beste çalar müjgân’la ben ağlaşırsınız

bir yangın ormanından püskürmüş genç fidanlardı
güneşten ışık yontarlardı sert adamlardı
hoyrattı gülüşleri aydınlığı çalkalardı
gittiler akşam olmadan ortalık karardı
o **mahûr** beste çalar müjgân’la ben ağlaşırsınız

bitmez sazların özlemi daha sonra daha sonra
sonranın bilinmezliği bir boyut katar ki onlara
simsiyah bir teselli olur belki kalanlara
gün döndü geceler uzar hazırlık sonbahara
o **mahûr** beste çalar müjgân’la ben ağlaşırsınız

“sûzinâk” makamını telâffuz eden **“şark-ı
karip gazeli”**, “korkunun krallığı”nda ve
“serbest gazeller” bölümünde yer alır.
Ayrıca, “sisler bulvarı”nda dile gelen “tat-
yos” ve “tatyos’un kahrı”, kendi ağzından
şöyle anlatılır: “tatyos tatyosyan’ı ankara
vapurunda tanıdım: şiir’de anlattığım
gibi, otuzbeş yıldır yazdıklarımı okuyan-
lar, ermeni, rum, yahudi ve lövantenleri,
sık sık söz konusu ettiğimi bilirler, önceleri

bir sabah ağır ve
kıyıcı haberleri
radyodan dinlemiş,
(deniz gezmiş ve
arkadaşlarının
idâmı...) karşıyaka’dan
İzmir’e geçmek
üzere vapura
binmişim, deniz
bulanık, hırçın
ve çalkantılıydı,
gökyüzü simsiyah
alçalmıştı, acı
bir yel esiyordu,
şiirin ilk mısralarını
içimde duydum,
şiirlerimi, mısraları
yüksek sesle
tekrarlamadan
yazamadığım için,
vapurda تنها bir
yer aradım, indikten
sonra da, rihim
boyunca mırıldana
mırıldana ilk beşliği
tamamladım. **“gün
döndü geceler uzar
hazırlık sonbahara
o mahûr beste
çalar müjgan’la ben
ağlaşırsınız”**.

bunu sanırım toplumculuğun bir gereği saydığım dan yapıyordum, git git, yakın tarihimizde oynadıkları önemli rollerin bilincine vardığım için yaptım, tatyos, gözümde, ‘feleğin sillesini yemiş’ bir adamdı, hem türkiye’de, hem fransa’da ezilmişti, yol boyunca, kış güvertesinde uzun uzun çene çaldığımızı hatırlarım, dehşetli korkuyordu, onu yüreklendirmeye çalışmıştım, neticede, galata rıhtımında, ikimizi de polisler aldı götürdü, kurtulduktan epeyce bir zaman sonra, annesinden bir mektup aldım. yol boyunca tatyos’a yardımcı olduğum için bana teşekkür ediyordu, niye kaybettim acaba o mektubu?”

Bu satırların hatırına, **“şark-ı karip gazeli”** ; Tatyos Efendi’nin “Sûznâk Peşrevi”, görkemli açılışı ve revnaklı “teslim”i eşliğinde okunmalıdır, bence...

*muhtemel ûdîler ki beyhûde
“sûzinâk” bir meyân aranırlar
can terke müheyyâdır aslında teni
onlar nedense hâlâ
vuslâta cânân aranırlar*

*müstağni ve âsûde
ballı bir mehtap ki başa belâ
serviler biriktirir uzak çan seslerini
kaybolduğu yerde birdenbire belirir şehir
kervanlar ki yorgundur uzak asya’dan gelmiştir
karanlığa ihtirip partial develerini
köhne bir han aranırlar*

*edepsiz sülfür kokularıyla
bastırıp bulutlar en yukardan
kıvılcımlı ve kara
almaya can aranırlar
yâni kurban aranırlar*

*çatır çutur ezerek
yıldızları kesme billûr isfahan gecelerini
selâm-üs-salât aksedince ufuklardan
o mü’minler ki yoktur
aniden sirrolmuştur
bütün gözlerden nihan
bomboş cübbeleri birer hayalet
tenha avlularda تنها
bir şadırvan aranırlar
el yordamıyla
abdest almaya*

Söz **“hicazkâr”**dan açıldı mı, “yasak sevişmek”in “eski rumeli” bölümüne uzanmak ve “hânende müjgân”ın son günleri” şiirindeki dip paranteze dokunmak ve girişte bahsettiğim, “Evelyne”in de, daha ‘çağdaş’ bulmakla birlikte, dinler dinlemez sevdiği, ‘Kemal Niyazi Seyhun’un **hicazkâr** saz semaisi’ni, bu şiire iliştmek gerekecektir.

*“... mülâzim ihsân bey’in şarkısı
o cuma selâmlıkta söylediğim
bir palmiye gibi titreyerek
iliklerine kadar güneşli
- sevgilim gözümün nuru efendim
istanbullu bir zabıt kalamış’lı
kumral mı kumral dargın bakışlı
incecik sırmayla gönlüme işlediğim -
mülâzim ihsân bey’in şarkısı
aslında benim kaybolan gençliğim
bir bakıma kaybolan rumeli
bardakta buğulanan nar şerbeti
fırında çatlayan börek
yeşil bir yağmur aydınlığı câmi avlularında
gıcır gıcır yıkanmış taşlıklar
(hicazkâr)*

“Faslı Musiki” ve “incesaz” ile başlamıştık; aynı yazıya bir göndermeyle bitirelim.

“...Emin Ağa’nın **acemaşirân** saz semaisinden sonra, Niyazi Sayın bir ney taksimi yapıyor ki, ne zaman dinlesem, bilinmez çağrışımlarla zengin mahyalar, samanyolunun su gibi aktığı yaz geceleri, bir de nedense, Yahya Kemal’in, “Yıldızlara yükselen kadehler gördük” mısrasıyla biten dörtlüğünü hatırlıyorum...” diyordu ya “kaptan”. İşte Emin Ağa’nın **“acemaşirân** saz semaisi’ni, **“acemaşirân”**ın sadece başlığında yer aldığı şiirin ilk 6 dizesi ile birlikte içimize çekelim:

*bir tambur ki suadiye telleri teşrîn yaprakları
mehtabın sihri canlandırır yıkılmış eski konakları
lâkayt video gençlerinin farkına varmadıkları
en kalın kederlere batmış en imkânsız aşkları
o mahzun küçük hanımları o telkâri halayıkları
mehtabın sihri canlandırır yıkılmış eski konakları*

(BİS’i merak ederseniz, “an gelir”e göz atmanız, yetecektir...)

*an gelir
paldır küldür yıkılır bulutlar
gökyüzünde anlaşılmaz bir heybet
o eski heyecan ölür
an gelir biter muhabbet
çalgılar susar heves kalmaz
şatârâbân ölür*

*şarabın gazabından kork
çünkü fena kırmızıdır
kan tutar / tutan ölür
sokaklar kuşatılmış
karakollar taranır
yağmurda bir militan ölür*

*an gelir
ömrünün hırsızdır
her ölen pişman ölür
hep yanlış anlaşılmıştır
hayalleri yasaklanmıştır*

*an gelir şimşek yalar
masmavi dehşetiyle siyaset meydanını
direkler çatırdar yalnızlıktan
sehpada pîr sultan ölür*

*son umut kırılmıştır
kaf dağı’nın ardındaki
ne selam artık ne sabah
kimseler bilmez neredeler
namlı masal sevdalıları*

*evvel zaman içinde
kalbur saman ölür
kubbelerde uğuldar bâkî
çeşmelerden akar sinan
an gelir
- lâ ilâhe illallah -
kanunî süleymân ölür*

*görünmez bir mezarlıktır zaman
şairler dolaşır saf saf
tenhalarında şiir söyleyerek
kim duysa korkudan ölür*

*- tahrip gücü yüksek -
saatli bir bombadır patlar
an gelir
attılâ ilhan ölür*

İzmir'de Avrupa sineması rüzgarı esti

Ege Sanayicileri ve İşinsanları Derneği (ESİAD) İzmir AB Bilgi Merkezi ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu işbirliğinde düzenlenen “Avrupa Film Günleri” etkinliği 22-25 Mayıs tarihlerinde Fransız Kültür Merkezi ev sahipliğinde gerçekleşti.

Avrupa'nın farklı kültürlerinden izler taşıyan ödüllü filmleri bir araya getirerek, sinema aracılığıyla kültürlerarası diyalogu güçlendirmeyi hedefleyen etkinliğin Fransız Kültür Merkezi'nde düzenlenen açılış kokteylinde konuşan ESİAD Yönetim Kurulu Başkanı Sibel Zorlu, Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki ilişkilerin uzun ve derin bir geçmişe sahip olduğunu belirterek, “AB ile ilişkilerimiz, ortak değerler zemini üzerinde inşa edilen stratejik bir ortaklıktır. Son dönemde AB'ye üyelik sürecimiz sekteye uğramış olsa da, birçok ortak paydaya sahibiz. Küresel ve bölgesel sinamalar karşısında, ekonomik ve ticari ilişkiler başta olmak üzere, dış politika, güvenlik, enerji ve göç politikalarına kadar birçok alanda yoğun iş birlikleri içinde olmak durumundayız. Devletler arasındaki ilişkilerin kalıcılığı ve derinliği, halklar arasındaki samimi, güvene dayalı ve sürdürülebilir bağlarla mümkün olabilir. İşte tam da bu nedenle, kültürel etkinliklerin, özellikle sinema gibi evrensel bir dil kullanan sanat dallarının, bu bağların kurulmasında ve güçlenmesinde çok önemli bir rol üstlendiğine inanıyorum. Avrupa

Film Günleri'nin hem Avrupa'nın zengin kültürel mirasını daha yakından tanıtmamıza vesile olacağına hem de Avrupa halklarıyla olan ortak paydalarımızı ve insanı benzerliklerimizi keşfetmemizi sağlayacağına inanıyoruz” dedi.

Fransız Kültür Merkezi Müdürü Juliette Bompont de Avrupa Film Günleri'ne ev sahipliği yapmaktan büyük mutluluk duyduklarını belirterek, “Sinema, Avrupa kültürünü tanımak ve anlamak için çok önemli bir alan sunuyor. İzleyicilerimiz hafta sonu boyunca programda yer alan filmler aracılığıyla bu kültürel çeşitliliği yakından görebilecekler. Organizasyonu hayata geçiren tüm paydaşlarımıza teşekkür ediyoruz” dedi.

21 ÜLKEDEN 14 FİLM

Programda İtalya'dan “A Dark Story”; Polonya, İsveç ve Almanya'dan “Kos”, İspanya'dan “Jokes & Cigarettes”, Belçika'dan “Life's a Bitch”, Slovenya, İtalya, Hırvatistan, Norveç ve Sırbistan'dan “Family Therapy”, Hollanda'dan “Jipppie No More”, Macaristan'dan “Four Souls of Coyote”, Brezilya ve Portekiz'den “Greice”, Ukrayna, Sırbistan, İtalya ve İsviçre'den “Malevych”, Letonya'dan “Maria's Silence”, Hırvatistan'dan “Hotel Pula”, Almanya'dan “The Teachers' Lounge”, Romanya'dan “The Secret of Pin-Up Island”, Litvanya'dan “Toxic” isimli filmler yer aldı.

Lezzet bahçesi

İsabey Bağları Restaurant

Sizleri bu sayıda Menderes'in bereketli topraklarında, Sauvignon Blanc bağları içindeki İsabey Bağları Restaurant'a davet ediyoruz. Bu benzersiz mekan konuklarına 350 yıllık Büyük Çınar'ın gölgesinde eşsiz bir şarap ve yemek deneyimi yaşıyor.

Ülkemizin önde gelen şarap üreticilerinden Güner Ailesi'nin yönetiminde olan restoran İsabey bağları'nın kıyısında kurulmuş.

Kökleri Kırım'a kadar dayanan Güner Ailesi 1900 yılların başında Bulgaristan'a göç ederek Vidin şehrinde mandracılık ve şarap ticareti ile uğraşmış. 1941'de Türkiye'ye göç eden aile, 1942'de Sevilen Şarapları'nın temellerini atmış.

Restoranda Ege mutfak mirasının verdiği ilham ve şarapla bağ kurarak tasarlanan yemekler, odun ateşinde hazırlanıyor.

İsabey Bağları Restaurant'ın zengin alakart menüsünde damak zevkinize göre farklı lezzetler bulabilir, zarif ve yeni lezzetler keşfedebilirsiniz.

Büyük Çınar'ın gölgesinde sunulan menüler, mevsimlere uyumlu olarak her 6 haftada yenileniyor. Yemeklerin mevsimsel malzemeleri çevre tarlalardan şefin mutfağına geliyor. Ege mutfak mirasının verdiği ilhamla tasarlanan lezzetlerin her biri İsabey Bağları Restaurant'ın karakteristik özelliği olan şarapla yeni bağlar kurmak hedefiyle hazırlanıyor. Bazı yemekler şarap ile pişirilerek, bazı yemekler şarabın damakta bıraktığı notalara eşlik etmek hayaliyle tamamlanıyor. Restoran Pazar günleri hariç her gün 12.00-24.00 saatleri arasında hizmet veriyor.

İsabey Bağları Restaurant

232 7824959 • 533 4924475
Gölcükler Mah., 901. Sokak İstasyon
Mevkii No:38, Menderes
isabey@sevilengroup.com

THE STARTING POINT OF *Life*

Anlaşmalı Bankalardan
TL İLE KREDİNİ ÇEK

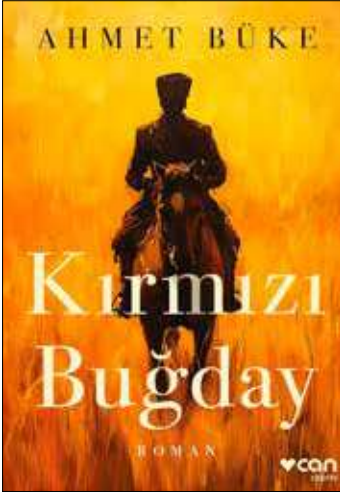
%1.49
Faiz Oranı

120 AY
Vade

POUND
İle Kira Getirisi

 iskele,
Kuzey Kıbrıs

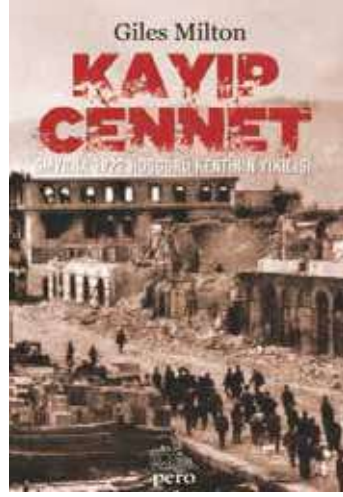

KIRMIZI BUĞDAY

Ahmet Büke
Can Yayınları

“Alemleri uzaktan seyredince kuleler, konaklar, üzerinde koşan tavlav tavlav atlar, mayalı develer, yalçın dağlar, acı göller, Şahin Beyler, beylerin uzun elleri, körüklü çizmeleri ve de bağlanmış taşlar ile salınmış köpekleri görünür. Bundan ibaret sanılan devranın derisinin altında asıl sahibin nehirden nabızı atar oysa. Çoğu zaman derinlere kaçır, kendi bile unuttur nefsinin. Sonra olmadık zamanda ve umulmadık anda öz magmasına rastlar. İçin için kaynar, elini öteki elinin örsünde döver, göbeğini keser ve onu gömdükleri kabuğu zelzelelerle yırtarak yazısını yeniden yazmaya çıkar. Bütün iş çoğunluktadır. Bütün iş buğdayı yatıracak acı rüzgarı beklemek yerine fırtına olup esmeyi hatırlamaktır. Ehil bir el gelir, kazandaki süt taşına uzanır ve atar dışarıya. Süt taşar!”

Kaderini memleketine bağlamış, ölümden yaşam doğuran insanları anlatan Kırmızı Buğday, Arap Ali, Adnan Bey, Gani Dayı, Teğmen Cemil, Dünya, Maya gibi unutulmaz karakterlerle hem tarihsel hem de toplumsal bir anlatının izini sürüyor. Ahmet Büke’den yine çok ses getirecek, bu toprakların hikayesini anlatan bir roman.

KAYIP CENNET SMYRNA 1922

Giles Milton
Pero Yayınları

Petros’un doğduğu şehirde incir yüklü develer, yolda en son model Newton Bennett arabalarla yan yana ilerliyordu. Bu şehir sinema adı verilen yeni modayla, 1908 gibi erken bir tarihte tanışmıştı. Sadece Paris’ten lüks marka malların ithalatıyla uğraşan 17 firma vardı. Eğer Petros’un babası günlük bir gazete okumak isterse seçim yapması zordu: On bir tane Yunanca, yedi tane Türkçe, beş tane Ermenice, dört tane Fransızca ve beş tane de İbranice gazete vardı. Bunların yanında neredeyse bütün büyük Avrupa kentlerinden her gün günlük gazeteler gelirdi. Smyrna’nın caddelerini ve mağazalarını gördüğünde o kadar şaşkınlığa düşmüştü ki, bunların gerçek olduklarına emin olmak için kendini çimdiklemek zorunda kalmıştı. Bu şehir savaştan hiç etkilenmemişti ve tanıştığı herkes de çok keyifliydi. Özellikle kadınlar dikkatini çekmişti. Eteklerinin kısalığı, bacaklarının görülmesi yetecek kadarını çekici bir şekilde açıkta bırakırken ince bluzları İngiltere’de çok popüler olan demode yünlülerden çok farklıydı. Tarihin en canlı şehirlerinden birinin hüznünlü yıkılışı hikayesi....

OLUMLU DÜŞÜNMENİN GÜCÜ

Norman V. Peale,
Çev. Cem Küçük
Profil Yayıncılık

Tüm dünyada 40 dile çevrilen, 22 milyondan fazla satan ve kişisel gelişim kitaplarının öncüsü ve hala aşılamamış olanı “Olumlu Düşünmenin Gücü” Profil Yayıncılık aracılığıyla yeniden Türk okuyucularıya buluşuyor. Kalbinizdeki inanç başınıza iyi olayların gelmesini sağlar. Kişisel gelişim ve başarıya dair bu klasik kitap endişelerinizden kurtulmayı, başkalarının sizi sevmesini, günlük sıkıntılarınızdan kurtulmayı, hedeflerinize ulaşmak için içinizdeki gücü keşfetmeyi sağlayan olağanüstü bir eser. Olumlu Düşünmenin Gücü size bugüne kadar eş benzeri olmayan, olağanüstü yollar sunan bir başyapıt. Norman Vincent Peale problemlerinizi aşmak için sıra dışı yollar sunuyor. Bu kitapta en yıkıcı görünen engelleri nasıl aşacağınızı, kendinizi nasıl rahat ve güvende hissedeceğinizi, stresten korunma yollarını öğreneceksiniz. Olumlu Düşünmenin Gücü hayatınızda olumlu bir değişim yaratacak bir ilham programı. Negatif enerjiyi ortadan kaldıran, başarı ve mutluluğun ilacı.

ŞEYTANIN TUTSAKLARI

Witold Gombrowicz
Çev. Neşe Taluy Yüce
Everest Yayınları

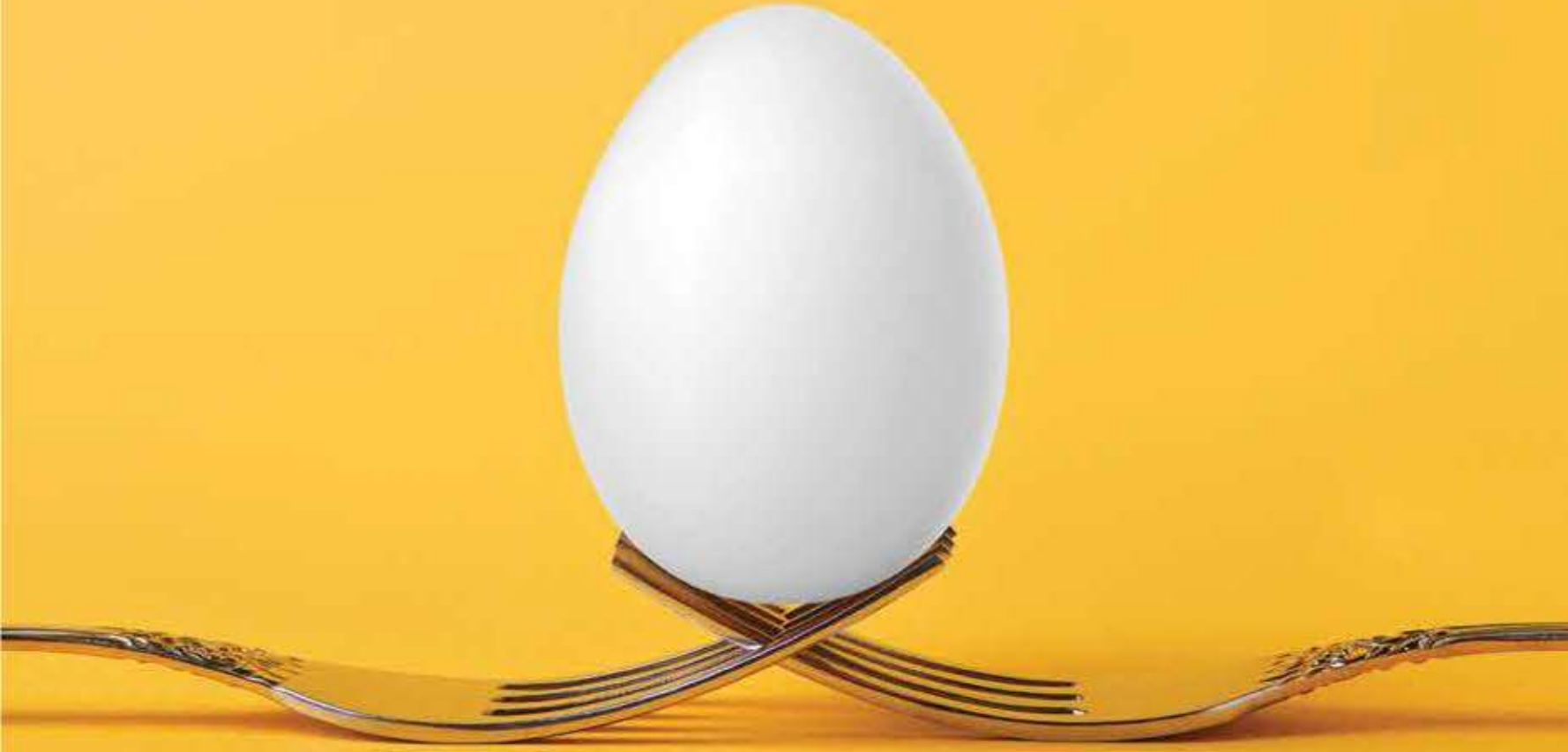
20. yüzyılın en önemli yazarlarından Witold Gombrowicz, tüm edebi kariyerinin doruk noktası olarak gördüğü “kötü bir roman” yazma amacını Şeytanın Tutsakları’yla gerçekleştiriyor. Dilden dile dolaşan efsaneleriyle ürkütücü bir şato, yeraltı geçitleri, şuuru iyice yitirmiş dejener aristokratlar, yardımsever medyumlar, femme fatale bir tenisçi ve ona çok benzeyen tenis öğretmeni. Entrikalarla dolu bu karanlık dünyada esrarengiz benzerlikleriyle birbirlerine çekilen Maja ve Leszczuk’un çözmesi gereken çok fazla sorun, aydınlatılması gereken çok fazla sır vardır. Gombrowicz’in gotik gerilimi, Romeo ile Juliet tarzı bir aşk hikayesini ve dedektif janrını birbirine karıştırdığı, pastiş ve parodiyi ustalıkla kullandığı Şeytanın Tutsakları, daha sonra yazacağı tüm romanlar için bir model oluşturuyor.

“Şeytanın Tutsakları, Dostoyevski’nin yazdığı, George Saunders’ın dokunuşlarıyla daha da tuhaflaştırılmış modern bir gotik masal gibi.”

Leonid Bilmes, 3:AM Mag

provi

Günün Proteini

www.proviyumurta.com.tr

PROMAR
GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Uygun Fiyat ve Kalitenin BULUŞMA NOKTASI

▼ MARMARİS
▼ FETHİYE
▼ BODRUM
▼ AYDIN
▼ KUŞADASI

▼ İZMİR BORNOVA
▼ İZMİR OSMANGAZİ
▼ İZMİR ESKİİZMİR
▼ DENİZLİ

▼ İSTANBUL KARTAL
▼ İSTANBUL KÜÇÜKKÖY
▼ İSTANBUL ARNAVUTKÖY
▼ İSTANBUL BEYLİKDÜZÜ

▼ ANTALYA SİDE
▼ ANTALYA ALTINOVA
▼ ANTALYA ALANYA
▼ BURSA

▼ ESKİŞEHİR ODUNPAZARI
▼ ESKİŞEHİR TEPEBAŞI
▼ BALIKESİR
▼ SAMSUN